

T.C. DOĞU AKDENİZ KALKINMA AJANSI

KAHRAMANMARAŞ TURİZM STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI

(2020-2024)

www.dogaka.gov.tr

ÖNSÖZ

Turizm alanında çalışmalara ve yatırımlara gerekli önemi veren ülkelerin, iktisadi açıdan da gelişip kalkındıkları bilinmektedir. Birçok sektörle doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı olan turizm sektörü dünyada ve ülkemizde büyük gelişmeler kaydetmektedir. Ülkeler küresel turizm pazarından daha çok pay almaya çalışırken, şehirler ve bölgeler de buldukları ülkenin ulusal turizm gelirinden daha çok pay almaya çalışmaktadır.

Eski çağlardan beri kervan yollarının geçiş güzergahında bulunan, Hititliler, Romalılar, Bizanslılar, Dulkadiroğulları ve Osmanlı İmparatorluğu gibi bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış Kahramanmaraş, önemli kültürel ve tarihi zenginlikleri günümüze kadar taşımıştır. Kahramanmaraş'ın bölgeler arası geçiş iklimine ve coğrafyasına sahip olması nedeniyle il sınırları içerisinde çok çeşitli doğal güzellikler de bulunmaktadır. Şehrin sahip olduğu mevcut ve potansiyel turizm değerlerinin öne çıkartılması ile farklı turizm alanlarında da gelişmeler yaşanacağı görülmektedir. Farklı turizm alanlarının Kahramanmaraş'ta gelişmesi ile ziyaretçi sayısı ve şehrin turizm geliri de artacaktır.

Kahramanmaraş'ın sahip olduğu zengin kültür ve turizm potansiyelinin isabetli bir şekilde değerlendirilerek gerekli adımların atılması ve nihayetinde turizm getirisinin artırılması amacıyla yapılan bu çalışma ilimizdeki turizm paydaşlarının geniş katılımı ve mutabakatı ile hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında, Kahramanmaraş dışında gerçekleştirilen anketlerle de ilimizin diğer illerdeki algısı analizlere dâhil edilmiştir.

İl genelinde çeşitli kurumlarca yürütülen muhtelif turizm faaliyetleri ile şehrin turizm gelirleri artış göstermekte olup, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı'nın sağladığı destekler ve koordinasyonu ile şehrin turizm hareketliliği ivme kazanmaktadır.

Kahramanmaraş'ın var olan turizm değerleri analiz edilip, geleceğe yönelik yüksek potansiyelli turizm hedeflerinin ortaya konduğu bu çalışmada emeği geçenlere teşekkür eder, çalışmanın kamu, özel sektör ve STK'ların turizm faaliyetleri ve yatırımlarında faydalı olmasını temenni ederim.

Vahdettin ÖZKAN
Kahramanmaraş Valisi

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
Yönetim Kurulu Başkanı

SUNUŞ

Turizm artık sadece gelişmiş ülkeler için değil gelişmekte olan ülkeler için de ekonominin önemli gelir kaynaklarından birisi haline gelmiştir. Toplam iktisadi faaliyetler içerisindeki ağırlığı ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, turizm sektörü ekonomik büyüme ve kalkınma hedeflerini desteklemekte, istihdam artışı sağlamada ve döviz kazandırma faaliyetlerinde önemli roller üstlenmektedir.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü verilerine göre ekonominin önemli gelir kaynaklarından biri olan turizm sektöründe 2018 yılında uluslararası ziyaretçi sayısı 1,4 milyar kişiye ulaşmıştır. 2030 yılında ise seyahat edenlerin 2 milyar kişiyi aşacağı öngörülmektedir. Bu dönemde turizm gelirleri ise 1,7 trilyon ABD dolarına ulaşmıştır. Türkiye'ye ise 46 milyon uluslararası ziyaretçi 30 milyar ABD dolarlık bir gelir elde edilmesini sağlamıştır. Kahramanmaraş ilinde ise bu dönemde yaklaşık 330 bin kişi ziyaretçi konaklamıştır.

Zengin tarihi ve kültürel mirası ve doğal kaynakları ile Kahramanmaraş ili önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından 2010 yılından günümüze bu potansiyeli ekonomiye kazandırmak amacıyla fiziki, beşeri ve kurumsal altyapının iyileştirilmesine yönelik tanıtım çalışmaları gerçekleştirilmekte, mali destekler sağlanmaktadır. Tanıtım çalışmalarını yanı sıra ilimizin turizm sektöründen alacağı payı artırmak ve ilimize yatırım yapmak isteyen kişi ve kuruluşlara yol haritası oluşturmak amacıyla ilin potansiyelini, konaklama ve altyapıya ilişkin eksiklikleri ve çözümleri, Kahramanmaraş iline yönelik algıyı irdelleyen ve strateji ve öncelikler ile geleceğe yönelik bir vizyon ortaya koyan "Kahramanmaraş İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı" hazırlanmıştır.

Kahramanmaraş İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planının hazırlanmasında verdikleri destekten dolayı Kahramanmaraş Valiliği ve Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü başta olmak üzere kamu, sivil toplum ve özel sektör temsilcilerine şükranlarımı sunar, çalışmanın Kahramanmaraş'ın önemli bir turizm destinasyonu haline gelmesine ve yatırımların yönlendirilmesine katkı sağlamasını temenni ederim.

Onur YILDIZ
Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
Genel Sekreter

İMTİYAZ SAHİBİ

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Adına

Onur YILDIZ
Genel Sekreter

HAZIRLAYANLAR

Prof. Dr. İsmail BAKAN
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Sefa ÖNGEL
Askon Danışmanlık

Burak GÜNAL
Askon Danışmanlık

Aynur ÖNGEL
Askon Danışmanlık

Elife FIRTINA
Askon Danışmanlık

KOORDİNASYON

Seydihan KÜÇÜKDAĞLI
Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürü

Yusuf KÖLELİ
Koordinatör, DOĞAKA Kahramanmaraş Yatırım Destek Ofisi

Serdar ÇINAR
Birim Başkanı, DOĞAKA Sektörel Destekler ve Planlama Birimi

İbrahim Başar SAYDAM
Uzman, DOĞAKA Kahramanmaraş Yatırım Destek Ofisi

Erva Zeynep BUDAK
Uzman, DOĞAKA Sektörel Destekler ve Planlama Birimi

ISBN: 978-605-69726-1-4

Baskı: Ankara, Şubat 2020

Bu belgenin her türlü yayın hakkı Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı'na aittir. Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı'nın yazılı izni olmadan, eğitim ve tanıtım amaçlı da olsa hiçbir şekilde bu belgenin tümü veya bir kısmı yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

17

**A TURİZM SEKTÖRÜ
MEVCUT DURUM ANALİZİ**

123

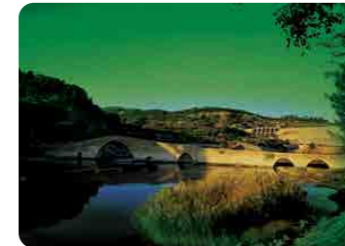
**B TURİZM SEKTÖRÜ
POTANSİYEL ANALİZİ**

129

**C TURİZM SEKTÖRÜ
GELİŞME EKSENLERİ VE
ÖNCELİK ALANLARININ TESPİTİ**

135

**D TURİZM SEKTÖRÜ
EYLEM VE YATIRIM ÖNERİLERİNİN
GELİŞTİRİLMESİ**

173

EKLER

187

KAYNAKÇA

ÖNSÖZ	03
SUNUŞ	05
YÖNETİCİ ÖZETİ	12

A KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM SEKTÖRÜ MEVCUT DURUM ANALİZİ

1. BİR ÖNCEKİ PLANIN DEĞERLENDİRİLMESİ	18
2. DOKÜMAN TARAMA	22
2.1 Onuncu Kalkınma Planı 2014 - 2018.....	22
2.2 Türkiye Turizm Stratejisi 2023.....	23
2.3 Termal Turizm Master Planı 2007 - 2023.....	24
2.4 Kahramanmaraş İlinde Doğa Turizmi Master Planı 2013 - 2023	24
2.5 TÜRSAB Heyeti Kahramanmaraş Gezisi Raporu	25
2.6 Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası (KMTSO) Turizm Değerlendirme Raporu	25
2.7 Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014 - 2020).....	26
2.8 Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014 - 2023 (BGUS).....	26
2.9 TR63 Bölge Planı (2014-2023).....	27

3. DOĞAL, KÜLTÜREL VE TARİHİ TURİZM DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ

3.1 Dağlar ve Mağaralar	28
3.2 Akarsular ve Göller.....	30
3.3 Kaleler ve Kaya Mezarları	32
3.4 Anıtlar	33
3.5 Köprüler, Çeşmeler ve Hamamlar.....	34
3.6 Camiler ve Türbeler	35
3.7 Hanlar, Çarşılar, Kervansaraylar.....	40
3.8 Tarihi Maraş Evleri	40
3.9 Müzeler	41
3.10 Kış Turizmi	43
3.11 Ören Yerleri - Höyükler.....	43
3.12 Yaylalar, Anıt Ağaçlar ve Bitkiler	43
3.13 Termal Turizm.....	45

4. TURİZMİN ALTYAPISININ İRDELENMESİ

4.1 Konaklama Tesisleri.....	50
4.2 Yiyecek- İçecek İşletmeleri	54
4.3 Seyahat Acenteleri.....	54
4.4 Ulaşım yakın Çevre ve Şehir İçi Ulaşım	55
4.5 Alışveriş Olanakları Eğlence Hizmetleri	56
4.6 Turist Ağır lama ve Bilgilendirme.....	57
4.7 Şehir Temizliği ve Turist Güvenliği.....	58
4.8 Turizm Tanıtım	59
4.9 Turizm Eğitimi, Yönetimi ve Paydaş İlişkileri.....	59
4.10 Turizm İnsan Kaynaklarının Değerlendirilmesi	59

5. KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM TALEP ANALİZİ

5.1 Müze Ziyaret İstatistikleri.....	62
5.2 Sınır Kapıları İstatistikleri.....	62
5.3 Tesis İstatistikleri.....	62
5.4 Konaklama İstatistikleri.....	63
5.5 Konaklama İstatistikleri İller Karşılaştırılması.....	68

5.6 Konaklama İstatistikleri İlçe Dağılımları.....	69
5.7 Havaalanı İstatistikleri.....	69
5.8 Yerel Halka Göre Turistlerin Profili:	72
5.9 Turizm Arzına Olan Talebin Belirlenmesi.....	75

6. TURİZMİN SOSYO-EKONOMİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

6.1 Yurt İçi Seyahat Edenlerden Konaklamalı Ziyaret Edenler:	77
6.2 Yurt İçi Seyahat Edenlerden Gününbirlik Ziyaret Edenler	77
6.3 Yabancı Konaklamalı Ziyaret Edenler	80
6.4 Kahramanmaraş Toplam Turizm Geliri.....	80

7. TURİZM ARZININ ANALİZİ

7.1 Termal Turizm Kaynakları İle Sağlık Turizminde Marka Haline Gelmesi.....	88
7.2 İnanç ve Kültür Turizmi Altyapısının İyileştirilmesi.....	89
7.3 Gastronomi Turizminin Geliştirmesi.....	91
7.4 Alternatif Turizm Çeşitliliğinin Kırsal Kalkınma Alanları İle Entegre Bir Şekilde Geliştirmesi.....	94
7.5 Doğal Su Kaynaklarının Turizm Sektöründeki Payının Artırılması	95

8. KAHRAMANMARAŞ ALGISI ANALİZİ

8.1 Ankete Katılanların Profilleri.....	98
8.3 Kahramanmaraş'ı Hiç Ziyaret Etmemiş Katılımcı Algıları	103
8.4 Kahramanmaraş'ı Ziyaret Etmiş Katılımcı Algıları.....	107
8.5 Kahramanmaraşlıların Kahramanmaraş Algısı.....	111
8.6 Yabancıların Kahramanmaraş Algısı	113

9. KAHRAMANMARAŞ GZFT ANALİZİ

9.1 Kahramanmaraş Turizminin Genel Tanıtımının GZFT Analizi:	117
9.2 Kahramanmaraş İnanç ve Kültür Turizmi GZFT Analizi:	118
9.3 Kahramanmaraş Doğa Turizmi GZFT Analizi:	119
9.4 Kahramanmaraş Gastronomi Turizmi GZFT Analizi:	120
9.5 Kahramanmaraş Sağlık Turizmi GZFT Analizi:.....	121

B KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM SEKTÖRÜ POTANSİYEL ANALİZİ

C KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM SEKTÖRÜ GELİŞME EKSENLERİ VE ÖNCELİK ALANLARININ TESPİTİ.....

1. KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM SEKTÖRÜ GELİŞME EKSENLERİ	130
2. KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM SEKTÖRÜ ÖNCELİKLİ ALANLARI.....	132

D KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM SEKTÖRÜ EYLEM VE YATIRIM ÖNERİLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ.....

EKLER	173
KAYNAKÇA.....	187

TABLolar

Tablo 1- 2012 Yılı Turizm Strateji Raporu Tedbir Türleri Dağılımı.....	18
Tablo 2- 2012 Yılı Turizm Strateji Raporu Tedbir Sonuçları Dağılımı	19
Tablo 3- 2012 Yılı Turizm Strateji Raporu Tedbirlerin Sorumlu Kuruluşlara Dağılımı.....	20
Tablo 4- Kitsep 2012 - 2015 Raporu Tedbirlerin Sorumlu Kuruluş ve Sonuç Dağılımı.....	21
Tablo 5- Kahramanmaraş Turizm Paydaşlarının Turizm Unsurları Puanlama Sıralaması.....	46
Tablo 6- Kahramanmaraş Turizm Paydaşlarının Turizm Unsurları Puanlama Sıralaması.....	48
Tablo 7- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Kurumların Turizm İçin Önemi Puanlaması.....	49
Tablo 8- Kahramanmaraş'ta Faaliyet Gösteren Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri	50
Tablo 9- Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri İlçe ve Bölge Dağılımı	51
Tablo 10- Turizm Unsurlarının Genel ve Konaklama İşletmeleri Puanlarının Karşılaştırılması.....	52
Tablo 11- Yiyecek - İçecek İşletmeleri Yeterlilik Durumu.....	54
Tablo 12- Seyahat Acentaları Yeterlilik Durumu	55
Tablo 13- Ulaşım İmkânları Yeterlilik Durumu	55
Tablo 14- Alış Veriş İmkânları Yeterlilik Durumu	57
Tablo 15- Turist Bilgilendirme İmkânları Yeterlilik Durumu.....	57
Tablo 16- Temizlik ve Güvenlik Yeterlilik Durumu.....	58
Tablo 17- Tanıtım Yeterlilik Durumu	59
Tablo 18- Turizm İnsan Kaynakları İle İlgili Unsurlar ve Paydaşların Puan Ortalamaları.....	60
Tablo 19- Turizm İnsan Kaynakları İle İlgili Unsurların Genel ve Konaklama İşletmeleri Puanlarının Karşılaştırılması	61
Tablo 20- Turizm Çalışanlarının Eğitim Aldıkları Kurumlar.....	61
Tablo 21- Kahramanmaraş Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri Yıllara Göre Gelişim Tablosu.....	63

Tablo 22- Turizm Belgeli Konaklama Tesislerinin İl Bazında Dağılımı 2017.....	63
Tablo 23- Son 5 Yıl Şehre Gelip Konaklama Yapanlar (Kişi).....	64
Tablo 24- Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi Ve Doluluk Oranları (Kahramanmaraş - 2013 / 2017).....	65
Tablo 25- Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (Kahramanmaraş - 2013 / 2017).....	65
Tablo 26- Toplam Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (Kahramanmaraş - 2013 / 2017).....	66
Tablo 27- Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi Ve Doluluk Oranlarının İllere Göre Dağılımı (2017).....	66
Tablo 28- Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İllere Göre Dağılımı (2017).....	67
Tablo 29- Toplam Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresinin İllere Göre Dağılımı (2017).....	67
Tablo 30- Toplam Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı (2017).....	68
Tablo 31- Kahramanmaraş Havaalanı Ticari Uçak Trafiği (Geliş-Gidiş) (Uçuş Adet).....	69
Tablo 32- Kahramanmaraş Havaalanı Ticari Uçak Trafiği (Geliş-Gidiş) (Uçuş Adet).....	70
Tablo 33- 2017 Yılı İller Arası Havaalanı Ticari Uçak Trafiği Karşılaştırması (Uçuş Adet).....	71
Tablo 34- 2017 Yılı İller Arası Havaalanı Yolcu Trafiği Karşılaştırması (Kişi).....	71
Tablo 35- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yabancı Turist Hangi Ülkelerden Geliyor?"	72
Tablo 36- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yabancı Turist Hangi Ülkelerden Geliyor?"	72
Tablo 37- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turist Hangi İllerden Geliyor?"	73
Tablo 38- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turist Hangi İllerden Geliyor?"	73

Tablo 39- Tur Operatörleri Görüşme Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turistlerin Yaş Grupları"	74	Tablo 53- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - İnanç ve Kültür Turizmi Grubu	90	Tablo 67- Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Etmeyenler Kavramsal Analiz (%))	106	Tablo 79- TR63 Bölge Planı'na Göre Kahramanmaraş İlçelerinin Turizm Öncelikleri	131
Tablo 40- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turistlerin Yaş Grupları"	74	Tablo 54- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Gastronomi Turizmi Grubu	93	Tablo 68- Gaziantep'de Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Edenler)	107	Tablo 80- Kahramanmaraş İlçelerinin Turizm Gelişme Eksenlerine Göre Sahip Oldukları Potansiyel Seviyeleri	131
Tablo 41- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turistlerin Türleri"	74	Tablo 55- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Gastronomi Turizmi Grubu	93	Tablo 69- Ankara'da Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Edenler)	108	EKLER	173
Tablo 42- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Turistin En Çok Gittiği Yerler"	75	Tablo 56- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Doğa ve Alternatif Turizm Grubu	94	Tablo 70- İstanbul'da Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Edenler)	109	EK 1: KİTSEP 2020-2024 TURİZM PAYDAŞ LİSTESİ	174
Tablo 43- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Turistin En Çok Gittiği Yerler"	76	Tablo 57- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Doğa ve Alternatif Turizm Grubu	94	Tablo 71- Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Edenler) Kavramsal Analiz (%)	110	EK 2: PAYDAŞLARA UYGULANAN TURİZM ALTYAPISI DURUM ANKETİ	175
Tablo 44- Tüik Hane Halkı Seyahat Amacına Göre Seyahat Harcamaları (2017)	79	Tablo 58- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Doğal Su Kaynakları Turizmi Grubu	95	Tablo 72- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş Denilince Aklınıza Gelen İlk 3 Kelime"	111	EK 3: DİĞER ŞEHİRLERDE UYGULANAN KAHRAMANMARAŞ ALGISI ANKETİ	178
Tablo 45- Tüik Hane Halkı Harcama Türlerine Göre Seyahat Harcamaları Detay Kırılımı (2017)	79	Tablo 59- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Doğal Su Kaynakları Turizm Grubu	95	Tablo 73- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Turizm Türlerinin Puanlaması	112	EK 4: KAHRAMANMARAŞ'TA UYGULANAN TURİZM ANKETİ	180
Tablo 46- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş'ın En Önemli Turizm Mekanlar Nereledir?"	83	Tablo 60- Üç İlde Yapılan Ankete Katılanların Profilleri	97	Tablo 74- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Turistik Aktivitelerin Puanlaması	112	KAYNAKÇA	187
Tablo 47- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler"	84	Tablo 61- Üç İlde Yapılan Ankette Turizm Unsurları Puanlaması (Kahramanmaraş'ı Ziyaret Edenler)	99	Tablo 75- Kahramanmaraş Havalanında ve Şehir İçinde Yapılan Ankete Katılan Yabancıların Profilleri	114	KISALTMALAR	
Tablo 48- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler"	85	Tablo 62- Üç İlin Ortalama Puanları İle Kahramanmaraş Paydaş Puanları Karşılaştırması	100	Tablo 76- Turizm Unsurları İle İlgili Üç İlin Ortalama Puanları, Kahramanmaraş Paydaş Puanları ve Yabancıların Puanlarının Karşılaştırması	115	- DOĞAKA: Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı	
Tablo 49- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Turistik Eser ve Mekânların Puanlanması	86-87	Tablo 63- Tur Operatörleri Görüşme Sonuçları- Turizm Unsurları Puanlaması	102	Tablo 77- Yabancılar Kahramanmaraş Algısı (Şehir İle İlgili Akılda Kalacak 3 Unsur)	116	- KİTSEP 2012-2015: Kahramanmaraş İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı 2012 - 2015	
Tablo 50- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Termal Turizm Grubu	89	Tablo 64- Gaziantep'te Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Etmeyenler)	103	Tablo 78- Yabancılar Kahramanmaraş Algısı (Şehirden Ayrılrken Alacakları Hediye)	116	- KİTSEP 2020-2024: Kahramanmaraş İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı 2020 - 2024	
Tablo 51- Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler"- Termal Turizm Grubu	89	Tablo 65- Ankara'da Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Etmeyenler)	104			- KMTSO: Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası	
Tablo 52- Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - İnanç ve Kültür Turizmi Grubu	90	Tablo 66- İstanbul'da Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Etmeyenler)	105			- KMESOB: Kahramanmaraş Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği	
						- KSÜ: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	
						- KTB: Kahramanmaraş Ticaret Borsası	
						- TKDK: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu	
						- TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu	
						- USD: Amerikan Doları	

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, Kahramanmaraş İli Turizm Strateji ve Eylem Planı 2020-2024 (KİTSEP 2020-2024) adı altında hazırlanmış olup, içeriği “Kahramanmaraş ili turizm sektörü mevcut durum analizi”, “Kahramanmaraş ili turizm sektörü potansiyel analizi”, “Kahramanmaraş ili turizm sektörü gelişme eksenleri ve öncelik alanlarının tespiti” ve “Kahramanmaraş ili turizm sektörü eylem ve yatırım önerilerinin geliştirilmesi” bölümlerinden oluşmaktadır.

Mevcut durumun analizi öncesi bir önceki planın değerlendirilmesi noktasında, KİTSEP 2012 -2015 raporunda belirlenen tedbirlerin üçte birinin “yapılmadı, başlanmadı” statüsünde olduğu; üçte birine başlandığı, ilerleme kaydedildiği anlaşılmaktadır. Kalan üçte bir tedbirlerin de tam olarak sonuçlandırıldığı görülmektedir.

Özetle büyük oranda tedbirlerin hayata geçirilmeye çalışıldığı, sadece az sayıda kuruluşun tedbirler ile ilgili hiç faaliyette bulunmadığı görülmektedir. Büyük oranda tedbirlere önem verilmesi, gereken faaliyetlerin yapılmaya çalışılması şehrin turizmi açısından umut verici olarak değerlendirilmektedir.

Kahramanmaraş turizmi açısından günübirlikçi turistten çok konaklamalı turiste geçişte, tek tip turizm türünden entegre, çoklu turizm unsurlarının olduğu yapıya dönülmesinin büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

Kahramanmaraş Kalesi

Bu rapor çerçevesinde yapılan analiz ve saha çalışmaları neticesinde Kahramanmaraş turizm geliri- nin 3 ana ziyaretçi grubundan kaynaklandığı değerlendirilmektedir:

- Yurt içi seyahat edenlerden konaklamalı ziyaret edenler
- Yurt içi seyahat edenlerden günübirlik ziyaret edenler
- Yabancı konaklamalı ziyaret edenler

KİTSEP 2020 - 2024 çalışmaları sırasında ilin turizm paydaşlarından, bazı turistik unsurların yeterliliğini (5 üzerinden) Kahramanmaraş için değerlendirmeleri istenmiştir. Buna göre en yüksek puanı 4,02 ortalama ile “**Turist güvenliği**” unsurunun aldığı; ikinci sırada ise 3,66 ortalama ile “**Turizm varlıklarının çekicilik durumu**” unsurunun yer aldığı görülmektedir. Benzer şekilde en zayıf dört unsurun da sırasıyla 1,45 ortalama puan ile “**Turist rehberliği hizmetleri**”, 1,63 ile “**Şehrin yurt dışında tanıtımı**”, 1,69 ile “**Eğlence hizmetleri**” ve 1,73 ile “**Turist bilgilendirme hizmetleri**” olduğu görülmektedir.

Paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde ve çalıştaylarda, turizm sektöründe çalışanların eğitimlerini nerede aldıkları sorusuna verdikleri cevapların en dikkat çeken noktası, %58,5 ile en çok eğitim alma şeklinin “**Kişisel Çaba (Usta Çırak - Alaylı)**” olduğudur. Bu da Kahramanmaraş turizm insan kaynağının bilimsel ve kurumsal bir eğitimle değil, büyük oranda alaylı dediğimiz usta-çırak ilişkisi içerisinde ve çalışanların kişisel çabaları ile sağlandığını göstermektedir.

Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile turizm konulu anket yapılmıştır. Yapılan ankette “**Kahramanmaraş'ın en önemli turistik mekânları nerelerdir?**” sorulmuş ve verdikleri cevaplar nitel araştırma yöntemiyle analiz edilmiştir. İlk sıralarda “**Yedikuyular Kayak Merkezi**”, “**Merkez Kale ve Diğer Kaleler**”, “**Kapalıçarşı**” ve “**Ilıca Kaplıcaları**”nın yer aldığı görülmektedir. “**Başkonuş Yaylası**” ve “**Yaylalar**”da listede hemen ardından gelmektedir.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizmine en yüksek düzeyde katkı sağlayacak eserler ve mekanlar olarak Germanicia Antik Kenti, Yedikuyular Kayak Merkezi, Kapalıçarşı, Uludaz Zirvesi - Uğur böcekleri, Yeşilgöz Kaynağı, Döngel Mağarası, Fırınz, Eshab-ı Kehf, Maraş Kalesi, Ilıca, Ekinözü İçmeler, Yavşan Yaylası ön plana çıkmaktadır.

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerek Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan ankette ve gerekse Gaziantep ilinde yapılan Kahramanmaraş algısı anketinde de Kahramanmaraş'ın termal potansiyelinin geniş kitlelerce bilindiği anlaşılmaktadır.

Kahramanmaraş uzun yıllar çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yaptığından dolayı, sadece birkaç ilçede değil ilin tamamına yakınında çeşitli medeniyetlerin eserleri mevcuttur. Ancak inanç ve kültür turizmi değerleri yeteri kadar araştırılmadığı, ortaya çıkartılmadığı ve yeteri kadar tanıtılmadığı anlaşılmaktadır.

Kahramanmaraş'ın en önemli turistik değerlerinden ve simgelerinden olan “**dondurma**”, Kahramanmaraş'ın bilinirliğinden çok daha ileridedir. İyi yönetilmediği takdirde turizm arz çeşitliliği konusunda tehdit haline gelebilecek bu durum, etkin bir planlama ve eşgüdüm ile kent tanıtımı adına yeni fırsatlar ortaya çıkaracaktır. “**Dondurma**” kavramının ulaştığı noktalara Kahramanmaraş'ın diğer turistik değerleri de ulaştırılabilirse, şehrin turizmde önemli ilerleme yaşanabileceği düşünülmektedir.

Şu an için doğal su kaynakları sadece mesire alanı olarak kullanılmaktadır. Var olan doğal su kaynaklarının, su sporları konusunda gelişime açık olduğu anlaşılmaktadır.

KİTSEP 2020 - 2024 çalışmaları sırasında turistik açıdan bilinen eserlerin ve mekânların yanı sıra az bilinen eserler ve mekanlar da incelenmiştir. Bilinen eser ve mekânlara Germanicia Antik Kenti ve Eshab-ı Kehf; az bilinen eser ve mekanlara da Maraş Mevlevihanesi (Yum Baba) örnek olarak verilebilir.

Geç Roma döneminde bölgedeki dört önemli şehirden birisi olan ve bugün Kahramanmaraş'ın merkezi beş mahallesini kaplayan modern yerleşimlerin altında bulunan Germanicia Antik Kenti'nde şu ana

kadar ortaya çıkarılan mozaiklerde, çevre illerde yer alan diğer Antik Roma şehirlerinde bulunan mitolojik sahneli mozaiklerden farklı olarak, dönemin yaşam şeklini, günlük hayatını, etnografik öğelerini betimleyen gerçekçi sahnelere yer verilmiştir. Kazı çalışmalarının hızlandırılarak daha fazla sayıda eserin ve yapının ortaya çıkarılmasıyla, dünyanın büyük bir kısmının ortak değeri olan ve kültür turizminde dünyada en çok merak edilen medeniyetlerden olan Roma'nın Kahramanmaraş'taki izi olan Germanicia Antik Kenti'nin bölgede en fazla ziyaret edilmek istenen Roma şehirleri arasında yer alacağı ve Kahramanmaraş'a önemli ölçüde yabancı turist ilgisini çekeceği değerlendirilmektedir.

İnanç turizmi açısından büyük önem arz eden, farklı dinler ve kültürler tarafından yaygın olarak bilinen Eshab-ı Kehf, kültürler arası diyalog ve hoşgörünün sağlanması açısından oldukça önem arz etmektedir. Afşin Eshab-ı Kehf Külliyesi M.S. 446 tarihinde yapılan İsa Mescidi ile birlikte asırlar boyu süren ve günümüze kadar intikal eden Türkiye'nin ve dünyanın en uzun süreli ziyaretgâhlarından birisi olma özelliğini göstermektedir.

Maraş Mevlevihanesi (Yum Baba) önce zaviye, sonra Anadolu'daki son Mevlevihane olarak kullanılmıştır. Sadece ülkemizde değil dünyada da ilgi gören mevleviliğin şehirdeki eserlerinden günümüze sadece tarihi çarşılar bölgesinde bulunan 16. yy'da yaşamış Mevlevi Şeyhi Yum Baba'nın türbesi ulaşmıştır.

KİTSEP 2020 - 2024 raporu çalışmaları kapsamında 4 adet çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştaylarda katılımcılara önce GZFT analizinin ne olduğu ve nasıl yapılacağı kısaca anlatılmış ve uygulamaya geçilmiştir. Burada katılımcılardan tek bir genel amaçlı turizm GZFT analizi yerine, Kahramanmaraş genel tanıtımı, inanç ve kültür turizmi, doğa turizmi, gastronomi turizmi ve sağlık turizmi olmak üzere 5 ayrı odak konusunda ayrı ayrı GZFT analizi yapmaları istenmiştir. Bu şekilde şehrin farklı turizm türlerinde GZFT analiz sonuçları ortaya konmaktadır.

Üç ilde (Gaziantep, Ankara, İstanbul) yapılan Kahramanmaraş algı anketlerinde üç il içinde en yüksek Kahramanmaraş'ı ziyaret oranına sahip Gaziantep'teki katılımcıların %51'inin, turistik amaçlı olarak Kahramanmaraş'a geldiği dikkat çekmektedir. Gaziantep'in burada öne çıkması; paydaşlarla ya-

pılan yüz yüze görüşmelerde ve Kahramanmaraş içerisinde halka yapılan anketlerde ortaya çıkan durumu teyit etmektedir. Gaziantep, Kahramanmaraş turizminde önemli bir paydaştır.

Yapılan çalışmalarda şehri temsil eden, “dondurma” dışında simgesel bir turistik değerın yeteri kadar ön plana çıkmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yapılan anketler neticesinde, Kahramanmaraş halkının şehirdeki var olan turistik eser ve mekanları da yeteri kadar bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Bu anlamda öncelikle turistik değerlerin şehir halkı tarafından kabullenilmesi gerektiği ve ancak ardından şehir turizminin geliştirilebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Kahramanmaraş turizmi incelendiğinde görülmektedir ki, en büyük eksiklik bu konuda bir kent bilincinin ve koordinasyonun olmamasıdır. Bu sebeple münferit yerlerde, münferit kurumlarca, münferit çalışmalar yapılsa bile şehrin genelini kapsayamadığı ve sahiplenilmediği görülmektedir. Şehrin genelini kapsamayan, bütüncül yaklaşımı olmayan ve sahiplenilmeyen çalışmalar da çok başarılı olamamaktadır. Bu konunun çözülmesi ile şehrin turizminin önemli gelişmeler yaşayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak pek çok kesimden paydaşın katılımıyla hazırlanan bu rapor kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde Kahramanmaraş turizmi için 7 adet gelişme ekseninin uygun olacağı değerlendirilmektedir:

1. **Gelişme Eksenı:** İdari ve Tanıtım Eksikliklerinin Giderilmesi
2. **Gelişme Eksenı:** Termal Turizmin Geliştirilmesi
3. **Gelişme Eksenı:** İnanç ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi

4. **Gelişme Eksenı:** Gastronomi Turizminin Geliştirilmesi
5. **Gelişme Eksenı:** Alternatif Turizm ve Doğa Turizminin Geliştirilmesi
6. **Gelişme Eksenı:** Doğal Su Kaynakları Turizminin Geliştirilmesi
7. **Gelişme Eksenı:** Kış Turizminin Geliştirilmesi

KİTSEP 2020-2024 raporunun son bölümünde belirlenen gelişme eksenleri ve öncelikler çerçevesinde uygulanabilir eylemler ve yatırım önerileri ortaya konmaktadır. Burada uygulanabilirlik, paydaşlar tarafından genel kabul görmesi, maliyet fayda dengesinin yüksek olması gibi kriterler dikkate alınarak eylemler ve yatırım önerileri belirlenmektedir.

İstiklal Madalyası

Kahramanmaraş

TURİZM SEKTÖRÜ
MEVCUT
DURUM
ANALİZİ

1. BİR ÖNCEKİ PLANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kahramanmaraş'ın mevcut turizm potansiyelini etkin olarak kullanmak, turizmden aldığı payı arttırmak, konaklama kapasitesini geliştirip altyapı eksikliklerini gidermek ve tanıtımını sağlamak amacıyla, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından, 2012 yılında hazırlanan "Kahramanmaraş İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı 2012 - 2015" (KİTSEP 2012 -2015) incelendiğinde, raporun 5 ana ekseninden oluştuğu görülmektedir:

- Kültür ve Turizm Varlıklarının Belirlenmesi
- Kültür ve Turizm Varlıklarının İyileştirilmesi
- Konaklama ve Ulaşım Altyapısının Geliştirilmesi
- Turizm İşgücünün Geliştirilmesi
- Farkındalık, Tanıtım ve Pazarlama Stratejisi

Planın, bu eksenlere bağlı 74 adet tedbirini içerdiği görülmektedir. Bu tedbirler gruplama amaçlı incelendiğinde, bazılarının inşaat, yapım ve onarım gibi iş türünde olduğu, bazılarının ise bir dizi etkinlik içerdiği anlaşılmaktadır. Etkinlik türü tedbirlerin ise bazılarının tek seferlik bir çalışma ile tamamlanabileceği, bazılarının ise daha uzun soluklu, tekrarlı veya zaman içine yayılan türde oldukları anlaşılmaktadır. Buna göre tedbirler 3 gruba ayrılmaktadır:

- İnşaat, yapım, onarım
- Kısa süreli tek seferlik etkinlik
- Uzun süreli etkinlik

74 tedbirin 5 eksene ve 3 tedbir türüne göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: 2012 Yılı Turizm Strateji Raporu Tedbir Türleri Dağılımı

	İnşaat, Yapım, Onarım	Kısa Süreli, Tek Seferlik Aktivite	Uzun Süreli Aktivite
EKSEN 1: Kültür Ve Turizm Varlıklarının Belirlenmesi	1	6	5
EKSEN 2: Kültür Ve Turizm Varlıklarının İyileştirilmesi	11	5	4
EKSEN 3: Konaklama Ve Ulaşım Altyapısı Geliştirilmesi	5	5	4
EKSEN 4: Turizm İşgücünün Geliştirilmesi	0	6	1
EKSEN 5: Farkındalık, Tanıtım Ve Pazarlama Stratejisi	1	9	11
TOPLAM	18	31	25

KİTSEP 2020 - 2024 rapor çalışmaları sırasında turizm paydaşları ile yapılan yüz yüze görüşmelerde KİTSEP 2012 - 2015 raporunun 74 tedbirinin sonuçları irdelenmiştir. Sonuçlar 3 grupta toplanmıştır:

- **Yapıldı, tamamlandı:** Tedbirin tam anlamıyla gereğinin yerine getirildiği, sonuç alındığı, çıktılarının ortaya konulduğu durum.
- **Kısmen yapıldı, tamamlandı:** Tedbiri neticelendirmek için çalışmaya başlandığı ancak bazı sebeplerden dolayı nihayete erdirilemediği veya tedbirin tam karşılığı faaliyetler yapılmaya bile aynı sonuçlara ulaştırılan benzer, destekleyici faaliyetlerin yapıldığı durum.
- **Yapılmadı, başlanmadı:** Tedbir ile ilgili hiçbir faaliyet yapılmadığı ve sonuç ortaya konmadığı durum.

Tedbirlerin sonuçlarına ve eksenlere göre dağılımı Tablo 2'de verilmektedir. Tabloya göre tedbirlerin üçte biri "yapılmadı, başlanmadı" statüsünde olup, üçte ikisine başlandığı, ilerleme kaydedildiği anlaşılmaktadır.

KİTSEP 2012 - 2015 raporunda belirlenen tedbirlerin üçte ikisinin "tamamlandı veya başlanıp belirli bir ilerleme kaydedildiği" anlaşılmaktadır. Bu tedbirlerin üçte birinin ise "hiç başlanmadığı veya yapılmadığı" anlaşılmaktadır.

Tablo 2: 2012 Yılı Turizm Strateji Raporu Tedbir Sonuçları Dağılımı

	Yapıldı, Tamamlandı	Kısmen Yapıldı, Tamamlandı	Yapılmadı, Başlanmadı
EKSEN 1: Kültür ve Turizm Varlıklarının Belirlenmesi	5	6	1
EKSEN 2: Kültür ve Turizm Varlıklarının İyileştirilmesi	10	4	6
EKSEN 3: Konaklama ve Ulaşım Altyapısı Geliştirilmesi	0	8	6
EKSEN 4: Turizm İşgücünün Geliştirilmesi	1	3	3
EKSEN 5: Farkındalık, Tanıtım ve Pazarlama Stratejisi	7	5	9
TOPLAM	23	26	25

KİTSEP 2012 -2015 raporunda ortaya konulan 74 tedbir için sorumlu kuruluşlar belirlenmiş, bazı tedbirlerin ise birden fazla sorumlu kuruluşun koordinasyonunda yapılması öngörülmüştür. Bu amaçla 19 sorumlu kuruluş belirlenmiştir. Tedbirlerin eksenlere ve sorumlu kuruluşlara göre dağılımı Tablo 3'te verilmektedir.

Sorumlu kuruluşlar arasında yer alan "Kahramanmaraş Belediyesi" ve "İl Özel İdaresi"; 2014 yılında Kahramanmaraş'ın büyükşehir statüsüne kavuşmasından dolayı ortadan kalkmıştır. "Kahramanmaraş Belediyesi" yerine "Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi" yapısı kurulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde 25'er tedbirle, en fazla sorumluluk alan kuruluşların "Kahramanmaraş Belediyesi" ve "İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü" olduğu görülmektedir. Üçüncü sırada ise "Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası" 14 tedbir ile yer almaktadır.

Tablo 3: 2012 Yılı Turizm Strateji Raporu Tedbirlerin Sorumlu Kuruluşlara Dağılımı

Sorumlu Kuruluş	Eksen 1	Eksen 2	Eksen 3	Eksen 4	Eksen 5	Toplam
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	8	4	1	2	10	25
Kahramanmaraş Belediyesi		10	10	2	3	25
Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası		1	4	1	8	14
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	4		1		3	8
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi				6	1	7
Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü	2				2	4
İl Özel İdaresi	1	2	1			4
İl Millî Eğitim Müdürlüğü				3		3
Hatay Vakıflar Bölge Müdürlüğü	1	1				2
Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü	1				1	2
Elbistan Belediyesi		1				1
Ekinözü Belediyesi		1				1
Kahramanmaraş Turizm Altyapı Hizmet Birliği		1			1	2
DOĞAKA					2	2
Kahramanmaraş Valiliği					2	2
Göksun Belediyesi		1				1
Karayolları 55. Şube Şefliği			1			1
EÜAŞ İşletmeleri Müdürlüğü					1	1
Afşin Elbistan Linyit İşletmeleri Müdürlüğü					1	1
TOPLAM	17	22	18	14	35	106

Tablo 4'te, tedbirlerin sonuçlarına göre sorumlu kuruluşlara dağılımı gösterilmektedir.

Genel olarak büyük oranda tedbirlerin hayata geçirilmeye çalışıldığı, sadece az sayıda kuruluşun tedbirler ile ilgili hiç faaliyette bulunmadığı görülmektedir. Büyük oranda tedbirlere verilmesi gereken faaliyetlerin yapılmaya çalışılması şehrin turizmi açısından umut verici olarak değerlendirilmektedir.

Turizm paydaşları ile yapılan yüz yüze görüşmelerde, KİTSEP 2012-2015 ile belirlenen tedbirler dışında turizm gelişimi ile ilgili daha başka faaliyetlerin de yapıldığı ortaya çıkmıştır. Çalışmaların sadece burada tablolarda verilenlerle kısıtlı kalmamış olması da ayrıca önemlidir.

"Yapılmadı, başlanmadı" statüsünde olan tedbirler ile ilgili de paydaşlarla görüşmeler sağlanmış, bazılarının gerek kalmadığı, bazılarının hala faydalı olabileceği anlaşılmıştır. Bunlarla ilgili değerlendirmeler de yapılarak, KİTSEP 2020 - 2024 raporunun eylem listesine eklenebilecek olanlar tespit edilmiştir.

Tablo 4: KİTSEP 2012 - 2015 Raporu Tedbirlerin Sorumlu Kuruluş ve Sonuç Dağılımı

Sorumlu Kuruluş	Yapıldı, Tamamlandı	Kısmen Yapıldı, Tamamlandı	Yapılmadı, Başlanmadı	Toplam
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	11	7	7	25
Kahramanmaraş Belediyesi	10	11	4	25
Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası	2	5	7	14
Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	1	4	3	8
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	2	4	7
Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü		3	1	4
İl Özel İdaresi	1	2	1	4
İl Millî Eğitim Müdürlüğü	1	1	1	3
Hatay Vakıflar Bölge Müdürlüğü		2		2
Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü			2	2
Elbistan Belediyesi	1			1
Ekinözü Belediyesi	1			1
Kahramanmaraş Turizm Altyapı Hizmet Birliği	1		1	2
DOĞAKA		2		2
Kahramanmaraş Valiliği		2		2
Göksun Belediyesi			1	1
Karayolları 55. Şube Şefliği		1		1
EÜAŞ İşletmeleri Müdürlüğü			1	1
Afşin Elbistan Linyit İşletmeleri Müdürlüğü			1	1
TOPLAM	30	42	34	106

2. DOKÜMAN TARAMA

Bu bölümde ulusal, bölgesel ve il düzeyinde mevcut belge, rapor, plan ve stratejiler ile bunların Kahramanmaraş ilindeki turizme olan yansımaları incelenmektedir.

2.1 Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018

Bu raporun hazırlandığı dönemde On Birinci Kalkınma Planı 2020 - 2024'ün hazırlıkları da devam etmekteydi ancak raporun nihai şekli yayınlanmadığı için üzerinde inceleme yapılamadı. Buna rağmen özellikle turizm stratejilerinde Onuncu Kalkınma Planı ile On Birinci Kalkınma Planı arasında büyük farklar olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple incelemeler Onuncu Kalkınma Planı üzerinden yapılmış ve Kahramanmaraş turizmine olası etkileri çıkartılmıştır.

Onuncu Kalkınma Planı'nda 1.17 Sağlık Turizmi Geliştirilmesi Programı'nda "Tıbbi tedavinin alınması, termal kaynakların kullanılması, rehabilitasyon hizmetlerinin ve kişilerin kendilerini iyi ve sağlıklı hissetmesini sağlayan hizmetlerin giderek artmasına paralel olarak sağlık turizmi, ülkemizin potansiyeli dikkate alındığında önemli bir fırsat sunmaktadır."¹ denilmektedir.

Bu programın 2 numaralı "Sağlık Turizmi Alanında Fiziki ve Teknik Altyapının İyileştirilmesi" bileşeni altında "Sağlık turizmi kapsamında yatırım ve planlama konusunda destek sağlanması, arazi temini için yeni modellerin oluşturulması"² ve 3 numaralı "Sağlık Turizmi Hizmet Kalitesinin Artırılması" bileşeni altında "Sağlık turizmi alanında çalışan personelin nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi" ile "Sağlık turizmine yönelik hizmet ve tesis standartlarının yükseltilmesi"³ hedefleri bulunmaktadır.

KİTSEP 2020 - 2024 raporu ile ortaya çıkarılan termal su kaynakları ile ilgili sorunların, eksikliklerin ve

çözüm önerilerinin de bu hedeflerle uyumlu olduğu görülmektedir.

Onuncu Kalkınma Planı'nın 2.1.10 bölümü 298. maddede "Kültür değerlerimiz ve geleneksel sanatlarımızın yaşatılmasına yönelik destekler etkinleştirilerek uygulamaya devam edilecektir." denilmektedir. 300. ve 305. maddelerde ise sırasıyla "Tarihimizin önemli şahsiyetleri, olayları, masal kahramanları ve kültürel zenginlik unsurlarımız belgesel, dizi ve çizgi filmlere dönüştürülecektir" ve "Tarihi kent bölgelerinin bir bütün olarak korunması, kültür ve sanat hayatının merkezi haline gelmesi sağlanacaktır." denilmektedir. KİTSEP 2020 - 2024 raporunda ortaya konulan eylemler bu 3 maddeyle de uyumluluk göstermektedir.

Onuncu Kalkınma Planı'nın 2.2.20 Turizm bölümü 876. maddede "Turizm sektöründe işgücü kalitesi artırılarak, nitelikli turizm personeliyle turiste daha yüksek standartlarda hizmet sunumuna önem verilecektir" denilmektedir. KİTSEP 2020-2024 raporu çalışmalarında da Kahramanmaraş'ta turizm sektörü insan kaynağının ciddi gelişmeye ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır.

Onuncu Kalkınma Planı'nın 2.3.1. Bölgesel Gelişme ve Bölgesel Rekabet Edebilirlik bölümü 927. maddesindeki "Şehirlerin; taşıdıkları potansiyeller, sundukları imkânlar, ürettikleri mal ve hizmetler etrafında markalaşmasını sağlayacak şartlar oluşturulacaktır. Bu kapsamda coğrafi işaretler desteklenecektir." ifadesinin de KİTSEP 2020-2024 raporunda ortaya konulan eylemlerle uyumlu olduğu görülmektedir.

Germanicia Antik Kenti

2.2 Türkiye Turizm Stratejisi 2023

"Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013)" 28.02.2007 tarih ve 2007/4 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararıyla onaylanmış olup, 02.03.2007 tarih ve 26450 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Giriş bölümünde "Ülkemiz kıyı turizmi yanı sıra, alternatif turizm (sağlık ve termal turizm, kış sporları dağ ve doğa turizmi, yayla turizmi, kırsal ve eko turizm, kongre ve fuar turizmi, kruvaziyer ve yat turizmi, golf turizmi, vb.) gibi turizm türleri açısından da eşsiz imkanlara sahip bulunmaktadır. Bununla birlikte, bu potansiyel rasyonel anlamda kullanılmamaktadır.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2013'te, Ülkemizin doğal, kültürel, tarihi ve coğrafi değerlerini koruma-kullanma dengesi içinde kullanmayı ve turizm alternatiflerini geliştirerek ül-

kemizin turizmden alacağı payı arttırmayı hedef almaktadır."⁴ denilmektedir. Kahramanmaraş turizminin gelişimi için de özellikle alternatif turizm olanaklarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu anlamda KİTSEP 2020-2024 raporunun Türkiye Turizm Stratejisi 2023 raporu ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 raporunun 3.4 İç Turizm bölümünde "İç turizm pazarının başarısına yönelik olarak kamu, özel sektör ve turizmdeki sektör kuruluşları ve STK'lar arasında güçlü bir işbirliği ve eşgüdüm sağlanacaktır. Bu doğrultuda, ulusal ve yerel ölçekte tarih, doğa ve kültür bilincinin gelişmesi için medya, eğitim ve öğretim kurumları ile çeşitli programlar ve kampanyalar düzenlenerek yerli turistlerin tatile özendirilmesi sağlanacaktır. Bu faaliyetler, turizm gelirlerinde iç turizmin payının yükselmesine yol açmakla kalmayıp, tarihi ve kültürel değerlerin tanınıp, korunmasında da

1 Onuncu Kalkınma Planı 2014 -2018, s. 182

2 Onuncu Kalkınma Planı 2014 -2018, s. 183

3 Onuncu Kalkınma Planı 2014 -2018, s. 183

4 Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı (2007-2013), s. 1

büyük rol oynayacaktır." denilmektedir. Bu madde Kahramanmaraş'ın şehir içi turizm potansiyelinin de öncelikle değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Kahramanmaraş'ın özellikle doğal güzellikleri ve yaylalarının varlığı değerlendirilerek Türkiye Turizm Stratejisi 2023 raporu incelendiğinde; 3.11 Turizmin çeşitlendirilmesi stratejisi bölümü dikkat çekmektedir. Bu bölümde "Yerel halk, turistik ürün, hediyelik eşya yapımı, servis, kalite ve işletmelerin yönetimi konusunda eğitilecektir. Doğa turizm amaçlı olarak seçilen alanlarda güzergah üzerinde yer alan mağara, şelale, ilginç ağaç ve kaya oluşumu, sportif alanlar, kamping alanları vb. çekicilikler için çevre düzenlemeleri yapılacak, başta ulaşım olmak üzere gerekli altyapılar tamamlanacaktır." maddeleri yer almaktadır. Bu maddelerin, doğrudan Kahramanmaraş turizmini yönlendirecek etkinlikte olduğu düşünülmektedir.

2.3 Termal Turizm Master Planı 2007 - 2023

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 raporunda termal turizm kaynakları ve gelişim potansiyelleri ortaya konmaktadır. Ülkemizin termal turizm potansiyeli incelenirken doğrudan Kahramanmaraş ile ilgili bir bölüm yer almamaktadır. Ancak master planda yer alan birçok çalışma ve analiz, Kahramanmaraş'ta da uygulanabilecek durumdadır.

Termal Turizm Master Planı'nın giriş bölümünde "Ayrıca, coğrafi yakınlık faktörü de göz önünde bulundurulduğunda Ortadoğu ülkeleri için Türkiye önemli bir termal destinasyon ülkesi olabilecek konumdadır." denilmektedir. Buradan hareketle ülkenin termal turizm yönündeki gelişimi ile Ortadoğu ülkelerinden gelen turist sayısının artması durumunda Kahramanmaraş'ın avantajlı konumda olacağı değerlendirilmektedir.

Termal Turizm Master Planı hedefler bölümünde "Termal turizm potansiyeli teşkil eden yeni alanların turizm merkezi ilan edilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir." ve "Termal turizm merkezlerinin nitelikli altyapıya kavuşturulması ve çevre düzenlemeleri ile birlikte bölgesel kür parklarının oluşturulması yönünde kamu kaynaklarının rantabl şekilde kanalize edilmesi sağlanacaktır." denilmektedir. Bu iki ifadeden de Kahramanmaraş'ın termal turizm konusunda gelişim göstermesinin mümkün olabileceği anlaşılmaktadır.

2.4 Kahramanmaraş İlinde Doğa Turizmi Master Planı 2013 - 2023

Bu master plan, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 15. Bölge Müdürlüğü ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Kahramanmaraş Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Burada bu master planın hazırlanma gerekçesi olarak şu açıklama yapılmaktadır:

"En önemli husus; turizm faaliyetlerinin uzun dönemde sürdürülebilir olması için geniş kapsamlı, dikkatli, katılımcı ve paylaşımcı olarak planlaması, sürecin etkin yönetimi ve izlenmesi de gereklidir. Aksi takdirde, bu faaliyetlerin geri dönüşü mümkün olmayan olumsuz etkileri ortaya çıkacak ve turizm bu alanları tahrip eden bir faktör haline gelecektir. İşte bu nedenle "SÜRDÜRÜLEBİLİR DOĞA TURİZMİ GELİŞME (MASTER) PLANI" çalışmasına lüzum duyulmuştur."⁵

Kahramanmaraş'ın sahip olduğu doğal değerlerin nasıl daha iyi değerlendirilebileceğinin incelendiği master planın 1.3 Sürdürülebilir Doğa turizmi bölümünde "Turizmin önemli bir ekonomik faaliyet olması ve tüm göstergelerin bu faaliyetin büyüme eğiliminde olacağı yönünde olması önemli bir husustur.

Turizmdeki büyümeyle beraber sürdürülebilir turizm, eko turizm gibi doğayla ilgili turizme olan talep artmış ve turizm ürünleri ile destinasyonlar çeşitlenmiştir.

Turistlerin talepleri de değişmiş ve çeşitlenmiştir. Turistlerin talepleri konaklamada konforun sağ-

lanması yanında, yöreye özgü kültürel değerler hakkında bilgi edinme, yöre halkıyla iletişim, bölgenin flora ve faunası, özel ekosistemler, doğal hayat ve bunların korunması da dahil olmak üzere daha sorumlu bir seyahat deneyimi kazanmak da söz konusudur." denilmektedir. Bu görüşün Kahramanmaraş özelindeki yansımaları da KİTSEP 2020-2024 raporunun içeriğinde yer almaktadır.

Planın 1.4 Sürdürülebilir Doğa Turizmi Gelişme Stratejisi bölümünde ise "Günübirlik ziyaretçiler yerine uzun süreli konaklamaya lüzum duyan turistler hedefleniyorsa, doğal ve kültürel mirasa dayalı çekim noktaları, el sanatları gibi faaliyetler ortaya konmalıdır." ve "Doğaya dayalı turizm yönetiminin entegre bir anlayışla (alan ve çevresinin sahip olduğu doğal, tarihi ve sosyo-ekonomik kaynakların bütüncül ele alınması) değerlendirilmesi de önemlidir." denilmektedir.

Kahramanmaraş turizmi açısından günübirlikçi turistten çok konaklamalı turiste geçişte de, tek tip turizm türünden entegre çoklu turizm unsurlarının olduğu yapıya dönüşmesinin de büyük önem taşıdığı düşünülmektedir.

2.5 TÜRSAB Heyeti Kahramanmaraş Gezisi Raporu

Bu rapor, 2009 yılında, şehrin turizminin geliştirilmesi için aralarında TÜRSAB Başkanının da bulunduğu bir heyetin Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası koordinasyonunda Kahramanmaraş'a gelerek yaptığı incelemeler sonucunda TÜRSAB tarafından hazırlanan bir rapordur.

Raporun Kahramanmaraş Turizm Kaynakları Hakkında Özet Bilgi bölümünde "Kahramanmaraş doğal kaynaklarının özellikleriyle bu kenti daha önce görmeyenlerin beklediğinden farklı bir il.

Akdeniz'in, Güneydoğu'nun, İç Anadolu'nun ve Doğu Anadolu'nun kesiştiği yerde, yer yer Karadeniz'in suyuna, yaylalarına ve ormanlarına, yer yer Doğu Anadolu'nun yüksekliklerine ve yer yer de Güneydoğu'nun ve Akdeniz'in ovalarına ve sıcaklığına sahip konsantre bir il." denilmektedir.

KİTSEP 2020 - 2024 raporunda da bu doğal turizm çeşitliliği ve zenginliği, özellikle dikkate alınarak incelenmiştir.

"Tüm bu doğal varlıklar ve farklı iklim yapısı Kahramanmaraş'ın çevresindeki illerde ya az, ya da hiç yok. Bu nedenle Adana, Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa gibi Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu illerimizden ve Elazığ, Malatya, Sivas ve Kayseri gibi Doğu Anadolu illerinden bu ilimize volümlü bir hafta sonu doğa turizmi hareketi yaratılabilir." denilen raporda, Kahramanmaraş turizminin günümüzde bile büyük bölümünü oluşturan çevre illerden gelen turist hareketine dikkat çekilmektedir.

Raporun dış pazarlara yönelik potansiyel ve öneriler bölümünde, "Arap ülkelerine en yakın yeşil doğa görülyüyor ki Kahramanmaraş'ta bulunmaktadır.

Arap turistler kalabalık aile gruplarıyla gezen alışverişi seven, araba kiralayan, ya da kendi araçlarıyla gezen, lüks tesislerde, ya da kiraladıkları konutlarda kalan turistlerdir. Kendi mutfaklarına düşkünlüdürler" denilmektedir. Bu değerlendirme KİTSEP 2020 - 2024 raporunda da göz önünde bulundurulmuştur.

2.6 Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası (KMTSO) Turizm Değerlendirme Raporu

Nisan 2018 tarihinde KMTSO tarafından hazırlanan rapor, Kahramanmaraş turizmine ilişkin inceleme, değerlendirme, görüş ve önerileri içermektedir.

Raporda "Jeolojik özellikleri ile Kahramanmaraş, içme ve kaplıcalar açısından oldukça zengindir. Sağlık turizmi açısından önümüzdeki yıllarda Kahramanmaraş'ın aranan iller arasında olacağı değerlendirilmektedir. Bu alanda özel sektör yatırımları artarak devam etmektedir"⁶ denilmektedir. Bu ra-

porta Kahramanmaraş'ın termal potansiyeli ve özel sektör ilgisi ortaya konulmaktadır.

Raporda, Germanicia Antik Kenti için, "Şehrin göbeğinde, 1500 yıldır kimsenin dokunmadığı hazine, Germanicia Antik Kenti Mozaikleri, Kahramanmaraş'ta hüküm süren uygarlıkların yaşam izlerini günümüze taşıyan bir başyapıt niteliğinde bulunmaktadır.

Tasvirlerindeki desenler, konu ve ikonografisi ile özgün bir karakter sergileyen Germanicia Antik Kenti Mozaikleri, tam 200 futbol sahası büyüklüğündedir. Bu hazine, dünyanın en büyük eserleri arasında sayılmakta ve artık dünya kültür ve turizmüne sunulmayı beklemektedir." ifadeleri kullanılmaktadır. KİTSEP 2020-2024 çalışmasında da Germanicia özel bir yer tutmaktadır.

Kahramanmaraş'ın sahip olduğu doğanın sonucu olan endemik bitki örtüsü ile ilgili olarak raporda "Eşsiz doğası, fauna ve florasıyla Kahramanmaraş, Akdeniz'de özellikle fauna ve flora araştırmalarının en büyük çekim merkezi olma potansiyelini taşımaktadır. Bu potansiyeli harekete geçirmek için ilde uluslararası çapta iddialı olabilecek bir flora-fauna kütüphanesi ve araştırma merkezi kurulması yararlı olacaktır." önerisi yapılmaktadır.

2.7 Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014 - 2020)

Merkezi bütçe kaynağı tahsis edilen ve farklı kurumlarca yürütülen tüm kırsal kalkınma faaliyetlerinin belirlenen ulusal önceliklerle uyumlu olması ve ulusal hedeflere katkı sunması amacıyla; kamu ve kamu dışı paydaşların katılımı ve işbirliğinde Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020) raporunun Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlandığı bilinmektedir.

Raporun 2.6. Kırsal Alanlar için Güçlü ve Zayıf Yönler ile Fırsat ve Tehditler Analizi bölümünde "Fırsat" olarak "Doğa turizmine artan ilgi" vurgusu yapılmaktadır.

Raporda belirlenen stratejilerden "Stratejik Amaç-1: Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi ve İstihdam İm-

kânlarının Artırılması" ve buna bağlı önceliklerden "1.2.1 Kırsal turizmin geliştirilmesi" öne çıkmaktadır.

Raporun diğer bölümlerinde de kırsal kalkınmayı sağlayacak bir araç olarak turizm değerlendirilmektedir. KİTSEP 2020-2024 raporunda da kırsal turizm konusunun Kahramanmaraş için gerekliliği incelenmiştir.

2.8 Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014 - 2023 (BGUS)

Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan bu raporda "BGUS, bölgesel kalkınmayla ilgili temel stratejileri belirleyen bir çerçeve belgedir. Stratejik planlama yaklaşımı ile hazırlanmış olan BGUS, ulusal düzeyde bölgesel gelişme politikalarını ortaya koymaktadır. Buna ilave olarak, BGUS merkezi ve yerel düzeydeki paydaşların politika geliştirme, planlama ve uygulama çalışmaları için yol gösterici ve kolaylaştırıcı işleve sahiptir."⁷ denilmektedir.

Raporun 184. maddesinde "Sanayi sektörünün pozitif katkısı ile bazı Anadolu kentleri gelirlerini artırmıştır. Kahramanmaraş ve Gaziantep, 1965 yılından 2000'e doğru KOBİ girişimciliği ile gelişim gösteren Anadolu kentlerindedir." denilmektedir. Bu ifade Kahramanmaraş'ın içinde bulunduğu ekonomik gelişmeyi gözler önüne sermektedir.

Kahramanmaraş'ın sahip olduğu termal turizm imkanlarını destekleyici yönde raporun 246. maddesinde açıklama yer almaktadır: "Türkiye termal kaynak ve bağlantılı sağlık turizmi bakımından potansiyel sahibi bir ülke olup, destekleyici hizmet sektörlerinin gelişmişliği sayesinde sağlık turizmi alanında gelişme imkânı bulunmaktadır. Gerekli teknik ve mali altyapının hazırlanması ile sağlık turizminde ülke olarak odak haline gelinebilecek ve kaynakların dağılımıyla bölgelere yeni bir kalkınma ivmesi kazandırabilecektir."

Raporun 247. maddesinde "Türkiye'de alternatif turizm faaliyetleri kapsamında spor turizmi önemli fırsat sunmaktadır. Dağcılık, yürüyüş, hava sporları,

su sporları gibi ülke tanıtımına katkıda bulunacak, turizmi çeşitlendirecek, turizm faaliyetlerinin yıl boyuna yayılmasını sağlayacak, istihdam olanakları yaratacak alternatif spor turizmi imkânları bulunmaktadır." ifadesi geçmektedir. KİTSEP 2020-2024 hazırlanırken bu madde de değerlendirmeye alınmıştır.

Raporun 400. maddesinde yer alan "Ülke genelinde turizmin coğrafi ve tür bakımından çeşitlendirilmesinde bölgesel çekim merkezlerinin doğal ve kültürel özellikleri temel alınarak, bu şehirlerde kültür, inanç, gastronomi, doğa ve kış turizmi gibi turizm çeşitleri geliştirilecektir." ve 572. maddesinde yer alan "Turizm konusunda düşük gelirli bölgelerde özel teşvik uygulamaları yapılacak ve kamu destekleri sağlanacaktır. Başta termal turizm olmak üzere turizmi çeşitlendirici yatırımlara özel teşvik tedbirleri uygulanacaktır." ifadeleri de Kahramanmaraş turizminin çeşitliliği açısından fırsat olarak değerlendirilmektedir.

2.9 TR63 Bölge Planı (2014 - 2023)

TR63 Bölge Planı, Hatay, Kahramanmaraş ve Osmaniye illerinden oluşan TR63 Bölgesi'nin ulusal ve uluslararası konumu, sosyoekonomik ve mekânsal durumu göz önüne alınarak; mevcut kaynak ve potansiyellerinin analizleri yapılarak; ulusal öncelikler, yerel talep ve ihtiyaçlar doğrultusunda; bölgesel gelişmeye yönelik stratejilerin belirlenmesi amacıyla Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmıştır. KİTSEP 2020-2024 raporunun hazırlık aşamasında TR63 Bölge Planı referans plan olarak ele alınmıştır.

8 TR63 Bölge Planı,s.140

Planın 1.5 Turizm Potansiyelinin Ekonomiye kazandırılması bölümünde "Ulusal ölçekli bu temel yaklaşıma yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak alternatif turizm kaynakları olan TR63 Bölgesi'nde, turizm sektörü, hem ulusal ekonomiye katkı sağlaması hem de bölgesel kalkınmada kaynak çeşitliliği oluşturması bakımından önemli görülmektedir."⁸ Bahsedildiği gibi alternatif turizm kaynakları Kahramanmaraş için de büyük önem arz etmektedir.

Bölge planınının 141. sayfasında termal turizm ile ilgili "Belirli ölçüde tesisleşmenin sağlandığı termal kaynaklar ile doğa ile bütünleşik konumdaki kaplıcaları aynı zamanda geriatri turizmüne yönelik yatırım olanakları da sunan TR63 Bölgesi'nde bu olanakları ekonomiye kazandıracak politikaların hayata geçirilmesi önemli görülmektedir." bahsedildiği gibi Kahramanmaraş'ın sahip olduğu termal turizm değerleri bölge planına göre değerlendirilmiştir.

Bölge planında yer alan "Mersin ilinden başlayarak Şırnak iline kadar uzanan bölgede kültür turizmüne yönelik tematik yaklaşımlara ve coğrafi yakınlıklara göre çeşitli tur rotaları oluşturulabilecektir.

Bu amaçla plan dönemi içerisinde kalkınma ajansları koordinasyonunda ve ilgili kurum/kuruluşların iştiraki ile alternatif kültür turizmi rotaları oluşturulması ve bu rotalara yönelik promosyon çalışmaları yapılması hedeflenmektedir." fikri ile uyumlu bir çalışma yapılması, Kahramanmaraş turizmüne önemli katkı sağlayacaktır.

3. DOĞAL, KÜLTÜREL VE TARİHİ TURİZM DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ⁹

3.1 Dağlar ve Mağaralar

Ahır Dağı

Kahramanmaraş kent merkezinin eteğinde kurulduğu dağdır. Doğu batı ekseninde uzayan Ahır Dağı, hem zirvesinde yer alan yayla ve göller ile, hem de doğu zirvesinde yer alan Yedikuyular Kayak Merkezi ile önemli bir değerdir. Aynı zamanda Kahramanmaraş'tan ve civar illerden yamaç paraşütü sporu yapmak isteyenlerin sıklıkla tercih ettiği kalkış alanlarına da sahiptir.

Berit Dağı

Kahramanmaraş'ın kuzey batısında Elbistan ilçesinin 30 km. güneybatısında yer alan Berit Dağı'nın en yüksek doruğu 3.014 metredir. Bu dağ Süleymanlı (Zeyton) ve Ilıca'nın kuzey tarafına düşmektedir. Kahramanmaraş'ın Nurhak Dağı'ndan sonra en yüksek ikinci zirvesine sahip olan Berit Dağı, Kahramanmaraş'tan ve civar illerden gelen dağcı ve gezi gruplarının ilgisini çekmektedir.

Binboğa Dağı

Afşin ilçesinin kuzey batısında yer alan Binboğa Dağı 3.000 metre yüksekliğindedir. Yaylaları, Suçukan Mağarası, adına yazılan şiirler ve romanlarla bilinen Binboğa Dağı, yakın çevreden dağcıların ve doğa severlerin sıklıkla tırmanış ve yürüyüş için tercih ettiği bir noktadır.

Engizek Dağı

Nurhak ve Çağlayancerit ilçelerinin arasında uzanan bu dağ kütlesi, 2.815 metreye kadar yükselir. Her iki ilçede hayvancılıkla geçimini sağlayan va-

tandaşların yaylağı konumundadır. Ayrancınar, Kiraz gibi göçerlerin yaz aylarında hayvansal üretime yoğun şekilde devam ettiği yaylalar, ulaşım imkanları iyileştirildiğinde turistik açıdan daha cazip hale gelecektir.

Uludaz Tepesi (Uğur böcekleri)

Kahramanmaraş'ın güneyinde, şehir merkezine 65 km. uzaklıkta yer alan 2.259 m. rakımlı Uludaz Tepesi, uğur böceği kolonileri ile bilinmektedir. Dağcıların ve doğa fotoğrafçıların ilgi gösterdiği Uludaz Tepesi, Kahramanmaraş Uğur Böceği Festivali'ne de ev sahipliği yapmaktadır.

Nurhak Dağı

Elbistan ilçesinin doğusunda yer alan Nurhak Dağı 3.090 metre yüksekliği ile ilin en yüksek doruğunu barındırır. Aynı dağdan adını alan Nurhak İlçesi, bu

dağın eteklerinde kurulmuştur. Eşsiz güzellikteki Ali Gölü, mağaraları, yaylaları ve farklı tırmanış rotaları ile yakın çevreden dağcı gruplarının dört mevsim ilgisini çekmektedir.

Bulut Deliği Mağarası

Pazarcık ilçesinin güneybatısında bulunan Bulut Deliği Mağarası gelişimini tamamlamış fosil bir mağaradır. İçeride son derece güzel sarkıt, dikit ve sütun damlataşları vardır.

Direkli Mağarası

Kahramanmaraş-Kayseri karayolu üzerindeki Döngel Mahallesi'nin yukarisindedir. Kahramanmaraş şehir merkezine uzaklığı 72 km.'dir. Mağara, 2009'da başlayan ve hala devam eden kazılardan elde edilen bulgulara göre ilin en eski antik yerleşim alanlarından birini oluşturmaktadır. Mağara'da bulunan ve şu anda Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen "Ana Tanrıça Heykeli" Anadolu'da bulunan en eski örneklerden bir tanesidir.

Döngel Mağarası

Kahramanmaraş-Kayseri yolu üzerindedir. Şehir merkezine uzaklığı 57. km.'dir. Mağara çevresi prehistorik devirde iskan edilmiştir. Döngel Mağarasının içerisinden geçen Tekir Çayı büyük bir çağlayan yaparak akmaktadır.

Gümüş Kaya Mağarası

Ericek Kasabası'na yakındır. Mağara, Paleosen yaşlı kireç taşları içinde gelişmiştir. 20 - 30 m. uzunluğunda koridor boyunca sağlı sollu tabandan dikitler, tavandan da sarkıtlar oluşmuştur. Ayrıca mağaranın içerisinde bir krater gölü vardır.

Kırk Mağaralar

Eski Pazarcık ilçe merkezinin bir kilometre kuzeydoğusunda bulunan Kırk Mağaralar yöresinin M.Ö. 3500-3000 yıllarında önemli bir yerleşim yeri olduğu tespit edilmiştir. Paleolitik kültürlerin varlığını ortaya koyan Yontma Taş devrine ait çeşitli aletler bulunmuştur.

Savruk Mağarası

Süleymanlı, Ilıca, Beşen, Eleman Mezrası, Karanlı ve Hacınıoğlu Mahallesi arasında bulunan Savruk Mağarası Paleosen dönemde oluşmuştur. İçerisinde sarkıt ve dikitler bulunmaktadır. Mağaranın ön kısmında Ceyhan Nehri akmaktadır. Aynı zamanda burada bir de şelale bulunmaktadır. Mağaranın çevresi yörenin mesire ve piknik alanıdır.

Keş Dağı Düdeni

Tekir Mahallesi'nin 5 km. kuzeydoğusunda, 1800 metre rakımda bulunmaktadır. Keş Yaylası'na yakın bir konumdadır. Sadece Kahramanmaraş için değil Türkiye coğrafyası açısından da önemli bir mağaradır. 728 m derinliği ile Türkiye'nin en derin beşinci mağarasıdır.

⁹ Üçüncü bölümdeki bilgiler Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün, İlgili Belediyelerin ve Kaymakamlıkların, Kahramanmaraş'tan yayın yapan turizmle ilgili internet sayfalarının kaynaklarından derlenmiştir.

3.2 Akarsular ve Göller

Kahramanmaraş'ta, 1970'lerde başlatılan kurutma çalışmaları nedeniyle bugün sadece yağışlı mevsimlerde genişleyen ve mevsim geçişlerinde göçmen kuşların uğrak yerlerinden biri olan Türkoğlu ilçesinde bulunan Gâvur Gölü, Nurhak ve Berit dağlarındaki sirk gölleri, Ahır Dağı zirvesindeki küçük karstik göller ile Pazarcık ilçesindeki Bağlama ve Mizmilli, Dulkadiroğlu ilçesindeki Kumaşır, Elbistan İlçesindeki Kaynarca su kaynaklarında oluşan küçük göller dışında doğal göl bulunmamaktadır. Buna karşılık Kahramanmaraş ili baraj gölü bakımından zengindir.

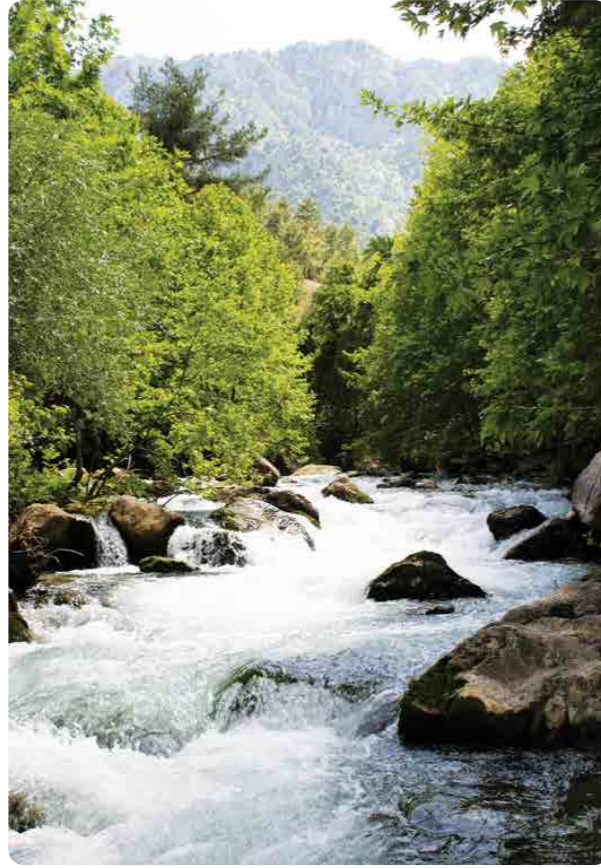
Ceyhan Nehri

Elbistan kent merkezine yakın bir konumdan doğup bir süre bu ovada geniş tabanlı bir vadide aktıktan sonra güneybatıya yönelerek Elbistan Ovası'ndan çıkar. Antik dönemlerde Çukurova'yı Fırat Havzası'na bağlayan en önemli geçitlerden biri olan Kısık Vadisi olarak bilinen dar ve derin vadi yüksek kaya duvarlar arasında akarak Toros Dağlarını aşar ve Kahramanmaraş Ovası'na açılır. Ovaya girdikten sonra yine menderesler çizerek batıya yönelen Ceyhan Irmağı, ova çıkışında önce güneye, sonra da güneybatıya yönelerek çok dar ve derin bir vadi oluşturur. Ceyhan Vadisi, Kuşçu Mahallesi'nin kabaca batısında il sınırları dışına çıkar. Ceyhan nehrinin uzunluğu 509 km'dir. Özellikle Ilıca Kaplıcalarına yakın bir konumda olan Kısık Vadisi, doğa yürüyüşü ve rafting gibi su sporları potansiyeli ile Ilıca Kaplıcalarını ziyaret edenler için alternatif bir değer taşımaktadır.

Aksu Çayı

Ceyhan Irmağı'nın kollarından biridir. Aksu, Engizek Dağı'nın güneydoğu eteklerinden başlar. Önce güneydoğuya, daha sonra güneybatıya yönelir ve derinleşen vadi Sakarya Mahallesi'nin doğusunda, güneye yönelir.

Daha sonra güneybatıya yönelen Aksu Vadisi, Büyükcem Mahallesi'nden sonra geniş bir çöküntü alanına açılır. Sağlık ve Narlı Ovaları'nın oluşturduğu bu alan, bir kanalla Kahramanmaraş Ovası'na bağlanır. Bu vadi, Kahramanmaraş Ovası'nda Ceyhan Vadisi ile birleşir. Aksu Irmağı'nın uzunluğu 115 km'dir.

Fırınz Çayı

Fırınz Çayı, Kahramanmaraş'ın 53 km. kuzeybatısındaki yaklaşık 1000 metre rakımlı Çukurhisar ve Kumarlı mahallerinin bulunduğu platoda doğduktan sonra, 10 km uzunluğundaki Fırınz Vadisi'ne girer ve çağlayanlar oluşturarak hızla irtifa kaybeder. Türkiye'nin en büyük alabalık üretim tesislerinin bulunduğu bu vadi, yaz aylarında civar illerden mesire ve piknik için gelenlerin en başta tercih ettiği yerlerden bir tanesidir.

Hurman Suyu

Afşin ilçesinde Karakuz- Akdere'den kaynağını alır. Tanır kasabasından ve Güvercinlik'ten geçtikten sonra Afşin'in güneyinde Ceyhan nehrine karışır.

Tekir Çayı

Kahramanmaraş'ın 55 km. kuzeyindeki Tekir Kasabasının etrafındaki dağlarda yer alan kaynaklarla beslenir. Yeşilgöz ve Fırınz Çayıyla birleştikten sonra Ali Kayası önünden geçerek Ceyhan ile birleşir.

Gâvur Gölü

Kahramanmaraş'ın Türkoğlu ilçe sınırlarında yer almaktadır. Akabe Körfezinden başlayıp Kahramanmaraş'ta sonlanan çöküntü alandaki göllerin en kuzeyinde bulunandır. Dünyanın en önemli sulak alanlarından bir tanesi olan bölge, 40 yıldır devam eden kurutma çalışmaları ile gölün büyük bir bölümü tarım alanına dönüştürülmüştür. Gölün geriye kalan kısmı günümüzde ildeki en önemli göçmen kuş varlığını barındırmaktadır. Kuş gözlemi ve doğa fotoğrafçıları için uygun bir mekandır.

Kumaşır Gölü

Kahramanmaraş- Adana yolu üzerinde ve şehre 9 km. uzaklıktadır. Malik Ejder Türbesinin bulunduğu tepenin batı eteğinden kaynaklan tatlı su ile beslenir.

Yeşilgöz Obruğu

Tekir Mahallesinde yer alan 25 m. derinliğindeki obruk, içerisindeki mağaradan çıkan suyla beslenmektedir. Kahramanmaraş'ın en bilinen su kaynaklarından olan Yeşilgöz, mesire, piknik ve kamp yapmak isteyenlerin sıklıkla tercih ettiği mekanlardan bir tanesidir.

Kılavuzlu Barajı

Merkezin 18 km. kuzeybatısında Ceyhan nehri üzerinde sulama ve elektrik üretimi amacıyla inşa edilmiştir. Kılavuzlu Su Sporları Merkezi ilde kano, kürek gibi su sporları branşlarında eğitim almak isteyenlere ve bu konulardaki yarışmalara ev sahipliği yapmaktadır.

Menzelet Barajı

Kahramanmaraş'ın 26 km. kuzeybatısında elektrik üretimi amacıyla inşa edilmiştir. Kahramanmaraş'ın en büyük yüzey alanına sahip barajı olan Menzelet, Ilıca Kaplıcaları yolunda Ali Kayası etrafını saran görüntüsü ve turkuaz rengiyle eşsiz güzelliğe sahiptir.

Sır Barajı

Ceyhan Nehri'nin Kahramanmaraş Ovası'ndan Çukurova'ya açıldığı, Kahramanmaraş'ın 33 km güneybatısındaki derin vadi elektrik üretimi amacıyla inşa edilmiştir. Kapak bölümünden Döngele Kaplıcalar bölgesine kadar etrafı sık ormanlarla kaplı derin ve dar bir vadiye uzanan Baraj, yağışlı mevsimlerde Kahramanmaraş kent merkezinin güneyindeki dağ eteği ovalarını da doldurarak kente ayrı bir güzellik katmaktadır.

3.3 Kaleler ve Kaya Mezarları

Kahramanmaraş bir kaleler şehri olup özellikle Andırın-Göksun hattında yer alan antik Çukurova-Fırat Havzası arasındaki ulaşımında kullanılan yol üzerindeki birbiri ardına sıralanan kaleler tarih meraklılarının ilgisini çekmektedir.

Kahramanmaraş Kalesi

Kahramanmaraş'ın tarihi kent merkezinde bulunan kalenin, Geç Hitit Dönemlerinde (M.Ö. IX. yüzyıl) inşa edildiği düşünülmektedir. Kentte antik dönemlerden bugüne kadar sürekli kullanılan en önemli kültürel miraslardan birisidir. Kahramanmaraş'ın tarihi kent merkezini panoramik olarak izlenebildiği en iyi nokta olan seyir terasları ile ziyaretçilerine ayrı bir keyif sunmaktadır. Kalede aynı zamanda Kahramanmaraş kurtuluş mücadelesinin anlatıldığı Minyatür Kurtuluş Müzesi de yer almaktadır.

Azgit (Yeniköy) Kalesi

Andırın ilçe merkezine 5 km. uzaklıktaki Alameşe Mahallesi'ndedir. Kale kesin olmamakla birlikte Romalılar döneminde yapılmış, sonra Bizanslılar tarafından onarılmış ve kullanılmıştır. İnşasında kesme ve moloz taşlar kullanılmıştır. 1.600 m²'lik bir alana yayılan kale, iç ve dış surlar olmak üzere iki kısma ayrılır.

Haşırın Kalesi

Andırın - Kadirli yolu üzerindedir. Romalılar döneminde yol güvenliğini sağlama amacıyla yapılan küçük bir karakol olup, moloz taştan yapılmıştır. Kalenin iki kapısı ile iki burcu günümüze gelebilmiştir.

Hurman Kalesi

Afşin ilçesi Dağlıca Mahallesi'nde Hurman Çayı'nın kuzeyindeki sarp kayalar üstündedir. Yapım tarihi bilinmeyen Hurman Kalesi yapı tekniği bakımından Bizans yapısı sanılmaktadır. 10-15 metre yüksekliğindeki surlar, sekiz burçla güçlendirilmiştir. Kalenin kapısı batıya bakmaktadır. Kalenin içinde su ve yiyecek depoları, askeri barınaklar vardır.

Meryemçil (Geben) Kalesi

Andırın-Göksun arasında Geben Kasabası'na 3 km. uzaklıktadır. Kesin olmamakla birlikte Romalılar tarafından yapıldığı sanılmaktadır. 12.000 m² bir alana yayılan kale, iç ve dış surlar olmak üzere iki kısma ayrılır. Kale içinde su sarnıçları ve tonoz kemerli kapalı mekanlar vardır. Kalenin dış surlarının büyük kısmı yıkılmış durumdadır. Kesme ve moloz taşlardan yapılmıştır.

Mitel (Çuhadarlı) Kalesi

Andırın ilçesinin Çuhadarlı Mahallesi'nde bulunan kale, Romalılar tarafından yapılmıştır. Duvarları moloz ve kireç taşı ile örülmüştür. Kalenin dört burcu, iç kaledeki su sarnıcı ile sur kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir.

İlde Bulunan Diğer Kaleler: Tırtatlı Kalesi, Yenice Kale, Süleymanlı Kalesi, Çoğdür (Burunönü) Kalesi, Suçatı Kalesi, Babikli Kalesi, Anacık Kalesi, Elbistan Kız Kalesi, Aybastı Kalesi, Nencik Kalesi, Kızıl Kale (Çinçin), Kaleboynu Kalesi, Bozfenk Kalesi, Akça Kalesi, Çopçalar Kalesi, Köroğlu Kalesi, Rıfatiye Kalesi, Akkale Kalesi, Doluca Kalesi, Karakale Kalesi, Güredin Kalesi, Gökgedik (Kale Kısığı) Kalesi, Gerdek Kalesi, Kızılluluk Kalesi, Keşişli Kalesi, Sütpişiren Kalesi, Yastıkkale, Bugeme Kalesi, Kum Kale, Çatak Kalesi, Bostanlı Kalesi, Altunboğa Kalesi ve Keleşli Kalesi

Çukurhisar Kaya Mezarları

Çukurhisar Ovası'nda bulunan kaya mezarları Kahramanmaraş ilindeki en önemli antik dönem kaya mezarlarından. Yaz aylarında mesire amacıyla çevre illerden ziyaretçi akınına uğrayan Fırız Vadisi'ne sadece 10 km uzaklıktadır. Fırız vadisini ziyaret edenler için önemli bir alternatif turizm değeridir.

Kazandere Kaya Mezarları

Göksun ilçesinin Kazandere Mahallesinde bulunur. Ayrıca Kırıkkilise üzerinden Kazandere Mahallesine giderken yolun sol tarafında pek çok kaya mezarları bulunmaktadır.

Turunçlu Kaya Mezarları

Pazarcık ilçesi, Turunçlu mahallesinde antik yol güzergahı üzerinde yer alan kalıntılar arasında, kaya mezarları, mezar şapelleri ve su sarnıçları bulunmaktadır. Kalıntılar Geç Roma-Erken Bizans dönemlerine tarihlenmektedir.

Ufacıklı Mahallesi Kaya Mezarları

Pazarcık İlçesi Ufacıklı mahallesinin kuzeyinde antik yol güzergahında Geç Roma – Erken Bizans dönemine tarihlenen çok sayıda kaya mezarı yer almaktadır.

3.4 Anıtlar

Kurtuluş Anıtı

Kahramanmaraş'ın kurtuluşunu sembolize eden, Sütçü İmam'ın ilk kurşunu attığı anın temsil edildiği bu anıt Kahramanmaraş kent merkezinde Kıbrıs meydanında yer almaktadır.

Kahramanmaraş Şehitliği

Şeyhadil Mezarlığı içinde bulunmaktadır. Kurtuluş Savaşında ve terörle mücadelede şehit olanların mezarları bulunmaktadır.

Süleymanlı Şehitliği

1915 yılında Zeytun'da isyancı Ermeniler tarafından beraberindeki askerlerle birlikte şehit edilen Binbaşı Süleyman Bey adına şehit edildiği yerde yapılmıştır. Zeytun'un ismi Süleyman Bey'in şehadetinin ardından Süleymanlı olarak değiştirilmiştir.

Sütçü İmam Çeşmesi

Sütçü İmam'ın hatırasına ilk kurşun olayının yaşandığı yere 1936'da yapılmıştır. Kitabesinde; "31 Teşrin 1920'de Sütçü İmam, Türk namusunu burada silâhıyla korudu, 1936" yazılıdır.

3.5 Köprüler, Çeşmeler ve Hamamlar

Süleymanlı Çeşmesi

Anıtsal ölçülere sahip Süleymanlı Çeşmesi, Onikişubat İlçesi Süleymanlı mahallesinde yer alır. Kitabesi tahrip edildiği için tam olarak yapım tarihi bilinmeyen çeşmenin Osmanlı Dönemi eseri olduğu tahmin edilmektedir. Ilıca Kaplıcalarına 5 km mesafede bulunan çeşme, mahalledeki diğer kültür miraslarıyla birlikte Ilıca'yı ziyaret edenler için önemli bir alternatif turizm değeridir.

Uyuz Pınarı Çeşmesi

İsa Divanlı Mahallesinde bulunan bu çeşme halk arasında "Uyuz Pınarı Çeşmesi" olarak bilinmektedir. Geçmiş dönemlerden beri uyuz hastalarının banyo yöntemiyle tedavi olmak amacıyla kullandıkları için bu isimle anılmaktadır.

Şeyhadil Çeşmesi

Kahramanmaraş mutasarrıflarından İsmail Kemal Bey tarafından kent merkezinde, 1913 - 1915 tarihleri arasında, 3 x 6 metre ebadında kesme taştan yaptırılmıştır.

Acar Hamamı

Kale caddesi üzerindedir. Kitabesi yoktur. Ne zaman yapıldığına dair bir bilgi olmamakla birlikte Kanunî Sultan Süleyman döneminde Maraş Kalesi'nin onarılması sırasında yapıldığı sanılmaktadır. Soyunmalık, soğukluk ve sıcaklık kısımlarından oluşmaktadır. Üzeri kubbeye kapatılmıştır. Sıcaklık kısmı dört eyvanlı ve köşe hücrelidir.

Divanlı Hamamı

Divanlı Mahallesinde yer alan hamam sıcaklık, rüzgârlık, peştamallık, soyunmalık ve ılıkılık olmak üzere beş kısımdan oluşmaktadır.

Dört yandaki kemerler oldukça geniş olarak yapılmıştır. Ortadaki büyükçe bir kubbe yer almaktadır. Sıcaklık ise dört eyvanlı ve köşe hücreli olarak yapılmıştır.

Elbistan Selçuklu Hamamı

Elbistan ilçe merkezindedir. Yapım tarihi tam olarak bilinmeyen Selçuklu Hamamının ortasında dikdörtgen göbek taşı bulunmaktadır. Soğukluk bölümü ayrı olarak yapılmıştır. Üç büyük, ikisi de küçük olmak üzere toplam beş adet ısınma bölümü vardır. 1990'lı yıllara kadar hizmet veren hamam, şimdilik hizmet dışıdır.

Paşa Hamamı

Kurtuluş Mahallesi'nde yer alan bu hamam XVI. yüzyıl ortalarında yapıldığı sanılmaktadır. Orijinal bir plana sahip olan Paşa Hamamı, sıcaklık bölümü onikigen planlı merkezî bir mekanın etrafına aksiyal olarak tertiplenen ve atlamalı olarak yerleştirilen altı eyvan ve altı halvetten oluşan yıldızvarî bir plana sahiptir. Halvetleri sekizgen planlıdır. Kahramanmaraş kent merkezinde kentsel sit alanı içerisinde harabe vaziyette bulunan ve özel mülk olan Paşa Hamamı, planı bakımından Türk sanatında ilk olması nedeniyle önemli bir yere sahiptir.

Tüfekçi Hamamı

Demirciler Çarşısında bulunmaktadır. Kitabesi bulunmayan hamamın, 16. ve 17. yüzyıllarda yapıldığı tahmin edilmektedir.

Uzunoluk Hamamı

Uzunoluk caddesindedir. Sütçü İmam ilk kurşun hadisesinin gerçekleştiği yerde bulunan harap vaziyetteki hamam 2009 yılında aslına uygun olarak tekrar yapılmıştır. Uzunoluk Hamamı, 2012 yılında yapılan düzenlemeler sonrasında Dijital Kurtuluş Müzesi olarak ziyarete açılmıştır.

Çiçekli Hamamı

Kitabesi bulunmadığı için ne zaman yapıldığı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Mimari özelliklerine bakıldığında XV.-XVII. yüzyıllar arasında yapıldığı tahmin edilmektedir. Çiçekli Hamamı moloz taştan yapılmış olup üzeri kubbe ile örtülmüştür. Hamam iki soyunmalık, sıcaklık ve ılıkılık kısımlarından oluşmaktadır.

Çukur Hamamı

Kahramanmaraş Kalesi'nin güney eteğinde, toprak seviyesinin altında yapılmıştır. Kitabesi yoktur fakat XV. yüzyılın sonlarına doğru, Dulkadiroğlu Beyliği döneminde yapıldığı tahmin edilmektedir.

Ceyhan Köprüsü (Taş Köprü)

Kahramanmaraş-Kayseri yolu, kent merkezine 11 km uzaklıkta Kılavuzlu Mahallesi sınırlarında yer alır. Ceyhan nehri üzerinde olmasından dolayı bu isim ile anılır. 16. Yüzyıla ait olduğu düşünülen yapı Doğu-batı doğrultuda 158 metre uzunlukta, 24.60 metrelik ana açıklığın her iki yanında asimetrik olarak dağılan beş küçük açıklığa sahiptir. Moloz taş malzemenin kullanıldığı yapı ihtişamlı duruşu ile günümüze kadar gelebilmiştir.

Kanlı Köprü

Onikişubat'a bağlı Süleymanlı Mahallesi'ndedir. Ermenilerin Zeytun İsyanı sırasında esir olarak tuttukları Türk askerlerini bu köprüden aşağıya atarak şehit ettikleri; batılı seyyahların ve Ermenilerin kendi kaynaklarında bile yazılıdır.

Kılılı Köprüsü (Dalyan Köprüsü)

Kılılı Mahallesi'nin doğusunda Avın Deresi üzerine kurulmuştur. Yapılış tarihi bilinmemekle birlikte 15. Veya 16. Yüzyılda yapıldığı zannedilmektedir.

3.6 Camiler ve Türbeler

Abdulhamithan Camii

Yeni dönem eserlerinden olup, şehrin her yerinden görülmektedir. Kentteki en büyük camidir.

Afşin Ulu Camii

Kitabesinde Danişmentlilerden Pir Alioğlu Muhammed'in 1570'de yaptırdığı belirtilmektedir. Son cemaat yeri 1717 senesinde mescide dönüştürülmüştür.

Boğazkesen Camii

Kahramanmaraş tarihi kent merkezinde Ulu Camii ve Maraş Kalesi arasında iki derenin kesiştiği noktada yer alır. Arşiv kayıtlarına göre Alaüddeve Bozkurt Bey'in Ekmekçibaşısı Hacı Ali Ağa tarafından 15. yy sonu 16. yy başlarında yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Bektutiye (Çınarlı) Camii ve Sütçü İmam Türbesi

1500'lerin başlarında Alaüddeve Bozkurt Bey tarafından, Maraş'ta mukim Bektutlu Türkmen Oymağı adına yaptırılmıştır.

Bahçesinde bulunan çınardan dolayı halk arasında Çınarlı Camii olarak da anılır. Maraş'ın kurtuluşunda ilk kurşunu sıkan Sütçü İmam'ın türbesi de bu caminin bahçesinde yer almaktadır.

Divanlı (Ahmet Paşa) Camii

Divanlı Mahallesi'ndedir. Orijinal adı "Ahmet Paşa Camii"dir. Osmanlı Dönemi yapılarından. Ne zaman yapıldığı hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte mimari özelliklerine bakıldığında 1700 yılı dolaylarında yapıldığı sanılmaktadır.

Cami kapısının üstünde iki adet kitabe vardır. Bu kitabelerden birincisi duvara gömülüdür. İkinci kitabe ise iç kapıda H.1211 / M.1796 tarihli. Bu kitabeler büyük ihtimalle tamirat kitabeleridir. Caminin minaresi orijinal olup çift şerefeli olarak kesme taştan yapılmıştır. Bu özelliği ile Cumhuriyet öncesi Kahramanmaraş'taki tek iki şerefeli minaredir.

Elbistan Ulu Camii

Caminin ilk yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Anadolu Selçuklular ve Dulkadiroğulları döneminde yapıldığına dair farklı görüşler vardır. Türk-İslam sanatında Mimar Sinan ile zirveye çıkan ve günümüz camilerinde de devam eden merkezi planlı şemanın uygulandığı ilk örnek olması ve Anadolu'da Sultan Mahfili'nin görüldüğü en eski camilerden biri olması açısından son derece önemlidir.

Eshab-ı Khef Külliyesi ve Camii

Eshab-ı Khef (Mağara Arkadaşları), pagan kültürden Hıristiyanlığa, oradan da Müslümanlığa uzanan bir süreçte farklı kültürlerin etkileşimine örnek olan bir anıttır. Afşin Eshab-ı Khef Mağarası ve Külliyesi, Afşin İlçesi'nin kuzey batısında ve merkeze yaklaşık 7 km uzaklıkta yer almaktadır. Ribat, Kervansaray ve Cami'den oluşan, Anadolu Selçuklular, Beylikler, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinde sürekli onarımlar geçiren ve günümüze kadar korunarak kullanımı sağlanan anıtsal ölçülere sahip külliye, Kahramanmaraş'ın bu alandaki en önemli cazibe merkezi konumundadır.

İnanç turizmi açısından büyük önem arz eden ve farklı dinler ve kültürler tarafından yaygın olarak bilinen Eshab-ı Khef, kültürler arası diyalog ve hoşgörünün sağlanması açısından oldukça önem arz etmektedir. Afşin Eshab-ı Khef Külliyesi M.S. 446 tarihinde yapılan İsa Mescidi ile birlikte asırlar boyu süren ve günümüze kadar intikal eden Türkiye'nin ve dünyanın en uzun süreli ziyaretgahlarından birisi olma özelliğini göstermektedir.

Hatuniye Camii ve Türbesi

Kurtuluş Mahallesi'ndedir. 15. yüzyılda Yavuz Sultan Selim'in büyükannesi ve Alaüddeve Bey'in eşi olan "Şems Hatun" adına H.906/M.1500 tarihinde Alaüddeve Bey tarafından yaptırılmıştır. Avlu giriş kapısı üstünde 19. yüzyıl (H.1324 /M.1906) başlarında onarım gördüğüne dair yazıtı vardır. Cami duvarları kesme taştandır; son cemaat yeri ve ana mekanı ise ahşap çatılıdır. Caminin minaresi; kübik alt kaide üzerinde oturtulmuş, cami planına çapraz konumdadır. Minare Anadolu Selçuklu mimari tarzında tamamen kesme taştan yapılmıştır. Hatuniye Camii medresesi ile birlikte bir külliye şeklinde yapılmıştır. Türbe, son cemaat yerinin doğusunda yer almaktadır.

Haznedarlı (Duraklı) Camii

Duraklı Mahallesi'ndedir. Camide bulunan çok sayıda yazıt yapıyla ilişkili değildir. Mimari özellikleri ve bezemesinden XVI. yüzyıl yapısı olduğu sanılmaktadır. Haznedarlı Camii, Dulkadiroğlu Alaüddeve Bey'in hazinedarı tarafından yaptırılmıştır. Son cemaat yeri ortadadır. Caminin minaresi orijinal olup basit kübik bir kaide üzerine oturtulmuştur ve silindirik gövdelidir.

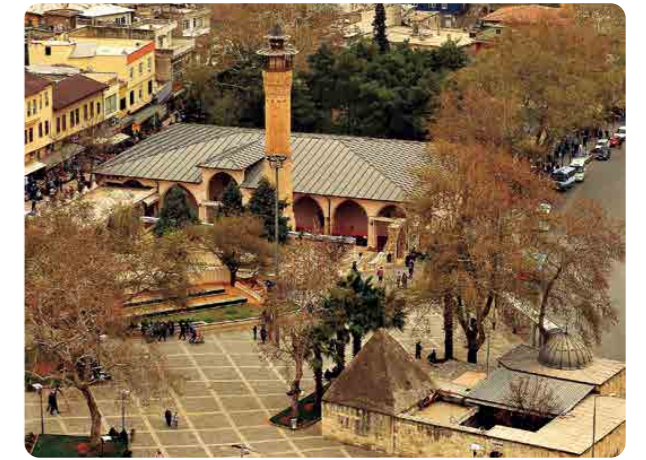
Himmat Baba Camii ve Türbesi

Dulkadiroğulları Beyliği döneminde Ümmet Baba isimli bir zat adına inşaa edilmiştir. Elbistan kent

merkezinde yer almaktadır. Anadolu'da ender rastlanan şekilde türbeye, caminin mihrabında bulunan kapıyla ulaşılmaktadır.

Kezban Hatun Camii (Ulu Camii)

Çağlayancerit ilçe merkezindedir. Kezban Hatun tarafından 1812'de yapılmıştır. İç mekanda ahşap hatillar üzerinde Arapça harflerle yazılı ifadeler ve özgün desenler yer almaktadır.

Maraş Ulu Camii

Maraş Kalesi'nin güneyindeki meydana yer almaktadır. Dulkadiroğlu Süleyman Bey tarafından inşa ettirilmiştir. Taç kapı üstündeki yazıttan Süleyman Bey'in oğlu Alaüddeve'nin tamir ettirdiği (1496) anlaşılmaktadır. Dikdörtgen planlı ana mekân, mihrap duvarına dikey uzanan yedi nefte ayrılmıştır. Mukarnas, palmet, lotüs motiflerinden oluşan bordürler özenli işçilikleriyle dikkat çeker. Sonradan onarım gören caminin doğu, batı ve güney dış cephesi sıvalıdır. Camiden bağımsız olan minare özgün yapısını koruyabilmiştir. Ulu Camii değişik tarihlerde onarım görmekle birlikte en son 2007 yılında orijinalliğine sadık kalınarak elden geçirilmiş ve onarılmıştır.

Saraçhane Camii

Kahramanmaraş tarihi çarşılar kompleksi içerisinde yer alan Saraçhane Camii'nin vakıf kayıtlarından Osmanlı Dönemi'nde 17. yy başlarında yaptırıldığı anlaşılmaktadır. İsmi etrafını saran ve günümüzde bazı dükkanlarında hala mesleğin yaşamaya devam ettiği Saraçhane Çarşısı'ndan alır.

Elbistan Çarşı Atik Camii

Elbistan ilçe merkezindedir. XVI. yüzyıl başlarında Dulkadiroğlu Alaüddevele Bey döneminde yapılmıştır. Harim kısmı sonradan yapılan onarımlarla büyük oranda özgünlüğünü yitiren caminin minaresi orijinalliğini günümüze kadar koruyabilmiştir.

İklime Hatun Camii ve Türbesi

Kurtuluş Mahallesi'ndedir. Dulkadiroğulları'nın en önemli hükümdarı Alaüddevele Bey'in kızı, aynı zamanda Yavuz Sultan Selim'in teyzesi İklime Hatun adına H.954 / M.1546'da yapılmıştır. Mescit ve ana türbe kesme ve moloz taştandır. Son cemaat yerinin sağında türbe; solundaki kemer içinde mescidin kapısı yer almıştır. Kare planlı mescidin kubbesi yıkılmıştır. Silindirik mihrap nişi, sütunların taşıdığı yarım kubbeyle örtülüdür. Mihrap duvarının solundaki kapıdan türbeye girilir. Düzgün olmayan dörtgen planlı yapı, sivri kemerli tromplara oturan kubbe ile örtülüdür.

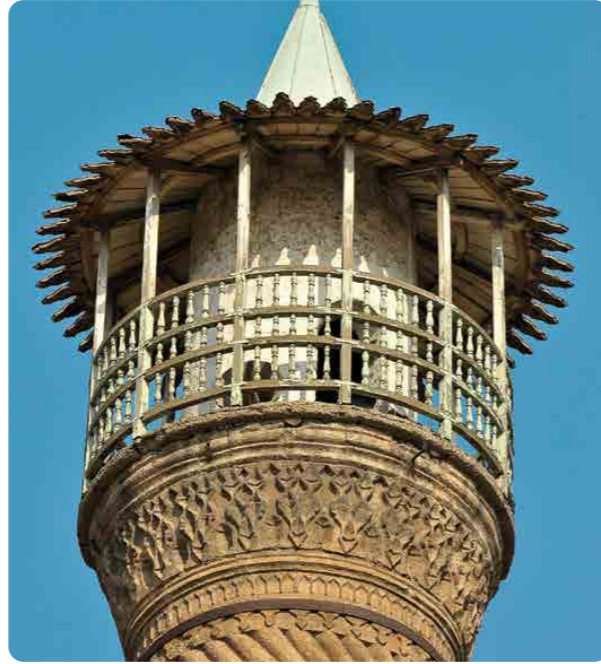
İsa Divanlı Camii

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde "Ese Divane Camii" olarak bahsettiği, İsa Divanlı Camii, 16. yy sonlarına tarihlenen geçmişiyle Maraş'ta yapılan ilk Osmanlı camilerindedir.

Acemli Camii

17. yy'da yapılan Osmanlı eserlerindedir. Kahramanmaraş camilerinde bir klasik haline gelen bahçedeki abdest almak için kullanılan süs havuzu ve taş işçiliği ile görülmeye değer bir camidir.

Şekerli (Yukarı Oba) Camii

Divanlı Mahallesi'ndedir. Caminin son cemaat yerinde H.600 / M.1204 ve H.1107 / M.1696 tarihli iki adet kitabe bulunmaktadır. Şekerli Camii'nin sadece minaresi orijinal kalmıştır. Şekerli Camii minaresi Anadolu Selçuklu minarelerinde olduğu gibi spiral yivli ve süslü bir gövdeye sahiptir.

Şeyh (Şih) Camii

İnşa kitabesi bulunmayan caminin Osmanlı döneminde 17. yy'da yapıldığı tahmin edilmektedir. Kahramanmaraş kent merkezinde tarihi mahallerden Turan Mahallesi'nde bulunan camii, Kahramanmaraş kurtuluş mücadelesi sırasında minaresine sapan ve hala yerinde duran top mermisi ile bilinmektedir.

Maraş Mevlevihanesi (Yum Baba Türbesi)

Dulkadiroğulları döneminde faaliyete başlayan Maraş Mevlevihanesi'nden günümüze sadece Mevlevi Şeyhi Yum Baba'nın, Kapalı Çarşı İçerisinde kalan türbesi ulaşmıştır. Mevleviliğin taşıdığı evrensel değer gözönünde bulundurulduğunda bu mevlevihanenin ve aynı yerde bulunan türbenin Kahramanmaraş turizmüne çok önemli katkılar sunacağı açıktır.

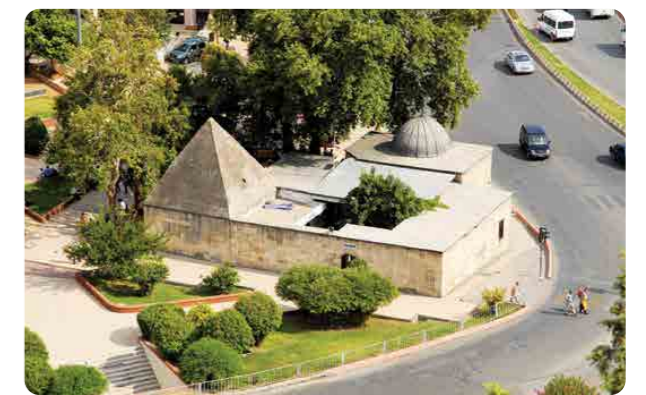
Dede Baba Türbesi

Afşin Ulu Camii'nin karşısında yer alan Dede Baba Türbesi kare planlı olarak taştan yapılmış, Afşin'deki Selçuklu mimarisinin günümüze kalan en önemli yapısıdır. XIII. yüzyılda Anadolu Selçuklu Hükümdarı Alâeddin Keykubat zamanında Eshab-ı Khef efsanesinden çok etkilenen iki gönüllü asker Eshab-ı Khef'in hizmetinde bulunmak üzere Medine'den Afşin'e gelirler. İsimleri, Hüseyin ve Himmet'tir. Bu iki asker deve bölüğünün başına getirilirler ve Eshab-ı Khef Külliyesi'nin yapımında develerle taş taşırlar. Önce Deveci Baba, daha sonra ise Dede Baba olarak anılan Hüseyin, Eshab-ı Khef'in yapımı sırasında vefat eder. Ölümünden sonra, bugün ilçenin merkezinde kalan kabristanına defnedilir.

Malik Ejder Türbesi

Şehrin güney tarafında, merkeze 6 km uzaklıkta Aksu Mahallesi sınırlarında bulunan yapının aslen 1201 yılında yaptırıldığı belirtilir. Kumaşır Gölüne bakan tepede yer alan yapı; Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından yeniden yapılan merkezi planda küçük mescidi, türbe kısmı ve çevre düzeni ile atıl durumdan kurtarılmış, ziyarete açılmıştır.

Taş Medrese

Kent meydanında Ulu Cami ile bütünlük oluşturan yapı; Dulkadirli Alaüddevele Bey tarafından XV. yüzyıl sonlarında inşa ettirdiği anlaşılmaktadır. Tek katlı, açık avlulu, tek eyvanlı plana sahip yapı, mescid, medrese ve türbe bölümünden oluşur. Türbede Alaüddevele Bey'in, Safevilerce katledilen oğlu Şahruh Mehmed Bey medfundur.

3.7 Hanlar, Çarşılar, Kervansaraylar

Tarihi Maraş Çarşıları

Maraş Kalesi güneyinde, kentin merkezinde yer alan tarihi çarşılar bölgesi Dulkadiroğulları Döneminden itibaren şehrin ticari merkezi olma özelliğini yitirmemiştir. Suk-i Maraş, Kapalı Çarşı, Bedesten, Saraçhane Çarşısı, Bakırcılar Çarşısı, Mazmanlar Çarşısı, Kalaycılar Çarşısı, Demirciler Çarşısı, Kuyumcular Çarşısı ve Semerciler Çarşıları ile daha birçok iş kolunda mal ve hizmet üreten esnaf ve onların ticari yaşam izlerini devam ettiren bir çarşı grubu bu alandadır. Geniş bir alana yerleşmiş bu büyük ticaret alanlarında en çok Bakır, Ahşap, Altın, Gümüş, Keçe ve Deriden el emeği göz nuru el sanatı ürünleri; yine kırmızıbiberi, pestili, pekmezi, tarhanası, sucuğu ile yöresel ürünler burada göze çarpmaktadır. Anadolu'da esnaf kültürünün simgesi Ahilik/Lonca Teşkilatının yansıması olan "Dua Kubbesi" ayrıca önemli olup; ait olduğu dönemden izler sunmaktadır.

Kâtip Han / Büyük Bağdat Han

Ulu Caminin hemen güneyinde yer alan ve Dulkadiroulları döneminden beri han, sabun fabrikası gibi değişik amaçlarla kullanılmış yapı günümüzde Dondurma Müzesi olarak hizmet vermektedir.

Taş Han

Tarihi Maraş Çarşılar kompleksi içerisinde yer alan iki katlı taş yapı günümüzde hediyelik eşya satıcıları, çay evi ve depo olarak kullanılan dükkanlara ev sahipliği yapmaktadır.

3.8 Tarihi Maraş Evleri

Kahramanmaraş genelinde 200'den fazla konak vardır. Kahramanmaraş Konakları estetik, zarafet ve işçilik açısından harika bir görüme sahiptir. Maraş konaklarının en önemli özelliği iki katlı olmalarıdır. Maraş'ta üç katlı konaklara da rastlanmaktadır. Tüm Maraş evlerinde yapı malzemesi olarak toprak ve ağaç kullanılmıştır. Bu evlerin bir başka özelliği ise "Haremlik ve Selamlık"ın vazgeçilmez olmasıdır.

Maraş'taki evlerin yapısı ihtiyaçlara göre tasarlanmıştır. Tüm Maraş evlerinin önünde avlu bulunur. Dış giriş kapısı avludadır. Dış giriş kapısının özelliği iç içe iki kapıdan oluşmasıdır.

Büyük kapının içindeki küçük kapıya "enikli kapı" veya "kuzulu kapı" adı verilir. Bu küçük kapıyı insanlar giriş- çıkış için kullanır.

Büyük kapı ise binek hayvanları ve diğer büyükbaş hayvanların giriş ve çıkışı için kullanılır. Her avlu ortasında birer oval, yuvarlak veya köşeli şadırvan veya havuz bulunur. Her evin avlusunda çeşme veya kuyu da bulunurdu.

Avluda en azından bir ağaç mutlaka bulunurdu. Bu ağaçlardan özellikle asma, incir veya nar ağacı en çok tercih edilenlerdi.

Evin alt katı ahırlık, samanlık veya depo olarak kullanılır. Ayrıca evlerin çoğunda alt katta bir gizli bölme vardır. Bu gizli bölme savaş zamanlarında saklanmak veya kış ayları için hazırlanmış çeşitli gıdaların muhafazası amacıyla yapılmıştır. Evin mutfağından bu sığınaklara açılan bir kapı bulunur.

Evlerin ikinci katına merdivenle, kapısı olmayan "gezinti"ye, yani "sofa"ya çıkılırdı. Sofadan diğer odalara geçilirdi.

Maraş evlerinde abdesthane genelde evin dışına yapılır. Maraş evlerinin hemen hemen hepsinde büyük ocaklık ve küçük ocaklık olmak üzere iki tane ocak bulunur.

Büyük ocaklık; çamaşır yıkama, ekmek ve bayramlarda kömbe pişirme gibi işlerde kullanılır. Küçük ocaklık ise yemek yapmak ve ısınmak gibi günlük işlerde kullanılır. Küçük ocağın ateşi hiç sönmeydi.

Kahramanmaraş'ın geleneksel sivil mimari yapısından izler taşıyan bu konaklardan Kocabaş Konağı, Zabun Konağı, Dedeoğlu Konağı, Mahmut Arifi Paşa Konağı gibi birçoğu son 10 yılda başta yerel yönetimler olmak üzere kamu kurumlarınca restore edilerek, müze ve eğitim merkezi olarak ziyarete açılmaya başlanmıştır. Ancak özel sektör tarafından restore edilip konaklama, yeme-içme mekanı olarak hizmet veren geleneksel Maraş evleri sayısının çok az olduğu bu alanda özel sektör işletmeciliğinin teşvik edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

3.9 Müzeler

Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi

Maraş Fili Sergi Salonu, Direkli Mağarası Sergi Salonu, Höyük Kazıları Sergi Salonu, Taş Eserler Sergi Salonu, Germanicia Mozaikleri ve cam, metal ve diğer mineral eserler sergi salonu ile Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi Türkiye'nin en özel müzeleri arasında yer almaktadır.

Minyatür Kurtuluş Müzesi

Kahramanmaraş Kalesi'nde yer alan müzede, kentin Kahraman ünvanını almasının öyküsü minyatür maketlerle anlatılmaktadır.

Dijital Kurtuluş Müzesi

Uzunluk Caddesinde, Sütçü İmam'ın ilk kurşunu attığı Uzunluk Hamamı'nda oluşturulan müzede, kentin 1919-1920 yıllarında verdiği kurtuluş mücadelesi dijital teknolojilerle anlatılmaktadır.

Mahmut Arif-i Paşa Konağı Maraş Kültür Evi ve Etnografya Müzesi

20. yy başlarında inşa edilen konakta Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nce işletilen müzede, Maraş'ın somut ve soyut kültürel mirasından kesitler sunulmaktadır.

Tematik Mutfak Müzesi

Kahramanmaraş'ın yöresel lezzetlerinin toplanması, zahire geleneğinin gösterilmesi, gelecek nesillere aktarılması, yöresel yemeklerin nasıl yapıldığının fotoğraf ve canlandırmalarla gösterilmesi amacıyla Dulkadiroğlu Belediyesi tarafından restore edilen tarihi bir konakta faaliyet gösteren müze Demirciler Çarşısı'na yakın bir konumda bulunmaktadır.

Kültürel Miras Müzesi

Kahramanmaraş'ın çocuk oyunları, hikayeleri, sözlü edebiyat geleneği gibi somut olmayan kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılması amacıyla Dulkadiroğlu Belediyesi tarafından restore edilen tarihi bir konakta faaliyet gösteren müze Demirciler Çarşısı'na yakın bir konumda bulunmaktadır.

Yedi Güzel Adam ve Edebiyat Müzesi

Kahramanmaraş'ın köklü şiir ve edebiyat geleneği, Kahramanmaraş kent merkezinde Gazipaşa Mahallesi'nde 19. yy'da inşa edilen görkemli taş yapıda yapılan düzenlemeler sonrasında, Büyükşehir Belediyesi tarafından işletilen Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi'nde modern sunumlarla ziyaretçilere aktarılmaktadır.

Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi

Kahramanmaraş kent merkezinde, Kültür Park içerisinde yer alan Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi, yüzyıl önce verilen kurtuluş mücadelesini panoramik resimler ve gerçekçi seslendirmelerle ziyaretçilere aktarıyor.

Dondurma Müzesi

Kahramanmaraş kent merkezinde, tarihi Ulu Cami'nin hemen güneyinde yer alan Katip Han'da hiz-

met vermektedir. Şehir için önemli bir değer olan dondurmanın tarihçesi, satış ve imalat süreçleri ziyaretçilere sunulmaktadır.

Elbistan Kent Müzesi

Elbistan kent merkezinde cumhuriyetin ilk yıllarında hükümet konağı olarak inşa edilen iki katlı taş yapı devam eden restorasyon çalışmalarının ardından arkeolojik ve etnografik eserlerin sergileneceği karma bir müze olarak 2019 yılında hizmet vermeye başlayacaktır.

3.10 Kış Turizmi

Yedikuyular Kayak Merkezi: Ahır Dağı 2.000 mt rakımda Yedikuyular mevkiinde kurulan tesis, yılın dört ayı hizmet verebilmektedir. Kayak Merkezi günlük 2.000 kayakçı olmak üzere toplam 5.000 kişi kapasitelidir.

3.11 Ören Yerleri - Höyükler

Kahramanmaraş il genelinde özellikle Dulkadiroğlu, Elbistan, Afşin, Göksun, Türkoğlu ve Pazarcık ilçeleri, Asur, Hitit, ve Roma dönemi yerleşimlerine ev sahipliği yapmıştır. Bu dönemlerden günümüze ulaşan çok sayıda höyük ve ören yeri bulunmaktadır. Büyük bölümünde yüzey araştırmalarının yapıldığı az sayıda höyükte kazı çalışmalarına devam edildiği bilinmektedir.

Höyüklerin başlıcaları olarak Elbistan Karahöyük, Domuztepe Höyüğü, Bozhöyük, Taşoluk Höyüğü, Göksun Höyüğü, Elbistan Beştepe Tümülüsleri, Elbistan Dede Tümülüsü, Kılılı Danışment Höyük, Izgın Höyük, Direkli Mağarası ve Keçe Mağara sıralanabilir.

Germanicia Antik Kenti

Kahramanmaraş'ın tarihi kent merkezinin 5 km doğusunda yer alan 15.000 dekar alana ulaşan modern yerleşimlerin altında devam eden kazı çalışmaları ile ortaya çıkarılan Geç Roma - Erken Bizans dönemlerine tarihlenen mozaiklerin bir bölümü 2018 yılında ören yeri olarak ziyarete açılmıştır. Bölgede bulunan iki ayrı mozaikli alanın da benzer şekilde ziyarete açılma çalışmaları devam etmektedir.

3.12 Yaylalar, Anıt Ağaçlar ve Bitkiler

Kahramanmaraş'ın coğrafi olarak dörtte üçü dağlarla kaplıdır. Kahramanmaraş'ta Akdeniz ikliminin yanı sıra Güneydoğu Anadolu iklimi (Pazarcık), Doğu Anadolu karasal iklimi (Elbistan ve Afşin) ve Akdeniz yayla iklimi (Andırın ve Göksun) de görülmektedir. Bu kadar farklı iklimlerin bir arada olması bitki çeşitliliğini de beraberinde getirmektedir. Doğal ve bozulmamış bir coğrafyaya sahip olan Kahramanmaraş'ın Karadeniz bölgesini aratmayacak güzellikte birçok yaylası mevcuttur.

Başkonuş Yaylası

Kahramanmaraş-Andırın yolu üzerinde yer alan Başkonuş Yaylası, zengin bir bitki örtüsü, geyik üretme ve koruma alanı, kamp/karavan ve konaklama imkanlarıyla çevre illerden dört mevsim ziyaretçi çekmektedir.

Yavşan Tabiat Parkı

Kahramanmaraş'a 36 km mesafede bulunan tabiat parkı, zengin bitki örtüsü, havası ve suyu ile yerel halkın ve çevre illerden ziyaretçilerin günübirlik uğrak yerlerinden bir tanesidir. Kamp/karavan ve konaklama imkanları oluşturulması için çalışmalar devam etmektedir.

Kahramanmaraş'ın neredeyse tüm ilçelerinde yüksek rakımlı yaylalar mevcut olup birçoğu yaz aylarında hayvancılık faaliyetlerine devam eden yaylacılara ev sahipliği yapar. Bu yaylaların büyük bölümü aynı zamanda bölgeden ve bölge dışından gelen küçük doğa yürüyüşü gruplarının ve mesire amacıyla ziyaret edenlerin ilgisini de çekmektedir.

Bu yaylalar dışında şehrin başlıca yaylaları: Ayranpınar Yaylası, Afşin Subatan Yaylası, Ahırdağ Eğri-göl Yaylası, Ağıllı Yaylası, Seen Yaylası, Ağoluk Yaylası, Andırın Çiğşar Yaylası, Nurhak Tahtalı Yaylası

Kahramanmaraş'ta Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne tescilli 9 adet anıt ağaç bulunmaktadır:

- Avcılar Ulu Çınarı, tahmini yaşı 250 yıl olup Avcılar Mahallesinde bulunmaktadır.
- Kertmen Ulu Çınarı, tahmini yaşı 345 yıl olup Kertmen Mahallesinde bulunmaktadır.
- Dadağlı Ulu Çınarı, tahmini yaşı 460 yıl olup Dadağlı Mahallesinde bulunmaktadır.
- Üç adet Kızfatma Çınarı, tahmini yaşları sırasıyla 260,285,285 yıl olup Helete Mahallesinde bulunmaktadır.
- Oynak Çınar, tahmini yaşı 505 yıl olup Döngöle Mahallesinde bulunmaktadır.
- Suluyayla Ulu Çınarı, tahmini yaşı 460 yıl olup Suluyayla mahallesinde bulunmaktadır.
- Ulutaş Çınarı, tahmini yaşı 320 yıl olup Ayaklıcaoluk Mahallesinde bulunmaktadır.
- Bunlar dışında Yavşan Yaylasında da henüz tescili yapılmamış anıt ağaçlar olduğu bilinmektedir.

Maraş florası üzerine yapılan çalışmalarla tespit edilen ve bir kısmı Maraş ve yöresine ait isimlerle tanımlanan bazı bitkiler şunlardır: ¹⁰

- *Aethionema marashicum*
- *Astragalus berytius*
- *Astragalus elbistanicus*
- *Astragalus pycnocephalus* var. *Seytunensis*
- *Astragalus kurdicus* var. *Achyrdaghensis*
- *Astragalus plumosus* var. *akardaghicus*
- *Centaurea cataonica*
- *Convolvulus catanicus*
- *Convolvulus germaniciae*
- *Cousinia cataonica*
- *Festuca cataonica*
- *Heracleum marashicum*
- *Isatis cappadocia* subsp. *Nurihakensis*
- *Johrenia berytea*
- *Jurinea cataonica*
- *Minuartia dianthifolia* subsp. *Cataonica*
- *Onobrychis marashensis*
- *Oxytropis engizekensis*
- *Paronychia cataonica*
- *Quercus brantii* subsp. *Brantii* var. *Marasiensis*
- *Stachys cataonica*
- *Stachys marashica*
- *Salvia marashica*
- *Thlaspi cataonicum*
- *Verbascum binbogense*
- *Verbascum cheiranthifolium* var. *Cataonicum*
- *Verbascum germanicia*
- *Verbascum keklukolukense*

3.13 Termal Turizm

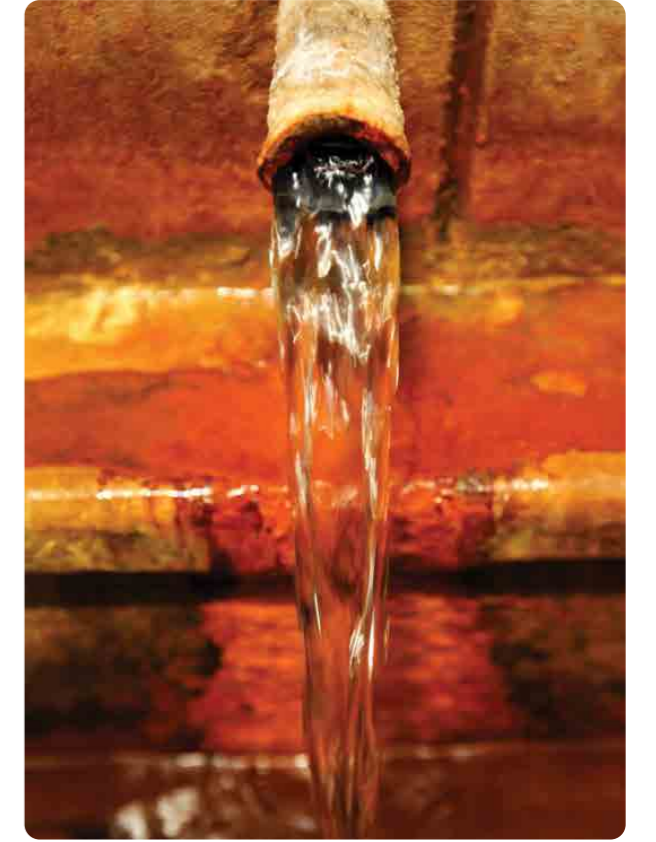
Ilıca Kaplıcaları

Kahramanmaraş kent merkezine 70 km uzaklıkta Berit Dağı eteklerinde bulunan Ilıca Mahallesinde yer alır. İki kamu birisi özel sektöre ait üç ayrı termal tesis bulunan Ilıca, il içinden ve çevre illerden uzun süreli ziyaretçileri ağırlamaktadır.

Döngöle Kaplıcaları

Kahramanmaraş kent merkezine 30 km mesafede bulunan Döngöle Mahallesi'nde Sır Barajı kıyısındadır. 1989 yılında baraj suları altında kalan antik termal kaynağın yakın zamanda sondajla tekrar çıkarılmasıyla bölgede birbiri ardında konaklamalı termal turizm tesisleri kurulmaya başlanmış olup, yeni gelişim gösteren bir bölgedir.

Ekinözü (Celâ) İçmesi

Ekinözü ilçesinde yer alır. Kahramanmaraş'a 151 km, Elbistan ilçe merkezine 20 km. uzaklıktadır. Yukarı, Aşağı ve Orta içme diye anılan üç ayrı kaynaktan çıkan zengin mineralli maden sularına sahiptir. Başta Doğu ve Güneydoğu olmak üzere yurdun her tarafından ziyaretçilerin içme kürüyle başta böbrek ve mide olmak üzere pek çok hastalıklarına şifa aradığı bir bölgedir.

Göksun Büyükkızılıçık İçmesi

Göksun'a 16 km. uzaklıkta bulunan Büyükkızılıçık Mahallesi yakınındadır. Sindirime ve idrar yollarına, yıkanmak suretiyle de cilt hastalıklarının tedavisi için ziyaret edilmektedir.

4. TURİZMİN ALTYAPISININ İRDELENMESİ

Bu bölümde Kahramanmaraş ili turizm altyapısının genel durumu ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda konaklama tesisleri, turistik işletmeler, tur operatörleri, ulaşım, hediyelik eşya sektörü ve turizm insan kaynakları gibi unsurları içeren genel turizm altyapısı irdelenmektedir.

Bu amaçla Tablo 5'de yer alan bazı önemli turizm unsurları belirlenmiş ve bu unsurlar üzerinden Kahramanmaraş'ın turizm altyapısı analiz edilmiştir. Analiz yapılırken Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren bir kısım (Ek 1: KİTSEP 2020-2024 Turizm Paydaş Listesi) turizm ile ilgili kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile (bazı kurum ve kuruluşlarda birden fazla kişinin görüşü alınmıştır) bire bir görüşmeler yapılmış ve belirlenen turizm unsurları üzerinden görüşleri alınmıştır.

Görüşmelerde katılımcılara "Kahramanmaraş turizmi açısından aşağıdaki turizm unsurlarının yeterliliğini 5 puan üzerinden değerlendirir misiniz? (1= yetersiz 5= çok yeterli)" sorusu yöneltilerek cevapları alınmıştır. Tüm verilen puanların ortalaması alınıp, daha iyi analiz edilebilmesi için en yüksek puandan en düşük puana doğru sıralanarak Tablo 5 oluşturulmuştur.

Tablo üzerinde renklendirilerek de gösterilen; ortalama puanı 2,40'ın altında kalan 6 turizm unsuru Kahramanmaraş için zayıf olarak değerlendirilmektedir.

Ortalama puanı 3,00'in üzerindeki 8 turizm unsuru iyi, ortalama puanı 2,40 ile 3,00 arasında kalan 5 turizm unsuru da vasat olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 5: Kahramanmaraş Turizm Paydaşlarının Turizm Unsurları Puanlama Sıralaması

Turizm Unsuru	Ortalama Puan
Turist güvenliği	4,02
Turizm varlıklarının çekicilik durumu	3,66
Şehre kara ulaşımı imkanları	3,34
Şehir temizliği	3,32
Konaklama işletmeleri	3,31
Hediyelik eşya alış veriş	3,05
Şehir içi ulaşım hizmetleri	3,03
Yiyecek-İçecek işletmeleri	3,02
Halkın turiste yaklaşımı	2,73
Esnafın turiste yaklaşımı	2,65
Şehre hava ulaşımı imkanları	2,44
Yakın çevreye gezi olanakları	2,44
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,42
Seyahat acentacılığı	2,26
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	2,24
Turist bilgilendirme hizmetleri	1,73
Eğlence hizmetleri	1,69
Şehrin yurt dışında tanıtımı	1,63
Turist rehberliği hizmetleri	1,45

Tablo 5'e genel olarak bakıldığında en yüksek puanı 4,02 ortalama ile "Turist güvenliği" unsurunun aldığı; ikinci sırada ise 3,66 ortalama ile "Turizm varlıklarının çekicilik durumu" unsurunun yer aldığı görülmektedir. Tablonun en alt bölümüne bakıldığında ise en zayıf dört unsurun sırasıyla 1,45 ortalama puan ile "Turist rehberliği hizmetleri", 1,63 ile "Şehrin yurt dışında tanıtımı", 1,69 ile "Eğlence hizmetleri" ve 1,73 ile "Turist bilgilendirme hizmetleri" olduğu görülmektedir.

Paydaşlar ile yapılan birebir görüşmelerde puanlamanın yanında açık uçlu sorular sorulmuş ve paydaşların görüşleri alınmıştır. Bu görüşlerde genelde Kahramanmaraş'ın turizm sorunları olarak dile getirilen konular, Tablo 5'de de yer alan görece düşük puanlı olan turizm unsurlarıdır. Benzer şekilde, görüşmelerde ortaya çıkan Kahramanmaraş'ın turizm açısından güçlü yönlerinin Tablo 5'de de üst sıralarda yer alan unsurlar olduğu tespit edilmiştir.

Kahramanmaraş Yaylalarında Laleler

Sadece ilgili turizm paydaşlarının görüşleri ile yetinilmemiş bir de konunun en büyük paydaşlarından olan halk ile benzer bir analiz çalışması yapılmıştır. Bu amaçla yine belirlenen turizm unsurları üzerinden Kahramanmaraş'ta yaşayan 400 kişinin görüşleri alınmıştır.

Ankete katılanlardan yukarıda belirlenen 19 turizm unsurunu 3 ayrı soru için aynı tabloda puanlama (1 en düşük, 5 en yüksek puan olacak şekilde) yapmaları istenmiştir. Unsurlar için puanlaması istenen 3 soru şunlardır:

1. Bu konular sizce genel anlamda bir ilin turizmi açısından ne kadar önemlidir?
2. Bu konularda Kahramanmaraş turizmini ne düzeyde yeterli buluyorsunuz?
3. Kahramanmaraş turizmi açısından bu konular ne düzeyde iyileştirilmelidir?

Verilen puanlar SPSS programı ile analiz edildikten sonra çıkan sonuçlar Tablo 6'da gösterilmektedir. Tablonun her hücrelerinde üstteki sayı ağırlıklı ortalama olup, alttaki sayı standart sapmadır. Bu tip veri analizlerinde her ne kadar ağırlıklı ortalama hesap ediliyor olsa da, verilen puanların genel olarak ağırlıklı ortalamadan ne kadar saptığını da "standart sapma" değeri göstermektedir. Standart sapma ne kadar küçük ise verilen puanların da o kadar ağırlıklı ortalamaya yakın oldukları sonucuna varılır.

Tablo 6: Kahramanmaraş Turizm Paydaşlarının Turizm Unsurları Puanlama Sıralaması

Turizm Unsurları	Sizce bir ilin turizmi için ne kadar önemli?	Kahramanmaraş turizmi için şu anda ne kadar yeterli?	Kahramanmaraş turizmi için ne düzeyde iyileştirilmeli?
Yiyecek-içecek işletmeleri	4,46 0,89	2,95 1,16	4,23 1,16
Alışveriş olanakları (hediye eşya)	4,35 0,95	3,07 1,18	4,07 1,20
Konaklama İşletmeleri	4,38 1,03	2,76 1,14	4,22 1,14
Eğlence hizmetleri	4,22 1,22	2,17 1,23	4,29 1,08
Halkın turiste yaklaşımı	4,29 1,17	2,45 1,29	4,31 1,17
Esnafın turiste yaklaşımı	4,32 1,23	2,46 2,05	4,39 1,09
Turist bilgilendirme hizmetleri	4,19 1,27	2,21 1,17	4,30 1,14
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	4,26 1,19	2,29 1,21	4,25 1,16
Turist rehberliği hizmetleri	4,23 1,23	2,23 1,13	4,30 1,09
Şehre kara ulaşımı hizmetleri	4,23 1,23	3,23 1,57	4,21 1,21
Şehre hava ulaşımı hizmetleri	4,27 1,25	2,59 1,29	4,29 1,13
Turizm acenteleri	4,23 1,21	2,49 1,19	4,27 1,16
Yakın çevreye gezi olanakları	4,29 1,11	2,73 1,22	4,22 1,20
Şehir içi ulaşım hizmetleri	4,29 1,11	3,05 1,29	4,19 1,21
Şehir temizliği ve WC hizmetleri	4,29 1,11	2,68 1,26	4,28 1,16
Turizm varlıklarının çekiciliklerinin durumu	4,30 1,17	2,65 1,24	4,37 1,04
Turist güvenliği hizmetleri	4,42 1,08	2,97 1,29	4,26 1,19
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	4,31 1,16	2,46 1,27	4,29 1,19
Şehrin yurt dışında tanıtımı	4,22 1,28	2,06 1,22	4,37 1,08

Aynı ankette bir de çeşitli kurumların turizm açısından önemi katılımcılara sorulmuştur. Bu soruya verilen sonuçlar da Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Kurumların Turizm İçin Önemi Puanlaması

Kurumlar	Sizce bir ilin turizmi için ne kadar önemli?	Kahramanmaraş turizmi için şu anda ne kadar yeterli?	Kahramanmaraş turizmi için ne düzeyde iyileştirilmeli?
Nitelikli insan gücü tedariki sağlayan kurumlar	4,04 1,30	2,38 1,16	4,17 1,21
Bilgi üreten kurumlar	4,03 1,37	2,31 1,16	4,17 1,19
Medya	4,18 1,32	2,30 1,24	4,24 1,21
Sivil Toplum Kuruluşları	4,18 1,16	2,55 1,23	4,18 1,21
Temel Hizmet Sunan İşletmeler (sağlık, bankacılık, sigortacılık vs.)	4,24 1,15	2,87 1,26	4,15 1,20
Reklam ve tanıtım işletmeleri	4,21 1,23	2,44 1,19	4,21 1,17
Pazarlama işletmeleri	4,14 1,21	2,52 1,16	4,16 1,18
Kamu yönetimi	4,19 1,20	2,80 1,23	4,16 1,20
Yerel yönetimler	4,28 1,17	2,72 1,30	4,25 1,18
Araştırma ve Geliştirme Kurumları	4,12 1,24	2,44 1,19	4,18 1,20
Sertifikasyon ve Kontrol Kurumları	4,00 1,34	2,27 1,17	4,12 1,22

Her iki tabloda da kullanılan renk kodları aşağıda verilmektedir:

Birinci soru için renk kodları şu şekilde kullanılmıştır:

Kırmızı: 4,30 ve üstü
Mavi: 4,20 - 4,29
Yeşil: 4,19 ve altı

İkinci soru için renk kodları şu şekilde kullanılmıştır:

Kırmızı: 2,49 ve altı
Mavi: 2,50 - 2,99
Yeşil: 3,0 ve üstü

Üçüncü soru için renk kodları şu şekilde kullanılmıştır:

Kırmızı: 4,26 ve üstü
Mavi: 4,10 - 4,25
Yeşil: 4,09 ve altı

Eldedilen veriler incelendiğinde bir ilin turizmi için en önemli konular olarak; yiyecek-içecek işletmeleri, alışveriş olanakları (hediye eşya), konaklama işletmeleri, esnafın turiste yaklaşımı, turizm varlıklarının çekicilik durumu, turist güvenliği hizmetleri ve şehrin başka şehirlerde tanıtımı konuları ön plana çıkmıştır.

Eldedilen veriler incelendiğinde bir ilin turizmi için ikinci düzeyde önemli konular olarak; eğlence hizmetleri, halkın turiste yaklaşımı, turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi, turist rehberliği hizmetleri, şehre kara ulaşımı hizmetleri, şehre hava ulaşımı hizmetleri, turizm acenteleri, yakın çevreye gezi olanakları, Şehir içi ulaşım hizmetleri, Şehir temizliği ve WC hizmetleri, Şehrin yurt dışında tanıtımı, temel hizmet sunan işletmeler (sağlık, bankacılık, sigortacılık vs.), reklam ve tanıtım işletmeleri ve yerel yönetimler konuları ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde bir ilin turizmi için önemi düşük konular olarak; Turist bilgilendirme hizmetleri, Nitelikli insan gücü tedariki sağlayan kurumlar, Bilgi üreten kurumlar, Medya, Sivil Toplum Kuruluşları, Pazarlama işletmeleri, Kamu yönetimi, Araştırma ve Geliştirme Kurumları, Sertifikasyon ve Kontrol Kurumları ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizminin en yeterli bulunduğu konular olarak; alışveriş olanakları (hediyeleşya), şehre kara ulaşımı hizmetleri ve şehir içi ulaşım hizmetleri ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizminin ikinci derecede yeterli bulunduğu konular olarak; yiyecek-icecek işletmeleri, konaklama işletmeleri, şehre hava ulaşımı hizmetleri, yakın çevreye gezi olanakları, şehir temizliği ve wc hizmetleri, turizm varlıklarının / çekiciliklerinin durumu, turist güvenliği hizmetleri, sivil toplum kuruluşları, temel hizmet sunan işletmeler (sağlık, bankacılık, sigortacılık vs.), pazarlama işletmeleri, kamu yönetimi ve yerel yönetimler ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizminin üçüncü derecede yeterli bulunduğu konular olarak; eğlence hizmetleri, halkın turiste yaklaşımı, esnafın turiste yaklaşımı, turist bilgilendirme hizmetleri, turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi, turist rehberliği hizmetleri, turizm acenteleri, şehrin başka şehirlerde tanıtımı, reklam ve tanıtım işletmeleri, araştırma ve geliştirme kurumları, sertifikasyon ve kontrol kurumları ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizminin gelişimi için en yüksek düzeyde iyileştirilmesi gereken turizm konular olarak; eğlence hizmetleri, halkın turiste yaklaşımı, esnafın turiste yaklaşımı, turist bilgilendirme hizmetleri, turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi, turist rehberliği hizmetleri, şehre hava ulaşımı hizmetleri, turizm acenteleri, şehir temizliği ve wc hizmetleri, turizm varlıklarının çekiciliklerinin durumu, turist güvenliği hizmetleri, şehrin başka şehirlerde tanıtımı ve şehrin yurt dışında tanıtımı ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizminin gelişimi için ikinci derecede iyileştirilmesi gereken turizm konular olarak; yiyecek-icecek işletmeleri, konaklama işletmeleri, şehre kara ulaşımı hizmetleri, yakın çevreye gezi olanakları, şehir içi ulaşım hizmetleri, nitelikli insan gücü tedariki sağlayan kurumlar, bilgi üreten kurumlar, medya, sivil toplum kuruluşları, temel hizmet sunan işletmeler (sağlık, bankacılık, sigortacılık vs.), reklam ve tanıtım işletmeleri, pazarlama işletmeleri, kamu yönetimi, yerel yönetimler, araştırma ve geliştirme kurumları, sertifikasyon ve kontrol kurumları ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizminin gelişimi için iyileştirilmesine çok da gerek olmayan turizm konusu olarak sadece alışveriş olanakları (hediyeleşya) ön plana çıkmıştır.

4.1 Konaklama Tesisleri

Kahramanmaraş'ta toplam 48¹¹ tane turizm işletme belgeli konaklama tesisi bulunmaktadır. Bunların 2 tanesi 5 yıldızlı, 5 tanesi 4 yıldızlı, 13 tanesi 3 yıldızlı, 2 tanesi 2 yıldızlı, 2 tanesi 1 yıldızlı ve 24 tanesi de müstakil aparttır. Bu tesislerin oda sayıları ve yatak sayıları Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 8: Kahramanmaraş'ta Faaliyet Gösteren Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri

Tesis Sınıfı	Tesis Sayısı	Toplam Oda Sayısı	Toplam Yatak Sayısı
5 YILDIZLI	2	285	570
4 YILDIZLI	5	439	898
3 YILDIZLI	13	624	1.206
2 YILDIZLI	2	60	120
1 YILDIZLI	2	61	122
MÜSTAKİL APART	24	393	761
TOPLAM	48	1.862	3.677

Tüm tesislerin ilçelere veya bölgelere göre dağılımı Tablo 9'da verilmektedir.

Tablo 9: Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri İlçe ve Bölge Dağılımı

İlçe / Bölge	Tesis Sınıfı	Tesis Sayısı	Toplam Oda Sayısı	Toplam Yatak Sayısı
ONİKİŞUBAT	5 YILDIZLI	2	285	570
	4 YILDIZLI	1	120	252
DULKADİROĞLU	4 YILDIZLI	2	114	228
	3 YILDIZLI	7	369	716
	2 YILDIZLI	1	35	70
	1 YILDIZLI	1	36	72
Döngele (ONİKİŞUBAT)	4 YILDIZLI	1	106	220
	1 YILDIZLI	1	25	50
	MÜSTAKİL APART	2	50	96
ELBİSTAN	3 YILDIZLI	3	135	250
AFŞİN	3 YILDIZLI	1	73	146
TÜRKOĞLU	3 YILDIZLI	1	22	44
ANDIRIN	3 YILDIZLI	1	25	50
	MÜSTAKİL APART	2	26	52
Tekir (ONİKİŞUBAT)	2 YILDIZLI	1	25	50
GÖKSUN	MÜSTAKİL APART	2	36	72
ÇAĞLAYANCERİT	MÜSTAKİL APART	1	10	20
Iluca (ONİKİŞUBAT)	4 YILDIZLI	1	99	198
	MÜSTAKİL APART	17	271	521

11 Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verileri

Paydaşlarla yapılan görüşmeler sırasında konaklama tesisi yetkilileri ile de görüşme yapılmıştır. Onların turizm unsurları ile ilgili verdikleri puanlar ayrıca değerlendirilmiştir. Tüm paydaşların verdikleri puanların ortalamaları ile konaklama tesisleri yetkililerinin verdiği puanların ortalamaları Tablo 10'da karşılaştırılmıştır.

Tablo 10: Turizm Unsurlarının Genel ve Konaklama İşletmeleri Puanlarının Karşılaştırılması

Sıra	Turizm unsuru	Genel Ortalama Puan	Konaklama İşletmeleri Ortalama Puan
1	Yiyecek-İçecek işletmeleri	3,02	2,57
2	Hediyelik eşya alış verişi	3,05	3,43
3	Konaklama işletmeleri	3,31	4,57
4	Eğlence hizmetleri	1,69	1,29
5	Halkın turiste yaklaşımı	2,73	2,57
6	Esnafın turiste yaklaşımı	2,65	2,00
7	Turist bilgilendirme hizmetleri	1,73	1,14
8	Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,42	1,71
9	Turist rehberliği hizmetleri	1,45	1,00
10	Şehre kara ulaşımı imkanları	3,34	3,29
11	Şehre hava ulaşımı imkanları	2,44	1,14
12	Seyahat acenteciliği	2,26	1,14
13	Yakın çevreye gezi olanakları	2,44	1,00
14	Şehir içi ulaşım hizmetleri	3,03	1,71
15	Şehir temizliği	3,32	3,86
16	Turizm varlıklarının çekicilik durumu	3,66	4,43
17	Turist güvenliği	4,02	4,86
18	Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	2,24	1,00
19	Şehrin yurt dışında tanıtımı	1,63	1,00

Tablo 10'a bakıldığında "Konaklama işletmeleri" unsuru tüm paydaşlar tarafından ortalama 3,31 ile puanlandırılırken, konaklama tesisleri yetkilileri tarafından ortalama 4,57 gibi oldukça yüksek bir ortalama ile puanlanmıştır. Bu konuda yapılan açıklamalarda konaklama tesisleri yetkililerinin otelcilik kavramını iyi bildikleri, yakın çevre illerdeki ve büyük şehirlerdeki otellerin durumları hakkında fikir sahibi oldukları için yaptıkları karşılaştırmada, Kahramanmaraş'taki konaklama tesislerinin yeterlilik düzeylerinin gayet iyi olduğunu belirttikleri anlaşılmaktadır. Buna karşın aynı değerlendirmeyi "Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi" unsuru için yaptıklarında genel puandan daha düşük bir puan verdikleri görülmektedir (genel puan= 2,42 - konaklama tesisleri yetkililerinin puanı= 1,71). Bu konuda önemli düzeyde sorunlar ve yetersizlikler olduğundan bahsedilmektedir.

Maras Aslanı

Konaklama tesisleri yetkilileri şehre gelen yabancı misafirlerle daha çok temas halinde olduklarından onların şehirle ilgili yorumlarını daha net bildiklerini yapılan görüşmelerde ifade etmişlerdir. Genel puanlarla, konaklama tesisleri yetkililerinin verdikleri puanlar arasında önemli uyumsuzlukların olduğu aşikar olup konaklama tesisleri yetkilileri tarafından aşağıdaki belirtilen unsurların yetersizliğine vurgu yapılmıştır.

- Eğlence hizmetleri
- Turist bilgilendirme hizmetleri
- Turist rehberliği hizmetleri
- Şehre hava ulaşımı imkanları
- Seyahat acenteciliği
- Yakın çevreye gezi olanakları
- Şehir içi ulaşım hizmetleri
- Şehrin başka şehirlerde tanıtımı
- Şehrin yurt dışında tanıtımı

Bunlara karşın "Turizm varlıklarının çekicilik durumu" unsuru ve "Turist güvenliği" unsuru için de Kahramanmaraş'ın düşünüldüğünden çok daha yeterli olduğu vurgusunu yapılmıştır.

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda konaklama tesisleri ile ilgili dile getirilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Konaklama tesislerinde çalışan personelin nitelikleri artırılarak, konaklama tesislerindeki hizmet kalitesinin yükseltilmesi gerekmektedir
- Örgün eğitim almış (diplomalı) personel ile birlikte sahada yetişmiş (alaylı) personelin de kendi dallarında katılacakları kurslar ve seminerler marifetiyle, uygulama açısından eğitim seviyelerinin yükseltilmesi gerekmektedir
- Doğal alanlarda konaklama imkânları yetersiz olup geliştirilmesi gerekmektedir
- Konaklama tesislerinin teknik kapasitesi ve hizmet imkânlarının geliştirilmesi gerekmektedir
- Sağlık turizminde (Ilıca, Ekinözü) konaklama tesislerinin kalitesi düşük olup geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.
- Yaylalarda turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi için konaklama imkânlarının artırılması gerekmektedir.
- Otel sayısı konaklayanların sayısına göre fazla olmasına karşın hizmet kalite düzeyleri düşüktür.
- Konaklama tesislerinde çalışacak kalifiye eleman bulunamamaktadır.
- Şehirde bulunan 5 yıldızlı otel sayısı artırılmıdır.
- 1+1 dairelerin turizm ya da belediye onaylı otel tarzına alınması gerekmektedir (Bu daireler mevcut oteller için rekabetçilik, güvenlik ve personel gibi sorunlar oluşturmaktadır).
- Çalışanların maaşları düşük tutulmakta olup iyileştirilmesi, nitelikli eleman istihdamını artırma yönünde önemli görülmektedir.
- Konaklar butik otele dönüştürülmelidir.
- Ekinözü'nde bulunan konaklama imkanlarının genel kalitesi ve hijyen seviyesi çok düşük olup iyileştirilmesi gerekmektedir.
- Diplomalı çalışanlar şehir dışında çalışmayı tercih etmektedirler.
- Çalışan eğitimlerine tüm paydaşlar destek olmalı ve sürekli eğitimler verilmelidir.
- Kaliteli termal tesislerin sayıları yüksek konaklama fiyatları sebebiyle artırılamamaktadır. Uygun bir fiyatlama politikası geliştirilmelidir.
- Kırsal alanlarda konaklama tesis imkanları artırılmalıdır.
- Eshab-ı Kehf bölgesi dikkate alınarak turistik konaklama imkanı geliştirilmelidir.

4.2 Yiyecek - İçecek İşletmeleri

Kahramanmaraş'ta 11 tanesi merkez ilçelerde, 4 tanesi Elbistan ilçesinde, Türkoğlu, Andırın ve Çağla-yancerit ilçelerinde ise birer tane olmak üzere toplam 18 tane turizm belgeli restoran bulunmaktadır. Bu tesislerin toplam kapasitesi 5.875 kişilik olup; 5 tanesi birinci sınıf, 12 tanesi ikinci sınıf, 1 tanesi de köy evi statüsündedir.¹²

Paydaşlarla yapılan görüşmeler sonucu "yiyecek-içecek işletmeleri" ve "Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi" unsurları için verdikleri puan Tablo 11'de sunulmaktadır. Buna göre "Yiyecek-İçecek işletmeleri" ile ilgili verilen puan 3,02 ile vasat sayılacak bir durumda değerlendirilirken sektör çalışanlarının durumu ise daha zayıf olarak 2,42 puan ile değerlendirilmektedir.

Tablo 11: Yiyecek - İçecek İşletmeleri Yeterlilik Durumu

Unsur	Ortalama Puan
Yiyecek-İçecek işletmeleri	3,02
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,42

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda yiyecek-içecek işletmeleri ile ilgili dile getirilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Lokantalarda yerel yemeklerin daha çok yapılması gerekmektedir
- Yiyecek içecek işletmelerinin hizmet kalitesinin artırılması gerekmektedir
- Yiyecek içecek işletmelerinde çalışan sektör personelinin nitelikleri artırılarak hizmet kalitesinin yükseltilmesi gerekmektedir.
- Yiyecek içecek işletmelerinin ticari anlamda gelişmesi gerekmektedir
- Yöresel yemeklerin tanıtımına önem verilmeli ve ön plana çıkarılmalıdır.

- Hatay ve Gaziantep ile gastronomi alanında ortak çalışmalar yapılmalıdır
- Servis ve hizmet kalitesi genel olarak düşük düzeydedir
- Yiyecek içecek işletmelerinin sayısı ve çeşidi artırılmalıdır
- Tanıtım amaçlı, hikayesi olan bir gastronomi filmi çekilmelidir
- Yöresel yiyeceklerin geçmişten gelen hikayeleri ortaya çıkartılmalı ve yazılı hale getirilmelidir
- Yiyecek-içecek işletmelerinde genel olarak hijyene dikkat edilmemektedir.
- Biber festivali, şıra festivali gibi yöresel ürünlerin festivalleri artırılmalıdır.
- Yöresel yemekleri yeterli kalite ve temizlikte sunan yerler yok denecek kadar az olup bu tarz işletmelerin kurulması için çaba sarf edilmelidir.
- Kırsalda yiyecek-içecek işletme sayısı ve imkânları yetersizdir.
- Orijinal olmayan yöresel ürünler büyük risk oluşturmaktadır.
- Eshab-ı Kehf bölgesinde yiyecek-içecek işletmeleri ve diğer sosyal tesisler bulunmamaktadır.

4.3 Seyahat Acenteleri

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre il genelinde toplam 33 tane belgeli seyahat acentesi bulunmaktadır. Şehir merkezinde 14 tane A grubu belgeli turizm seyahat acentesi ve 7 tane de A grubu belgeli seyahat acentesinin şubesi durumunda olan seyahat acenteleri bulunmaktadır.

Elbistan'da 4 tane A grubu belgeli turizm seyahat acentesi ve 5 tane de A grubu belgeli seyahat acentesinin şubesi durumunda olan seyahat acenteleri bulunmaktadır.

Afşin'de 1, Pazarcık'ta 2 tane A grubu belgeli seyahat acentesinin şubesi durumunda olan seyahat acenteleri bulunmaktadır.

Tablo 12: Seyahat Acentaları Yeterlilik Durumu

Unsur	Ortalama Puan
Seyahat acenteciliği	2,26
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,42

Paydaşlarla yapılan görüşmelerde "Seyahat acenteciliği" ve "Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi" için paydaşların verdikleri puanlar Tablo 12'de sunulmuştur. Buna göre hem "Seyahat acenteciliği" ile ilgili verilen puan hem de çalışanların durumu ile ilgili puan sırasıyla 2,26 ve 2,42 olup vasatın altında olarak değerlendirilmektedir.

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda seyahat acenteciliği ile ilgili dile getirilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Seyahat acenteleri doğa sporları ve kamp gibi imkânları pazarlamalıdır
- Seyahat acenteleri başka şehirlerden misafir bularak, şehre getirmelidirler
- Başka şehirlerdeki seyahat acenteleri ile işbirliği eksikliği bulunmakta olup bu eksiklik giderilmelidir.
- Seyahat acenteleri yetersiz, bu eksiklik giderilmelidir.
- Şehir içi rotalar ilk etapta şehirlilere dahi pazarlanmalıdır.

4.4 Ulaşım Yakın Çevre ve Şehir İçi Ulaşım

Kahramanmaraş'a ulaşım kara yolu ile 3 ana yönden (Adana, Gaziantep, Kayseri) yapılmaktadır. Şehirde demir yolu hattı bulunmakla birlikte aktif yolcu taşımacılığı yapılmamakta olup, sadece ticari mal taşımacılığı yapılmaktadır.

Kahramanmaraş merkezde 5 adet, Elbistan ilçesinde 2 adet ve Afşin ilçesinde de 1 adet yerli otobüs firması bulunmakta olup, ülke çapında birçok ile karşılıklı seferler yapılmaktadır. Yerli olmayıp, Kahramanmaraş otogarına uğrayan 10 kadar da otobüs firması bulunmaktadır.

Kahramanmaraş'a sadece 3 havayolu şirketi tarafından tarifeli karşılıklı uçak seferleri düzenlenmekte olup, Ankara'ya haftanın beş günü 1 sefer, her gün sefer düzenlenen İstanbul'a bazı günler 2, bazı günler 3 sefer yapılmaktadır.

Tablo 13: Ulaşım İmkânları Yeterlilik Durumu

Unsur	Ortalama Puan
Şehre kara ulaşımı imkânları	3,34
Şehre hava ulaşımı imkânları	2,44
Yakın çevreye gezi olanakları	2,44
Şehir içi ulaşım hizmetleri	3,03

Paydaşlarla yapılan görüşmelerde şehrin genel ulaşımı ile ilgili olarak "Şehre kara ulaşımı imkânları", "Şehre hava ulaşımı imkânları", "Yakın çevreye gezi olanakları" ve "Şehir içi ulaşım hizmetleri" unsurları değerlendirilmektedir. Bu unsurlara verilen puanlar Tablo 13'de gösterilmektedir. Buna göre özellikle son dönem de hızlanan şehirler arası yolların yapımı dolayısıyla "Şehre kara ulaşımı imkânları"na 3,34 puan verilmektedir. "Şehir içi ulaşım hizmetleri" de ortanın üstü olarak değerlendirilmektedir. Ancak hava yolu ile ulaşım konusunda önemli sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Buna bağlı olarak hem "Şehre hava ulaşımı imkânları", hem de "Yakın çevreye gezi olanakları" 2,44 gibi düşük puan ile değerlendirilmektedir.

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda şehrin genel ulaşımı ile ilgili ifade edilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Yurt içi uçuş noktalarının Ankara ve İstanbul dışında önemli metropol şehirleri de kapsamı gerekmektedir .
- Özellikle alternatif turizm değerlerinin yer aldığı mekânların yol ve altyapı eksikliklerinin tamamlanması gerekmektedir.
- Karayolu ile şehre girişlerde eksik kalan yol çalışmalarının biran önce bitirilmesi gerekmektedir.

- Araç kiralama olanakları geliştirilmelidir.
- Uçuşlarda doluluk oranları yüksek olmasına rağmen sefer sayılarının arttırılmaması önemli bir sorun olup bunun çözülmesi gerekmektedir.
- Uçuş saatlerinde düzenleme yapılmalıdır. Saat düzensizliğinden dolayı şehirde konaklama yeri kadar yapılamamaktadır.
- Demiryolu taşımacılığına önem verilmelidir.
- Ankara ve İstanbul'dan günibirlik ziyaretleri mümkün kılacak şekilde sabah geliş gece dönüş şeklinde yıl boyu uçuşlar sağlanmalıdır.
- Şehir merkezinde tur otobüslerinin dolaşması ve park edebilmeleri için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Ekinözü - Ilıca arası yol iyileştirilmelidir
- Hem şehir merkezinde, hem de kırsal ile merkez arasındaki yollarda turistik değerlerle ilgili tabelalar yok denecek kadar azdır. Bu durumun düzeltilmesi gerekmektedir.
- Kırsaldaki turistik değerlere ulaşım şahsi araba dışında çok yetersizdir.

4.5 Alışveriş Olanakları ve Eğlence Hizmetleri

Şehrin genelinde bireysel ihtiyaçlara yönelik her türlü alışveriş imkanları mevcuttur. Turistlere yönelik hediyelik ürün olarak yöreye özgü el sanatları ürünleri dikkat çekmektedir.

Sim Sırma

Maraş Yemenisi

Kahramanmaraş'ta bulunan geleneksel el sanatları şunlardır:¹³

- Maraş İşi Sim Sırma İşlemeciliği
- Bakırcılık
- Köşkerlik (Yemenicilik)
- Kuyumculuk
- Oymacılık
- Abacılık (Maraş Abası)
- Keçecilik
- Külekçilik
- Saraçlık
- Semercilik
- Yorgancılık
- Demircilik
- Bıçakçılık
- Kordon İşlemeciliği
- Oyacılık
- Taş İşlemeciliği

Kahramanmaraş'ta tüm bu el sanatlarında muhtelif hediyelik eşyalar bulmak mümkün olmaktadır.

Maraş Burma Bileziği

Bu el sanatlarının bazılarının Kahramanmaraş'a özgü coğrafi işareti de mevcuttur:

- » Kahramanmaraş Hartlap Bıçağı
- » Kahramanmaraş Oyma Çeyiz Sandığı
- » Kahramanmaraş Yemenisi
- » Maraş Burma Bileziği
- » Maraş File Nakışı
- » Maraş İşi¹⁴

Paydaşlarla yapılan görüşmelerde turistik alışveriş ile ilgili olarak "Hediyelik eşya alışverişi", "Esnafın turiste yaklaşımı" ve "Eğlence hizmetleri" unsurları değerlendirilmiştir. Bu unsurlara verilen puanlar Tablo 14'de gösterilmektedir. Buna göre "Hediyelik eşya alışverişi" ve "Esnafın turiste yaklaşımı" orta düzey olarak değerlendirilirken, "Eğlence hizmetleri" çok zayıf olarak puanlanmıştır.

Tablo 14: Alışveriş İmkânları Yeterlilik Durumu

Unsur	Ortalama Puan
Hediyelik eşya alışverişi	3,05
Esnafın turiste yaklaşımı	2,65
Eğlence hizmetleri	1,69

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda turistik alışveriş ile ilgili ifade edilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Eğlence hizmetlerinin artırılması gerekmektedir
- Eshab-ı Kehf de hediyelik eşya satış imkânı bulunmamakta olup bu durum düzeltilmelidir.
- Alışveriş olanakları nicelik ve nitelik açısından yetersizdir.
- Geleneksel el sanatları dışında modern hediyelik eşya imalatı yetersizdir.
- Şehre özgü yeterli nicelik ve nitelikte hediyelik eşya bulunmamaktadır.
- Esnafın turiste yaklaşımı iyileştirilmelidir.
- Yöresel ürünler satış noktaları yetersizdir.
- Tarihi çarşılarda el sanatlarının icra edilirken izlenebileceği ortamlar artırılmalıdır.

4.6 Turist Ağırılama ve Bilgilendirme

Anadolu misafirperverliği şehrin tamamında geçerli olup, turistlere özenle ve ilgi ile yaklaşmaktadır. Şehrin sadece bir kaç noktasında turist bilgilendirme ofisleri mevcut olup, turistler daha çok halktan bilgi almaktadır.

Paydaşlarla yapılan görüşmelerde turist bilgilendirme imkânları ile ilgili "Halkın turiste yaklaşımı", "Esnafın turiste yaklaşımı", "Turist bilgilendirme hizmetleri" ve "Turist rehberliği hizmetleri" unsurları değerlendirilmiştir. Bu unsurlara verilen puanlar Tablo 15'de gösterilmektedir. Buna göre "Halkın turiste yaklaşımı" ve "Esnafın turiste yaklaşımı" orta düzeyde yeterli olarak değerlendirilirken; "Turist bilgilendirme hizmetleri" ve "Turist rehberliği hizmetleri" çok zayıf olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 15: Turist Bilgilendirme İmkânları Yeterlilik Durumu

Unsur	Ortalama Puan
Halkın turiste yaklaşımı	2,73
Esnafın turiste yaklaşımı	2,65
Turist bilgilendirme hizmetleri	1,73
Turist rehberliği hizmetleri	1,45

13 Akdeniz'in Altın Kenti Kahramanmaraş, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, s. 299

14 Rapor hazırlandığı dönem itibarıyla tescil onayı aşamasında

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda turist bilgilendirme imkanları ile ilgili rapor edilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Halkın ve esnafın yerli ve yabancı turiste karşı yaklaşımının iyileştirilmesi kapsamında halkı ve esnafı bilinçlendirmek için yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve meslek odaları tarafından eğitimler verilmek suretiyle turizm kültürü bilincinin geliştirilmesi gerekmektedir.
- Halkın turizm kültürünü geliştirmesi kapsamında il içi ve il dışı gerçekleştirilecek olan seyahatlerde mutlaka mevzuat doğrultusunda turizm firmaları ile iletişim kurmaları gerekmektedir.
- Turizme hizmet veren oteller ve seyahat acenteleri kesinlikle profesyonel turist rehberi istihdam etmelidir.
- Turist bilgilendirme hizmetleri çok yetersiz düzeydedir.
- Tanıtım - rehberlik çalışmalarının artırılması gerekmektedir.
- Halka turizm farkındalığı, esnafa turiste davranış eğitimi verilmelidir.
- Turistlere yönelik tip bilgilendirme yapılmalıdır.
- Turistik bilgilendirmede mobil teknolojiler yeterli düzeyde kullanılmamaktadır.
- Turistik değerlerin hikâyelerinin ortaya çıkarılması gerekmektedir.
- Turistik yerlerin herkes tarafından ulaşılabilen haritasının olmaması büyük bir eksikliklerdir.
- Yönlendirici levhalar çok eksik ve yetersizdir.
- Halkın yabancıya karşı tavrı, yeterli düzeyde iletişim kurulamaması yetersizdir.
- Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesi'nin otopark sorunu bulunmaktadır. Gününbirlik turla gelenler için uygun bir alanda cep oluşturularak Arkeoloji Müzesi'ni ziyaret etmeleri sağlanmalıdır.
- Tur otobüsü ile gelen rehber Kahramanmaraş'ı bilmediğinden gelen turistleri ancak sınırlı bir kaç yere yönlendirebilmektedir.

- Turistik mekanların önünde yeterli bilgilendirici tabelalar bulunmamaktadır.

4.7 Şehir Temizliği ve Turist Güvenliği

Paydaşlarla yapılan görüşmelerde şehrin temizliği ve güvenliği ile ilgili olarak "Şehir temizliği" ve "Turist güvenliği" unsurlarının durumu Tablo 16'da verilmektedir. Buna göre "Şehir temizliği" ve "Turist güvenliği" ile ilgili puanlar sırasıyla 3,32 ve 4,02 olup paydaşlar tarafından bu iki unsur iyi olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 16: Temizlik ve Güvenlik Yeterlilik Durumu

Unsur	Ortalama Puan
Şehir temizliği	3,32
Turist güvenliği	4,02

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda şehrin temizliği ve güvenliği ile ilgili ifade edilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Kendi araçları ile gelen turistlerin kullanımı için otopark imkanlarının geliştirilmesi gerekmektedir.
- Turizm işletmeleri ve şehrin temizlik seviyesinin artırılması gerekmektedir.
- Şehir genelinde WC hizmetlerinin artırılması gerekmektedir.
- Şehir içinden ve çevre illerden özellikle hafta sonu yoğun ziyaretçi çeken Fırınz, Döngel, Yeşilgöz, Elbistan Pınarbaşı gibi mesire alanları ziyaretçiler tarafından kirletilmektedir. Ziyaretçilere bu konuda farkındalık oluşturacak önlemler alınmalıdır.
- Ekinözü İçmeleri ve Ilıca Kaplıcalarında WC ve temizlik hizmetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.
- Barajlar sonrası nehirler de su miktarının düştüğü yer ve zamanlar da kirlilik oluşmaktadır.

4.8 Turizm Tanıtım

Paydaşlarla yapılan görüşmelerde şehrin tanıtımı ile ilgili "Şehrin başka şehirlerde tanıtımı", "Şehrin yurt dışında tanıtımı" ve "Turizm varlıklarının çekicilik durumu" unsurları değerlendirilmiştir. Bu unsurlara verilen puanlar Tablo 17'de gösterilmektedir. Buna göre "Şehrin başka şehirlerde tanıtımı" orta düzey olarak değerlendirilirken; "Şehrin yurt dışında tanıtımı" çok zayıf olarak değerlendirilmiştir. "Turizm varlıklarının çekicilik durumu" ise iyi olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 17: Tanıtım Yeterlilik Durumu

Unsur	Ortalama Puan
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	2,24
Şehrin yurt dışında tanıtımı	1,63
Turizm varlıklarının çekicilik durumu	3,66

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda şehrin tanıtımı ile ilgili rapor edilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Öncelikle çevre iller olmak üzere diğer şehirlerde tanıtım faaliyetleri arttırılmalıdır.
- Tur şirketlerinin tur planlarına Kahramanmaraş ilinin dahil edilmesi sağlanmalıdır.
- Tanıtım rehberlik çalışmaları artırılmalıdır.
- Turizm varlıkları hikâyeleri ile birlikte tanıtılmalıdır.
- Şehir içi gezi ve ziyaret güzergâhları belirlenmelidir.
- Televizyon dizi ve filmlerinde Kahramanmaraş ilinin ve değerlerinin daha çok yer alması sağlanmalıdır.
- Yerli halka kültür değerleri tanıtılmalıdır.
- Necip Fazıl Ödül Töreni gibi ulusal çaplı etkinliklerden Kahramanmaraş ile ilgili olanların Kahramanmaraş'ta yapılması sağlanmalıdır.

- Sosyal medya fenomenleri dönem dönem çeşitli etkinlikler için şehre davet edilmelidir.
- Tanıtım yapılacak yerlerin öncelikle altyapı sorunları çözülmelidir.
- Tematik fuarlara katılarak şehrin o temadaki durumu iyi anlatılmalıdır (sağlık turizmi, doğa sporları vb.).
- Yerel halkın kendi turizm değerlerini daha iyi tanıması sağlanmalıdır.
- Müze büyütülmeli ve tüm eserleri sergileyecek hale getirilmelidir.

4.9 Turizm Eğitimi, Yönetimi ve Paydaş İlişkileri

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerekse çalıştaylarda turizm ile ilgili yönetim, paydaş ilişkileri ve koordinasyon ile ilgili ifade edilen eksiklik, sorunlar ve öneriler aşağıda verilmektedir:

- Şehrin turizm faaliyetlerini koordine edecek çatı yapının eksikliği.
- Yereldeki yöneticilerin turizme bakış açıları geliştirilmelidir.
- Yerel yönetimler turizm altyapısına yeteri kadar destek sağlamalıdır.
- Yöresel ürünlerin şehir dışında da satışlarının artırılması sağlanmalıdır.
- Yapılmakta olan festivallerin sayısının arttırılması ve içeriklerinin genişletilmesi
- Halkın genelinde turizm bilincinin eksik olması.
- Halkın kendi turistik değerlerini bilmemesi.

4.10 Turizm İnsan Kaynaklarının Değerlendirilmesi

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi bünyesinde sadece 2 yıllık "Turizm ve Otel İşletmeciliği" programı mevcut olup şehirde turizm sektörü için eleman yetiştiren bir tane turizm meslek lisesi (Kahramanmaraş Akdeniz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) bulunmaktadır:

Turizmde insan kaynakları denildiğinde konaklama tesislerinde çalışanlar, yiyecek-içecek işletmelerinde çalışanlar, turizm acentelerinde çalışanlar, turistlerle alışveriş yapan esnaf, turist rehberliği yapanlar ve turist bilgilendirme hizmeti verenler anlaşılmaktadır. Sektör çalışanlarının Kahramanmaraş'taki durumları hakkındaki bilgiler paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmeler ve çalıştaylar sırasında elde edilmiştir.

Paydaşlarla yapılan görüşmeler sonucunda turizm unsurları ile ilgili yaptıkları puanlamalardan turizm insan kaynakları ile ilgili olanlar Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18: Turizm İnsan Kaynakları İle İlgili Unsurlar ve Paydaşların Puan Ortalamaları

Turizm unsuru	Ortalama Puan
Konaklama işletmeleri	3,31
Hediyelik eşya alışverişi	3,05
Yiyecek-İçecek işletmeleri	3,02
Esnafın turiste yaklaşımı	2,65
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,42
Seyahat acentacılığı	2,26
Turist bilgilendirme hizmetleri	1,73
Turist rehberliği hizmetleri	1,45

Tablo 18'de yer alan 8 unsurdan sadece "Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi" unsuru doğrudan turizm insan kaynaklarını değerlendirmeye yöneliktir. Ancak diğer 7 unsur da incelendiğinde doğrudan olmasa da dolaylı olarak turizm insan kaynaklarının durumu hakkında fikir verebileceği

anlaşılmaktadır. "Konaklama işletmeleri" ve "Yiyecek-İçecek işletmeleri" unsurları değerlendirilirken sadece fiziki koşullar değil çalışanların durumu da genel değerlendirmeyi etkileyecektir. Benzer şekilde "Hediyelik eşya alışverişi" ve "Esnafın turiste yaklaşımı" unsurları da insan kaynakları değerlendirmesini içermektedir.

Tablo 18'de en düşük puana sahip olan ve yetersiz görünen 3 unsur "Seyahat acenteciliği", "Turist bilgilendirme hizmetleri" ve "Turist rehberliği hizmetleri" unsurları olup bu alanlarda yeterli nicelik ve nitelikte elemanın istihdam edilmediğini göstermektedir. Bu sorunun asıl nedeni Kahramanmaraş'ta bu alanlarda yetişmiş kalifiye eleman eksikliğidir.

Tablo 18'de yer alan "Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi" unsurunun paydaşlarca verilen ortalama puanı 2,42 olup orta düzeyde yeterli değerlendirilmiştir. Benzer şekilde "Esnafın turiste yaklaşımı" unsuru da 2,65 puan ile orta düzeyde çıkmıştır. Bu iki konuda da önemli düzeyde eğitim ihtiyacı olduğu görülmektedir. Tüm bu değerlendirilmenin yanında paydaş toplantılarında ve çalıştaylarda turizm sektörü çalışanları ile ilgili ifade edilen sorunlar da benzer niteliktedir:

- Turist ile iletişim halinde olacak kişiler Kahramanmaraş'ın turizm değerleri hakkında yeterli bilgiye sahip değillerdir.
- Sektörde kalifiye personel sıkıntısı bulunmaktadır.
- Eğitimli çalışanlar büyük oranda Kahramanmaraş'ta çalışmak istememekte ve bir süre sonra başka şehirlere gitmektedirler.
- Özellikle Kahramanmaraş turizm değerlerini bilmesi gereken seyahat acentelerinde bilgi eksikliği bulunmaktadır.

Tablo 19'da Turizm unsurlarının tüm paydaşların verdikleri genel puanlar ile konaklama işletmeleri yetkililerinin verdikleri puanların karşılaştırılması yer almaktadır. Turizm insan kaynakları analizi yapılırken doğrudan sektörün içerisinde yer alan ve istihdam sağlayan konaklama tesislerinin yorumları da büyük önem taşımaktadır.

Tablo 19: Turizm İnsan Kaynakları İle İlgili Unsurların Genel ve Konaklama İşletmeleri Puanlarının Karşılaştırılması

Turizm unsuru	Genel Ortalama Puan	Konaklama İşletmeleri Ortalama Puan
Yiyecek-İçecek işletmeleri	3,02	2,57
Hediyelik eşya alışverişi	3,05	3,43
Konaklama işletmeleri	3,31	4,57
Esnafın turiste yaklaşımı	2,65	2,00
Turist bilgilendirme hizmetleri	1,73	1,14
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,42	1,71
Turist rehberliği hizmetleri	1,45	1,00
Seyahat acenteciliği	2,26	1,14

Tablo 19 incelendiğinde "Konaklama işletmeleri"nin yeterlilik değerlendirmesinde tüm paydaşların ortalama puanı 3,31 iken konaklama tesisleri yetkililerinin verdiği ortalama puan çok daha yüksek olup 4,57 dir. Yani konaklama tesisi yetkilileri kendi bünyelerindeki tesislerini yeterli görmektedirler. Burada yüz yüze görüşmelere katılan konaklama tesislerinin şehir merkezindeki görece kurumsal tesisler oldukları unutulmamalıdır. Yine Tablo 19 incelendiğinde "Hediyelik eşya alışverişi" unsuruna ilişkin de paydaşların ortalama puanı 3,05 iken konaklama tesisleri yetkililerinin verdiği ortalama puanın 3,43 olduğu görülmektedir.

Tablo 20: Turizm Çalışanlarının Eğitim Aldıkları Kurumlar

Eğitim alınan yer	%
Kişisel Çaba (Usta Çırak - Alaylı)	58,5
Turizm Meslek Lisesi	24
Üniversitelerin Turizm ile ilgili bölümleri	10,1
Ticaret ve Sanayi Odası	2,8
Mahalli idareler ve İl Müdürlükleri	2,9
Halk eğitimi	1,7

Bu iki unsur dışındaki tüm unsurlarda konaklama tesisleri yetkililerinin verdiği ortalama puanların, tüm paydaşların verdiği ortalama puanlardan daha düşük olduğu Tablo 19'da görülmektedir. Bu da konaklama tesisleri yetkililerinin de şehirdeki turizm insan kaynaklarının yeterliliğini düşük bulduğuna işaret etmektedir.

Paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde ve çalıştaylarda turizm sektöründe çalışanların eğitimlerini aldıkları kurumlar da sorulmuştur. Paydaşlardan alınan cevaplara göre Tablo 20 oluşturulmuştur.

Tablo 20'ye bakıldığında en dikkat çeken nokta %58,5 ile en çok eğitim alma yönteminin "Kişisel Çaba (Usta Çırak - Alaylı)" olduğu görülmektedir. Bu da Kahramanmaraş turizm insan kaynağının bilimsel ve kurumsal bir eğitimle değil çok büyük oranda sahada usta-çırak ilişkisi içerisinde, kişisel çabaları ile eğitiminin sağlandığını göstermektedir.

İkinci sırada turizm meslek lisesi yer almaktadır. Üniversite ise ancak üçüncü sırada yer almaktadır.

5. KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM TALEP ANALİZİ

5.1 Müze Ziyaret İstatistikleri:

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı "Kahramanmaraş Müzesi"ni ziyaret edenlerin sayıları Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünden alınmıştır. Buna göre 2016 yılında 21.474 kişi, 2017 yılında 19.202 kişi ve 2018 yılında da 16.175 kişi "Kahramanmaraş Müzesi"ni ziyaret etmiştir.

Germanicia Antik Kenti ziyarete 2018 yılının 8. ayında açılmış olup, 2018 yılı sonuna kadar toplam 7.915 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

Eshab-ı Kehf için düzenli ziyaretçi kaydı tutulmadığından kesin sayılar bilinmemektedir. Ancak Afşin Belediyesinden konu ile ilgili alınan bilgiye göre yıllık ziyaretçi sayısının 30.000 kişi civarında olduğu, özellikle UNESCO bünyesinde geçici listeye dahil edildikten sonra ziyaretçi sayılarının artış gösterdiği ifade edilmiştir.

Şehirde faaliyette bulunan diğer müzeler, Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi, Tematik Mutfak Müzesi, Dondurma Müzesi, Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Minyatür Kurtuluş Müzesi, Dijital Kurtuluş Müzesi, Kurtuluş Destanı Panorama Müzesi ve Etnoğrafya Müzesi'dir. Bu müzelerde ziyaretçi kayıtlarının sağlıklı tutulmadığı anlaşılmaktadır.

Kahramanmaraş Müzesi - Maraş Fili

5.2 Sınır Kapıları İstatistikleri:

Kahramanmaraş bir sınır ili olmayıp sadece hava-yolu ile gelenlere yönelik olarak sınır uygulaması yapılabilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ülkemize giriş yapan yabancılar istatistiklerine göre 2017 yılında Kahramanmaraş havaalanındaki sınır kapısından 7'si İtalyan, 3'ü Sırp, 1'i Alman, 1'i de İspanyol olmak üzere toplam 12 yabancı kişi giriş yapmıştır.

Aynı istatistik 2018 yılı Ocak - Ekim dönemi için incelendiğinde sadece 2 yabancı kişinin Kahramanmaraş havaalanındaki sınır kapısından giriş yaptığı görülmektedir. 2017 ve 2018 yıllarına ilişkin az sayıdaki giriş kayıtları diplomatik ziyaretçiler için geçici oluşturulan sınır kapısı verileridir.

Kahramanmaraş Havaalanı'nda henüz düzenli dış hat uçuşlar yapılmamaktadır. İstatistiklere yansayan az sayıda hudut girişi, askeri ve diplomatik amaçlı yapılan ziyaretler için oluşturulan geçici hudut kapısı ile ilgilidir.

2019 yılı içerisinde daimi hudut kapısı ilan edilen Kahramanmaraş Havaalanı'nda önümüzdeki yıllarda ticari dış hat uçuşların başlaması planlanmaktadır.

5.3 Tesis İstatistikleri:

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın verilerine göre Kahramanmaraş'ta faaliyet gösteren turizm belgeli konaklama tesislerinin yıllar içerisindeki değişimi Tablo 21'de verilmektedir. Buna göre 2013 yılından 2017 yılına kadar konaklama tesislerinin yatak kapasitesi %78 oranında artmıştır.

Tablo 21: Kahramanmaraş Turizm Belgeli Konaklama Tesisleri Yıllara Göre Gelişim Tablosu

Yıl	Turizm Yatırım Belgeli			Turizm İşletme Belgeli			Toplam Yatak
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak	
2013	13	691	1.407	10	509	991	2.398
2014	13	851	1.799	15	673	1.315	3.114
2015	11	778	1.574	31	1.103	2.165	3.739
2016	8	599	1.202	46	1.625	3.183	4.385
2017	6	402	792	47	1.763	3.500	4.292

İller arası karşılaştırma yapmak adına yine aynı istatistikler farklı iller için incelendiğinde ortaya çıkan durum Tablo 22'de sunulmuştur. Burada öncelikle TR63 bölgesi dikkate alınarak Hatay ve Osmaniye illerinin verileri alınmış, ardından Kahramanmaraş'a komşu illerden Kayseri, Malatya ve Gaziantep incelenmiştir. Son olarak da yakın çevrede turizm anlamında önemli bir il olan Şanlıurfa incelemeye alınmıştır.

2017 yılı turizm belgeli konaklama tesisleri il karşılaştırmasına bakıldığında Kahramanmaraş yatak kapasitesinin Osmaniye, Malatya ve Şanlıurfa illerinin yatak kapasitelerinden yüksek olduğu ve Kayseri ilinin yatak kapasitesi ile yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Hatay ve Gaziantep illerinin yatak kapasiteleri ise Kahramanmaraş yatak kapasitesinden çok yüksektir.

Tablo 22: Turizm Belgeli Konaklama Tesislerinin İl Bazında Dağılımı 2017

İL	Turizm Yatırım Belgeli			Turizm İşletme Belgeli		
	Tesis	Oda	Yatak	Tesis	Oda	Yatak
Kahramanmaraş	6	402	792	47	1.763	3.500
Hatay	13	1.961	4.132	46	2.312	4.681
Osmaniye	3	219	438	3	213	413
Kayseri	5	384	797	23	1.859	3.760
Malatya	1	60	120	15	1.171	2.331
Gaziantep	25	2.182	4.434	43	3.053	6.031
Şanlıurfa	6	359	739	16	1.156	2.320

5.4 Konaklama İstatistikleri:

Şehre gelip konaklama yapanların istatistikleri için Kültür ve Turizm Bakanlığının ilgili internet sayfaları incelenmiştir.

2013 yılından başlayarak 2017 yılına kadar şehre gelip konaklama yapanların (turizm işletme belgeli ve mahalli idarelerce belgelendirilen tesisler birlik-

te) sayıları Tablo 23'de verilmektedir. Bu tabloda bir önceki yıla göre sayıların değişimleri de verilmiştir. Buna göre şehre gelip konaklama yapanların sayıları 2013'den 2014 yılına %19 artış göstermekle birlikte, 2014'den 2015'e ise %29'luk bir düşüş göstermiştir. 2015'den 2016'ya sayı değişmez iken 2016 yılından 2017'ye sayı %18 azalarak son beş yılın en düşük seviyesine ulaşılmıştır.

Tablo 23'den de görüleceği üzere Kahramanmaraş'a gelip de konaklama yapanların sayısında düzenli bir gelişme görülmemektedir.

Tablo 23: Son 5 Yıl Şehre Gelip Konaklama Yapanlar (Kişi)

Yıl	Yabancı	Yerli	Toplam	Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı
2017	5.383	257.399	262.782	-18%
2016	3.245	318.670	321.915	0%
2015	7.104	315.190	322.294	-29%
2014	5.091	451.397	456.488	19%
2013	4.713	378.734	383.447	--

2013 - 2017 yılları için Kahramanmaraş'taki turizm belgeli konaklama tesislerinde tesislere geliş, geceleme, ortalama kalış süresi ve doluluk oranları Tablo 24'de verilirken, Tablo 25'te de mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerindeki tesislere geliş, geceleme, ortalama kalış süresi ve doluluk oranları sunulmuştur. Kahramanmaraş konaklama tesisleri analizlerini doğru yapabilmek adına her iki tablonun verileri birleştirilerek Tablo 26 oluşturulmuştur.

Tablo 26 incelendiğinde şehirdeki toplam yatak kapasitesinin 2013 yılından 2016 yılına kadar, 5.707 adetten 7.296 adete kadar %28 oranında arttığı ancak 2016'dan 2017'ye %42 azalarak 4.230 adet olduğu görülmektedir.

Tesislere geliş sayıları incelendiğinde, yabancı misafirler için yıllar içerisinde sayının 3.200 ile 7.000 kişi arasında değişiklik gösterdiği ve yıllar arasında her hangi bir anlamlı bağlantı olmadığı anlaşılmaktadır. Yabancı misafirlerin büyük bölümünün, şehirdeki yurtdışı ile iş yapan firmalara iş amaçlı ziyarete gelen kişilerden ve Kahramanmaraşlı olup da yurtdışında yaşayanların yaz aylarında şehre gelişlerinde, onlarla birlikte gelen az sayıda yabancı misafirlerinden oluştuğu bilinmektedir.

Yabancı misafirlerdeki tesislere geliş sayılarında çok anlamlı bir değişim olmaz iken şehre gelen yerli misafirlerde ise 2014 yılında yakalanan 451.397 kişinin bir daha hiç yakalanmadığı görülmektedir. 2015 ve 2016 yıllarında yaklaşık 320.000 yerli misafirin şehre gelip konaklamış olmasına rağmen, 2017 yılında bu sayı yaklaşık 60.000 kişi (%19) kadar düşüş göstermiş ve 262.782 kişi olmuştur.

Aynı tabloda ortalama kalış sürelerine bakıldığında yıllar içerisinde çok değişiklik olmadığı ve 1,26 gün ile 1,77 gün arasında değiştiği görülmektedir. Doluluk oranlarına bakıldığında ise oranın %21,02 ile %28,8 arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 25 incelendiğinde mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesis verilerinin 2016'ya kadar belli bir seviyenin üzerinde seyrederken 2017 yılında önemli bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu düşüşün sebebi ile ilgili paydaşlardan bilgi alınmaya çalışılsa da anlamlı bir açıklama elde edilememiştir. Verinin doğruluğunun kontrolü için bu raporun hazırlanma sürecinde 2018 yılının gerçekleşen dönemine ait kısmi veriler de incelenmiş ancak 2017 yılı verilerine yakın seyrettiği, 2016 ve öncesi seviyelerine ulaşmadığı görülmüştür.

Tablo 24: Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (Kahramanmaraş - 2013 / 2017)

Yıl	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)			Yatak Kapasitesi
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2017	4.885	201.091	205.976	15.719	326.360	342.079	3,22	1,62	1,66	1,23	25,55	26,78	3.500
2016	3.064	144.734	147.798	9.697	238.012	247.709	3,2	1,6	1,7	1,09	26,74	27,83	2.438
2015	6.273	141.109	147.382	18.480	201.955	220.435	2,9	1,4	1,5	2,92	31,89	34,81	1.734
2014	3.938	89.830	93.768	11.516	136.558	148.074	2,9	1,5	1,6	2,71	32,16	34,87	1.163
2013	4.093	66.887	70.980	34.118	101.697	135.815	8,3	1,5	1,9	10,80	32,20	43,00	865

Tablo 25: Mahalli İdarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (Kahramanmaraş - 2013 / 2017)

Yıl	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)			Yatak Kapasitesi
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2017	498	56.308	56.806	1.227	101.421	102.648	2,46	1,80	1,81	0,46	38,02	38,48	730
2016	181	173.936	174.117	471	311.517	311.988	2,6	1,8	1,8	0,03	17,57	17,59	4.858
2015	831	174.081	174.912	3.672	345.246	348.918	4,4	2,0	2,0	0,21	19,52	19,73	4.844
2014	1.153	361.567	362.720	3.338	423.339	426.677	2,9	1,2	1,2	0,19	23,95	24,14	4.842
2013	620	311.847	312.467	1.930	392.742	394.672	3,1	1,3	1,3	0,11	22,22	22,33	4.842

Tablo 26: Toplam Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranları (Kahramanmaraş - 2013 / 2017)

Yıl	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)			Yatak Kapasitesi
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
2017	5.383	257.399	262.782	16.946	427.781	444.727	3.15	1.66	1.69	1.10	27,71	28,80	4.230
2016	3.245	318.670	321.915	10.168	549.529	559.697	3.13	1.72	1.74	0.38	20,64	21,02	7.296
2015	7.104	315.190	322.294	22.152	547.201	569.353	3.12	1.74	1.77	0.92	22,79	23,71	6.578
2014	5.091	451.397	456.488	14.854	559.897	574.751	2.92	1.24	1.26	0.68	25,54	26,22	6.005
2013	4.713	378.734	383.447	36.048	494.439	530.487	7.65	1.31	1.38	1.73	23,74	25,47	5.707

Tablo 27: Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İllere Göre Dağılımı (2017)

İller	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
KAHRAMANMARAŞ	4.885	201.091	205.976	15.719	326.360	342.079	3.22	1.62	1.66	1.23	25,55	26,78
HATAY	36.542	316.004	352.546	74.099	493.468	567.567	2.03	1.56	1.61	4.35	28,98	33,33
OSMANIYE	3.388	26.099	29.487	15.955	40.944	56.899	4.71	1.57	1.93	10,35	26,56	36,91
KAYSERİ	22.779	270.528	293.307	45.245	408.053	453.298	1.99	1.51	1.55	3,59	32,35	35,94
MALATYA	6.116	189.707	195.823	15.534	280.455	295.989	2.54	1.48	1.51	1,85	33,42	35,27
GAZİANTEP	101.570	539.356	640.926	166.003	781.100	947.103	1.63	1.45	1.48	7,02	33,04	40,07
ŞANLIURFA	12.891	197.362	210.253	24.855	291.732	316.587	1.93	1.48	1.51	3,18	37,36	40,54

Tablo 28: Mahalli idarelerce Belgelendirilen Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İllere Göre Dağılımı (2017)

İller	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
KAHRAMANMARAŞ	4.98	56.308	56.806	1.227	101.421	102.648	2.46	1.80	1.81	0,46	38,02	38,48
HATAY	34.617	310.596	345.213	80.276	589.243	669.519	2.32	1.90	1.94	2,79	20,51	23,30
OSMANIYE	315	56.371	56.686	712	76.588	77.300	2.26	1.36	1.36	0,39	42,09	42,48
KAYSERİ	3.631	108.880	112.511	10.069	182.519	192.588	2.77	1.68	1.71	1,74	31,63	33,37
MALATYA	2.609	88.804	91.413	16.618	173.666	190.284	6.37	1.96	2.08	4,15	43,42	47,58
GAZİANTEP	5.900	101.607	107.507	9.212	131.353	140.565	1.56	1.29	1.31	2,46	35,02	37,47
ŞANLIURFA	7.114	189.322	196.436	12.358	375.570	387.928	1.74	1.98	1.97	0,99	30,14	31,13

Tablo 29: Toplam Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresinin İllere Göre Dağılımı (2017)

İller	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
KAHRAMANMARAŞ	5.383	257.399	262.782	16.946	427.781	444.727	3.15	1.66	1.69
HATAY	71.159	626.600	697.759	154.375	1.082.711	1.237.086	2.17	1.73	1.77
OSMANIYE	3.703	82.470	86.173	16.667	117.532	134.199	4.50	1.43	1.56
KAYSERİ	26.410	379.408	405.818	55.314	590.572	645.886	2.09	1.56	1.59
MALATYA	8.725	278.511	287.236	32.152	454.121	486.273	3.69	1.63	1.69
GAZİANTEP	107.470	640.963	748.433	175.215	912.453	1.087.668	1.63	1.42	1.45
ŞANLIURFA	20.005	386.684	406.689	37.213	667.302	704.515	1.86	1.73	1.73

5.5 Konaklama İstatistikleri İller Karşılaştırılması:

Kahramanmaraş'ın konaklama tesislerindeki durumu, TR63 bölgesindeki diğer iki il, Kahramanmaraş'a komşu üç büyükşehir Kayseri, Gaziantep ve Malatya ile, son olarak da yakın çevrede turizm anlamında önemli bir il olan Şanlıurfa ile kıyaslanmıştır.

Tablo 27'de 7 il için turizm belgeli konaklama tesislerinde tesislere geliş, geceleme, ortalama kalış süresi ve doluluk oranları 2017 yılı için verilmiştir. Tablo 28'de ise mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerindeki tesislere geliş, geceleme, ortalama kalış süresi ve doluluk oranları 2017 yılı için verilmiştir. 2017 yılı için 7 ilin konaklama tesisleri analizlerini doğru yapabilmek adına her iki tablonun verileri birleştirilerek Tablo 29 oluşturulmuştur.

Tablo 29 incelendiğinde ortalama kalış süreleri açısından tüm illerin benzerlik gösterdiği ve değerlerin 1,45 gün ile 1,77 gün arasında değiştiği görülmektedir. Aynı tabloda tesise geliş sayılarına bakıldığında ise Kahramanmaraş ilinin sayısı sadece Osmaniye ilinden yüksek olup, Malatya ilinin sayısına da yakındır. Diğer illerin (Hatay, Kayseri, Gaziantep, Şanlıurfa) tesise geliş sayıları Kahramanmaraş'taki tesise geliş sayısının çok üzerindedir.

Yabancı ziyaretçi sayılarını değerlendirmek amacıyla yabancı misafirlerin tesis geliş sayılarını, illerin toplam geliş sayılarına oranladığımızda %2 ile en düşük oran Kahramanmaraş'ta çıkmaktadır. Gaziantep ve Hatay da bu oran %10 üzerinde olup, diğer illerin oranları %3 ile %5 arasında değişiklik göstermektedir.

Tablo 30: Toplam Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme, Ortalama Kalış Süresi ve Doluluk Oranlarının İlçelere Göre Dağılımı (2017)

İlçeler	Tesis Geliş Sayısı			Geceleme			Ortalama Kalış Süresi			Doluluk Oranı(%)			Yatak Kapasitesi
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	
DULKADIROĞLU	3.022	99.613	102.635	10.909	137.267	148.176	3,61	1,38	1,44	2,45	30,83	33,28	1220
ONIKIŞUBAT	1.728	99.119	100.847	4.376	173.126	177.502	2,53	1,75	1,76	0,61	24,22	24,84	1958
İL MERKEZİ TOPLAMI	4.750	198.732	203.482	15.285	310.393	325.678	3,22	1,56	1,60	1,32	26,76	28,08	3178
AFŞİN	171	4.756	4.927	297	8.327	8.624	1,74	1,75	1,75	0,48	13,50	13,98	169
ANDIRIN	41	4.550	4.591	71	15.105	15.176	1,73	3,32	3,31	0,16	34,49	34,65	120
ÇAĞLAYANCERİT	0	1.689	1.689	0	5.426	5.426	0,00	3,21	3,21	0,00	32,32	32,32	46
ELBİSTAN	197	32.533	32.730	569	56.976	57.545	2,89	1,75	1,76	0,36	35,72	36,08	437
GÖKSUN	33	8.119	8.152	73	13.603	13.676	2,21	1,68	1,68	0,14	26,25	26,39	142
NURHAK	3	515	518	3	816	819	1,00	1,58	1,58	0,08	22,36	22,44	10
PAZARCIK	2	812	814	6	1.817	1.823	3,00	2,24	2,24	0,07	20,74	20,81	24
TÜRKOĞLU	186	5.693	5.879	642	15.318	15.960	3,45	2,69	2,71	1,69	40,35	42,04	104
İL TOPLAMI	5.383	257.399	262.782	16.946	427.781	444.727	3,15	1,66	1,69	1,10	27,71	28,80	4230

5.6 Konaklama İstatistikleri İlçe Dağılımları:

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın internet sayfasında yayınladığı konaklama istatistikleri kullanılarak 2017 yılı için Kahramanmaraş ilçelerinin konaklama tesislerinde tesislere geliş, geceleme, ortalama kalış süresi ve doluluk oranları çıkartılmış ve Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30'daki verilere göre tesise geliş sayılarına bakıldığında il toplamı 262.782 kişi iken merkez ilçelerinin (Onikişubat ve Dulkadiroğlu) toplamı 203.482 kişi ile il toplamının % 77'sini oluşturduğu görülmektedir. Yani il gelenlerin %77 si il merkezinde konaklamaktadır. Yatak kapasitelerine bakıldığında ise ilin toplam yatak kapasitesinin %75'inin merkez ilçelerde olduğu görülmektedir.

İl merkezinden sonra en çok konaklama 32.730 kişi ile Elbistan ilçesinde yapılmaktadır. Diğer ilçelerin konaklama sayıları da tabloda verilmiştir.

Ortalama kalış sürelerine bakıldığında Andırın ve Çağlayancerit ilçeleri 3,31 gün ve 3,21 gün ile dikkat çekmektedirler. Hemen ardından Türkoğlu ve Pa-

zarcık ilçeleri 2,71 gün ve 2,24 gün ile gelmektedir. Diğer ilçelerin ortalama kalış süreleri il ortalaması civarındadır.

Ekinözü ilçesinde mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerinin varlığı bilinmekle birlikte resmi verilerde görünmediği anlaşılmaktadır.

Mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerinin 2016'ya kadar belli bir seviyenin üzerinde seyrederken 2017 yılında önemli bir düşüş yaşadığı görülmektedir. Bu düşüşün sebebi ile ilgili paydaşlardan bilgi alınmaya çalışılsa da anlamlı bir açıklama elde edilememiştir. Verinin doğruluğunun kontrolü için bu raporun hazırlanma sürecinde 2018 yılının gerçekleşen dönemine ait kısmi veriler de incelenmiş ancak 2017 yılı verilerine yakın seyrettiği, 2016 ve öncesi seviyelerine ulaşmadığı görülmüştür. Bu sayı düşüşünün resmi kayıtlarda görünmeyen Ekinözü ilçesindeki mahalli idarelerce belgelendirilen konaklama tesislerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

5.7 Havaalanı İstatistikleri:

Şehre gelen ve giden insan trafiğinin analiz edilebileceği bir nokta da havaalanıdır. Bu amaçla Kahramanmaraş Havaalanına ait uçuş ve yolcu trafiği verileri Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü'nün internet sayfalarından alınmıştır.

Tablo 31'de Kahramanmaraş Havaalanına gelen ve giden ticari uçak trafiği yıllara göre verilmiştir. Buna göre her yıl düzenli artış görülmektedir. 2013 yılından 2017 yılına kadar toplamda %54 artış göstererek 1.404 uçuştan 2.166 uçuşa çıkmıştır. 2018 yılının kasım ayı değerleri 2017 yılı toplamını geçmiştir.

Tablo 31: Kahramanmaraş Havaalanı Ticari Uçak Trafiği (Geliş-Gidiş) (Uçuş Adet)

Yıl	İç Hat	Dış Hat	Toplam
2018/ 11 Ay	2.181	8	2.189
2017	2.146	20	2.166
2016	2.023	7	2.030
2015	1.911		1.911
2014	1.510		1.510
2013	1.404	0	1.404

Kaynak: DHMİ

Tablo 32'de Kahramanmaraş Havaalanına gelen ve giden yolcu trafiği yıllara göre verilmiştir. Buna göre her yıl önemli artışlar olduğu görülmektedir. 2013 yılından 2017 yılına kadar toplamda %112 artış göstererek 140.938 kişiden 298.962 kişiye çıkmıştır. 2018 yılının kasım ayı değerlerinin 2017 yılı toplamını geçtiği görülmektedir.

Tablo 31'deki veriler 2013'den 2017'ye uçuş trafiğinin %54 artış göstermesine rağmen yolcu trafiğinin aynı dönemde %112 artış göstermesi Kahramanmaraş'a geliş ve gidişlerde aktif olarak havayolunun kullanıldığını göstermektedir. Yapılan anket ve birebir görüşmelerde de Kahramanmaraş havayolu ulaşımının yetersiz olduğundan, uçuş sayılarının az olduğundan ve uçuş saatlerinin düzensizliğinden bahsedilmiştir.

Uçuş sayılarının az olması sonucunda şehre iş için gelen birçok misafirin başka şehirlerden uçuş planladıklarından dolayı hem Kahramanmaraş'ta konaklama yapmadıkları, hem de şehirde turistik anlamda gezmeye yeteri kadar zaman ayırmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 32: Kahramanmaraş Havaalanı Yolcu Trafiği (Geliş-Gidiş) (Kişi Adet)

Yıl	İç Hat	Dış Hat	Toplam
2018/ 11 Ay	308.413	1.082	309.495
2017	296.263	2.699	298.962
2016	263.706	875	264.581
2015	228.768		228.768
2014	187.268		187.268
2013	140.938		140.938

Kaynak: DHMİ

Kahramanmaraş havaalanındaki uçuş sayısının az oluşunu analiz etmek adına bir de, yine Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü'nün internet sayfasındaki verileri kullanarak iller arası karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırma Tablo 33'de verilmiştir.

Burada öncelikle TR63 bölgesi dikkate alınarak Hatay havaalanının (Osmaniye'de havaalanı bulunmaktadır) verileri alınmış, ardından Kahramanmaraş'a komşu illerden Kayseri, Malatya ve Gaziantep incelenmiştir. Son olarak da yakın çevrede turizm anlamında önemli bir il olan Şanlıurfa GAP Havaalanı incelenmiştir.

Tablo 33'e bakıldığında Hatay havaalanı uçuş sayısının, Kahramanmaraş havaalanı uçuş sayısının 4 katından fazla olduğu; Malatya ve Şanlıurfa GAP havaalanlarının uçuş sayılarının ise Kahramanmaraş havaalanı uçuş sayısının 2 katından fazla oldu-

ğu görülmektedir. Kayseri ve Gaziantep havaalanı uçuş sayılarının ise çok daha yüksek oldukları anlaşılmaktadır.

Dedeoğlu Konağı

Tablo 33: 2017 Yılı İller Arası Havaalanı Ticari Uçak Trafiği Karşılaştırması (Uçuş Adet)

Havaalanı	İç Hat	Dış Hat	Toplam
Kahramanmaraş	2.146	20	2.166
Hatay	6.648	2.216	8.864
Kayseri	12.373	1.971	14.344
Gaziantep	15.317	1.699	17.016
Malatya	5.571	66	5.637
Şanlıurfa GAP	5.308	132	5.440

Tablo 34'de ise aynı illerin yolcu trafiği sayıları verilmiştir. Yine bu tabloya bakıldığında da Hatay havaalanı yolcu trafiği sayısının, Kahramanmaraş havaalanı yolcu trafiği sayısının 4 katından fazla olduğu; Malatya ve Şanlıurfa GAP havaalanlarının yolcu trafiği sayılarının ise Kahramanmaraş havaalanı yolcu trafiği sayısının neredeyse 3 katına yakın olduğu görülmektedir. Kayseri ve Gaziantep havaalanı yolcu trafiği sayılarının ise çok daha yüksek oldukları görülmektedir. Kahramanmaraş'tan gerçekleştirilen dış hat uçuşların büyük bölümü Hac kabileleri için gerçekleştirilen uçuşlardır. Az sayıda uçuş da diplomatik amaçlı ziyaretlerle ilgilidir. Kahramanmaraş'ta henüz düzenli ticari dış hat uçuşları yapılmamaktadır.

Tablo 34: 2017 Yılı İller Arası Havaalanı Yolcu Trafiği Karşılaştırması (Kişi)

Havaalanı	İç Hat	Dış Hat	Toplam
Kahramanmaraş	296.263	2.699	298.962
Hatay	1.007.385	277.172	1.284.557
Kayseri	1.884.103	263.217	2.147.320
Gaziantep	2.376.737	252.832	2.629.569
Malatya	878.991	7.421	886.412
Şanlıurfa GAP	821.647	19.122	840.769

Tablo 29'da illerin konaklama istatistikleri verilmişti. Buna göre Kahramanmaraş konaklama sayıları ile Malatya konaklama sayılarının yakın seviyelerde (sırasıyla 262.782 ve 287.236) seyrettikleri görülmektedir. Oysa Tablo 34'te göre havaalanı yolcu trafiği sayılarına bakıldığında ise Malatya havaalanı yolcu trafiği sayısının, Kahramanmaraş havaalanı yolcu trafiği sayısının yaklaşık 3 katı olduğu görülmektedir. Buna göre anketler ve yüz yüze görüşmelerde de ortaya çıkan Kahramanmaraş havayolu ulaşımının ve uçuş sayılarının yetersizliği konusu çözüldüğünde, şehrin uçuş sayıları arttırıldığında şehre iş için gelenler zaman kazanacaklar ve turistik faaliyetlerde de bulunabileceklerdir. Bu da hem şehrin turistik aktivitelerinde hem de konaklama sayılarında artışı sağlayacaktır. Kahramanmaraş havaalanı uçuş sayılarının arttırılması ve saatlerinin düzenlenmesi şehrin en önemli konularından birisi olup her platformda yapılan analizlerde ortaya çıkmaktadır. Gerekli çalışmaların yapılarak bir an önce uçuş sayılarının arttırılması gerekmektedir.

5.8 Yerel Halka Göre Turistlerin Profili:

Bu bölümde Kahramanmaraş'ı ziyaret eden turistlerin hangi ülkelerden ve şehirlerden geldikleri, ne tür turistin geldiği analiz edilmektedir. Bu amaçla hem paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen bilgiler, hem de Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan anketin sonuçlarından faydalanılmıştır.

Paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde Kahramanmaraş'a gelen turistlerin hangi ülkelerden geldikleri sorulmuş ve alınan cevapların yüzdelik dağılımı Tablo 35'te verilmiştir. Aynı şekilde Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan ankette de Kahramanmaraş'a gelen turistlerin hangi ülkelerden geldikleri sorulmuş ve verdikleri cevaplar kelime sayma yöntemiyle analiz edilerek sonuçlar Tablo 36'da verilmektedir. Her iki tabloda da Avrupa ülkelerinden gelenlerin %70 ile en yüksek seviyede olduğu görülmektedir. İki sonucun birbirini teyit etmesi de anlamlı olarak değerlendirilmektedir.

Yapılan anket ve görüşmelerden elde edilen en önemli bilgi, buradaki ülke dağılımları verilmesine rağmen, şehre gelen yabancı kişilerin gezi amacıyla gelen turistler olmadıkları, iş amaçlı Kahramanmaraş'a gelenlerin olduğudur. Tüm değerlendirmelerin bu bilgi ışığında yapılması uygun olacaktır. Çok az sayıda, Kahramanmaraşlı olup yurt dışında yaşayanların yaz aylarında birlikte geldikleri yabancı arkadaşlarının olduğu ve bir de yine çok az sayıda Türkiye'yi gezerken Kahramanmaraş'tan geçen münferit yabancı turistin olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 35: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yabancı Turist Hangi Ülkelerden Geliyor?"

Ülke	Yüzdelik Oran
Avrupa Ülkeleri	70%
Japonya	8%
Rusya	8%
Orta Doğu Ülkeleri	8%
Türki Cumhuriyetleri	3%
Çin - Kore	3%

Tablo 36: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yabancı Turist Hangi Ülkelerden Geliyor?"

Ülke	Kelime Sayısı	Yüzdelik Oran
Avrupa Ülkeleri	155	67%
Türki Cumhuriyetleri	29	12%
Japonya	16	7%
Rusya	15	6%
Çin - Kore	11	5%
ABD	4	2%
Afrika Ülkeleri	3	1%
Toplam Kelime Sayısı	233	

Kahramanmaraş'a gelen yerli turistlerin hangi illerden geldiği de hem paydaş görüşmelerinde, hem de Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan ankette sorulmuştur. Yerel halktan alınan cevaplara göre Tablo 37, paydaşlardan alınan cevaplara göre ise Tablo 38 oluşturulmuştur.

Kahramanmaraş'a gelenlerin çok büyük oranda çevre illerden olduğu her iki tabloda da birbirini teyit eder şekilde ortaya çıkmaktadır. Diğer şehirlerden gelenlerin de büyük oranda büyük şehirlerden GAP turu kapsamında gelenler olduğu anlaşılmaktadır.

Kahramanmaraş turizmi değerlendirilirken çevre illerden ciddi sayıda gelenlerin olduğu ve bu sayının da artırılabilirliği unutulmamalıdır.

Tablo 37: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turist Hangi İllerden Geliyor?"

İller	Kelime Sayısı	Yüzdelik Oran
Çevre İller	275	91%
İstanbul	18	6%
Ankara	7	2%
İzmir	2	1%
Toplam Kelime Sayısı	302	

Tablo 38: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turist Hangi İllerden Geliyor?"

İller	Yüzdelik Oran
Çevre İller	76%
İstanbul	13%
Ankara	2%
İzmir	9%

Kahramanmaraş'a gelen yerli turistin yaş analizi de yapılmıştır. Bu anlamda tur operatörlerinin verdikleri cevaplara göre Tablo 39, paydaş görüşmelerinde elde edilen bilgilere göre de Tablo 40 oluşturulmuştur.

Tablo 39: Tur Operatörleri Görüşme Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turistlerin Yaş Grupları"

Yaş Grupları	Yüzdeler Oran
45 Yaş Ve Altı	18%
46 - 59 Yaş	61%
60 Yaş ve Üstü	21%

Tablo 40: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turistlerin Yaş Grupları"

Yaş Grupları	Yüzdeler Oran
45 Yaş Ve Altı	27%
46 - 59 Yaş	46%
60 Yaş ve Üstü	27%

Paydaş görüşmelerinde, Kahramanmaraş'a gelen yerli turistlerin türleri de sorulmuş, alınan cevaplara göre de Tablo 41 oluşturulmuştur.

Tablo 41: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Yerli Turistlerin Türleri"

Tür	Yüzdeler Oran
Yalnız Gezen	12%
Genç Çift	17%
Yaşlı Çift	33%
Grup Halinde	38%

5.9 Turizm Arzına Olan Talebin Belirlenmesi

Bu bölümde de Kahramanmaraş'a gelen turistlerin mevcut durumdaki turizm ürünlerine olan talepleri belirlenmektedir. Bu amaçla Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan ankette "Kahramanmaraş'a Gelen Turistin En Çok Gittiği Yerler" sorusu sorulmuş ve verilen cevaplar kelime sayma yöntemiyle analiz edilerek Tablo 42 hazırlanmıştır.

Tablo 42: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Turistin En Çok Gittiği Yerler"

Mekan	Kelime Sayısı	Yüzdeler Oran
Kapalıçarşı	175	24%
Kale	125	17%
Dondurmacılar	119	16%
Ilıca Kaplıcaları	68	9%
Yedikuyular Kayak Merkezi	45	6%
Ulucami Ve Diğer Camiler	42	6%
Şehir Manzaralı İşletmeler	33	5%
Müzeler	31	4%
Yaylalar	25	3%
Baraj Gölleri / Mesire Alanları	25	3%
Fırnız	21	3%
Eshab-ı Kehf	16	2%
Germanicia	5	1%
Toplam Kelime Sayısı	730	

Aynı şekilde paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmeler sırasında da "Kahramanmaraş'a Gelen Turistin En Çok Gittiği Yerler" sorusu sorulmuş ve verilen cevaplar kelime sayma yöntemiyle analiz edilerek Tablo 43 hazırlanmıştır.

Tablo 43: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Kahramanmaraş'a Gelen Turistin En Çok Gittiği Yerler"

Mekan	Kelime Sayısı	Yüzdellik Oran
Kapalıçarşı	36	31%
Ilıca Kaplıcaları	23	19%
Dondurmacılar	16	14%
Yaylalar	10	8%
Eshab-ı Kehf	10	8%
Kale	5	4%
Ekinözü İçmeler	5	4%
Ulucami ve Diğer Camiler	4	3%
Yedikuyular Kayak Merkezi	3	3%
Müzeler	3	3%
Germanicia	2	2%
Fırnız	1	1%
Toplam Kelime Sayısı	118	

Bu iki tablo birlikte değerlendirildiğinde Kapalıçarşı ve dondurmacılar öne çıkmaktadır. Bunların ardından da kale, yaylalar, Ilıca Kaplıcaları, Ekinözü içmeleri ve kayak merkezi gelmektedir.

Çevre illerden gelen turistlerin dört ana menzili olduğu bilinmektedir:

- Adana, Mersin, Osmaniye tarafından gelenler için Onikişubat, Andırın ve Göksun Yaylaları
- Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya tarafından gelenler için Ekinözü İçmeleri
- Tüm çevre iller için Ilıca ve Döngel Kaplıcaları
- Tüm çevre iller olmakla birlikte çok büyük oranda Gaziantep'ten gelenler için şehir merkezine çok uzak olmayan mesire alanları, yaylalar, akarsular ve baraj gölleri

6. TURİZMİN SOSYO-EKONOMİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde turizm ekonomisinin Kahramanmaraş için önemi değerlendirilmektedir. Bu amaçla bir kıyas ölçeği olarak turizm geliri ile ihracat hacminin oranı kullanılmaktadır. Önce ülke ölçeğinde analiz yapıp sonra Kahramanmaraş'ın turizm geliri yaklaşık olarak hesaplanıp, Kahramanmaraş oranı ile karşılaştırılmaktadır. Ülke geneli turizm geliri ile ülkenin ihracat hacmi karşılaştırılarak bir kıyas ölçeği oluşturulabilir. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) 2017 verilerine göre ülke ihracat rakamı 147.315.872.630 USD'dir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2017 yılı "Turizm Gelirleri ve Giderleri" verilerine göre turizm geliri de 26.512.926.000 USD'dir. Bu iki rakam oranlandığında ülke turizm gelirinin, yaklaşık olarak ülke ihracat gelirinin %18'ine ulaştığı görülmektedir.

Bu rapor çerçevesinde yapılan analiz ve saha çalışmaları neticesinde Kahramanmaraş turizm gelirinin 3 ana ziyaretçi grubundan kaynaklandığı değerlendirilmektedir:

- Yurt içi seyahat edenlerden konaklamalı ziyaret edenler
- Yurt içi seyahat edenlerden günübirlik ziyaret edenler
- Yabancı konaklamalı ziyaret edenler

6.1 Yurt İçi Seyahat Edenlerden Konaklamalı Ziyaret Edenler

Bu bölümde Türk vatandaşlarından Kahramanmaraş'ı konaklamalı ziyaret edenlerden kaynaklı şehrin turizm geliri hesap edilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla TÜİK'in ilgili verileri kullanılarak ülke geneli ortalama geceleme başına yapılan harcama tutarı bulunup, Kahramanmaraş'ta konaklama sayıları ile çarpılarak hesap yapılmaktadır.

TÜİK tarafından her yıl yapılan hane halkı araştırmasının bir bölümü de yurt içi turizm harcamaları üzerinedir.

TÜİK'in 2017 yılı için açıkladığı "Yurtiçinde ikamet edenlerden yurtiçi seyahat yapanların seyahat ve geceleme sayısı ile harcamaları" verilerinde yurtiçinde yapılan bir yıllık toplam seyahat harcamalarının 35.305.804.053 TL; geceleme sayısının ise 665.194.000 adet olduğu görülmektedir. Bu iki rakama göre yurtiçi seyahatlerde bir gecelik konaklama başına yapılan harcama, 53,08 TL olarak hesaplanmaktadır.

2013-2017 yılları arasında Kahramanmaraş'ta turizm işletme belgeli tesislerdeki konaklama istatistiklerini gösteren Tablo 24 ve mahalli idarelerce belgelendirilen tesislerdeki konaklama istatistiklerini gösteren Tablo 25 birlikte incelendiğinde 2017 yılı için yerli misafirlerin geceleme sayısının sırasıyla 326.360 adet ve 101.421 adet olmak üzere toplam 427.781 olduğu görülmektedir.

Bu iki rakam birlikte düşünüldüğünde, yani yurtiçi seyahatlerde bir gecelik konaklama başına yapılan harcama (53,08 TL) ile Kahramanmaraş'ta yerli misafirler için geceleme sayısı (427.781 gece) esas alındığında Kahramanmaraş'ın toplam yerli konaklamalı misafirlerden elde ettiği gelir 22.706.615,48 TL olarak hesap edilmektedir.

6.2 Yurt İçi Seyahat Edenlerden Günübirlik Ziyaret Edenler

Bu grupta Kahramanmaraş'ı ziyaret edenler, ağırlıklı olarak hafta sonları ve tatil dönemlerinde gezi ve eğlence amaçlı olarak şehre gelmektedir. Çevre illerden Kahramanmaraş'a gelişlerde ağırlıklı olarak mesire alanları ve doğal su kaynakları tercih edilmektedir. Bu kısımda rakamsal bir büyüklük ortaya koyabilmek için yine TÜİK verilerinden yararlanılmıştır. Önce seyahat başına yapılan

harcama istatistikleri kullanılıp, ortalama seyahat gün sayısına bölünerek ortalama günlük seyahat harcaması hesaplanmaktadır. Ardından seyahat harcamalarının detay kırılımında yer alan “yeme ve içme” harcamasını gününbirlik ziyaret edenlerin de harcadığı varsayılarak, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün ülke geneli verdiği gününbirlik ziyaretçi sayıları da kullanılarak gününbirlik ziyaret edenlerin şehre bıraktığı toplam tutar hesaplanmaktadır.

TÜİK istatistiklerinden birisi olan “Seyahat amacına ve çeyreklere göre seyahat harcamaları, 2009-2018”¹⁵ tablosundaki ilgili veriler kullanılarak, 2017 yılı için seyahat türlerine göre harcama tutarlarının verildiği Tablo 44 ve harcama detay kırılımların verildiği Tablo 45 oluşturulmuştur.

Tablo 44'de her ne kadar seyahat başına yapılan ortalama harcama 457 TL olsa da bu miktar seyahat amacına göre değişiklik göstermektedir. Nitekim “Gezi, Eğlence, Tatil” amacıyla yapılan seyahatlerde, seyahat başına yapılan ortalama harcamanın 773 TL olduğu görülmektedir. Gününbirlik ziyaretçiler için bu rakamı kullanmak yanlış olmayacaktır.

TÜİK tarafından hazırlanan “Yurtiçinde ikamet edenlerden yurtiçi seyahat yapanların seyahat ve geceleme sayısı ile harcamaları, 2009-2017”¹⁶ tablosunda da görüleceği üzere yurt içi seyahat ortalama gün sayısı 8,6'dır.

Bu iki sayı, seyahat başına yapılan ortalama harcamanın 773 TL ile yurt içi seyahat ortalama gün sayısı 8,6 birlikte hesaplandığında gün başına seyahat harcaması 89,88 TL olarak ortaya çıkmaktadır.

Kahramanmaraş Taşhan

15 TÜİK www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072

16 TÜİK www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072

Tablo 44: TÜİK Hane Halkı Seyahat Amacına Göre Seyahat Harcamaları (2017)

	Seyahat sayısı (Bin)	Seyahat harcaması (Bin TL)	Seyahat başına ortalama harcama (TL)
Gezi, eğlence, tatil	15.988	12.357.339	773
Kültür	973	384.203	395
Yakınları ziyaret	52.100	18.009.959	346
Sağlık	4.492	2.558.477	570
Toplantı, konferans, kurs, seminer	789	541.806	686
Ticari ilişkiler, fuar	541	332.433	614
Diğer	2.296	1.121.588	488
TOPLAM	77.179	35.305.804	457

Tablo 45: TÜİK Hane Halkı Harcama Türlerine Göre Seyahat Harcamaları Detay Kırılımı (2017)

Harcama türü	Bin TL	Yüzdeler oran
Toplam Harcama	35.305.804	100%
Harcama Kırılımı		
Paket Tur Harcaması	2.899.922	8%
Kişisel Harcamalar Toplamı	32.405.882	92%
Kişisel Harcamaların Kırılımı		
Yeme Ve İçme	10.957.325	31%
Konaklama	3.753.780	11%
Sağlık	1.273.779	4%
Ulaştırma	9.649.226	27%
Giyecek Ve Hediye Eşya	3.901.606	11%
Diğer Harcamalar	2.627.436	7%
Seyahat Öncesi Harcamalar	242.731	1%

Tablo 45'de bir seyahat boyunca yapılan harcamaların türlerine göre dağılımı gösterilmektedir. Buna göre gününbirlik seyahat edenler düşünüldüğünde sadece “yeme ve içme” harcamalarının ziyaret edilen noktada yapıldığı kabul edilebilir. Kahramanmaraş'a gelen gününbirlik ziyaretçilerin genellikle mesire amaçlı geldiği bilindiğinden, şehirden hediyelik eşya satın almadıkları varsayılmıştır. Diğer harcama türlerinin konaklamalı olan seyahatlerdeki harcama türleri veya seyahate başlangıç noktasında yapılan harcama türleri olduğu görülmektedir. Yani seyahat harcamasının %31'i yeme ve içme amaçlı olup, gününbirlik seyahatlerde bu harcamanın yapıldığı söylenebilmektedir.

Yukarıda hesaplanan günlük seyahat harcaması 89,88 TL olduğundan bunun %31'i olan 27,86 TL'nin günübirlik seyahatlerde yeme içme amaçlı harcanacağını varsaymak doğru olacaktır.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre Türkiye'de 2017 yılı içerisinde günübirlik seyahat edenlerin sayısı 43.693.000 kişidir. Bu sayıyı şehir nüfuslarına oranlayarak her şehre gelen günübirlik ziyaretçi sayısını bulduğumuzu kabul etmek yanlış olmayacaktır. Ülke nüfusuna göre Kahramanmaraş'ın nüfus payı 2017¹⁷ yılı için yüzde 1,4'tür.

43.693.000 kişinin %1,4'ü ise 611.702 kişi yapmaktadır. Kahramanmaraş'ı bir yıl içinde ziyaret eden kişi sayısı 611.702 olarak kabul edilebilir. Bu kişilerin 27,86 TL harcadıkları düşünülerek, Kahramanmaraş'ın yıllık günübirlik turizm geliri 17.042.017,72 TL olarak hesaplanmaktadır.

6.3 Yabancı Konaklamalı Ziyaret Edenler

Bu bölümde Kahramanmaraş'a gelip konaklama yapan yabancı ülke vatandaşlarından kaynaklı şehrin turizm geliri hesaplanmaktadır. Bu amaçla Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yabancı ülke vatandaşlarının ülkemizde yaptığı harcamalar ile ilgili istatistikleri kullanılmaktadır. Bu istatistiklerde yer alan harcama türlerinden konaklama yapılan şehre kalması muhtemel olanlar kullanılıp, şehirdeki yabancı ülke vatandaşlarının konaklama sayıları ile çarpılarak, bu başlıktaki turizm geliri yaklaşık olarak hesap edilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "Çıkış Yapan Yabancı Ziyaretçi ve Yurt Dışında İkamet Eden Vatandaş Ziyaretçi Turizm Gelirlerinin Yıllara Göre Dağılımı" verilerinde 2017 yılında ülkemize gelen yabancıların seyahatleri boyunca kişi başı 630 USD harcadığı görülmektedir. Ancak "Harcama Türlerine Göre Turizm Geliri" verileri incelendiğinde ise tüm harcama kırımlarının ziyaret edilen şehre kalmayacağı görülmektedir. Bu harcama türleri incelendiğinde yeme ve içme harcamaları, konaklama harcamaları, sağlık harcamaları, spor, eğitim, kültür harcamaları, diğer mal ve hizmetler harcamalarının ziyaret

edilen şehre kalacağı değerlendirilmektedir. Bu kalemlerin oransal toplamının, 2017 yılı için toplam turist harcamalarının yaklaşık %60'ı yaptığı görülmektedir. Bu da seyahatleri boyunca kişi başı harcama olan 630 USD nin %60'ının 378 USD'nin şehre kalacağı anlamına gelmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "Turizm Geliri, Gideri ve Ortalama Geceleme Sayısı" verileri incelendiğinde, yabancıların 2017 yılında ortalama 9,6 gece konaklama yaptığı görülmektedir. Buna göre yukarıda hesaplanan seyahat boyunca harcama tutarı olan 378 USD'i 9,6 geceye bölerek, konaklama yapan yabancı turistlerin her bir gece için 39,38 USD harcama yaptığı hesaplanmaktadır.

Tablo 26'da 2017 yılı için Kahramanmaraş'a gelip konaklama yapan yabancıların sayısının 5.383 kişi olduğu ve ortalama 3,15 gece konaklama yapıldığı görülmektedir. Buradan hareketle Kahramanmaraş'a gelen ve konaklayan her bir yabancı turistin 124,05 USD (39,38 USDx 3,15 geceleme) şehirde harcama yaptığı, toplamda da yabancı ziyaretçi sayısı ile birlikte düşünüldüğünde 667.761,15 USD harcama yaptıkları hesap edilmektedir.

6.4 Kahramanmaraş Toplam Turizm Geliri

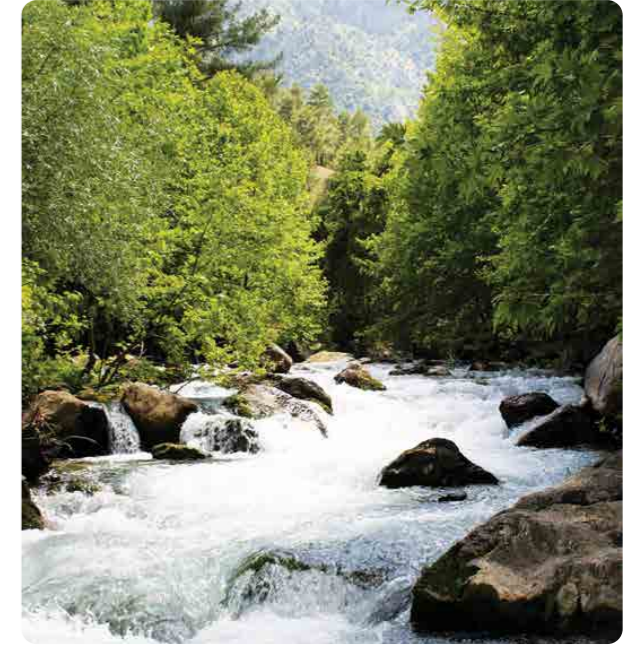
Bu rapor çerçevesinde yapılan analiz ve saha çalışmaları neticesinde Kahramanmaraş turizm geliri 3 ana ziyaretçi grubundan kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Yaklaşık parasal büyüklükleri de şu şekildedir:

- Yurt içi seyahat edenlerden konaklamalı ziyaret edenlerden dolayı 22.706.615,48 TL
- Yurt içi seyahat edenlerden günübirlik ziyaret edenlerden dolayı 17.042.017,72 TL
- Yabancı konaklamalı ziyaret edenlerden dolayı 667.761,15 USD (2017 yılı ortalama döviz kuru 3,64 TL/USD olup bu tutarın TL karşılığı 2.430.650,59 TL'dir)

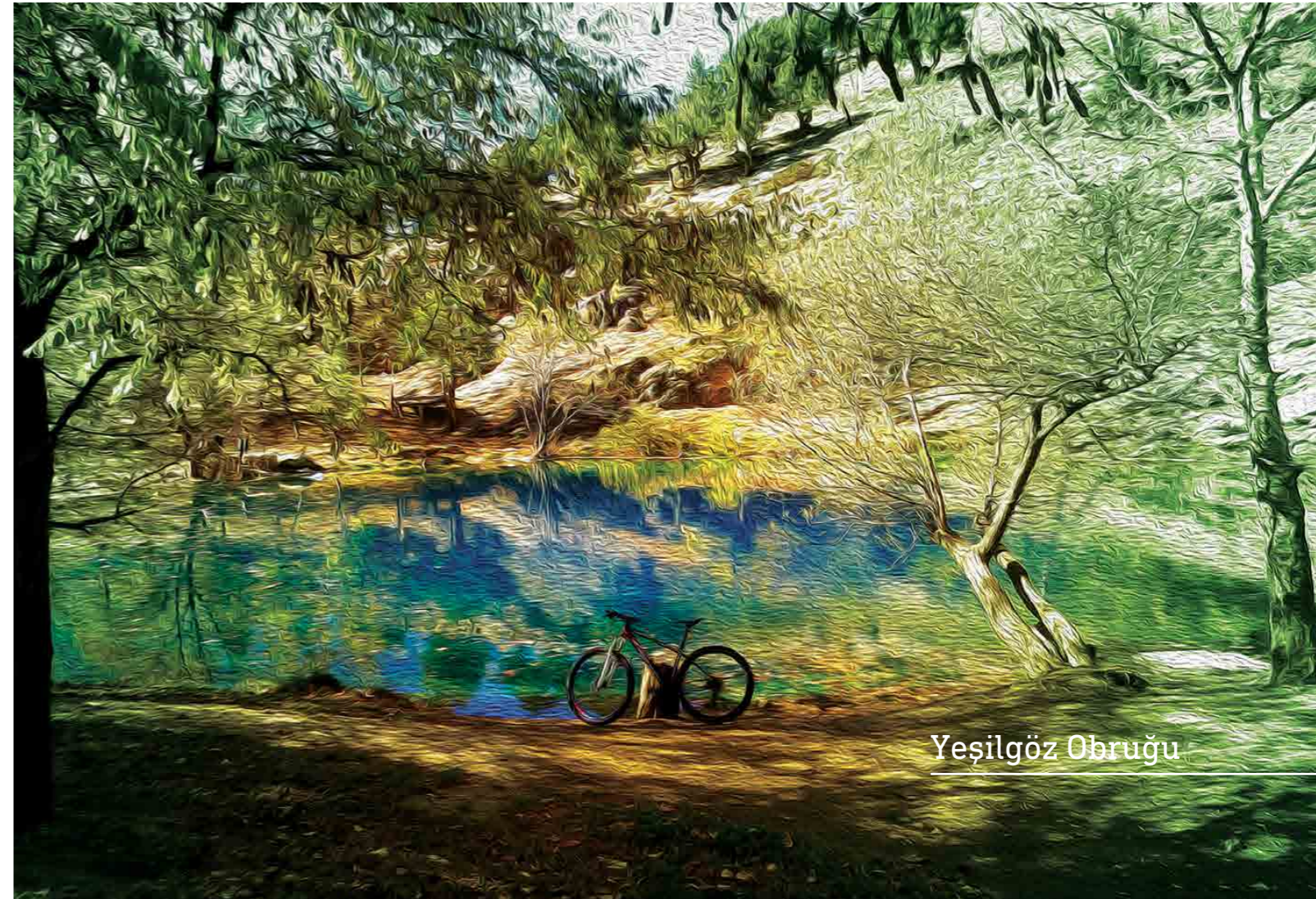
Buna göre 2017 yılı Kahramanmaraş turizm geliri toplamda yaklaşık 42.000.000 TL olduğu söylenebilir.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) 2017 verilerine göre Kahramanmaraş'ın ihracat rakamı 948.046.920 USD'dir. 2017 yılı ortalama USD kuru olan 3,64 TL/USD ile TL ye çevrilirse 3.450.890.788 TL yapmaktadır.

Kahramanmaraş'ın yukarıda hesaplanan 2017 yılı yaklaşık turizm gelir olan 42.000.000 TL ile şehrin 2017 ihracat rakamı olan 3.450.890.788 TL oranlandığında, şehrin turizm gelirinin yaklaşık olarak şehrin ihracat gelirinin % 1,22'sine ulaşabildiği görülmektedir. Oysa bu bölümünün giriş kısmında verilen ülke oranına bakıldığında; ülke turizm geliri, yaklaşık olarak ülke ihracat gelirinin %18'ine ulaştığı görülmektedir. Kahramanmaraş'ın turizm geliri ile ihracat geliri oranının ülke ortalamasının çok altında olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle Kahramanmaraş'ta turizm alanında yapılacak iyileştirme ve geliştirme fırsatlarının yüksek olduğu, doğru hamlelerle şehrin turizm gelirlerinin hızla arttırılabileceği söylenebilir.

Fırınz Çayı

Yeşilgöz Obruğu

7. TURİZM ARZININ ANALİZİ

Bu bölümde Kahramanmaraş'ta halihazırda var olan turizm değerlerinin arz durumu ve henüz Kahramanmaraş'ta olmayan, yeteri kadar gelişmemiş veya eksiklikleri olan turizm türleri incelenmektedir.

Kahramanmaraş coğrafi yapısı sebebiyle farklı iklim koşullarına, farklı doğa oluşumlarına ve farklı yüksekliklere sahip bir ildir. Tarih boyu geçiş yolları üzerinde yer almış, su potansiyeli yüksek bir şehirdir. Bu sebeplerle Kahramanmaraş, hem tarihi ve kültürel, hem de doğa turizmi açısından önemli değerlere sahip olan ama bu değerleri yeteri kadar işleyip, pazarlayıp öne çıkaramayan bir yapıya sahiptir. Doğru çalışmalarla yayla turizmi, doğa turizmi, su sporları turizmi, alternatif turizm türleri Kahramanmaraş'ta hızlı bir gelişme gösterebilecektir.

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan TR63 Bölge Planı 2014-2023'ün 1.5 Turizm Potansiyelinin Ekonomiye Kazandırılması bölümünde, bölgenin turizm durumu ve potansiyeli ortaya konmaktadır. Bölge turizmi için belirlenen stratejik yaklaşımda aşağıdaki önceliklerin ortaya konduğu görülmektedir:

- Öncelik 1.** Termal turizm kaynakları ile sağlık turizminde marka haline gelmesi
- Öncelik 2.** İnanç ve kültür turizmi altyapısının iyileştirilmesi
- Öncelik 3.** Gastronomi turizminin geliştirilmesi
- Öncelik 4.** Alternatif turizm çeşitliliğinin kırsal kalkınma alanları ile entegre bir şekilde geliştirilmesi
- Öncelik 5.** Deniz ve doğal su kaynaklarının turizm sektöründeki payının artırılması

Kahramanmaraş turizm arzını ve potansiyelini bu ana başlıklar altında değerlendirmek doğru olacaktır.

Yine bölge planında¹⁸ gösterilen ilçe öncelik matrisine göre Kahramanmaraş'ın ilçelerinin turizm önceliklerine göre dağılımı şu şekildedir:

Andırın: Öncelik 4

Göksun: Öncelik 4

Nurhak: Öncelik 4

Çağlayancerit: Öncelik 4

Ekinözü: Öncelik 1, Öncelik 4

Afşin: Öncelik 2, Öncelik 4

Dulkadiroğlu: Öncelik 2, Öncelik 3, Öncelik 5

Onikişubat: Öncelik 2, Öncelik 3, Öncelik 5

Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan ankette "Kahramanmaraş'ın en önemli turistik mekânları nerelerdir?" sorusu sorulmuş ve verdikleri cevaplar nitel araştırma yöntemiyle analiz edilerek sonuçlar Tablo 46'da verilmiştir. Tablo incelendiğinde ilk sıralarda "Yedikuyular Kayak Merkezi", "Merkez Kale ve Diğer Kaleler", "Kapalıçarşı" ve "Ilıca Kaplıcaları"nın yer aldığı görülmektedir. "Başkonuş Yaylası" ve "Yaylalar" birlikte düşünüldüğünde de %17 lik toplama ulaşarak tabloda ikinci sıraya yerleşmektedir. Tüm mekanlar ve mekanlardaki turizm değerlerine bakıldığında da TR63 Bölge Planı 2014-2023'de belirlenen önceliklerle uyumlu olduğu da görülmektedir.

Meryemçil Kalesi

Tablo 46 incelendiğinde ilk sıralarda "Yedikuyular Kayak Merkezi", "Merkez Kale ve Diğer Kaleler", "Kapalıçarşı" ve "Ilıca Kaplıcaları"nın yer aldığı görülmektedir. "Başkonuş Yaylası" ve "Yaylalar" birlikte düşünüldüğünde de %17 lik toplama ulaşarak tabloda ikinci sıraya yerleşmektedir.

Tablo 46: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş'ın En Önemli Turizm Mekanları Nerelerdir?"

Mekan	Kelime Sayısı	Yüzdük Oran
Yedikuyular Kayak Merkezi	188	21%
Merkez Kale Ve Diğer Kaleler	95	11%
Kapalıçarşı	94	11%
Başkonuş Yaylası	91	10%
Ilıca Kaplıcaları	77	9%
Yaylalar	66	7%
Eshab-ı Kehf	50	6%
Döngel	45	5%
Fırnız	39	4%
Baraj Gölleri Mesire Alanları	31	3%
Ulucami ve Diğer Camiler	29	3%
Germanicia	21	2%
Kapıçam	20	2%
Arkeoloji Müzesi	20	2%
Türebeler	8	1%
Taş Köprü	7	1%
Yeşilgöz	4	0%
Tekir	3	0%
Ekinözü İçmeler	2	0%
Uludaz	2	0%
Konaklar	1	0%
Kaya Mezarları	1	0%
Toplam Kelime Sayısı	894	

Paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde "Kahramanmaraş'ın marka turizm şehri olması için öne çıkarmamız gereken turistik değerler neler olmalıdır?" sorusu sorulmuş ve alınan cevaplar nitel araştırma yöntemiyle analiz edilerek yüzdeler dağılımı Tablo 47'de verilmiştir. Aynı şekilde Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan ankette de yine aynı soru sorulmuş ve verdikleri cevaplar nitel araştırma yöntemiyle analiz edilerek yüzdeler dağılımı Tablo 48'te verilmiştir.

Her iki tablo birlikte incelendiğinde sonuçların birbiri ile uyumlu olduğu görülmektedir. Aynı zamanda TR63 Bölge Planı 2014 - 2023'de belirlenen önceliklerle de uyumlu oldukları görülmektedir.

Başkonuş Yaylası

Tablo 47: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler"

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdeler Oran
Yaylalar	30	16%
Gastronomi	17	9%
Kaplıcalar	16	9%
Dondurmacılar	15	8%
Germanicia	13	7%
Eshab-ı Kehf	13	7%
Baraj Gölleri Mesire Alanları	13	7%
Yedikuyular Kayak Merkezi	10	5%
Altın-Bakır İşlemeciliği	9	5%
Merkez Kale ve Diğer Kaleler	8	4%
Kapalıçarşı	6	3%
Kahramanlık Hikayesi	6	3%
Konaklar	6	3%
Ulucami ve Diğer Camiler	6	3%
Müzeler	4	2%
Kaya Mezarları	4	2%
Uludaz	3	2%
Fırınz	2	1%
Mağaralar	2	1%
Yeşilgöz	1	1%
Toplam Kelime Sayısı	184	

Tablo 48: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler"

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdeler Oran
Yedikuyular Kayak Merkezi	60	12%
Yaylalar	52	10%
Kaplıcalar	47	9%
Merkez Kale ve Diğer Kaleler	41	8%
Dondurmacılar	39	8%
Gastronomi	37	7%
Germanicia	32	6%
Kapalıçarşı	29	6%
Eshab-ı Kehf	28	6%
Fırınz	18	4%
Altın-Bakır İşlemeciliği	18	4%
Firik-Tarhana	16	3%
Yeşilgöz	16	3%
Kahramanlık Hikayesi	15	3%
Uludaz	10	2%
Baraj Gölleri Mesire Alanları	9	2%
Konaklar	9	2%
Mağaralar	10	2%
Ulucami ve Diğer Camiler	6	1%
Müzeler	5	1%
Kaya Mezarları	3	1%
Toplam Kelime Sayısı	500	

Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan ankette, seçilen 25 turistik eser ve mekan hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Ankete katılanlardan bu 25 turistik eser ve mekanla ilgili 2 ayrı soru için aynı tabloda puanlama (1 en düşük, 5 en yüksek puan olacak şekilde) yapmaları istenmiştir. **Eserler ve mekanlar için puanlanması istenen 2 soru:**

1. Ne düzeyde haberdarsınız?
2. Kahramanmaraş turizmne ne düzeyde katkı sağlar?

Verilen puanlar SPSS programı ile analiz edilmiş ve çıkan sonuçlar Tablo 49'da verilmiştir. Tablonun her hücresinde üstteki sayı ağırlıklı ortalama olup, alttaki sayı standart sapmadır. Bu tip veri analizlerinde her ne kadar ağırlıklı ortalama hesap ediliyor olsa da, verilen puanların genel olarak ağırlıklı ortalamadan ne kadar saptığını da "standart sapma" değeri göstermektedir. Standart sapma ne kadar küçük ise verilen puanların o kadar ağırlıklı ortalamaya yakın oldukları sonucuna varılır.

Tablo 49: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Turistik Eser ve Mekânların Puanlanması

Turistik eserler ve mekânlar	Ne düzeyde haberdarsınız?	Kahramanmaraş turizmne ne düzeyde katkı sağlar?
Germanicia Antik Kenti	2,68	3,99
	1,46	1,26
Yedikuyular Kayak Merkezi	4,26	4,53
	1,07	0,87
Kapalıçarşı	4,54	4,37
	0,91	0,97
Uludaz Zirvesi - Uğur Böcekleri	2,93	4,02
	1,55	1,15
Yeşilgöz	3,62	3,99
	1,43	1,13
Döngel Mağarası	3,83	4,14
	1,31	1,03
Fırınz	4,07	4,12
	1,23	1,07
Andırın kaleleri	2,83	3,77
	1,50	1,21
Eshab-ı Kehf	3,63	4,24
	1,43	1,09
Direkli Mağarası	2,19	3,51
	1,39	1,32
Domuztepe Höyüğü	1,96	3,35
	1,29	1,36
Maraş Mevlevihanesi	1,98	3,22
	1,26	1,35
Maraş Kalesi	4,28	3,98
	1,20	1,33

Tablo 49: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Turistik Eser ve Mekânların Puanlanması Devamı

Turistik eserler ve mekânlar	Ne düzeyde haberdarsınız?	Kahramanmaraş turizmne ne düzeyde katkı sağlar?
Ilıca	4,24	4,32
	1,14	1,00
Ekinözü İçmeler	3,63	3,99
	1,46	1,15
Miktat Bin Esved Türbesi	2,07	3,27
	1,33	1,39
Malik Bin Ejder Türbesi	3,17	3,63
	1,57	1,31
İklime Hatun Türbesi ve Camii	2,58	3,51
	1,54	1,34
Derdiment Dede Türbesi	2,45	3,33
	1,51	1,38
Zeytin Kilisesi	2,06	3,40
	1,36	1,40
Çukurhisar Kaya Mezarları	2,07	3,42
	1,37	1,38
Gâvur Gölü	2,41	3,41
	1,46	1,38
Kumaşır Gölü	2,39	3,32
	1,51	1,40
Yavşan Yaylası	2,82	3,79
	1,59	1,29
Haçer Kanyonu	1,96	3,38
	1,35	1,41

Birinci soru için renk kodları şu şekilde kullanılmıştır:

Kırmızı: 4,00 ve üstü
Mavi: 3,00 - 3,99
Yeşil: 2,99 ve altı

İkinci soru için renk kodları şu şekilde kullanılmıştır:

Kırmızı: 3,80 ve üstü
Mavi: 3,50 - 3,79
Yeşil: 3,49 ve altı

Kahramanmaraş Kapalı Çarşı

Elde edilen veriler incelendiğinde en çok haberdar olunan turistik eserler ve mekanlar olarak; Yedikuyular Kayak Merkezi, Kapalıçarşı, Fırnız, Maraş Kalesi, Ilıca ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde ikinci düzeyde haberdar olunan turistik eserler ve mekanlar olarak; Yeşilgöz, Döngel Mağarası, Eshab-ı Kehf, Ekinözü İçmeler, Malik Bin Ejder Türbesi ön plana çıkmıştır.

Kalan eserler ve mekanlar görece az haberdar olunan eserler ve mekanlar olarak ortaya çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizmine en yüksek düzeyde katkı sağlayacak eserler ve mekanlar olarak; Germanicia Antik Kenti, Yedikuyular Kayak Merkezi, Kapalıçarşı, Uludaz Zirvesi - Uğur Böcekleri, Yeşilgöz kaynağı, Döngel Mağarası, Fırnız, Eshab-ı Kehf, Maraş Kalesi, Ilıca, Ekinözü İçmeler ve Yaylalar ön plana çıkmıştır.

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş turizmine ikinci derecede katkı sağlayacak eserler ve mekanlar olarak; Andırın kaleleri, Direkli mağarası, Malik Bin Ejder Türbesi, İklima Hatun Türbesi ve Camii ön plana çıkmıştır.

Kalan eserler ve mekanlar Kahramanmaraş turizmine görece az katkı sağlayacak eserler ve mekanlar olarak ortaya çıkmıştır.

7.1 Termal Turizm Kaynakları İle Sağlık Turizminde Marka Haline Gelmesi

TR63 Bölge Planı 2014 - 2023'de¹⁹ "...Kahramanmaraş il merkezindeki Ilıca Kaplıcalarında tesisleşme sağlanarak turizm hizmeti verilmektedir. Plan döneminde bu tesislerdeki hizmetin fiziksel altyapısının geliştirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması..." denilmektedir.

Kahramanmaraş coğrafyası fay hatları üzerinde olmasından dolayı sadece şu anda bilinen termal suların yanında başkaca noktalarda da termal sular bulunma potansiyeli yüksektir. Termal turizmin gelişimi açısından il genelinde bilimsel çalışmalar yapılarak başkaca su kaynakları da değerlendirilmelidir.

Gerek paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde, gerek Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan anket çalışmasında ve gerekse Gaziantep ilinde yapılan Kahramanmaraş algısı anketinde de Kahramanmaraş'ın termal potansiyelinin geniş kitlelerce bilindiği anlaşılmaktadır.

Ancak potansiyelin yeteri kadar kullanılmadığı da tüm paydaşlar tarafından bilinmektedir. Termal turizmin gelişmesi için paydaşlarca yapılan bazı öneriler şu şekildedir:

- Ekinözü içmeleri altyapısının iyileştirilmesi
- Ekinözü içmelerindeki suyun analizinin yapılarak içme reçetesinin belirlenmesi
- Ekinözü içmelerindeki konaklama tesislerinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi
- Ekinözü içmeleri ile Ilıca kaplıcaları arasındaki yolun yapılması
- Ilıca kaplıcalarında tesis ve altyapının iyileştirilmesi
- Döngel Kaplıca bölgesinde alternatif turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi
- Yeni termal kaynak arama çalışmalarının artırılması

Tablo 47 ve Tablo 48'de "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" sorusuna verilen cevaplar gösterilmektedir. Bu tablolardaki termal turizmi ile ilgili olan unsur seçilerek, Tablo 50 ve Tablo 51'de verilmektedir. Her iki tablonun da sonuçları birbirleriyle aynıdır.

Tablo 50: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Termal Turizm Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdellik Oran
Kaplıcalar	47	9%

Tablo 51: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Termal Turizm Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdellik Oran
Kaplıcalar	16	9%

7.2 İnanç ve Kültür Turizmi Altyapısının İyileştirilmesi

TR63 Bölge Planı 2014 - 2023'de²⁰ "Kültür ve inanç turizminin geliştirilmesinde, bu alandaki turizm değerlerinin altyapı çalışmalarının önceliklendirilmesi ve turizm rotalarının oluşturularak promosyon çalışmalarının yapılması iki temel yaklaşım olarak ele alınacaktır." denilmektedir.

Kahramanmaraş uzun yıllar çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yaptığından dolayı, ilin tamamına yakınında çeşitli medeniyetlerin eserleri mevcuttur. Bu eserler sadece bir kaç ilçe ile sınırlı olmayıp ilin bir çok yerinde bulunmaktadır. Ancak inanç ve kültür turizmi değerleri yeteri kadar araştırılmamış, ortaya çıkartılmamış ve yeteri kadar tanıtılmamıştır.

Tablo 47 ve Tablo 48'de "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" sorusuna verilen cevaplar gösterilmektedir. Bu tablolarda inanç ve kültür turizmi ile ilgili olan unsurlar seçilerek Tablo 52 ve Tablo 53'de verilmektedir. Her iki tablonun da sonuçları hem mekânsal olarak, hem de rakamsal olarak birbirleriyle benzerlik göstermektedir.

Tablo 52: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - İnanç Ve Kültür Turizmi Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdük Oran
Merkez Kale ve Diğer Kaleler	41	8%
Germanicia	32	6%
Kapalıçarşı	29	6%
Eshab-ı Kehf	28	6%
Altın-Bakır İşlemciliği	18	4%
Kahramanlık Hikayesi	15	3%
Konaklar	9	2%
Ulucami ve Diğer Camiler	6	1%
Müzeler	5	1%
Kaya Mezarları	3	1%
Toplam		37%

Tablo 53: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - İnanç ve Kültür Turizmi Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdük Oran
Germanicia	13	7%
Eshab-ı Kehf	13	7%
Altın-Bakır İşlemciliği	9	5%
Merkez Kale ve Diğer Kaleler	8	4%
Kapalıçarşı	6	3%
Kahramanlık Hikayesi	6	3%
Konaklar	6	3%
Tarihi Camiler	6	3%
Müzeler	4	2%
Kaya Mezarları	4	2%
Toplam		41%

Her ne kadar "Merkez Kale ve Diğer Kaleler" de yüksek puan almış olsa da, bu başlıkta özellikle Germanicia ve Eshab-ı Kehf öne çıkmaktadır. Küresel değere sahip bu iki turizm varlığı, Kahramanmaraş turizmi için çok önemli olup turizm potansiyeli açısından özel olarak geliştirilmelidir.

Dünyanın ortak değeri olan Roma Medeniyeti'nin ilimizdeki izleri olan Germanicia mozaiklerinin ilimize bu yönüyle yabancı turist çekmek için en önemli varlıklardan bir tanesi olduğu değerlendirilmektedir. Devam eden kazı çalışmalarıyla birlikte, Türkiye'nin bu alanda en büyük değerlerinden birine dönüştürülebileceği ve iç turizmden de önemli bir pay alabileceği düşünülmektedir.

Başta İslamiyet olmak üzere Hıristiyanlar açısından da kıymetli olan Eshab-ı Kehf, anıtsal nitelikler taşıyan heybetli yapısı ile de ilimizdeki en büyük hacme sahip tarihi mekanlar arasında yer almaktadır.

Etkin tanıtımı ve öyküsünün doğru kullanımıyla bulunduğu Afşin ilçesine çok daha fazla sayıda yerli ve yabancı ziyaretçi çekecek potansiyeli taşıdığı değerlendirilmektedir.

Bu iki ana unsurun dışında il geneline yayılmış farklı inanç ve farklı kültürlere ait birçok eser bulunmaktadır. Tablo 47 ve 48'de bu çeşitlilik görülmektedir.

İnanç ve kültür turizminin gelişmesi için paydaşlarca yapılan bazı öneriler şu şekildedir:

- Eserlerin hikâyeleri mutlaka ortaya çıkartılmalı
- Hikâyelerle birlikte tanıtıma ağırlık verilmeli
- Ulaşım ve altyapı imkânları iyileştirilmeli
- Eserler hakkında bilgiye kolay ulaşılabilmesi
- Şehirlerarası önemli kavşaklarda, ve şehir içlerinde turizm ve bilgilendirme tabelaları yeterli hale getirilmeli
- Tematik rotalar belirlenmeli

7.3 Gastronomi Turizminin Geliştirilmesi

Mersin - Adana - Hatay - Kahramanmaraş - Gaziantep - Şanlıurfa - Mardin ve Diyarbakır rotasında Yukarı Mezopotamya Gastronomi Turizmi Koridoru oluşturulması ve bu koridorun tanıtım ve promosyonuna yönelik çalışmalar yapılması hedeflenmektedir. Doğu Akdeniz ve Güneydoğu illeri ile işbirliği içerisinde her yıl ayrı bir ilde düzenlenecek şekilde gastronomi etkinlikleri, gastronomi amaçlı turizm tur paketleri oluşturulması öngörülmektedir. Doğu Akdeniz ve Güneydoğu illeri ile işbirliği içerisinde her yıl ayrı bir ilde düzenlenecek şekilde gastronomi etkinliklerinin organize edilmesi hedeflenmektedir.²¹

Kahramanmaraş İçli Köftesi

Kahramanmaraş gastronomisi sadece dondurmadan ibaret olmayıp, böyle bir turizm koridoruna dahil edilmesi ile Kahramanmaraş turizmi önemli oranda ilerleme kaydedecektir.

Kahramanmaraş'ın en önemli turistik değerlerinden ve simgelerinden olan "dondurma"nın bilinirliği, Kahramanmaraş'ın bilinirliğinden çok daha fazladır. Şehrin turizmi adına bu durum hem bir avantaj, hem de bir dezavantajdır. Eğer "Maraş Dondurması" kavramının ulaştığı noktalara Kahramanmaraş'ın diğer turistik değerleri de ulaştırılabilirse, şehrin turizmde önemli gelişmeler yaşanabilecektir.

21 TR63 Bölge Planı 2014 - 2023, s.220

Özellikle Dulkadiroğlu Belediyesince açılan "Mutfak Müzesi" Kahramanmaraş'ın gastronomi turizminin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Maraş Dondurması

Maraş Biberi

Kahramanmaraş'ta bilinen geleneksel tatlılardan başlıcaları²² :

- Tirşik Çorbası
- Ekşili Çorba
- Maraş kelle paça
- Ekşili Aya Köfte
- Mercimek Köfte

- Mumbar Dolması
- Havuçlu (Acem) Pilav
- Tas Pilavı
- Döğme Aşı
- Çaman (Sofralık Çemen)
- Un Sucuğu
- Cevizli Şeker
- Pestil Sucuğu
- Fıstık Ezmesi
- Ceviz Kırma
- Ravanda
- Hapsa
- Şekerli Peynirli Börek
- Eli Böğründe
- Kuru Dolması
- İçli Köfte
- Maraş tarhana çorbası
- Maraş yoğurtlu kebab

Bu tatların bir kısmının ve başkaca bazı yöresel ürünlerin Kahramanmaraş'a özgü coğrafi işaretleri de bulunmaktadır²³:

- Andırın Tirşiği
- Maraş Biberi
- Maraş Dondurması
- Maraş Sumak Ekşisi Akıtı
- Maraş Tarhanası
- Maraş Çöreği
- Çağlayancerit Cevizi

Maraş Çöreği

Maraş Fıstık Ezmesi

Aşağıdaki yöresel ürünler için henüz işlem tamamlanmamış olup, coğrafi işaret başvuru aşamasındadır²⁴:

- Kahramanmaraş Abbas İnciri
- Kahramanmaraş Keçi Peyniri
- Maraş Fıstık Ezmesi
- Maraş Natürel Sızma Zeytinyağı
- Maraş Parmak Peyniri
- Maraş Ravanda Şerbeti
- Maraş Sarı Çeltik Pirinci
- Maraş Urmu Dutu

Tablo 47 ve Tablo 48'de "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" sorusuna verilen cevaplar gösterilmektedir. Bu tablolarda yer alan gastronomi turizmi ile ilgili olan unsurlar seçilerek Tablo 54 ve Tablo 55 oluşturulmuştur. Her iki tablonun da sonuçları birbirleriyle benzerlik göstermektedir.

Tablo 54: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Gastronomi Turizmi Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdük Oran
Dondurma	39	8%
Gastronomi	37	7%
Firik-Tarhana	16	3%
TOPLAM		18%

Tablo 55: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Gastronomi Turizmi Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdük Oran
Gastronomi	17	9%
Dondurma	15	8%
TOPLAM		17%

Gastronomi turizminin gelişmesi için paydaşlarca yapılan bazı öneriler şu şekildedir:

- Coğrafi işaretli ürün sayısının artırılması
- Yiyecek-içecek işletmelerinin iyileştirilmesi
- Yiyecek-içecek işletmelerinde servis edilen yerel ürünlerin standart hale getirilmesi
- Yiyecek-içecek işletmelerinde çalışan insan kaynaklarının geliştirilmesi
- Tanıtım eksikliğini giderilmesi

22 Kahramanmaraş Şehir Rehberi, s.235

23 Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu

24 Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu

7.4 Alternatif Turizm Çeşitliliğinin Kırsal Kalkınma Alanları ile Entegre bir Şekilde Geliştirmesi

TR63 Bölge Planı 2014-2023'de²⁵ bu öncelikle ilgili ortaya konulan tedbirler şunlardır: "Turizm sektöründe sunulan ürün ve hizmetlerin çeşitlendirilmesi ve kırsal alanlarda, yörenin baskın özellikleri doğrultusunda tematik turizm alanlarının (turizm/kültür köyleri/alanları) oluşturulması. Kırsalda ekonomik çeşitliliğin artırılması amacıyla el sanatları faaliyetleri ile turizm politikalarının entegrasyonuna yönelik uygulama programlarının gelişmesi"

Alternatif turizm çeşitliliği düşünüldüğünde, Kahramanmaraş için yayla, avcılık, doğa sporları, yürüyüş, tırmanış, yamaç paraşütü, mağara gezisi gibi bir çok alt alanın varlığı ortaya çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda kış turizmi de çok hızlı gelişim göstermektedir.

Kahramanmaraş'ın iklimi, bölgelerinin kesiştiği yerde bulunması ve topografyasından dolayı doğal (yabani) olarak yetişen bitki zenginliği bulunmaktadır.

Kahramanmaraş Dağlarında Yetişen Orkide

Tablo 47 ve Tablo 48'de "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" sorusuna verilen cevaplar sunulmaktadır. Bu tablolarda yer alan alternatif turizm ile ilgili olan unsurlar seçilerek Tablo 56 ve Tablo 57 oluşturulmuştur. Her iki tablonun da sonuçları birbirleriyle benzerlik göstermektedir.

Tablo 56: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Doğa ve Alternatif Turizm Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdellik Oran
Yedikuyular Kayak Merkezi	60	12%
Yaylalar	52	10%
Uludaz	10	2%
Mağaralar	10	2%
TOPLAM		14%

Tablo 57: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Doğa ve Alternatif Turizm Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdellik Oran
Yaylalar	30	16%
Yedikuyular Kayak Merkezi	10	5%
Uludaz	3	2%
Mağaralar	2	1%
TOPLAM		24%

Alternatif turizminin gelişmesi için paydaşlarca yapılan bazı öneriler şu şekildedir:

- Yaylaların tümünün düzenlenerek kullanıma açılması
- Doğa sporları ile ilgili gerekli altyapının geliştirilmesi
- Doğa sporları ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi
- Yamaç paraşütü için gerekli altyapının oluşturulması
- Doğal alanlarda yiyecek içecek ve tuvalet imkanlarının düzenlenmesi

7.5 Doğal Su Kaynaklarının Turizm Sektöründeki Payının Artırılması

Kahramanmaraş deniz kıyısında olmamakla birlikte önemli boyutta bir su potansiyeline sahiptir. Özellikle akarsuların üzerine yapılan barajlar sayesinde şehrin bir çok yerinde irili ufaklı baraj gölleri mevcuttur. Bu su kaynaklarının etrafı büyük oranda mesire alanı olarak kullanıldığı gibi su sporları için de potansiyel vaat etmektedir.

Tablo 47 ve Tablo 48'de "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" sorusuna verilen cevaplar gösterilmektedir. Bu tablolarda yer alan doğal su kaynakları turizmi ile ilgili olan unsurlar seçilerek Tablo 58 ve Tablo 59 oluşturulmuştur. Her iki tablonun da sonuçları birbirleriyle benzerlik göstermektedir.

Menzelet Barajı

Şu an için doğal su kaynaklarından yararlanma biçiminin sadece mesire alanı olarak görüldüğü de tablolardan anlaşılmaktadır. Var olan doğal su kaynaklarının su sporları konusunda gelişime açık olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 58: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Doğal Su Kaynakları Turizmi Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdellik Oran
Fırnız	18	4%
Yeşilgöz	16	3%
Baraj Gölleri Mesire Alanları	9	2%
TOPLAM		9%

Tablo 59: Paydaş Görüşmeleri Sonuçları - "Şehrin Marka Turizm Şehri Olması İçin Öne Çıkarmamız Gereken Turistik Değerler" - Doğal Su Kaynakları Turizm Grubu

Turistik Değer	Kelime Sayısı	Yüzdellik Oran
Baraj Gölleri Mesire Alanları	13	7%
Fırnız	2	1%
Yeşilgöz	1	1%
TOPLAM		9%

Doğal su kaynakları turizminin gelişmesi için paydaşlarca yapılan bazı öneriler şu şekildedir:

- Su sporları ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi
- Doğal su kaynakları etrafındaki mesire alanlarının altyapılarının iyileştirilmesi
- Baraj göllerinde tekne gezilerinin yapılması
- Baraj göllerinde su sporları tesislerinin kurulması

Ali Kayası

8. KAHRAMANMARAŞ ALGISI ANALİZİ

Bu bölümde Kahramanmaraş turizm algısı analizi yapılmaktadır. Bu analiz için birincil verilerin toplanması amacıyla öncelikle Ankara ve İstanbul'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları hedeflenmiştir. Bunun yanında Kahramanmaraş Havaalanında, şehirden ayrılmak üzere olan yabancı misafirlerle de algı çalışması yapılmıştır.

Bu raporun hazırlık aşamalarında elde edilen verilerden, özellikle paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerden Kahramanmaraş'a gelen yerli turistlerin büyük oranda komşu illerden, özellikle de Gaziantep'ten geldiği anlaşılmıştır. Bu sebeple Kahramanmaraş turizm algısı çalışması yapılırken Gaziantep'ten de veri toplanmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

Böylelikle Ankara, İstanbul ve Gaziantep illerinde 200'er kişi ile anket çalışması yapılarak Kahramanmaraş algısı analiz edilmiştir. Ankara ve İstanbul'da yapılan anketlerde Kahramanmaraş'a gel-

miş olanların algısının anlamlı sonuç vermesi için Kahramanmaraş'ı ziyaret eden sayısı 60 kişi civarına yaklaşıncaya kadar ilk olarak Kahramanmaraş'ı ziyaret edip etmedikleri sorulmuştur. Bu şekilde Ankara'da toplam 483 kişi ile görüşülerek 57 tane; İstanbul'da da 691 kişi ile görüşülerek 63 tane Kahramanmaraş'a daha önce gelmiş kişiye ulaşılarak anket yapılmıştır.

Kabaca hesap edildiğinde Kahramanmaraş ziyaret oranının Ankara'da %11,8 ; İstanbul'da %9,11 olduğu söylenebilir. Her iki ilde de görüşülen kişilerden, Kahramanmaraş'a gelmemiş olanlardan Ankara'da 143, İstanbul'da 137 kişiyle de anket yapılmıştır.

Gaziantep'te doğrudan 200 kişiyle görüşülüp, görüşülen her kişiye de anket uygulanmıştır. Bunlardan 96'sının daha önce Kahramanmaraş'a geldiği anlaşılmıştır. Buna göre Kahramanmaraş ziyaret oranının Gaziantep'te %48 olduğu söylenebilir.

Tablo 60: Üç İlde Yapılan Ankete Katılanların Profilleri

	Gaziantep	Ankara	İstanbul	Üç İlin Ortalaması
Görüşülen Kişi Sayısı	200	483	691	
YAPILAN ANKET SAYISI	200	200	200	-
Kahramanmaraş'a Gelmemiş Olanlar	104	143	137	-
Kahramanmaraş'a Gelmiş Olanlar	96	57	63	-
CİNSİYET				
Kadın	57,3	70,2	44,4	57,3
Erkek	42,7	29,8	55,6	42,7
ZİYARET SEBEBİ*				
İş Amaçlı	17,8	21,1	25,4	21,4
Turistik Ziyaret	51,0	36,8	41,3	43,1
Tanıdık Ziyareti	15,6	26,3	31,7	24,5
Eğitim Amaçlı	15,6	15,8	1,6	11,0
EĞİTİM DÜZEYİ				
İlk Ve/Veya Orta Öğretim	14,5	12,3	6,3	11,0
Lise	31,3	36,8	20,6	29,6
Üniversite	52,1	50,9	68,3	57,1
Yüksek Lisans Ve Üzeri	2,1	0	4,8	2,3
GELİR DÜZEYİ				
2.500 TL/Ay Ve Altı	75,0	63,2	44,4	60,8
2.501 - 5.000 TL/Ay	20,8	33,3	41,3	31,8
5.001 - 7.500 TL/Ay	3,2	3,5	12,7	6,5
7.500 TL/Ay Ve Üstü	1,0	0	1,6	0,9
MESLEK GRUBU				
Memur	5,2	10,5	19,0	11,6
Öğrenci	24,0	22,8	30,2	25,7
Özel Sektör Çalışanı	51,0	38,6	34,9	41,5
Akademisyen	1,0	0,0	0,0	0,3
Serbest Meslek	18,8	28,1	15,9	20,9

(* Sadece Kahramanmaraş'ı ziyaret edenler için)

8.1 Ankete Katılanların Profilleri

Her üç ilde de ankete katılıp da Kahramanmaraş'a geldiğini söyleyenlerin profilleri Tablo 60'da verilmektedir. Tabloda bulunmayan yaş bilgisine göre üç ilin değerleri de birbirine yakın olup, katılımcıların yaklaşık %90'ı 45 yaş ve altı grupta, yaklaşık %8'i 46- 59 yaş aralığında, yaklaşık %2'si de 60 yaş ve üzeri grupta buldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 60'da katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında %57,3'ünün kadın, %42,7'sinin de erkek olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarına bakıldığında katılımcıların ortalama %11'inin ilk ve/veya orta okul mezunu olduğu, %29,6'sının lise mezunu olduğu, %57,1 ile en büyük kesiminin ise üniversite mezunları olduğu ve kalan %2,3'ünün de yüksek lisans veya doktora derecesine sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların gelir düzeyleri de incelenmiş ve sonuçlar yine Tablo 60'da verilmiştir. Buna göre üç ilin ortalamalarına bakıldığında katılımcıların %60,8'inin aylık gelirinin 2.500 TL ve altında olduğu, %31,8'inin 2.501 TL ile 5.000 TL arasında olduğu, %6,5'inin 5.001 TL ile 7.500 TL arasında olduğu, %0,9'unun da aylık gelirinin 7.501 TL den yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların meslek gruplarına bakıldığında %11,6'sının memur, %25,7'sinin öğrenci, %41,5'inin özel sektörde çalışan, %0,3'ünün akademisyen, %20,9'unun da

serbest meslek sahibi olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Kahramanmaraş'ı ziyaret sebepleri incelendiğinde farklı tespitler ortaya çıkmaktadır.

Gaziantep'teki katılımcılardan şehri ziyaret edenlerin %51'inin turistik amaçlı olarak Kahramanmaraş'a geldiği dikkat çekmektedir. Gaziantep'in burada öne çıkması; paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde ve Kahramanmaraş içerisinde halka yapılan anketlerde ortaya çıkan durumu teyit etmektedir. Gaziantep'in , Kahramanmaraş turizminde önemli bir paydaş olduğu anlaşılmaktadır.

Diğer illerde ise Kahramanmaraş'a turistik amaçlı gelenlerin oranı Ankara'da %36,8 ; İstanbul'da ise %41,3 dür.

Kahramanmaraş'a eğitim için gelenlere bakıldığında, İstanbul'un %1,6 ile en düşük olduğunu, Gaziantep ve Ankara'nın ise %15,6 ve %15,8 ile birbirine yakın olduğu görülmektedir. İş için gelenlerin oranları ise Gaziantep'te %17,8, Ankara'da %21,1, İstanbul'da ise %25,4 olmaktadır.

Son olarak, Kahramanmaraş'a tanıdık ziyareti için gelenlerin durumuna bakıldığında da oranların Gaziantep'te %15,6 ile yine en düşük olduğu, Ankara'da %26,3 ve İstanbul'da %31,7 olduğu görülmektedir.

8.2 Puan Analizi

Tablo 61: Üç İlde Yapılan Ankette Turizm Unsurları Puanlaması (Kahramanmaraş'ı Ziyaret Edenler)

Turizm unsuru	Gaziantep	Ankara	İstanbul	Üç ilin Ortalaması
Yiyecek-İçecek işletmeleri	3,32	4,11	4,16	3,86
Hediyelik eşya alış veriş	3,05	3,53	3,27	3,28
Konaklama işletmeleri	3,05	3,05	3,48	3,19
Eğlence hizmetleri	2,45	2,88	2,43	2,58
Halkın turiste yaklaşımı	3,28	3,23	3,79	3,43
Esnafın turiste yaklaşımı	3,38	2,79	4,00	3,39
Turist bilgilendirme hizmetleri	2,69	2,09	2,73	2,50
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,55	2,09	3,11	2,58
Turist rehberliği hizmetleri	2,48	1,95	2,71	2,38
Şehre kara ulaşımı imkanları	4,16	3,42	3,35	3,64
Şehre hava ulaşımı imkanları	3,04	2,93	2,95	2,97
Seyahat acenteciliği	2,76	2,00	2,73	2,50
Yakın çevreye gezi olanakları	3,81	3,47	3,95	3,75
Şehir içi ulaşım hizmetleri	3,91	3,35	3,33	3,53
Şehir temizliği	3,55	2,98	3,08	3,20
Turizm varlıklarının çekicilik durumu	3,15	2,93	3,16	3,08
Turist güvenliği	3,39	2,95	3,27	3,20
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	2,94	3,00	3,40	3,11
Şehrin yurt dışında tanıtımı	2,42	2,21	1,29	1,97

Üç ilde yapılan anketlerde Kahramanmaraş'ı ziyaret etmiş olanlardan Tablo 61'de verilen turizm unsurlarının Kahramanmaraş'taki yeterliliğini 1 den 5'e kadar puanlamaları istenmiştir. Her ilin verdiği puanlar ve üç ilin ortalama puanları Tablo 61'de verilmektedir. Tablo 62'de de bu turizm unsurlarına Kahramanmaraş'ta yapılan yüz yüze görüşmelerde paydaşların verdiği puan ortalamaları ile üç ilin ortalaması olan puanların karşılaştırması verilmektedir. Verilerin doğru yorumlanması için Tablo 61 ve Tablo 62 birlikte değerlendirilmelidir.

El İşçiliği

Tablo 62: Üç İlin Ortalama Puanları İle Kahramanmaraş Paydaş Puanları Karşılaştırması

Turizm Unsuru	Üç İlin Ortalaması	Kahramanmaraş Paydaş Puanları
Yiyecek-İçecek işletmeleri	3,86	3,02
Hediyelik eşya alış veriş	3,28	3,05
Konaklama işletmeleri	3,19	3,31
Eğlence hizmetleri	2,58	1,69
Halkın turiste yaklaşımı	3,43	2,73
Esnafın turiste yaklaşımı	3,39	2,65
Turist bilgilendirme hizmetleri	2,50	1,73
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,58	2,42
Turist rehberliği hizmetleri	2,38	1,45
Şehre kara ulaşımı imkanları	3,64	3,34
Şehre hava ulaşımı imkanları	2,97	2,44
Seyahat acenteciliği	2,50	2,26
Yakın çevreye gezi olanakları	3,75	2,44
Şehir içi ulaşım hizmetleri	3,53	3,03
Şehir temizliği	3,20	3,32
Turizm varlıklarının çekicilik durumu	3,08	3,66
Turist güvenliği	3,20	4,02
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	3,11	2,24
Şehrin yurt dışında tanıtımı	1,97	1,63

Her iki tabloda da aynı 19 tane turizm unsuru bulunmaktadır. Bu unsurlar ve verilen puanlar incelendiğinde, "Hediyelik eşya alış veriş", "Konaklama işletmeleri", "Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi", "Seyahat acenteciliği", "Şehir içi ulaşım hizmetleri", "Şehir temizliği" ve "Şehrin yurt dışında tanıtımı" unsurlarının hem üç ilin puanlarında hem de Kahramanmaraş paydaş puanları ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Diğer unsurlarda ise farklı farklı durumlar ortaya çıkmaktadır:

- Yiyecek-İçecek işletmeleri: Kahramanmaraş paydaş ortalaması 3,02 iken üç ilin de puanları daha fazla olup, hatta Ankara ve İstanbul'un puanları 4,11 ve 4,16 seviyesindedir. Buradan hareketle yiyecek- içecek işletmelerinin Kahramanmaraş'taki paydaşların düşündüğü gibi orta düzeyde değil, dışarıdan gelenlerce ortanın üzerinde iyi olarak değerlendirildiği görülmektedir.
- Eğlence hizmetleri: Kahramanmaraş paydaş ortalaması 1,69 iken üç ilin de puanları daha fazla olup, üç il ortalaması 2,58 dir. Burada iki ortalama arasındaki fark yüksek olsa da üç il ortalaması olan 2,58 de yeteri kadar yüksek olmayıp orta seviyededir. Bu da "Eğlence hizmetleri" unsurunda Kahramanmaraş'ın gelişmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.
- Halkın turiste yaklaşımı ve esnafın turiste yaklaşımı: Her iki unsorda da tüm puanlar birbiriyle benzerlikler göstermektedir. Kahramanmaraş paydaş ortalaması sırasıyla 2,73 ve 2,65 iken üç ilin de puanları daha fazla olup, üç il ortalamaları da sırasıyla 3,43 ve 3,39 dur. Turistlerin değerlendirmesi her ne kadar Kahramanmaraş paydaşlarının değerlendirmelerinden bir nebze iyi olsa da Kahramanmaraş paydaş ortalamaları ile üç il ortalamaları arasındaki fark büyük olmayıp birbirini teyit eder niteliktedir.
- Turist bilgilendirme hizmetleri: Kahramanmaraş paydaş ortalaması 1,73 iken üç ilin de puanları daha fazla olup, üç il ortalaması 2,50 dir. Burada iki ortalama arasındaki fark yüksek olsa da üç il ortalaması olan 2,50 de yeteri kadar yüksek olmayıp orta seviyededir. Bu da "Turist bilgilendirme hizmetleri" unsurunda Kahramanmaraş'ın gelişmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.
- Turist rehberliği hizmetleri: Kahramanmaraş paydaş ortalaması 1,45 iken üç ilin de puanları daha fazla olup, üç il ortalaması 2,38 dir. Burada iki ortalama arasındaki fark yüksek olsa da üç il ortalaması olan 2,38 de yeteri kadar yüksek olmayıp orta seviyededir. Bu da "Turist rehberliği hizmetleri" unsurunda Kahramanmaraş'ın gelişmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.

hizmetleri" unsurunda Kahramanmaraş'ın gelişmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.

- Şehre kara ulaşımı imkânları: Bu unsur için Kahramanmaraş paydaş ortalamasının Ankara ve İstanbul puanları ile benzer seviyelerde olmasına karşın Gaziantep puanının (4,16) yüksek olması dikkat çekmektedir. Bunun da Gaziantep ile Kahramanmaraş arası kara yolunun iyi durumda olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.
- Şehre hava ulaşımı imkânları: Kahramanmaraş paydaş ortalaması 2,44 iken üç ilin de puanları daha fazla olup, üç il ortalaması 2,97'dir. Burada iki ortalama arasındaki fark yüksek olsa da üç il ortalaması olan 2,97 de yeteri kadar yüksek olmayıp orta seviyededir. Bu da "Şehre hava ulaşımı imkânları" unsurunda Kahramanmaraş'ın gelişmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.
- Yakın çevreye gezi olanakları: Kahramanmaraş paydaş ortalaması 2,44 iken üç ilin de puanları daha fazla olup, üç il ortalaması 3,75'dir. Bu veriler Kahramanmaraş paydaşlarının şehirdeki yakın çevre gezi olanaklarını yeterli bulmazken, turistler açısından yakın çevre gezi olanakları algısının yüksek olduğu anlamına gelmektedir.
- Şehrin başka şehirlerde tanıtımı: Kahramanmaraş paydaş ortalaması 2,24 iken üç ilin de puanları daha fazla olup, üç il ortalaması 3,11'dir. Burada iki ortalama arasındaki fark yüksek olsa da üç il ortalaması olan 3,11 de yeteri kadar yüksek olmayıp orta seviyededir. Bu da "Şehrin başka şehirlerde tanıtımı" unsurunda Kahramanmaraş'ın gelişmeye ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadır.

Buraya kadar analiz edilen unsurlardaki genel durum, Kahramanmaraş paydaş ortalamalarının, üç il ortalamalarından düşük olması yönündedir. Turistlerin genel olarak, Kahramanmaraş'ı yerlilerden daha iyi olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Ancak "Turizm varlıklarının çekicilik durumu" ve "Turist güvenliği" unsurları için durumun tam ters yönde olduğu görülmektedir. "Turizm varlıklarının çekicilik durumu" için Kahramanmaraş paydaş ortalaması 3,66 iken üç il ortalaması 3,08'dir. Benzer şekilde "Turist güvenliği" için Kahramanmaraş paydaş ortalaması 4,02 iken üç il ortalaması 3,20'dir.

Kahramanmaraş algısının iyi analiz edilmesi için Kahramanmaraş'a tur gönderen tur operatörleri ile de görüşmeler yapılarak Kahramanmaraş hakkındaki değerlendirmeleri alınmıştır. Buna göre tur operatörlerinin Kahramanmaraş turizm unsurları değerlendirmeleri Tablo 63'de verilmektedir.

Tablo 63 incelendiğinde genel olarak yüksek puanlar verildiği dikkat çekmektedir. Ancak verilen yüksek puanlara rağmen görece düşük puanlı olan

unsurlar incelendiğinde "Eğlence hizmetleri", "Şehre hava ulaşımı imkânları", "Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi" ve "Şehrin yurt dışında tanıtımı" unsurları öne çıkmaktadır. Rakamsal puanlar yüksek olsa da bu unsurların puanlarının görece düşük verilmesi ve bunun da hem paydaş puanlamaları, hem de diğer şehirlerden Kahramanmaraş'ı ziyaret etmiş olanların puanlamaları ile benzerlik göstermesi anlamlıdır. Bu konularda şehrin gelişmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Tablo 63: Tur Operatörleri Görüşme Sonuçları- Turizm Unsurları Puanlaması

Turizm Unsuru	Ortalama Puan
Yiyecek-İçecek işletmeleri	4,50
Hediyelik eşya alış veriş	3,83
Konaklama işletmeleri	3,83
Eğlence hizmetleri	2,67
Halkın turiste yaklaşımı	4,00
Esnafın turiste yaklaşımı	4,00
Turist bilgilendirme hizmetleri	3,83
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	3,33
Turist rehberliği hizmetleri	3,83
Şehre kara ulaşımı imkanları	4,50
Şehre hava ulaşımı imkanları	2,50
Seyahat acenteciliği	4,00
Yakın çevreye gezi olanakları	4,17
Şehir içi ulaşım hizmetleri	4,33
Şehir temizliği	3,83
Turizm varlıklarının çekicilik durumu	3,83
Turist güvenliği	4,33
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	3,83
Şehrin yurt dışında tanıtımı	2,67

8.3 Kahramanmaraş'ı Hiç Ziyaret Etmemiş Katılımcı Algıları

Anketlerde öncelikle katılımcının Kahramanmaraş'a gelip gelmediği sorulmuş ve eğer katılımcı daha önce Kahramanmaraş'a gelmedi ise sadece Kahramanmaraş algısını ölçmek adına Kahramanmaraş denilince aklına ne geldiği sorulmuştur. Burada verdikleri cevaplar nitel araştırma yöntemi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Gaziantep için Tablo 64'de, Ankara için Tablo 65'de ve İstanbul için Tablo 66'da verilmiştir.

Bu üç tablo birlikte değerlendirilmektedir. Buna göre her üç ilde de "dondurma" en fazla dile getirilen kavram olmuştur. Kahramanmaraş'ı ziyaret etmeyenler arasındaki Kahramanmaraş algısı ile ilgili söylenen kelimelerin Gaziantep'te %37, Ankara'da %45, İstanbul'da ise %47'si "dondurma" olmuştur.

Diğer kelime sayımları ve yüzdeleri Tablo 64, Tablo 65 ve Tablo 66'da verilmektedir.

Tablo 64: Gaziantep'te Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Etmeyenler)

Sıra	Kelime	Tekrar Sayısı	Yüzdesi
1	Dondurma	97	35%
2	Tarhana-Firik	45	16%
3	Çörek	18	6%
4	Mesire Alanları	16	6%
5	Kaplıcalar	15	5%
6	Teras	13	5%
7	Maraş Otu	10	4%
8	Yemekleri	8	3%
9	Havası	8	3%
10	Üniversitesi	8	3%
11	Yedikuyular Kayak Merkezi	7	3%
12	Biber	6	2%
13	Sütçü İmam	5	2%
14	Kahramanlık	5	2%
15	Kale	4	1%
16	Yaylalar	3	1%
17	Bakırcılık	3	1%
18	Camiler	2	1%
19	Maraş Burması	2	1%
20	Tatlı	1	0%
21	Trabzon Caddesi	1	0%
22	Mahzuni Şerif	1	0%
TOPLAM TEKRAR SAYISI		278	

Tablo 65: Ankara'da Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Etmeyenler)

Sıra	Kelime	Tekrar Sayısı	Yüzdesi
1	Dondurma	143	45%
2	Biber	27	9%
3	Kahramanlık	24	8%
4	Tarhana - Firik	23	7%
5	Yemekleri	14	4%
6	Sütçü İmam	14	4%
7	Tatlı	13	4%
8	Siyasi Olaylar	6	2%
9	Fıstık Ezmesi	5	2%
10	Keçi Sütü	4	1%
11	Tarihi Yerler	4	1%
12	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	4	1%
13	Oymacılık	4	1%
14	Pekmez-Pekmez Sucuğu	3	1%
15	Altın Bilezik	3	1%
16	Maraş Otu	3	1%
17	Çörek	3	1%
18	Fabrikaları	3	1%
19	Kahramanmaraş Günleri	2	1%
20	Necip Fazıl Kısakürek	2	1%
21	Madalya	2	1%
22	Üniversitesi	2	1%
23	Hayvancılık	1	0%
24	Çilek	1	0%
25	Çemen	1	0%
26	Termik Santral	1	0%
27	Pamuk	1	0%
28	Dulkadiroğlu Beyliği	1	0%
	TOPLAM TEKRAR SAYISI	315	

Tablo 66: İstanbul'da Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Etmeyenler)

Sıra	Kelime	Tekrar Sayısı	Yüzdesi
1	Dondurma	115	47%
2	Yemekleri	24	10%
3	Tatlıları	22	9%
4	Fıstık Ezmesi	15	6%
5	Tarhana	13	5%
6	Kahramanlık	12	5%
7	Biber	9	4%
8	Sütçü İmam	6	2%
9	Camileri	4	2%
10	Havası	4	2%
11	Kaleleri	3	1%
12	Mahzuni Şerif	2	1%
13	Elbistan	2	1%
14	Maraş Burması	2	1%
15	Şıra Ürünleri	2	1%
16	Hayvancılık	1	0%
17	Çorba	1	0%
18	Simitli Köfte	1	0%
19	Muhsin Yazıcıoğlu	1	0%
20	Yedi Güzel Adam	1	0%
21	Maraş Otu	1	0%
22	Konakları	1	0%
23	Müze	1	0%
24	Yaylalar	1	0%
25	Kaplıcalar	1	0%
	TOPLAM TEKRAR SAYISI	245	

Tablo 64, Tablo 65 ve Tablo 66'daki kelimeler gruplanarak analiz edildiğinde daha anlamlı hale gelmektedir. Kelimeler üç grupta toplanmıştır: Gastronomi Değerleri, Gezi Ve Ziyaret Mekanları, Somut Olmayan Değerler. Kelimelerin tamamı her il için sayılarak bu gruplara ayrılmıştır. Sonuçlar Tablo 67'de sunulmuştur.

Tablo 67'ye bakıldığında her üç il için de Kahramanmaraş'ın gastronomi değerlerinin büyük oranda bilindiği görülmektedir.

Gaziantep'te %63, Ankara'da %75 ve İstanbul'da %82 ile Kahramanmaraş'ın gastronomi değerlerinin bilindiği görülmektedir. Ancak burada "dondurma" kelime sayısı gastronomi değerleri kelime sayısından çıkartıldığında, gastronomi değerlerinin yüzdeleri Gaziantep'te %28, Ankara'da %30 ve İstanbul'da %36 olmaktadır. Dolayısıyla, Kahramanmaraş'ta dondurma dışı gastronomi değerlerinin çok yüksek olmadığı görülmektedir.

Gezi ve ziyaret mekânları Ankara ve İstanbul'da sadece %3 ve %5 seviyesinde olup, bu veriler Kahramanmaraş'taki gezi ve ziyaret mekânlarının başka illerde yaşayan bireyler tarafından hemen hemen hiç bilinmediğini göstermektedir. Ancak Gaziantep katılımcılarının gezi ve ziyaret mekânlarını bilme oranları %25 ile iyi seviyelerde olduğu görülmektedir. Bu da Gaziantep'ten Kahramanmaraş'a çok sayıda gelenlerin olmasından ve gelenlerin bu mekânlardan bahsetmelerinden kaynaklanmaktadır. Somut olmayan değerler ise Gaziantep'te %12, Ankara'da %22 ve İstanbul'da %13 oranında bilinmektedir.

Tablo 67: Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Etmeyenler Kavramsal Analiz (%))

	Gaziantep	Ankara	İstanbul
Gastronomi Değerleri	63	75	82
Gezi Ve Ziyaret Mekânları	25	3	5
Somut Olmayan Değerler	12	22	13

Maraş Çarıkları

Maraş Dondurması

8.4 Kahramanmaraş'ı Ziyaret Etmış Katılımcı Algıları

Kahramanmaraş'a daha önce gelmiş olanlara Kahramanmaraş ile ilgili akıllarında kalanlar sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar nitel araştırma yöntemiyle analiz edilmiş ve sonuçlar üç il için ayrı ayrı olmak üzere Tablo 68 (Gaziantep), Tablo 69 (Ankara) ve Tablo 70'de (İstanbul) sunulmuştur.

Bu üç tablo birlikte değerlendirildiğinde her üç ilde de "dondurma" kelimesinin en fazla (Gaziantep'te %36, Ankara'da %27, İstanbul'da %27) dile getirilen unsur olduğu görülmektedir.

Tablo 68: Gaziantep'de Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Edenler)

Sıra	Kelime	Tekrar Sayısı	Yüzdesi
1	Dondurma	91	36%
2	Tarhana - Firik	38	15%
3	Teras	21	8%
4	Yemek	16	6%
5	Mesire Alanları	12	5%
6	Kayak Merkezi	10	4%
7	Havası	9	4%
8	Kapalıçarşı	8	3%
9	Kaplıcalar	7	3%
10	Maraş Çöreği	7	3%
11	Şehir İçi Ulaşım Sorunu	4	2%
12	Mağaralar	4	2%
13	Biber	4	2%
14	Yaylalar	3	1%
15	Üniversitesi	3	1%
16	Maraş Otu	3	1%
17	Şıra Ürünleri	2	1%
18	Tekstil	2	1%
19	Abdulhamithan Cami	1	0%
20	Sütçü İmam	1	0%
21	Baharat	1	0%
22	Altın Takı	1	0%
23	Kale	1	0%
24	Tatlılar	1	0%
25	Ceyhan Köprüsü	1	0%
TOPLAM TEKRAR SAYISI		251	

Tablo 69: Ankara'da Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Edenler)

Sıra	Kelime	Tekrar Sayısı	Yüzdesi
1	Dondurma	41	27%
2	Yemekleri	23	15%
3	Kale	15	10%
4	Tarhana - Firik	9	6%
5	Kapalı Çarşı	8	5%
6	Kayak Merkezi	6	4%
7	Ulu Cami	6	4%
8	Samimi İnsanlar	5	3%
9	Şıra Ürünleri	7	5%
10	Tarihi Binaları	4	3%
11	Biber	4	3%
12	Trabzon Caddesi	2	1%
13	Oymacılar	2	1%
14	Kurtuluş Savaşı	2	1%
15	Maraş Otu	2	1%
16	Termik Santral	2	1%
17	Kurular	2	1%
18	Sütçü İmam	2	1%
19	El İşi	2	1%
20	Edebiyat	1	1%
21	Üzüm Asmaları	1	1%
22	Madalya	1	1%
23	Kaplıcalar	1	1%
24	Eshab-ı Kehf	1	1%
25	Yaylaları	1	1%
26	Pekmez	1	1%
27	Hediyelik Eşyalar	1	1%
TOPLAM TEKRAR SAYISI		152	

Tablo 70: İstanbul'da Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Edenler)

Sıra	Kelime	Tekrar Sayısı	Yüzdesi
1	Dondurma	37	27%
2	Yemekleri	24	18%
3	Tarhana - Firik	15	11%
4	Tatlıları	9	7%
5	Samimi İnsanları	8	6%
6	Abdulhamithan Cami	6	4%
7	Sütçü İmam	6	4%
8	Havası	5	4%
9	Konaklar	5	4%
10	Tarihi Geçmişi	4	3%
11	Kale	2	1%
12	Kaplıcalar	2	1%
13	Arkeoloji Müzesi	2	1%
14	Ulu Cami	2	1%
15	Şıra Ürünleri	1	1%
16	Fıstık Ezmesi	1	1%
17	Palmiye	1	1%
18	Turşu	1	1%
19	Baharat	1	1%
20	Teras	1	1%
21	Takı	1	1%
22	Eshab-ı Kehf	1	1%
TOPLAM TEKRAR SAYISI		135	

Tablo 68, Tablo 69 ve Tablo 70'deki kelimeler gruplanarak analiz edildiğinde daha anlamlı hale gelmektedir. Kelimeler üç grupta toplanmıştır: Gastronomi Değerleri, Gezi ve Ziyaret Mekânları ve Somut Olmayan Değerler. Kelimelerin tamamı her il için ayrı ayrı sayılarak bu üç grup altında tasnif edilmiştir. Sonuçlar Tablo 71'de verilmektedir.

Tablo 71'e bakıldığında her üç il için de Kahramanmaraş'ın gastronomi değerlerinin büyük oranda (Gaziantep'te %64, Ankara'da %58, İstanbul'da %66) bilindiği görülmektedir.

Ancak "dondurma" kelime sayısı gastronomi değerleri kelime sayısından çıkartıldığında, yani dondurma dışı gastronomi değerleri incelendiğinde bu oran Gaziantep'te %27, Ankara'da %31 ve İstanbul'da %39 olmaktadır. Dolayısıyla Kahramanmaraş'ta dondurma dışı gastronomi değerlerinin çok yüksek olmadığı görülmektedir.

Gezi ve ziyaret mekanları; Kahramanmaraş'ı ziyaret etmeyenler için Ankara ve İstanbul'da sadece %3 ve %5 seviyesindeyken; Kahramanmaraş'ı ziyaret edenler için bu oran Ankara'da %30, İstanbul'da %16 olmaktadır. Kahramanmaraş'ı ziyaret edenlerin aklında gezi ve ziyaret mekanlarının daha çok kaldığı söylenebilmektedir.

Somut olmayan kültürel, tarihi ve mekansal değerler ise Gaziantep'te %6, Ankara'da %12 ve İstanbul'da %18 ile bilinmektedir.

Tablo 71: Kahramanmaraş Algısı (Ziyaret Edenler) Kavramsal Analiz (%)

	Gaziantep	Ankara	İstanbul
Gastronomi Değerleri	64	58	66
Gezi Ve Ziyaret Mekânları	30	30	16
Somut Olmayan Değerler (Kültürel, Tarihi, Mekânsal)	6	12	18

Ahşap Oymacılığı

8.5 Kahramanmaraşlıların Kahramanmaraş Algısı

Kahramanmaraş'ta yerel halktan 400 kişi ile yapılan ankette "Kahramanmaraş denilince aklınıza gelen ilk 3 Kelime" sorusu sorulmuş ve verilen cevaplar nitel araştırma yöntemiyle analiz edilerek Tablo 72 hazırlanmıştır.

Tablo 72: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - "Kahramanmaraş Denilince Aklınıza Gelen İlk 3 Kelime"

Simge	Kelime Sayısı	Yüzdelik Oran
Dondurma	306	36%
Tarhana	204	24%
Biber	134	16%
Maraş'a Has Konuşma	43	5%
Kahramanlık Hikâyesi	43	5%
Yemekler	28	3%
Tarih	17	2%
Doğası	15	2%
Şiir ve Şair	13	2%
Bakırcılık	11	1%
Kapalıçarşı	9	1%
Tekstil	8	1%
Kale	6	1%
Ilıca Kaplıcaları	5	1%
Mesire Alanları	4	0%
Ahşap Oymacılık	4	0%
Baraj Gölleri Mesire Alanları	2	0%
Yedikuyular Kayak Merkezi	2	0%
Eshab-ı Kehf	1	0%
Üniversitesi	1	0%
Mayam	1	0%
Cevizli Sucuk	1	0%
Camiler	1	0%
Paça	1	0%
TOPLAM KELİME SAYISI	860	

Tablo incelendiğinde en önemli 3 simge olarak "Dondurma", "Tarhana" ve "Biber" görülmektedir. Bunların ardından da "Maraş'a has konuşma", "Kahramanlık hikayesi" ve "yemekler" gelmektedir. Gastronomi dışında kalan turizm unsurlarının tabloda ön sıralarda yer alamaması dikkat çekmektedir.

Şehrin diğer turizm unsurlarının şehir sakinleri tarafından yeterince bilinmediği, yeterli görülmediği veya şehre dair ilk başlarda akla gelecek düzeyde bu unsurların ortaya çıkarılmadığı, simgeye dönüştürülemediği anlaşılabilir. Bu anlamda öncelikle değişik alanlardaki turistik değerlerin şehir halkı tarafından bilinmesi, kabullenilmesi gerektiği, ancak ardından şehir turizminin geliştirilebileceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Yapılan ankette katılımcılara "Kahramanmaraş'ın özellikle hangi turizm türlerinde daha başarılı olabileceğini düşünüyorsunuz?" sorusu da sorulmuş ve verilen turizm türlerini puanlandırmaları (1 en düşük, 5 en yüksek olacak şekilde) istenmiştir. Verilen puanlar SPSS programı ile analiz edilmiş ve çıkan sonuçlar Tablo 73'de verilmiştir.

Tablo 73: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Turizm Türlerinin Puanlaması

Turizm Türleri	Ağırlıklı ortalama
Doğa Turizmi	3,95
Sağlık Turizmi	3,26
Spor Turizmi	3,40
Eğlence Turizmi	2,70
Kongre ve Toplantı Turizmi	2,98
Kültür İnanç ve Tarih Turizmi	3,61
Alışveriş Turizmi	3,12
Gastronomi Turizmi	3,54

Tablo için renk kodları şu şekilde kullanılmıştır:

Kırmızı: 3,50 ve üstü
Yeşil: 3,00 - 3,49
Mavi: 2,99 ve altı

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş'ın en başarılı olabileceği turizm türleri olarak; Doğa Turizmi, Kültür İnanç ve Tarih Turizmi; Gastronomi Turizmi öne çıkmıştır. Aynı şekilde şehrin ikinci derecede başarılı olabileceği turizm türleri olarak; Sağlık Turizmi, Spor Turizmi, Alışveriş Turizmi öne çıkmıştır. Eğlence Turizmi ile Kongre ve Toplantı Turizmi de Kahramanmaraş'ın görece başarılı olamayacağı düşünülen turizm türleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Yapılan ankette katılımcılara "Kahramanmaraş'ın özellikle hangi turizm aktivitelerinde daha başarılı olabileceğini düşünüyorsunuz?" sorusu da sorulmuş ve verilen turizm aktivitelerini puanlandırmaları (1 en düşük, 5 en yüksek olacak şekilde) istenmiştir. Verilen puanlar SPSS programı ile analiz edilmiş ve çıkan sonuçlar Tablo 74'te verilmiştir.

Tablo 74: Kahramanmaraş Merkez Anket Sonuçları - Turistik Aktivitelerin Puanlaması

Aktiviteler	Ağırlıklı ortalama
Yamaç Paraşütü	3,69
Endemik Bitki Turizmi	3,37
Trekking	3,41
Kamp ve karavan	3,80
Su Sporları	4,00
Offroad Sporları	3,69
Fotosafari	3,4
Yedikuyular Kayak Merkezi	4,34
Yayla Turizmi	4,34

Tablo için renk kodları şu şekilde kullanılmıştır:

Kırmızı: 4,00 ve üstü
Mavi: 3,50 - 3,99
Yeşil: 3,49 ve altı

Elde edilen veriler incelendiğinde Kahramanmaraş'ın en başarılı olabileceği turizm aktiviteleri olarak; baraj göllerinde su sporları, yedi kuyular kayak merkezi, yayla turizmi öne çıkmıştır. aynı şekilde şehrin ikinci derecede başarılı olabileceği turizm aktiviteleri olarak; yamaç paraşütü ile atlama, kamp ve karavan, offroad sporları öne çıkmıştır. endemik bitki turizmi, trekking, fotosafari de Kahramanmaraş'ın görece başarılı olamayacağı düşünülen turizm aktiviteleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Son olarak da katılımcılara "Kahramanmaraş'ı turizm potansiyeli açısından nasıl bir il olarak tanımlarsınız?" sorusu sorulmuş ve aşağıdaki seçenekler sunulmuştur:

1. Sıradan bir il, başarılı olamaz
2. Potansiyeli olan ancak hiç kullanamayan
3. Potansiyeli olan ancak çok az kullanan
4. Potansiyeli olan ve orta düzeyde kullanan
5. Potansiyeli olan ve potansiyelini iyi kullanan

400 katılımcının tercihlerine göre verilen cevapların yüzdesel dağılımı da şu şekilde ortaya çıkmıştır:

1. Sıradan bir il, başarılı olamaz % 9,7
2. Potansiyeli olan ancak hiç kullanamayan % 30,7
3. Potansiyeli olan ancak çok az kullanan % 41
4. Potansiyeli olan ve orta düzeyde kullanan % 16,7
5. Potansiyeli olan ve potansiyelini iyi kullanan % 1,9

Bu sonuçlarda en dikkat çekici yön, 2. ve 3. seçeneklerdeki yüzdelere toplandığında %71,7 gibi çok yüksek bir oran çıkmasıdır. Buradan da Kahramanmaraşlıların şehir ile ilgili ana düşüncelerinin şehrin turizm potansiyeli olduğu, ancak hiç veya az kullandığı yönünde olduğu anlaşılmaktadır.

Yavşan Tabiat Parkı

8.6 Yabancıların Kahramanmaraş Algısı

KİTSEP 2020-2024 çalışması kapsamında şehre gelen yabancılarla anket çalışması yapılmış ve yabancıların Kahramanmaraş algısı analiz edilmiştir. Bu amaçla öncelikle Kahramanmaraş Havaalanında şehirden ayrılmak üzere olan yabancılar ile görüşülmesi hedeflenmiştir. Ancak şehre gelen yabancı sayısının çok az olmasından dolayı; gerekli izinlerin alınmasına, havaalanı yetkilileri ile gerekli görüşmelerin yapılmasına rağmen yabancılar ile havaalanında yeterli sayıda görüşme yapmak mümkün olmamıştır. Bunun üzerine şehirdeki oteller, Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ve diğer bazı kurumlar ile irtibata geçilerek yabancı misafirlerine ulaşarak anketler gerçekleştirilmiştir.

Yapılan saha çalışmaları ve paydaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerin neticesi Kahramanmaraş'a gelen yabancıların 3 ana grupta toplanabileceğini göstermektedir:

- İş ve ticaret için gelenler
- Çeşitli AB projeleri aracılığıyla gelenler
- Üniversitede okumak için gelenler

48 yabancı kişiye anket çalışması yapılmış olup, ankete katılan yabancıların profilleri Tablo 75'te verilmektedir. Bu tabloya göre ankete katılanların %42'sinin iş amaçlı, %58'inin de eğitim amaçlı Kahramanmaraş'ta oldukları anlaşılmaktadır. Hiç biri Kahramanmaraş'a turistik amaçlı ziyaret yapmamıştır. Yine ankete katılanların %56'sının öğrenci olduğu görülmektedir.

Yabancıların geldikleri ülkelerin dağılımına bakıldığında ise Avrupa ülkelerinden ve Uzak Doğu ülkelerinden iş amaçlı yabancıların geldiği; Afrika ülkelerinden ise üniversite okumak için geldikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 75: Kahramanmaraş Havaalanında ve Şehir İçinde Yapılan Ankete Katılan Yabancıların Profilleri

Yapılan Anket Sayısı	48	
	Sayı	Yüzde
CİNSİYET		
Kadın	3	6%
Erkek	45	94%
YAŞ		
45 ALTI	36	75%
45-60	11	23%
60 ÜSTÜ	1	2%
ZİYARET SEBEBİ		
İş Amaçlı	20	42%
Turistik Ziyaret		0%
Eğitim Amaçlı	28	58%
EĞİTİM DÜZEYİ		
Lise	5	10%
Üniversite	40	83%
Yüksek Lisans Ve Üzeri	3	6%
GELİR DÜZEYİ		
1.000 USD/AY VE ALTI	27	56%
1.000 - 2.999 USD/AY	9	19%
3.000 - 4.999 USD/AY	10	21%
5.000 USD/AY VE ÜSTÜ	2	4%
MESLEK GRUBU		
Öğrenci	27	56%
Özel Sektör Çalışanı	18	38%
Akademisyen	1	2%
Serbest Meslek	2	4%
GELDİKLERİ ÜLKE		
Çin	6	13%
Almanya	5	10%
Cibuti	5	10%
Suriye	5	10%
Hindistan	4	8%
Etiyopya	3	6%
Nijerya	3	6%
Fildişi Sahili Cumhuriyeti	3	6%
Makedonya	3	6%
Burkina Faso	2	4%
Japonya	2	4%
İtalya	2	4%
Moritanya	2	4%
Romanya	1	2%
Mali Cumhuriyeti	1	2%
Endonezya	1	2%

Yabancılar yapılan ankette de bazı turizm unsurlarını puanlamaları istendi. Buna göre hem üç ildeki puanlamalar, hem de Kahramanmaraş'taki turizm paydaşlarının puanları ile birlikte yabancıların da puanları Tablo 76'da verilmektedir.

Tablo 76: Turizm Unsurları İle İlgili Üç İlin Ortalama Puanları, Kahramanmaraş Paydaş Puanları ve Yabancıların Puanlarının Karşılaştırması

Turizm Unsuru	Üç İlin Ortalaması	Kahramanmaraş Paydaş Puanları	Yabancıların Puanları
Yiyecek-İçecek işletmeleri	3,86	3,02	4,27
Hediyelik eşya alış veriş	3,28	3,05	3,33
Konaklama işletmeleri	3,19	3,31	3,06
Eğlence hizmetleri	2,58	1,69	3,27
Halkın turiste yaklaşımı	3,43	2,73	3,65
Esnafın turiste yaklaşımı	3,39	2,65	3,63
Turist bilgilendirme hizmetleri	2,50	1,73	2,13
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	2,58	2,42	2,38
Turist rehberliği hizmetleri	2,38	1,45	2,04
Şehre kara ulaşımı imkanları	3,64	3,34	3,81
Şehre hava ulaşımı imkanları	2,97	2,44	3,94
Seyahat acenteciliği	2,50	2,26	2,56
Yakın çevreye gezi olanakları	3,75	2,44	2,75
Şehir içi ulaşım hizmetleri	3,53	3,03	3,73
Şehir temizliği	3,20	3,32	3,94
Turizm varlıklarının çekicilik durumu	3,08	3,66	3,40
Turist güvenliği	3,20	4,02	4,46
Şehrin yurt dışında tanıtımı	1,97	1,63	1,83

Tablo incelendiğinde "Yiyecek-İçecek işletmeleri" için yabancıların en yüksek puan veren oldukları görülmektedir. Bunun sebebinin sadece Kahramanmaraş mutfağı başarısı olarak değil, Türk mutfağının başarısı olarak yorumlamak daha doğru olacaktır. Burada ilginç olan "Eğlence hizmetleri" konusunda da yabancıların en yüksek puan veren olmasıdır. Bunu da Afrika ülkelerinden gelenlerin Kahramanmaraş koşullarını rahat ve eğlenceli bulmaları ile açıklayabiliriz.

"Şehre hava ulaşımı imkanları" ve "Şehir temizliği" unsurlarında da yabancıların en yüksek puan veren oldukları görülmektedir. Aynı şekilde "Turist güvenliği" konusunun da yabancıardan oldukça yüksek puan aldığı görülmektedir. Ankete katılan yabancıardan sadece ikisi şehirde sorun yaşadığını belirtmiş olup, kalanlar memnuniyetlerini bildirmişlerdir.

Turist bilgilendirme, rehberlik gibi konularda Kahramanmaraş'ın zayıf olduğunu yabancılar da teyit etmektedir.

Yabancılara ankette bir de Kahramanmaraş ile ilgili akıllarında neyin kalıcı yer ettiği soruldu. Sonuçlar Tablo 77'de verilmektedir. Tabloda Kahramanmaraş'ın en çok akılda kalıcı yönlerinin dondurma ve yemeklerinin olduğu görülmektedir. Buradan Kahramanmaraş gastronomisinin yabancılara çekici geldiği söylenebilir.

Yine tabloya bakıldığında ikinci sırada doğası ve huzurlu, sakin şehir özelliğinin olduğu görülmektedir. Ardından da tekstil, tarihi eserler ve şiirler yer almaktadır. Buna göre Kahramanmaraş'a gelen yabancıların şehrin tarihi eserlerini yeteri kadar bilmedikleri anlaşılmaktadır. Bunun sebebinin gelenlerin daha çok iş için gelmesinden dolayı fırsatlarının olmamasının veya tarihi eserler hakkında bilgilerinin olmamasının olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 77: Yabancılarda Kahramanmaraş Algısı (Şehir İle İlgili Akılda Kalacak 3 Unsur)

Sıra	Kelime	Tekrar Sayısı	Yüzdesi
1	Dondurma	31	22%
2	Yemekler	29	20%
3	Doğa	25	17%
4	Huzurlu Ve Sakin Şehir	25	17%
5	Tekstil	16	11%
6	Tarihi Eserler	14	10%
7	Şiir	4	3%
TOPLAM TEKRAR SAYISI		144	

Yabancılara yapılan anketlerde bir de şehirden ayrılırken hediyelik eşya olarak ne alacakları soruldu. Buna verilen cevaplar da Tablo 78'de verilmektedir. Yabancı turistlerin %60'ının hediyelik eşya almadığı, alanların da yöresel el sanatları ve gıda ürünlerini tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 78: Yabancılarda Kahramanmaraş Algısı (Şehirden Ayrılırken Alacakları Hediye)

Sıra	Kelime	Tekrar Sayısı	Yüzdesi
1	Hediye Almayacağım	29	60%
2	Fıstık Ezmesi	7	15%
3	Ahşap Hediyelikler	5	10%
4	Dondurma	3	6%
5	Bakır Hediyelikler	2	4%
6	Biber	1	2%
7	Tekstil	1	2%
TOPLAM TEKRAR SAYISI		48	

9. KAHRAMANMARAŞ GZFT ANALİZİ

GZFT Analizi; herhangi bir kuruluşun, şehrin veya yapının içsel durumunu ve onu çevreleyen dışsal faktörleri tahlil etmek için kullanılan bir yöntemdir. Bir anlamda, mevcut durumun, tüm yönleriyle, iç ve dış dinamiklerin de göz önünde bulundurulmasıyla, fotoğrafının çekilmesidir. Hazırlanacak stratejilerin temelini GZFT analizinden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Temelleri 1970'lere uzanan GZFT analizi, aslında dört kelimenin baş harflerinden oluşmaktadır: GÜÇLÜ - ZAYIF - FIRSAT - TEHDİT. Kullanım alanı fark etmeksizin "Güçlü ve Zayıf" yönler yapının kendi iç bağlamında olan, zamanla değişebilecek veriler ve bilgilerden oluşurken, "Fırsatlar ve Tehditler" yapıyı dış bağlamda etkileyen ve değişmesi pek mümkün olmayan veriler ve bilgilerden meydana gelmektedir.

Bu çalışmada da GZFT analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu sayede Kahramanmaraş turizminin mevcut durumunun bir fotoğrafı çekilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma kapsamında iki tanesi şehir merkezinde, birisi Elbistan'da, birisi de Afşin'de olmak üzere toplam 4 adet çalıştay düzenlenmiştir.

Bu çalıştaylarda katılımcılara önce GZFT analizinin ne olduğu ve nasıl yapılacağı kısaca anlatılmış ve uygulamaya geçilmiştir. Burada katılımcılardan tek bir genel amaçlı turizm GZFT analizi değil de, şehrin turizm potansiyeli olan 5 ayrı odak konusunda ayrı ayrı GZFT analizi yapmaları istenmiştir: Kahramanmaraş genel tanıtımı, inanç ve kültür turizmi, doğa turizmi, gastronomi turizmi ve sağlık turizmi.

Her bir odak konu için yapılan GZFT analizi sonucu ortaya çıkartılan bulgular aşağıda ayrı ayrı verilmiştir.

9.1 Kahramanmaraş Turizminin Genel Tanıtımının GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER (Kahramanmaraş'ın genel tanıtım açısından sahip olduğu avantajlı yanlar)

- Coğrafi olarak bölgenin kavşak noktasında yer alan bir şehir olmasından dolayı komşu büyük illerden ulaşımın kolay olması
- Havayolu ulaşımının olması
- Şehir merkezinin ve ilçelerin coğrafi ve iklim özelliklerinin çeşitlilik göstermesi
- Coğrafi ve iklim çeşitliliğinden dolayı farklı turizm faaliyetlerinin yapabileceği bir şehir olması
- Baraj göllerinin, şelalelerin, akarsuların, dağların, mesire alanlarının çok olması

ZAYIF YÖNLER (Kahramanmaraş'ın genel tanıtım açısından yetersiz olduğu yanlar)

- Şehrin sahip olduğu turizm potansiyelinin yeteri kadar tanıtımının ve reklamının yapılmaması
- Havayolu uçuş sayısının azlığı
- Turistik eserlerden ve mekanlardan bir kısmının altyapılarının yetersiz olması
- Turizm konusunda birleştirici, koordine ve motive edici rol oynayan üst yönetim eksikliği
- Şehrin demografik yapısının dışa kapalı olması (Diğer şehirlere göre Kahramanmaraş'ta çok daha fazla oranda yerli nüfus yaşaması)

GÜÇLÜ YÖNLER (devamı)
(Kahramanmaraş'ın genel tanıtım açısından sahip olduğu avantajlı yanlar)

- Şehirde bin yıllardır farklı uygarlıklarda yerleşik kültürün yaşanmış olması
- Turistik değeri olan unsurların çok ve çeşitli olması
- Kahramanmaraş, Elbistan, Ekinözü, Nurhak, Afşin'in tarihi eser bakımından açık müze konumunda olması
- Yedikuyular Kayak Merkezinin olması
- Çeşitli spor yarışmalarının düzenlenebileceği doğal imkanların olması
- Film platosu kurulabilecek coğrafik alanlara sahip olması
- Dondurmanın tüm dünyada tanınıyor olması

ZAYIF YÖNLER (devamı)
(Kahramanmaraş'ın genel tanıtım açısından yetersiz olduğu yanlar)

- Halkın ekonomik yapısının zayıf olmasından dolayı, şehirdeki turizm farkındalığının yetersiz olması
- Halkın şehir içinde bile turistik seyahat yapmaması
- Turist ile irtibat kuran esnafın iletişiminin yetersiz olması
- Turizm çalışanlarının eğitim seviyesinin düşük olması
- Şehir genelinde turist çekme potansiyeli olan yeterli sayıda organizasyon yapılmaması
- Şehrin sahip olduğu turizm potansiyelinin yeteri kadar değerlendirilmemesi

FIRSATLAR
(Kahramanmaraş'ın genel tanıtımına ivme kazandırabilecek dışsal faktörler)

- Gaziantep, Malatya, Kayseri gibi nüfusu yüksek il merkezlerinin yakın olması
- Ulusal çaptaki tur operatörlerinin Kahramanmaraş'ı da turlarına dahil ediyor olması
- Genel anlamda insanların doğaya ve yaylaya gitme isteğinin gün geçtikçe artıyor olması
- Gaziantep'ilerin gezme ve doğayla iç içe olma isteği
- Kayseri hariç çevre illerde kayak merkezlerinin bulunmaması
- Henüz gün yüzüne çıkarılmamış yer altı ve yer üstü doğal güzelliklerinin olması

TEHDİTLER
(Kahramanmaraş'ın genel tanıtımına engel olabilecek dışsal faktörler)

- Gaziantep'in gastronomi alanında markalaşması
- Kayserinin kış turizmde markalaşması
- Otoyolun Kahramanmaraş'tan geçmemesi
- Adıyaman, Gaziantep, Hatay gibi çevre illerin iyi reklam yapıyor olması

9.2 Kahramanmaraş İnanç ve Kültür Turizmi GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER
(Kahramanmaraş'ın inanç ve kültür turizmi açısından sahip olduğu avantajlı yanlar)

- Kurtuluş hikayelerimizin olması
- Madalyalı şehir olması
- İnanç ve kültür turizmi açısından sayı ve çeşit olarak bir çok esere sahip olması

ZAYIF YÖNLER
(Kahramanmaraş'ın inanç ve kültür turizmi açısından yetersiz olduğu yanlar)

- Eshab-ı Kehf'in ve Germanicia'nın ulusal tur programlarına henüz dahil edilmemiş olması
- Var olan inanç ve kültür unsurlarının yeteri kadar tanıtımının yapılmaması

GÜÇLÜ YÖNLER (devamı)
(Kahramanmaraş'ın inanç ve kültür turizmi açısından sahip olduğu avantajlı yanlar)

- Eshab-ı Kehf külliyesinin ve Germanicia'nın varlığı
- Geçmiş dönemlerde farklı kültürlerin kent ve kırsalda yaşamış olması
- Özellikle Cumhuriyet Döneminde yetişen şairleriyle "Şairler Kenti" olarak anılıyor olması

ZAYIF YÖNLER (devamı)
(Kahramanmaraş'ın inanç ve kültür turizmi açısından yetersiz olduğu yanlar)

- Var olan eserlerin altyapı çalışmalarının yeteri kadar yapılmamış olması
- Yeni eserlerin ortaya çıkartılması için yeterli çalışmanın yapılmaması

FIRSATLAR
(Kahramanmaraş'ın inanç ve kültür turizmine ivme kazandırabilecek dışsal faktörler)

- Şiir, edebiyat alanında çevre illerin güçlü yapıda olmaması
- Urfa, Antep mozaik yolu olması ve Kahramanmaraş'ın da bu yola yakınlığı

TEHDİTLER
(Kahramanmaraş'ın inanç ve kültür turizmine engel olabilecek dışsal faktörler)

- Yakın illerde de benzer eserlerin bulunması
- Tarsus'ta bulunan "Yedi Uyurlar" mağarasının ulaşım ve tanıtım bakımından daha avantajlı olması

9.3 Kahramanmaraş Doğa Turizmi GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER
(Kahramanmaraş'ın doğa turizmi açısından sahip olduğu avantajlı yanlar)

- İl genelinde coğrafi olarak denizden yüksekliğin ve iklimin çeşitlilik göstermesinden dolayı farklı doğal imkanların ortaya çıkarıyor olması
- Baraj göllerinin ve akarsuların çok olması
- Dağ, yayla ve mesire alanlarının çok olması
- Çeşitli doğa sporlarının yapılabilmesine olanak tanıyan farklı doğal yapıların olması
- Yamaç paraşütü uzun mesafe uçuş rekorunun Kahramanmaraş'ta kırılmış olması
- Yedikuyular Kayak Merkezinin olması

ZAYIF YÖNLER
(Kahramanmaraş'ın doğa turizmi açısından yetersiz olduğu yanlar)

- Var olan doğal çeşitliliğin yeterince değerlendirilmemesi
- Var olan doğal mekanların altyapı çalışmalarının yeteri kadar yapılmamış olması
- Doğa güzelliklerinin yeteri kadar tanıtımının yapılmaması
- Çevre illerden gelenler için piknik dışında konaklama veya başkaca turizm aktivitelerini yapabilecekleri tesislerin yetersiz olması

FIRSATLAR
(Kahramanmaraş'ın doğa turizmine ivme kazandırabilecek dışsal faktörler)

- Çevredeki büyük şehirlerde Kahramanmaraş'ta var olan doğal güzelliklerin bulunmaması

TEHDİTLER
(Kahramanmaraş'ın doğa turizmine engel olabilecek dışsal faktörler)

- Çevre illerden gelenlerin piknik amaçlı, günübirlik gelenlerden oluşması

9.4 Kahramanmaraş Gastronomi Turizmi GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER

(Kahramanmaraş'ın gastronomi açısından sahip olduğu avantajlı yanlar)

- Zengin mutfak kültürünün varlığı
- Dondurma ve biberin bilinirliğinin yüksek olması
- İl geneline yapılan yaylacılık faaliyetlerinden dolayı başta peynir olmak üzere diğer süt ürünlerinde de çeşitliliği çok olması
- Bitki örtüsünden dolayı etlerin lezzetli olması

ZAYIF YÖNLER

(Kahramanmaraş'ın gastronomi açısından yetersiz olduğu yanlar)

- Ulusal çapta yeteri kadar ön plana çıkartılan yöresel bir yemeğin olmaması
- Yöresel yemek türlerinin yerel yeme-içme tesislerinde yeterince sunulmaması
- Yöresel lezzetlerin tanıtım ve reklamlarının yeteri kadar yapılmaması
- Şehir genelindeki yeme-içme tesislerinde altyapının yeterli seviyelerde olmaması

FIRSATLAR

(Kahramanmaraş'ın gastronomisine ivme kazandırabilecek dışsal faktörler)

- Ülke genelinde gastronomi kültürüne verilen değerin artıyor olması
- İnsanların farklı ve yeni tatların arayışında olması

TEHDİTLER

(Kahramanmaraş'ın gastronomisine engel olabilecek dışsal faktörler)

- Gaziantep-Hatay-Adana illerinin gastronomide güçlü olmaları, etkin tanıtım yapmaları

9.5 Kahramanmaraş Sağlık Turizmi GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER

(Kahramanmaraş'ın sağlık turizmi açısından sahip olduğu avantajlı yanlar)

- Farklı bölgelerde bulunan termal su kaynaklarının varlığı
- Dinlenme ve Psikolojik rahatlama için havası ve doğası güzel yaylaların bulunması
- Ilıca kaplıcasının ve Ekinözü içmelerinin bilinirliğinin yüksek olması

ZAYIF YÖNLER

(Kahramanmaraş'ın sağlık turizmi açısından yetersiz olduğu yanlar)

- Var olan termal tesislerin altyapı çalışmalarının yeteri kadar yapılmamış olması
- Termal imkanların yeteri kadar tanıtımlarının yapılmaması
- Termal tesislerin alt ve orta gelir grubuna hitap etmesinden dolayı tek tip turistlerin gelmesi
- Orta ve yüksek gelir grubuna hitap edecek termal tesislerin sayısının az olması

FIRSATLAR

(Kahramanmaraş'ın sağlık turizmine ivme kazandırabilecek dışsal faktörler)

- Ulusal çapta sağlık kuruluşlarının termal alanlara ilgilerinin artıyor olması
- Sağlık turlarının gün geçtikçe yüksek talep görmesi

TEHDİTLER

(Kahramanmaraş'ın sağlık turizmine engel olabilecek dışsal faktörler)

- Çevre illerde bulunan termal tesislerin hem kaliteli tesisler olması hem de tanıtımlarının çok iyi yapılıyor olması

Kahramanmaraş Şıra Ürünleri

Çaglayancerit Cevizi

Germanicia Antik Kenti

B TURİZM SEKTÖRÜ
POTANSİYEL
ANALİZİ

Bu bölümde Kahramanmaraş'ta hâlihazırda turistik değer ifade eden unsurlardan ziyade atıl olarak kalmış, çeşitli sebeplerden dolayı göz ardı ya da ihmal edilmiş ancak turistik değer taşıyan unsurlar ortaya konularak, potansiyelleri irdelenmiştir.

Bu bölümde her bir potansiyel noktanın analizinden çok, bölge ve kavram olarak potansiyele sahip unsurlar ortaya konmuştur. Noktasal potansiyellerin detayları ve bu potansiyellerin ortaya çıkartılması için neler yapılması gerektiği son bölümde eylemler listesinde detaylı olarak verilmektedir.

Kahramanmaraş turizmi incelendiğinde görülmektedir ki, en büyük eksiklik bu konuda bir kent bilincinin ve koordinasyonun olmamasıdır. Bu sebeple münferit yerlerde, münferit kurumlarca, münferit çalışmalar yapılsa bile şehrin genelini kapsayamadığı ve sahiplenilmediği görülmektedir. Şehrin genelini kapsamayan, bütüncül yaklaşımı olmayan ve sahiplenilmeyen çalışmalarda çok başarılı olamamaktadır. Bu konunun çözülmesi ile şehrin turizminin ciddi atılım yapabileceği anlaşılmaktadır.

Şehrin turizminin ve tanıtımının tek noktadan, organize şekilde yürütülmesi için ilgili kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliğiyle tüzel kişiliği bulunan bir çatı platform kurulmalıdır. Bu yapının formasyonu için Kayseri'deki Erciyes A.Ş. Gaziantep'deki GAGEV, Şanlıurfa'daki Şanlıurfa Turizm Geliştirme A.Ş. modelleri incelenmelidir. Tüm paydaşlarla bir araya gelerek çatı platformun önemi ve çalışma prensipleri anlatılmalı ve paydaşların çatı platforma katılımı sağlanmalıdır.

Diğer bir büyük potansiyele sahip yapısal çalışma ise, çevre illerde daha aktif tanıtım ve reklam çalışmalarının yapılmasıdır. Halen Kahramanmaraş turizmi büyük oranda çevre illerden gelenlerle ilerlemektedir. Tanıtım çalışmaları ile çevre illerden gelenlerin sayısının kolaylıkla ve kısa zamanda arttırılabileceği, belirli bir turizm unsuru için gelen ziyaretçilerin farklı unsurlara da yönlendirilebile-

ceği, gününbirlik gelenlerin konaklama yapabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla aktif ve etkin tanıtımların çevre illerde artırılması ile buralardan gelen turist sayısının artacağı öngörülmektedir.

Bu iki yapısal iyileştirme Kahramanmaraş turizmine önemli katkı sağlayacaktır. Bunun dışında turizm potansiyeli yeteri kadar ortaya çıkarılmamış turizm destinasyonları ve unsurları da bulunmaktadır.

Kahramanmaraş ana turizm potansiyeli şehir merkezindedir. Burada hem antik dönem kalıntıları, şehrin müzesi, hem de yakın tarihin kalıntıları ile İnanç ve Kültür Turizmi potansiyeli öne çıkmaktadır. Aynı zamanda yöresel lezzetler de şehir merkezinde tadılabilmekte ve çeşitlilik göstermektedir. Bu da gastronomi turizmi açısından potansiyel oluşturmaktadır.

Kış turizmi potansiyeli de şehir merkezinde olup, Yedikuyular Kayak Merkezi yeni açılmasına rağmen çevre illerden yoğun ilgi görmektedir. Tesislerin kalite, sayı ve çeşitliliği arttırılarak buraya daha çok turist çekilebileceği düşünülmektedir.

Döngel Mağaraları, Fırın Vadisi, Tekir ve Ali Kayası bölgesi doğal su kaynakları turizmi potansiyeline sahiptir. Aynı zamanda bölgede alternatif turizm ve doğa turizmi potansiyelleri de mevcuttur.

Bölgedeki yeme içme tesisleri ile de gastronomi turizmi potansiyeli bulunmaktadır. Bölgenin sahip olduğu özellikler ile bir bütün olarak pazarlanmalı, mesire ve piknik amacıyla gününbirlik ziyaret edenlerin yanında kamp/karavan, doğa yürüyüşü gibi daha katma değerli ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerine de olanak tanıyacak düzenlemeler yapılmalıdır. Bölgede yapılacak iyileştirme ve geliştirmeler ile bu potansiyellerin harekete geçirilebileceği düşünülmektedir.

Malatya ili Darende ilçesinde yer alan "Somuncu Baba"nın yıl boyu ziyaretçi aldığı bilinmektedir. Burası ile Afşin İlçesindeki Eshab-ı Kehf külliyesi arası karayolu ile yaklaşık olarak sadece bir saat sürmektedir. Eshab-ı Kehf genel kabul görmüş bir

nokta olup, inanç ve kültür turizmi potansiyeline sahiptir.

Gerekli alt yapı çalışmaları ile Somuncu Baba'ya gelen ziyaretçilerin rahatlıkla Eshab-ı Kehf'e de gelmesi sağlanabilecektir. Ayrıca yol üzerinde bulunan Ekinözü İçmeleri termal turizm potansiyeli ile Elbistan ve Afşin İlçeleri, ise antik tarihi eserleri, dağları, su kaynakları ve gastronomik unsurları ile öne çıkmaktadır.

Ilıca Kaplıcaları ve Ekinözü İçmeleri termal turizm potansiyeline sahip iki önemli nokta olup, bu iki nokta arasındaki yolun sağlıklılaştırılması ile birine gelen ziyaretçilerin diğerine de rahatlıkla gidebilme imkanı oluşacaktır.

Ekinözü ilçesi sadece yaz tatilinde bir kaç ay ziyaretçi almakta, yılın geri kalanında boş kalmaktadır. Ilıca Kaplıcaları ise yıl boyu ziyaretçi almaktadır. Böyle bir ara bağlantı yapılarak Ilıca Kaplıcalarına gelen ziyaretçilerin yıl boyu Ekinözü içmelerini de ziyaret etmeleri sağlanabilecektir. İki nokta arası ring otobüs seferleri düzenlenmesi de ulaşımı kolaylaştıracaktır.

Her iki noktanın da kendine özgü gastronomi turizmi potansiyeli bulunmaktadır. Yapılacak bu ara yol bağlantısı ile potansiyellerin harekete geçirilebileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca Ekinözü İçmelerine başta böbrek ve mide rahatsızlıkları olmak üzere pek çok konuda rahatsızlığına çare aramak için gelenlerin yaz tatili dışında da bölgeye gelmelerine yönelik gerekli olan diğer adımlar atılmalıdır. Bu adımların başında da bölgedeki konaklama kalitesinin artırılması ve alternatif turizm aktivitelerinin geliştirilmesi geldiği değerlendirilmektedir.

Şehrin neredeyse tüm ilçelerinin yetiştirdiği, ünü ülke sınırlarını aşan pek çok aşık ve şair ile eserleri kültür turizmi potansiyeline sahiptir. Şairler ile ilgili yapılacak tematik müzeler ve çeşitli ölçekteki şiir etkinlikleri ile bu potansiyelin harekete geçirilebileceği öngörülmektedir. Bu konuda yapılabilecek çalışmalar son bölümde yer alan eylemler listesinde önceliklere göre verilmektedir.

EXPO 2023 için yapılan özel alan, Kılavuzlu mesire alanına, Taş Köprü'ye ve Kılavuzlu baraj gölüne yakın mesafededir. Bu bölgenin gerek EXPO öncesi, gerekse EXPO sonrasında da doğal su kaynakları turizmi, alternatif turizm ve doğa turizmi potansiyellerine sahip olduğu görülmektedir. Civardaki su ürünleri restoranları ile gastronomi turizmi potansiyeli de bulunmaktadır. Yine bölgenin hemen yakınında yer alan çevre illerden yamaç paraşütü sporu yapmak isteyenleri ağırlayan Ahır Dağı antenler bölgesine yapılacak bir teleferik ile ziyaretçi sayısında önemli artışlar olacağı öngörülmektedir. Ahır Dağı antenler bölgesinden tüm şehir, iki baraj gölü ve çevre dağların zirveleri görülmektedir. Ahır Dağı antenler bölgesi dağın zirvesinde bulunan yaylalar üzerinden Yedikuyular Kayak Merkezi'ne de bağlanabilir. Zirvede bulunan kayak merkezi ve yaylalar ile, aşağıdaki mesire alanları, EXPO alanı, Taş köprü ve restoranları ile bu bölge bir cazibe alanı haline gelebilecektir.

Şehir merkezinde bulunan camiler ve türbelerin yanında henüz yeterince tanıtılmamış olan "Maraş Mevlevihanesi" (Yum Baba) ile birlikte ciddi bir inanç ve kültür turizmi potansiyelinin olduğu değerlendirilmektedir. Gerek kurtuluş mücadelesi olayları, gerekse Dulkadiroğlu Beyliği dönemi yaşananların hikayelerinin ortaya çıkartılması ile buralardaki eserlerin, ziyaretçiler için daha dikkat çekici hale geleceği düşünülmektedir.

Germanicia Antik Kenti, özellikle o dönemlerin kent yaşamı, gündelik hayat ve sivil mimarisine dair gerçekçi sahneler barındıran mozaikleri ile öne çıkmaktadır. Çok geniş bir alana yayılan antik kentte kazılarının hızlandırılması ve daha fazla sayıda eserin ziyarete açılmasıyla şehirde yerli ve yabancı ziyaretçi sayısının önemli ölçüde artış göstereceği düşünülmektedir.

Yedikuyular Kayak Merkezi yeni açılmasına rağmen dikkate değer miktarda çevre illerden ziyaretçi almaktadır. Güneydeki çevre iller için en yakın kayak merkezi olması sebebiyle yüksek kış turizmi potansiyeli olduğu görülmektedir. Pist sayısının, aktivite çeşitliliğinin ve konaklama imkanlarının geliştirilmesi ile var olan potansiyelin daha da artırılacağı düşünülmektedir.

Özellikle Andırın ilçesi ve Onikişubat ilçesi başta olmak üzere şehrin genelinde yer alan doğa parkları ve yaylalar her türlü doğa sporlarının yapılmasına imkan sağlamaktadır. Bu anlamda doğa parkları ve yaylalar alternatif turizm ve doğa turizmi potansiyellerine sahip olduğu görülmektedir. Alt yapı eksikliklerinden dolayı bu potansiyel yeteri kadar değerlendirilememektedir. Gerekli alt yapı çalışmaları ve iyileştirmeler yapılırsa şehrin sahip olduğu alternatif turizm ve doğa turizmi potansiyellerinin harekete geçirilebileceği değerlendirilmektedir.

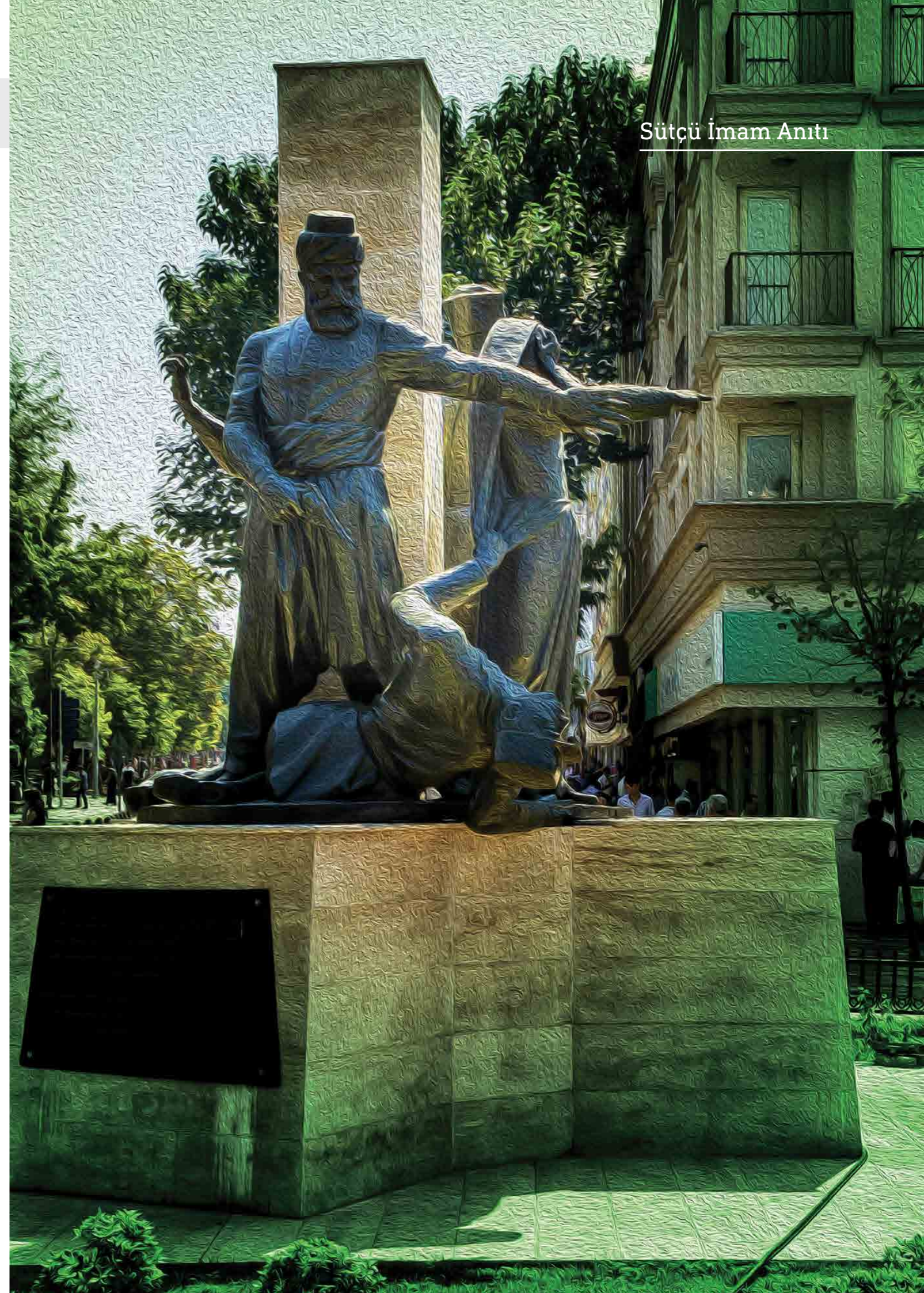
Şehrin genelinde yaygın olan baraj göllerinde, teknik gereksinimler yerine getirilerek su sporları konusunda bir çok faaliyetlerin yapılabileceği görülmektedir.

Kılavuzlu Baraj gölünde bulunan mevcut su sporları merkezi sadece eğitim amaçlı kullanılmaktadır. Şehrin genelinde yaygın olan baraj göllerinde,

teknik gereksinimler yerine getirilerek, dışarıdan ziyaretçilere açık yeni tesisler kurularak, su sporları konusunda birçok faaliyetlerin yapılabileceği görülmektedir. Aynı şekilde akarsular boyunca da su sporları yapılabileceği gibi, gezi, trekking ve mesire alanı olarak da değerlendirilebilecektir. Özellikle Ilıca'ya 10 km uzaklıkta bulunan Ceyhan'ın yüzlerce metre yükselen kaya duvarlar arasında Torosları aşığı Kısık Vadisi'nde rafting sporunun geliştirilebileceği ve Ilıca ziyaretçilerine pazarlanabileceği, bölgede yaşayan kırsal kesime alternatif bir turizm gelir kaynağı oluşturarak, sosyal bir katkı da sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bu imkanlar Doğal Su Kaynakları Turizmi potansiyeli olduğunu ancak yeteri kadar öne çıkartılmadığını göstermektedir. Baraj göllerinde teknelerle dolaşılabilmesi gibi, teknelerle yemekli turlar da yapılabilir. Bu sayede gastronomi turizmi potansiyeli de harekete geçirilebilir. Halihazırda çevre illerden gelen ziyaretçiler yoğun şekilde doğal su kaynakları çevresindeki mesire alanlarını kullanmaktadırlar. Sadece mesire amacıyla kullanılan bu alanlarda uzun vadede kirlilik ve deformasyon tehdidinin de önüne geçmek adına daha katma değerli ve sürdürülebilir, mümkünse kamp/karavan ve bungalow tarzı konaklama imkanlarının olduğu alternatif turizm faaliyetlerinin teşvik edilmesi yararlı olacaktır. Bu alanlarda yapılacak geliştirme ve iyileştirmeler ile doğal su kaynakları turizmi potansiyelinin öne çıkartılabileceği düşünülmektedir.

Sütçü İmam Anıtı

Çukurhisar Kaya Mezarları

TURİZM SEKTÖRÜ
GELİŞME
EKSENLERİ
VE ÖNCELİK
ALANLARININ
TESPİTİ

C

Raporun bu bölümde Kahramanmaraş ilinin turizm sektöründeki gelişme eksenleri ve öncelik alanları incelenmiştir. Bu gelişme eksenlerine ve öncelik alanlarına, şehrin sahip olduğu turistik değerlerin hak ettiği potansiyeli gösterememesinin ana sebepleri analiz edilerek ulaşılmıştır. Burada maliyet-fayda yaklaşımı da kullanılarak en az maliyet ile en etkin sonuca ulaşabilecek eksen ve öncelikler belirlenmiştir. Aynı zamanda Kahramanmaraş'ın şu anki ziyaretçi profili de dikkate alınarak, hangi tip turist, ne tip turistik değerler dikkatini çekebileceğine göre öncelikler belirlenmiştir.

Bu bölümde belirlenen gelişme eksenleri ve öncelik alanlarının tamamının paydaşlarca ortaya konulan değerlendirmelerle de uyumlu olduğu görülmektedir. Bu anlamda gelişme eksenlerinin ve öncelik alanlarının paydaşlarca da sahiplenileceğini öngörmek yanlış olmayacaktır.

1. KAHRAMANMARAŞ İLİ TURİZM SEKTÖRÜ GELİŞME EKSENLERİ

Bu bölümde Kahramanmaraş turizminin durum analizi ve potansiyel analizinin sonucuna göre şehrin turizminin gelişme eksenleri ortaya çıkartılmaktadır.

Yapılan paydaş görüşmeleri ve saha çalışmaları ışığında, gelişme eksenleri mevcut turizm sorunlarının giderilmesi, turizm gelişiminin önündeki engellerin kaldırılması ve turizm potansiyellerinin hayata geçirilmesi konularını hedefleyerek belirlenmiştir. Aynı zaman da TR63 Bölge Planı'nda belirlenen bölgenin turizm alanındaki öncelikleri de dikkate alınmıştır.

KİTSEP 2020-2024 raporu kapsamında yapılan çalışmalar neticesinde Kahramanmaraş turizmi için 7 adet gelişme ekseninin uygun olacağı değerlendirilmektedir:

1. Gelişme Eksen: İdari ve Tanıtım Eksikliklerinin Giderilmesi
2. Gelişme Eksen: Termal Turizmin Geliştirilmesi
3. Gelişme Eksen: İnanç ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi
4. Gelişme Eksen: Gastronomi Turizminin Geliştirilmesi
5. Gelişme Eksen: Alternatif Turizm ve Doğa Turizminin Geliştirilmesi
6. Gelişme Eksen: Doğal Su Kaynakları Turizminin Geliştirilmesi
7. Gelişme Eksen: Kış Turizminin Geliştirilmesi

Bu gelişme eksenlerinden ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı gelişme eksenleri TR63 Bölge Planında da yer alan turizm öncelikleri ile aynıdır. Birinci gelişme eksen ile yedinci gelişme eksen ise Kahramanmaraş'a özel yapısal konuları içermektedir.

TR63 Bölge Planında yer alan ilçeler için hazırlanmış olan öncelikler matrisine göre Kahramanmaraş ilçelerindeki turizm öncelikleri Tablo 79'da gösterilmektedir.

Tablo 79: TR63 Bölge Planı'na Göre Kahramanmaraş İlçelerinin Turizm Öncelikleri

	Termal Turizm	İnanç ve Kültür Turizmi	Gastronomi Turizmi	Doğa ve Alternatif Turizm	Doğal Su Kaynakları Turizmi
AFŞİN		X		X	
ANDIRIN				X	
ÇAĞLAYANCERİT				X	
DULKADİROĞLU		X	X		X
EKİNÖZÜ	X			X	
ELBİSTAN					
GÖKSUN				X	
NURHAK				X	
ONİKİŞUBAT		X	X		X
PAZARCIK					
TÜRKOĞLU					

Gerek bu raporun hazırlık aşamalarında yapılan saha çalışmalarında, gerekse paydaşlarla yapılan görüşmeler sırasında her bir ilçenin hangi turizm gelişme ekseninde ne derece potansiyele sahip olduğu da değerlendirilmiştir. Burada 3'lü ölçek kullanılıp 1 en yüksek potansiyel için, 2 orta seviye potansiyel için, 3 ise düşük potansiyel için kullanılmıştır. Yapılan değerlendirmelerin sonucuna göre Tablo 80 hazırlanmıştır.

Tablo 80'de Pazarcık ve Türkoğlu hariç diğer tüm ilçelerin doğa ve alternatif turizm konusunda yüksek potansiyele sahip oldukları görülmektedir. Onikişubat ilçesinin 5, Dulkadiroğlu ilçesinin ise 4 gelişme ekseninde yüksek potansiyele sahip olduğu görülmektedir. Tablo 80'e göre inanç ve kültür turizmi gelişme ekseninde merkez ilçeler ve Afşin ilçesi öne çıkmaktadır. Diğer ilçelerin potansiyelleri de Tablo 80'de verilmektedir.

Tablo 80: Kahramanmaraş İlçelerinin Turizm Gelişme Eksenlerine Göre Sahip Oldukları Potansiyel Seviyeleri

	Termal Turizm	İnanç ve Kültür Turizmi	Gastronomi Turizmi	Doğa ve Alternatif Turizm	Doğal Su Kaynakları Turizmi	Kış Turizmi
AFŞİN		1	2	1	3	3
ANDIRIN				1	1	
ÇAĞLAYANCERİT				1	3	
DULKADİROĞLU		1	1	1	2	1
EKİNÖZÜ	1			1		
ELBİSTAN		2	1	1	2	3
GÖKSUN				1	2	1
NURHAK			3	1	3	
ONİKİŞUBAT	1	1	1	1	1	
PAZARCIK		3		2		
TÜRKOĞLU				2		

2. KAHRAMANMARAŞ İLİ

TURİZM SEKTÖRÜ ÖNCELİKLİ ALANLARI

Her bir gelişme eksenini için Kahramanmaraş turizminin durumuna göre öncelikler belirlenmektedir. Bu aşamada öncelikli konular başarı şansı yüksek, paydaşların desteklediği, sürdürülebilir ve maliyet etkin konular arasından tercih edilmiştir. Gelişme eksenlerine bağlı öncelikli konular aşağıda listelenmektedir:

1. Gelişme Eksenini: İdari ve Tanıtım Eksikliklerinin Giderilmesi

- 1.1 Tanıtıcı materyal hazırlanması ve doğru bilgilerle güncel tutulması
- 1.2 Turizm koordinasyonu için çatı platform kurulması
- 1.3 Turist bilgilendirme hizmetlerinin geliştirilmesi
- 1.4 Şehrin tanıtımı için fuarlara katılım sağlanması
- 1.5 Çevre illerde tanıtım yapılması
- 1.6 Yeni medya teknolojileri tanıtım için kullanılması
- 1.7 Sürekli eğitim ve turizm bilinci verilmesi
- 1.8 Ulusal ölçekli tanıtımın geliştirilmesi
- 1.9 Festival ve Şenliklerin düzenlenmesi
- 1.10 Hediyelik eşya ve diğer ürünlerin alış veriş imkanlarının geliştirilmesi
- 1.11 EXPO 2023 ile ilgili çalışmalar yapılması

2. Gelişme Eksenini: Termal Turizmin Geliştirilmesi

- 2.1 Termal su kaynaklarının geliştirilmesi
- 2.2 Termal turizm alt yapı imkanlarının geliştirilmesi
- 2.3 Termal turizm kaynaklarında katma değerli alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi

3. Gelişme Eksenini: İnanç ve Kültür Turizminin Geliştirilmesi

- 3.1 Mozaik farkındalığının artırılması
- 3.2 Şiir ve edebiyat şehri algısının öne çıkarılması
- 3.3 İnanç turizmine yönelik çalışmalar yapılması
- 3.4 Bazı camilerin hikayeleri ile öne çıkarılması
- 3.5 Kültürel değerlerin tanıtılması
- 3.6 Eshab-ı Kehf'in varlığının öne çıkarılması
- 3.7 Arkeolojik varlıkların öne çıkarılması
- 3.8 Müzelerin öne çıkarılması
- 3.9 Tematik müzelerin artırılması
- 3.10 Maraş Mevlevihanesi'nin yeniden oluşturulması

4. Gelişme Eksenini: Gastronomi Turizminin Geliştirilmesi

- 4.1 Gastronomi alt yapısının iyileştirilmesi
- 4.2 Gastronomi ürünlerinin öne çıkarılması
- 4.3 Maraş Dondurması'nın ulusal ve uluslararası ününün daha etkin şekilde değerlendirilmesi

5. Gelişme Eksenini: Alternatif Turizm ve Doğa Turizminin Geliştirilmesi

- 5.1 Sanayi turizminin geliştirilmesi
- 5.2 Yaylaların değerlendirilmesi
- 5.3 Doğa sporları imkanlarının geliştirilmesi
- 5.4 Doğa altyapı ve tanıtım çalışmalarının yapılması

6. Gelişme Eksenini: Doğal Su Kaynakları Turizminin Geliştirilmesi

- 6.1 Doğal su kaynakları alt yapı çalışmalarının geliştirilmesi
- 6.2 Su sporları imkanlarının geliştirilmesi
- 6.3 Doğal su kaynaklarına gezi imkanlarının geliştirilmesi

7. Gelişme Eksenini: Kış Turizminin Geliştirilmesi

- 7.1 Yedikuyular Kayak Merkezinin konaklama ve sportif altyapısının geliştirilmesi
- 7.2 Şehirde kış sporlarının ve eğlencelerinin geliştirilmesi

İstiklal Madalyası Vesikası

Taş Köprü

TURİZM SEKTÖRÜ
EYLEM VE
YATIRIM
ÖNERİLERİNİN
GELİŞTİRİLMESİ

KİTSEP 2020-2024 planının bu son bölümünde belirlenen gelişme eksenleri ve öncelikler çerçevesinde uygulanabilir eylemler ve yatırım önerileri ortaya konmaktadır. Burada uygulanabilirlik, paydaşlar tarafından genel kabul görmesi, maliyet fayda dengesinin yüksek olması gibi kriterler dikkate alınarak eylem ve yatırım önerileri belirlenmiştir.

Proje hazırlık aşamalarında ikisi şehir merkezinde, diğerleri de Elbistan ve Afşin ilçelerinde olmak üzere yapılan 4 çalıştayda da belirlenen eylemler ve yatırım önerileri, tüm paydaşların görüşüne açılmış ve paydaşların değerlendirmeleri doğrultusunda revize edilerek son hali verilmiştir.

Her bir eylem ve yatırım önerisi belirlenirken şehirde turist ve geceleme sayısının artırılması, şehrin tanıtımına katkı vermesi ve marka değerini artırması, turistlerin gidebileceği yeni ve dikkat çekici yerlerin ortaya konması, şehrin ekonomisinde turizmin payının artması hedeflenmiştir.

Eylem ve yatırım önerilerinin kapsamına ve detayına göre bazıları genel hatlarıyla, bazıları da ana faaliyetler ve tahmini maliyetlerle verilmektedir.

Maraş İçli Köftesi

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
1. Gelişme Eksenini İdari ve Tanıtım Eksikliklerinin Giderilmesi			
Öncelik 1.1: Tanıtıcı Materyal Hazırlanması ve Doğru Bilgilerle Güncel Tutulması			
Şehrin tanıtımında kullanılacak rehber ve turistik bilgilendirme materyallerinin, tüm şehri kapsayacak şekilde tek tip hazırlanması. Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Çalışmayı yapacak komisyonun belirlenmesi Tüm ilçelerden turizm ile ilgili çalışmaların, dokümanların, görsellerin toplanması Toplanan dokümanlar üzerinden tasnif ve eleme çalışmasının yapılması Öne çıkarılacak, vurgulanacak unsurların belirlenmesi Şehrin tanıtımında kullanılacak, şehrin tamamını kapsayan nihai dokümanın hazırlanması Tüm internet sitelerinde, mobil uygulamalarda ve basılı dokümanlarda bunun kullanılmasının sağlanması. 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Tüm ilçe Belediyeleri, KMTSO, İlgili STK'lar	
Şehrin tanıtımı için, turizm amaçlı ortak, geniş kapsamlı çatı bir internet sitesinin yaptırılması. Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Tüm ilçelerin ve mekanların bu sayfada yeteri kadar yer almasının sağlanması. İlçe Belediyelerinin, diğer kurum, kuruluş ve ilgili STK'ların hazırlayacağı internet sitelerinin de bilgi beslemesinin buradan yapılmasının sağlanması. 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		50.000
Şehrin tanıtımı için, turizm amaçlı ortak, geniş kapsamlı ve internet sitesi ile aynı içeriğe sahip, interaktif mobil uygulamanın yaptırılması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		50.000
Hem internet sitelerinde, hem de mobil uygulamada bilgilerin güncelliğinin sağlanması Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan koordinasyon biriminin tüm şehrin turizm ve tanıtım aktivitelerini takip etmesinin sağlanması İlgili turizm paydaşlarının tüm çalışmalarını bu birime bildirmesinin sağlanması Güncel tutulması gereken bilgilerden bazı örnekler: <ul style="list-style-type: none"> Kayak merkezi yol durumu Mesire alanları doluluk durumu Mesire alanları hava durumu İlçelerde yapılan yöresel festival ve şenliklerin bilgileri Turizm ile ilgili STK'ların yaptıkları faaliyetler Mahalli İdarelerce belgelendirilen konaklama tesislerinin kapasite ve doluluk bilgileri 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, tüm ilçe belediyeleri, KMTSO, ilgili STK'lar	

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 1.1: Tanıtıcı Materyal Hazırlanması ve Doğru Bilgilerle Güncel Tutulması Devamı			
Şehrin tamamında yer alan tüm turistik eserlerin ve turistik noktaların dikkat çekici, hafızada kalıcı şekilde hikayelerinin çıkartılması ve tüm tanıtımların bu hikayelerle yapılması. Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Hikayeleri hazırlayacak komisyonun belirlenmesi Tüm turistik unsurlarla ilgili hikayelerin hem kitaplardan, hem de halktan toplanması Toplanan hikayelerin düzenlenerek dikkat çekici ve hafızada kalıcı olanların seçilmesi Şehrin turizmi ile ilgili tüm çalışmalarda bu hikayelerin kullanılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Tüm ilçe belediyeleri, tüm meslek odaları, ilgili STK'lar	300.000
Şehir ve uygun olan ilçe merkezlerinde yürüyüş rotalarının hazırlanması. Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> 1 saatlik, 3 saatlik, 5 saatlik gibi alternatifleri olan yürüyüş rotalarının belirlenmesi. İçerisinde yemek yeme, dinlenme, alışveriş imkânlarının da bulunduğu yürüyüş rotalarının belirlenmesi. 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlçe Belediyeleri		
Şehir ve ilçe merkezlerinde belirlenecek yürüyüş rotalarının yanında özel araçlar ile 15-20 dakika gibi kısa sürelerde gidilebilecek yakın mesafedeki turistik eserler ve mekanları içeren araç rotalarının belirlenmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlçe Belediyeleri		
Tüm turistik mekanlar için "Nereye gidilir? Ne görülür? Ne yenilir? Nerede fotoğraf çekilir?" gibi standart bilgilendirme dokümanlarının kullanılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Tüm ilçe belediyeleri, ilgili STK'lar	
Öncelik 1.2: Turizm Koordinasyonu İçin Çatı Platform Kurulması			
Turizm konusunda tüm taraflar arasında eşgüdümü sağlayacak ilgili kamu, yerel yönetimler, meslek kuruluşları, özel sektör ve STK'ların yer aldığı şirket veya STK şeklinde tüzel kişiliğe sahip bir çatı platform kurulması. Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Kayseri'deki Erciyes A.Ş., Gaziantep'deki GAGEV, Şanlıurfa'daki ŞTGŞ modellerinin incelenmesi Şehrin önde gelen siyasi aktörlerine turizm çatı platformunun gerekliliğinin anlatılması Çalışma prensiplerinin belirlenmesi Tüm paydaşlarla bir araya gelerek çatı platformun önemi ve çalışma prensiplerinin anlatılması İlgili paydaşların çatı platforma katılımının sağlanması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Tüm ilçe belediyeleri, tüm meslek odaları, ilgili STK'lar	

Şehrin genelinde, özellikle kırsal bölgelerde turistler tarafından yoğun ziyaret edilen noktalarda turistik tesislerin kurulması ve kaliteli şekilde işletilmesinin çatı platform aracılığıyla sağlanması. Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Turistik tesislerin kurulacağı alanların ve kalite standartlarının belirlenmesi Turizm alanında ortaya çıkan sorunlara katılımcı şekilde çözüm önerileri geliştirmek Gerektiğinde özel sektör işletmeciliğine örnek teşkil edecek küçük ölçekli turizm tesis yatırımları yapmak/yaptırmak Turizm ile ilgili her türlü hibe ve desteklerden faydalanmak Çalışanların eğitimlerini vermek 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Turistik değeri olan yöresel yapılan festival ve şenliklerin çatı platform koordinasyonunda ve desteğinde yapılması. Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Hangi yöresel festival ve şenliklerin destekleneceği kurulacak çatı platformda belirlenmeli. - Çatı platform destek vererek hem bu festivallerin ve şenliklerin kalitesini yükseltmeli, hem de daha geniş mecalara duyurulmasını sağlamalı. 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	Tüm ilçe belediyeleri, ilgili meslek odaları, ilgili STK'lar	
Şehir içerisindeki turistik amaçlı insan hareketliliğinin artırılması için turizm değerlerinin yerel halka gezdirilmesi. Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Gezi güzergahlarının belirlenmesi Gezilecek yerlerin hikayelerinin belirlenmesi Gezi rehberlerinin belirlenmesi Lojistik hazırlıkların yapılması Kimlerin gezilere götüreceğinin belirlenmesi Gezilerin planlanması Okullar, üniversite vb. yerlerden toplu gezilerin düzenlenmesi 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		200.000 (yıllık)
Mezuniyet sonrası her birinin gönüllü Kahramanmaraş turizm elçisi olabilmesi için KSÜ öğrencilerine belirti plan çerçevesinde turizm değerlerinin gezdirilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, KSÜ		200.000 (yıllık)
Kurulacak çatı platform koordinasyonunda, KİTSEP 2020-2024 raporuna göre yapmaları gereken eylemleri olan kuruluşlarla 6 şar aylık dönemlerde ilerleme toplantılarının yapılması. Ana Faaliyet: <ul style="list-style-type: none"> İlerleme bilgilerinin alınması, karşılaşılan sorunların çözülmeye çalışılması, varsa yeni eylemlerin listeye eklenmesi. 	DOĞAKA, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
Atıl durumdaki turizm eserlerinin ortaya çıkartılması, restore edilmesi, düzenlenmesi için ulusal ve uluslar arası fonlara proje başvurularının yapılması. Koordinasyonun çatı platform tarafından yapılması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Tüm ilçe belediyeleri, ilgili STK'lar	

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 1.3: Turist Bilgilendirme Hizmetleri			
<p>Kurulacak çatı platform bünyesinde, şehre gelen turların gezdirilmesi amacıyla gönüllü turizm elçilerinin yetiştirilmesi</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kısmi zamanlı çalışabilecek, çoğunluğu üniversite öğrencilerinden oluşan gönüllü turizm elçileri grubunun oluşturulması Gönüllü turizm elçilerine gerekli eğitimlerin verilmesi Şehre gelen turist gruplarının ihtiyacına göre gönüllü turizm elçisi yönlendirmesinin yapılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	200.000 (yıllık)
<p>Kahramanmaraş'ta yerleşik kişilerden seçilmek üzere, TÜRSAB ile organize edilerek rehberi yetiştirilmesi. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi veya bağlı şirketler bünyesinde istihdam edilmesi. Şehre gelen turlara yönlendirmelerinin yapılması.</p>	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
<p>Gelen turistin çevresindeki diğer turistik mekanları da ziyaret edebilmesi için turistin yoğun gezdiği yerlere bölgenin turizm haritası ve "buradasınız" ifadesi olan tabelaların yaptırılması.</p> <p>Ana Faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Yoğun turistin geldiği veya gelme potansiyelinin olduğu noktaların tespit edilmesi Bu noktaların yakınlarındaki diğer turistik değerlerin tespit edilmesi Tabelaların koyulacağı yerlerin belirlenmesi Üzerinde harita olan tabelaların hazırlanması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Tüm ilçe belediyeleri		100.000
<p>Turistin yoğun ziyaret ettiği bölgelere turizm danışma bürolarının kurulması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Turistin yoğun ziyaret ettiği bölgelerin belirlenmesi Danışma bürolarının projelendirilmesi ve teknik özelliklerinin belirlenmesi İnşaat ihalesine çıkılması Danışma bürolarının yaptırılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Tüm ilçe belediyeleri		100.000 (adet)
<p>Bölge bölge tematik turizm haritalarının oluşturulması (Yürüyüş ve Kamp Alanları, İnanç ve Kültür, Dulkadiroğlu Camileri, Roma İzleri, Yaylalar vb.) Bu haritaların tek tip olması ve tüm otellerde, turizm acentelerinde sürekli bulundurulmasının sağlanması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Harita çalışmasını yapacak komisyonun belirlenmesi Haritalarda gösterilecek eserlerin ve mekanların belirlenmesi Haritanın görselinin belirlenmesi Haritaların baskısının yaptırılması Haritaların güncel tutulması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Tüm ilçe belediyeleri		100.000

<p>Başka şehirlerdeki tur operatörlerince düzenlenen turlar kapsamında şehre gelen tur otobüslerindeki turistlere şehri dolaşmaya başlamadan önce mutlaka şehrin turizm haritasının verilmesi. Bu sayede turistlerin sadece kendi rehberlerine bağlı kalmadan, ellerindeki haritalarla istedikleri turistik noktaya ulaşabilmeleri sağlanacaktır.</p>	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Tüm ilçe belediyeleri		
<p>Şehir merkezinde belirlenecek yürüyüş rotalarının sesli rehber mobil uygulaması yaptırılarak, ziyaretçilerin kendi başlarına gezebilmelerinin sağlanması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> İçerik çalışmasını yapacak komisyonun belirlenmesi Mobil uygulamada gösterilecek eserlerin ve mekanların belirlenmesi Mobil uygulamanın içeriğinin belirlenmesi Ses kayıtlarının yapılması Mobil uygulamanın hazırlanması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		200.000
<p>Gerek kongre, gerek fuar gibi şehre toplu misafirin geldiği aktivitelerde, ilgili kurumların programlarına merkezdeki yürüyüş rotalarını da eklemesinin sağlanması</p>	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlgili STK'lar, ilgili kamu kurumları		
<p>Turistik değeri olan tüm eserlerin ve mekanların giriş bölümlerine kitabe, yazıt, tabela gibi bulunan yer hakkında bilgi veren tabelaların yapılması. Bilgilendirici tabelaların temiz, bakımlı tutulması ve aydınlatılmasının yapılması.</p> <p>Ana Faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Turizm değeri olan, bilgilendirme tabelası konulabilecek eser ve mekanların belirlenmesi Tabelalara yazılacak bilgilerin hazırlanması Tabelaların yazdırılması ve yerlerine yerleştirilmesi Tabelaların aydınlatmalarının yapılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		100.000
<p>Şehirdeki tüm turizm değerleri için yol kenarı mesafe tabelalarının yapılması. Her bir nokta için birden fazla mesafe tabelası kullanılmalı. 20km -15 km -10km - 5 km gösteren tabelalar kullanılmalı.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Şehir çapında yol tabelası konulmasına gerek olan eserlerin tespit edilmesi Yol tabelalarının hangi noktalara konulacağını belirlenmesi Tabelaların yaptırılması Tabelaların yerlerine montajların yapılması Tabelaların bakımı ve onarımının sağlanması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		200.000

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 1.4: Şehrin Tanıtımı İçin Fuarlara Katılım Sağlanması			
<p>Ulusal ve uluslararası düzeyde, İnanç ve Kültür, Doğa Sporları, Kış Turizmi, Termal Turizm ve Kent Tanıtım Günleri gibi fuar ve etkinliklere katılım sağlanması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ülke çapında katılım sağlanabilecek fuarların belirlenmesi • Fuar katılımı için kamu desteklerinin araştırılıp, bulunması • Fuara katılmasında fayda olacak STK temsilcilerinin belirlenmesi • Fuarlarda kullanılacak tanıtım materyalinin hazırlanması • Fuara katılımı ve ardından fuarın turizme etkisinin izlenmesi ve değerlendirilmesi 	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, KMTSO</p>	<p>DOĞAKA, İlgili STK'lar</p>	<p>1.000.000 (yıllık)</p>
<p>Başta Gaziantep olmak üzere çevre illerde yapılacak şehrin tanıtımına uygun tüm fuar ve etkinliklere katılım sağlanması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Katılım sağlanabilecek fuarların belirlenmesi • Fuar katılımı için kamu desteklerinin araştırılıp, bulunması • Fuara katılmasında fayda olacak STK temsilcilerinin belirlenmesi • Fuarlarda kullanılacak tanıtım materyalinin hazırlanması • Fuara katılımı ve ardından fuarın turizme etkisinin izlenmesi ve değerlendirilmesi 	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, KMTSO, KMESOB, Tüm İlçe Belediyeleri</p>	<p>DOĞAKA</p>	<p>300.000 (yıllık)</p>
Öncelik 1.5: Çevre İllerde Tanıtım Yapılması			
<p>Kahramanmaraş'ın önemli miktarlarda çevre illerden turist çektiği bilinmektedir. Çevre illerde ne şekilde, ne zaman, hangi yollarla daha etkin tanıtım yapılabileceğinin araştırılması ve yol haritası çıkartılması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çevre illerde tanıtımın ihtiyaç analiz raporunun hazırlanması • Çevre illerden yoğun şekilde ziyaretçi alan kayak merkezi, kaplıca ve içmeler, mesire alanları, Eshab-ı Kehf gibi noktalarda, ziyaretçilerin beklenti ve taleplerini ölçecek anket çalışmalarının yapılması • Şehrin çevre illere göre güçlü ve zayıf yönlerini mukayese edecek analizlerin yapılması • Potansiyel turizm varlıklarının daha etkin kullanımına yönelik pazarlama stratejisinin oluşturulması 	<p>Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</p>	<p>DOĞAKA</p>	<p>200.000</p>

<p>Çevre illerde yerel TV reklamları ve reklam panoları gibi klasik tanıtım yolları ile sürekli şehrin tanıtımının yapılmaya devam edilmesi.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reklamlarda kullanılacak mekan ve unsurların belirlenmesi • Reklamlarda kullanılacak görsellerin hazırlanması • İlgili illerdeki reklam ajansları ile görüşülmesi • İlgili illerdeki uygun reklam yerlerinin seçilmesi • Hizmet satın alınmasının yapılması • İlanların ilgili illerde yayınlanması 	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü</p>		<p>200.000 (yıllık)</p>
<p>Çevre illerdeki yerel tur organizatörlerinin Kahramanmaraş'a davet edilerek, şehrin turistik değerlerinin tanıtılması.</p> <p>Ana Faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kahramanmaraş'a tur organize etmelerinin teşvik edilmesi. • Organize edecekleri turlara katkı sağlanması. (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi sosyal tesislerinde yemek ikramı, indirimli yemek imkanı, ücretsiz rehberlik hizmeti, indirimli ücretle müze ziyareti, şehir içi nakil desteği, vb.) 	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü</p>		
<p>Gaziantep - Adana otobanındaki her iki Kahramanmaraş çıkışının 20 km. yakınından başlayarak yol kenarlarına büyük tanıtıcı reklam panolarının yerleştirilmesi. "Kahramanmaraş'a 50 km kaldı. Dondurmanızı yemeden geçmeyin- Tarihi Maraş evlerini görmeden geçmeyin- Kahramanmaraş'ta sahlep içtiniz mi?" gibi başlıklarla otobandan geçen kişilerin dikkatini çekerek şehre girmelerinin sağlanması.</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü</p>		<p>200.000</p>

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 1.6: Yeni Medya Teknolojilerinin Tanıtım İçin Kullanılması			
<p>Sanal Gerçeklik teknolojileri ile içerikler üretilerek, fuarlarda, tanıtım etkinliklerinde ve şehir tanıtımının yapıldığı diğer mecralarda üretilen içeriklerin kullanımının sağlanması</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projenin fizibilite raporunun hazırlanması İçeriklerin belirlenmesi İçeriklerin hazırlanması Hazırlanan içeriklerin paylaşılacağı, sunulacağı medya araçlarının tespit edilmesi İçeriklerin sunulması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	DOĞAKA	2.000.000
<p>Turizm paydaşlarının (İlgili STK, özel sektör, kamu kuruluşları) sosyal medya hesabı kullanımının sağlanması.</p> <p>Ana Faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Paylaşımların çatı organizasyon tarafından da koordine edilmesi. Dönem dönem tüm paylaşımların aynı temada olmasının sağlanması, aynı konuda daha fazla kişiye ulaşım sağlanması (doğal güzellikler, kışın Kahramanmaraş, kültürel değerler, vb.) Sosyal medya kullanımı konusunda yetersiz kalan paydaşlara DOĞAKA tarafından teknik destek kapsamında eğitimler verilmesi. 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İlgili STK'lar, ilgili kamu kurumları, tüm ilçe belediyeleri, tüm oteller, KMSTO	DOĞAKA	
<p>El Sanatları, doğa turizmi, kültür ve inanç turizmi gibi unsurların alt konularında tematik, kısa, kişi ve yöneticilerden bağımsız olarak uzun yıllar kullanılabilirlik ilgi çekici tanıtım filmlerinin hazırlanması ve tüm paydaşlar tarafından kullanımının sağlanması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Çekilecek videoların konularının belirlenmesi Videoların senaryolarının belirlenmesi Videolarda öne çıkartılacak konular belirlenmesi Videoların hazırlanması Videoların yayınlanmaya başlanması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, KMSTO, DOĞAKA		500.000
<p>Kayak merkezi, büyük mesire alanları, yaylalar gibi turistik değerlerin bazılarının canlı kamera görüntülerinin sürekli internet üzerinden yayınlanması. Bu sayede yakın zamanda bu bölgeleri ziyaret etmeyi planlayan turistlere hava, yol, hareketlilik konularında güncel bilgi verilmiş olacaktır.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Canlı görüntü yayınlanacak yerlerin belirlenmesi Belirlenen yerlerde en iyi görüntüyü alabilecek kamera noktalarının belirlenmesi Kameraların satın alınması Kamera montajlarının yapılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		300.000

<p>Etkin tanıtım yapabilecek belirli temada(kültür, spor, gastronomi, fotoğrafçılık, tarih, inanç vb) içerik üreten seyahat blog yazarları, sosyal medya hesap sahipleri Kahramanmaraş'a davet edilerek, kentin ilgili temadaki turizm varlıklarının tanıtımının yapılması.</p>	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, KMSTO, DOĞAKA		
<p>Dünya ölçeğindeki harita ve uydu görüntü programlarına şehrin turistik değerleri ile ilgili fotoğrafların eklenmesinin sağlanması.</p> <p>Ana Faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bunun sadece turizm paydaşları tarafından değil, halkın katılımı ile sağlanması. Halkın katılımı için dönem dönem eklenen fotoğraflar arasında yarışma yapıp, ödüller dağıtılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
<p>Şehrin hikayesi olan, ilgi çekici fotoğraf çekilebilecek noktalarının tespit edilmesi ve bu noktalarda fotoğraf çekmenin özendirilmesi.</p> <p>Ana Faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Şehre gelen turistin bu noktalarda fotoğraf çekmeden gitmemesi gerektiği algısının verilmesi. Öncelikle yerel halkın bu noktalarda fotoğraf çekmesinin sağlanması. 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
Öncelik 1.7: Sürekli Eğitim ve Turizm Bilinci Verilmesi			
<p>Turizm meslek lisesi ve üniversitenin turizm otelcilik bölümü mezunlarına, şehirde daha yaygın iş imkanı sağlanması için ilgili paydaşların bir araya getirilmesi ve paydaşlara turizm eğitimi almış kişilerin çalıştırılmalarının avantajlarının anlatılması. Otellerde ve restoranlarda turizm mezunu olanların çalıştırılmasının teşvik edilmesi. Bu konuda işyeri sahiplerinde bilinç oluşturulması.</p>	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü		
<p>Turizm işletmeleri çalışanlarına ve turistlerin ziyaret ettiği mekanlardaki esnaflara iletişim, turizm bilinci, kent tanıtımı vb konularda eğitimler verilmesi ve bu eğitimlerin sürekli hale getirilmesi.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Eğitim içeriklerinin belirlenmesi Eğitim alacak kişilerin belirlenmesi Eğitimi verecek kişilerin belirlenmesi (ulusal çapta konunun uzmanlarının da dahi edilmesi) Eğitim takvimlerinin hazırlanması Projenin amacının duyurulması ve halkın katılımının sağlanması Eğitimlerin başlatılması 	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 1.8: Ulusal Ölçekli Tanıtımın Geliştirilmesi			
Havaalanı gelen yolcu bölümünde, Kahramanmaraş'ı tanıttak reklam ve panolara yer verilmesi, yolcuların alabileceği tanıtım broşürü ve turistik haritaların bulundurulması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Havayolları ve büyük otobüs seyahat firmalarının yolcuları için hazırladıkları seyahat dergilerinde, doğru sezonlarda etkin içeriklerle Kahramanmaraş'ı tanıttıcı yazılara yer verilmesinin sağlanması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
Kahramanmaraş'ta bulunan şehirlerarası otobüs firmalarına ait otobüslerin, Kahramanmaraş'ın önemli turizm değerlerini ve etkinliklerini tanıttan görsellerle kaplanması,	KMESOB, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Afşin ve Elbistan Belediyeleri		
İzmir ve Antalya'dan Kahramanmaraş'a karşılıklı uçak seferlerinin başlatılması için gerekli girişimlerin yapılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, KMTSO		
Halen devam eden İstanbul ve Ankara uçuş sayılarının artırılması için gerekli girişimlerde bulunulması, bu iki şehirden yıl boyu günübirlik Kahramanmaraş'a geliş ve dönüşü mümkün kılacak şekilde uçuş planlanması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, KMTSO		
Firmaların yıl sonu için hazırladıkları promosyon malzemelerinde Kahramanmaraş fotoğraflarının, turizm unsurlarının ve yöresel ürünlerinin kullanılmasının teşvik edilmesi. Ana faaliyetler: • Öne çıkartılacak turistik unsurların belirlenmesi • Belirlenen turistik unsurların görsellerinin hazırlanması • Üyelere projenin anlatılması ve katılımlarının sağlanmaması • Promosyon malzemesi hazırlatan firmaların hazırlanan görselleri kullanması	KMTSO, KMESOB		
Ulusal ölçekteki tur operatörlerine, şehrin turizm değerlerinin dönem dönem tekrar edecek şekilde tanıtımının yapılması. Satışını yaptıkları tur paketlerine Kahramanmaraş'ı dahil etmelerinin sağlanması. Ana faaliyetler: • Ulusal ölçekte bu bölgeye tur düzenleyen firmaların belirlenmesi • Firmaların yetkilileri ile görüşülmesi • Firma yetkililerinin Kahramanmaraş'a davet edilmesi • Firma yetkililerine Kahramanmaraş'ın turistik değerlerinin gösterilmesi • Şehrin hikayelerinin mekanlarla birlikte anlatılması • Turlarına Kahramanmaraş'ı da dahil etmelerinin istenmesi • Bu çalışmanın her yıl tekrarlanması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, KMTSO		500.000 (yıllık)

Tüm turistik mekanlarda dönem dönem şehre gelen turistlere anket çalışması yapılarak, görüşlerinin alınması. Ana Faaliyetler: • Memnuniyet ölçeği soru setinin hazırlanması • Anketi uygulayacak kişilerin belirlenmesi • Toplanan cevapların analizlerinin yapılması ve sistematığının oturtulması • Bu görüşler doğrultusunda da gerekli iyileştirmelerin yapılması. • Alınan olumlu geri dönüşlerin de tur operatörü firmalarına aktarılması ve gelenlerin memnuniyetlerinin göz önüne serilmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		240.000 (yıllık)
Kahramanmaraş'ta, ulusal çapta yarışma ve organizasyon düzenleyebilecek ilgili STK'ların (Yamaç paraşütü, bisiklet, oryantiring vb.) desteklenmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, DOĞAKA, KMTSO		500.000 (yıllık)
Kahramanmaraş hava alanının içerisindeki panolarda ve havaalanından şehre gelen yol boyunca, şehrin turizmi ile ilgili dikkat çekici mesajlar içeren (Maraş Mevlevihanesi'ni ziyaret ettiniz mi? Yedikuyular Kayak Merkezi'nde sahlep içtiniz mi?) panoların yerleştirilmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		100.000
Her yıl geleneksel yapılan ulusal Necip Fazıl Kısakürek anma gecesi ve şiir ödül töreninin Kahramanmaraş'ta yapılması için girişimlerde bulunulması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
Avukat, Eczacı, Doktor, Mühendis gibi meslek odalarının ulusal toplantılarının Kahramanmaraş'ta yapılması için gerekli girişimlerin yapılması. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin bu tip organizasyon yapacak STK'lara destek vermesi	İlgili meslek kuruluşları		500.000 (yıllık)
Eshab-ı Kehf Tanıtım elçilerinin ulusal çaptaki organizasyon ve tanıtımlara katılımlarının desteklenmesi ve teşvik edilmesi. Katılım gerçekleştirdikleri organizasyon sayısının artırılması. Ana faaliyetler: • Katılım sağlanmasında fayda görülecek ülke çapındaki organizasyonların belirlenmesi • Belirlenen organizasyon yetkilileri ile görüşülmesi • Lojistik çalışmaların yapılması	Afşin Belediyesi, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		20.000 (yıllık)
Yurtiçi ve yurtdışında kurulu hemşeri dernekleri ile iletişim kurulması ve şehrin tanıtımında aktif olarak kullanımlarının sağlanması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Kahramanmaraş turizm unsurlarının ulusal basında daha sık ve daha dikkat çekici yer alması için yerel basın temsilcileri ile aktif tanıtım etkinliklerinin düzenlenmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 1.8: Ulusal Ölçekli Tanıtımın Geliştirilmesi Devamı			
Şehrin tur paketlerinin şehirdeki turizm acentelerince satışının teşvik edilmesi ve desteklenmesi. Yerel turizm acentelerinin oluşturacağı tur paketlerine Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından destek verilmesi.	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, KMTSO, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Birkaç günlük sadece Kahramanmaraş'ı kapsayacak turların hazırlanması Bu turların bir bölümüne Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin destek vererek tur operatörlerine maliyet avantajı sağlanması Büyük şehirlerde faaliyet gösteren yerel tur operatörleri ile görüşülmesi Gelir paylaşım modellerinin belirlenmesi Büyük şehirlerde faaliyet gösteren yerel tur operatörleri ile birlikte turların pazarlanması Gelen turların Kahramanmaraşlı turizm acentelerince gezdirilmesi, rehberlik yapılması 			
Çevre illerle bir araya gelerek oluşturulacak tematik turların birlikte organize edilmesi ve pazarlanması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, KMTSO		
Öncelik 1.9: Festival ve Şenliklerin Düzenlenmesi			
Biber, Tarhana, Şıra, Şeker pancarı, vb. yöresel ürünler adına festival ve şenlikler düzenlenmesi.	İlçe belediyeleri, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		300.000 (yıllık)
Ulusal çapta Şairler ve Edebiyatçılar festivali, şiir yarışmaları, şenlikler düzenlenmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		500.000 (yıllık)
"Uluslararası Altın Dondurma Film Festivalinin" organize edilip hayata geçirilmesi ve geleneksel hale getirilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		1.000.000 (yıllık)

Halen düzenli olarak yapılan festival ve şenliklerin tanıtımlarının etkin yapılması, içeriklerinin düzenlenerek farklı, dikkat çekici aktiviteleri olacak şekilde yapılandırılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili ilçe belediyeleri, İlgili STK'lar		
İçeriğinde Taş Köprü'den suya atlama ve sudan köprüye tırmanma yarışmaları olan "Tarihi Taş Köprü Şenliği'nin" düzenlenmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü		100.000 (yıllık)
Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Festivalin içeriğinin belirlenmesi Ulusal çapta ses getirebilmesi için yapılacak aktivitelerin ve davet edilecek ünlü kişilerin belirlenmesi Organizasyon çalışmalarının yapılması Festivalin hayata geçirilmesi 			
Öncelik 1.10: Hediyelik Eşya ve Diğer Ürünlerin Alış Veriş İmkanlarının Geliştirilmesi			
Kahramanmaraş'a özgü, şehri temsil eden önemli figürler ile ilgili hediyelik eşyaların belirlenmesi. Bu amaçla tasarım yarışması düzenlenmesi. Sonucunda belirlenen hediyelik eşyaların tüm şehir tarafından benimsenmesinin sağlanması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Belirlenecek hediyelik eşyaların imalatı için yerel imalatçılara ve esnafa destek olunması. Hediyelik eşya imalatının teşvik edilmesi.	DOĞAKA		
Şehir merkezine giriş yollarından birinde (Gaziantep, Adana, Kayseri) açık hava alışveriş merkezi oluşturulması.			
Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Şehirdeki tüm fabrikaların burada fabrika satış mağazası açmasının sağlanması. Amaç yöresel ürünlerin değil her tür müşteriye hitap edecek, şehirde imalatı yapılan her çeşit ürünü satışa sunmak. Kurulacak alışveriş merkezinin fizibilite raporunun hazırlanması Şehri temsil eden, üretimi şehirde yapılan ürünlerin belirlenmesi Bu ürünlere bağlı olarak yapının içerisinde yer alacak firmaların belirlenmesi Alışveriş merkezinin projelendirilmesi İnşaat işlerinin yaptırılması Belirlenen firmaların satış yerlerini açması Alışveriş merkezinin çevre illerde tanıtımlarının yapılması 	KMTSO, KMESOB		5.000.000
Şehrin tamamını kapsayan şehirlerarası yollar boyunca o ilçenin, o bölgenin yöresel ürünlerinin satılmasının sağlanması.			
Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Mevsimplere bağlı olarak çeşitlerin bulunduğu, tuvalet ve su imkanının olduğu dinlenme noktalarının oluşturulması. Öne çıkarılacak, yıl boyu satışı yapılacak yöresel ürünlerin belirlenmesi Belirlenen ürünlere göre dinlenme tesislerinin yerlerinin belirlenmesi Dinlenme tesislerinin projelendirilmesi Tesislerin inşa edilmesi ve hizmete girmesi 	İlgili ilçe belediyeleri		200.000 (adet)

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 1.11: EXPO 2023 ile İlgili Çalışmalar			
Belirlenen EXPO alanı, Kılavuzlu mesire alanı ve Taş Köprü bölgesinin yaşam, eğlence ve cazibe bölgesi haline gelmesi için bölgesel alt ve üst yapı çalışmalarının yapılması.	Onikişubat Belediyesi, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		15.000.000
Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Projenin fizibilite raporunun hazırlanması Bölgenin belirlenmesi ve projelendirilmesi Yer alacak tematik alt bölgelerin belirlenmesi Finansman modelinin hazırlanması Gerekli ihalelerin yapılması İnşaat çalışmalarının yapılması Bölgenin hayata geçirilmesi 			
Oluşturulacak bu yeni cazibe bölgesi (EXPO alanı, Kılavuzlu mesire alanı ve Taş Köprü bölgesi) içerisinde "Miniamaraş"ın kurulması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		4.000.000
Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Projenin fizibilite raporunun hazırlanması Yer alacak eserlerin belirlenmesi Büyük şehirlerde yer alan benzer merkezlerin incelenmesi Tesisin projelendirilmesi Finansman modellerinin oluşturulması İhaleye çıkılması Tesisin kurulması 			
Oluşturulacak bu yeni cazibe bölgesinde (EXPO alanı, Kılavuzlu mesire alanı ve Taş Köprü bölgesi) su sporları, yürüyüş ve bisiklet parkurları, oyun alanları ve yamaç paraşütü iniş alanları yapılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		2.000.000
EXPO alanında Uğur Böceği ve Kelebek Müzesinin kurulması	Onikişubat Belediyesi	DOĞAKA	4.000.000
EXPO 2023 için şehre gelecek olan yerli ve yabancı turistler için farklı süreleri olan (1-3 saatlik, yarım günlük, vb.), farklı temaları olan (gastronomi, inanç, mozaik, vb.) tur paketlerinin hazırlanması ve EXPO 2023 öncesinden başlayarak, aktivite sonuna kadar tanıtımlarının yapılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
EXPO 2023 için şehre gelecek olan yerli ve yabancı turistlerin şehir içindeki tematik turlara katılabilmesi için EXPO alanı ile şehir merkezi arasında sürekli ring otobüs seferlerinin yapılması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
2. Gelişme Eksen: Termal Turizm			
Öncelik 2.1: Termal Su Kaynaklarının Geliştirilmesi			
İl genelinde yeni termal kaynak araştırmalarının yapılarak, bulunacak yeni termal kaynakların termal turizme kazandırılmasının desteklenmesi ve teşvik edilmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili ilçe belediyeleri	DOĞAKA	1.000.000
Ilıca kaplıcalar bölgesinde alternatif turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilerek, gerekli altyapılar oluşturulup, Ilıca'nın turizm potansiyelinin bölgedeki tüm kırsala yayılmasının sağlanması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Ilıca tesislerde termal su ile birlikte spa, fizyoterapi, masaj, hidroterapi imkanlarının da geliştirilmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		1.000.000
Ilıca termal suyunun özelliklerine göre banyo kürlerinin belirlenmesi ve bunlarla birlikte tanıtımlarının yapılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		200.000
Göksun Büyük Kızılıçta bulunan kaynak içme suyunun analizlerinin yapılarak tıbbi değerinin tespit edilmesi. Gerekli alt yapı tesislerinin yapılması. Tanıtımının artırılması	Göksun Belediyesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	
Ekinözü içme suyunun özelliklerine göre, içme ve mümkünse banyo kürlerinin ve reçetelerinin belirlenmesi ve bunlarla birlikte tanıtımlarının yapılması	Ekinözü Belediyesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	200.000
Öncelik 2.2: Termal Turizm Alt Yapı İmkanlarının Geliştirilmesi			
Hem Ilıca Kaplıcaları, hem Ekinözü İçmelerdeki tüm tesislerde temizliğin en üst seviyede tutulması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
Ekinözü içmelerdeki konaklama tesislerinin kalitesinin artırılması. Modernize etmelerinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi.	Ekinözü Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, DOĞAKA, TKDK	
Ekinözü içmelerde turizm işletme belgeli otellerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi	Ekinözü Belediyesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, DOĞAKA, TKDK	
Ekinözü Ilıca arası yolun iyileştirilmesi ve yıl boyu açık tutulması. Bu sayede her iki nokta arasında hareketlilik artacak ve özellikle kış aylarında Ekinözü içmelerinin ziyaretçi çekmesi sağlanacaktır.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 2.3: Termal Turizm Kaynaklarında Katma Değerli Alternatif Turizm Faaliyetlerinin Geliştirilmesi			
<p>Ekinözü İçmeler'de sadece okulların tatil olduğu yaz tatilinde devam eden açık sezonunun uzatılmasına ve daha üst gelir grubundan yıl boyunca misafir alınmasına yönelik çalışmalar yapılması</p> <p>Ana Faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kamp ve karavan alanları oluşturulması, Yakınlarında Nergete Çayı ve Kandil Barajı'nda su sporları, tekne gezisi gibi alternatif turizm faaliyetlerini teşvik edilmesi, Konaklama kalitesinin yükseltilmesi, Abdurrahim Karakoç ve Bahaeddin Karakoç kardeşlerin şiirlerinin bestekarlarının ve icracılarının yer aldığı festivallerin düzenlenmesi 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ekinözü Belediyesi	DOĞAKA	
<p>Ilıca'da konaklayanlara yönelik olarak gün içinde birkaç saat zaman aralığında gidilip gelinebilecek turistik değeri olan noktaların belirlenmesi</p> <p>Ana Faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bir komisyon marifetiyle muhtemel yerlerin belirlenmesi Gerekliyse ilgili yerlerde düzenlemeler yapılması Bu noktaların Ilıca'da tanıtımlarının yapılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
<p>Özellikle yaşlılara yönelik olarak, Ilıca'nın tedavi edici yönlerinin yanında sakin, huzurlu bölge olmasının da tanıtımının yapılması. Bu kavramların geliştirilerek tanıtımlarda kullanılması.</p>	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
3. Gelişme Eksenine İnanç ve Kültür Turizmi			
Öncelik 3.1: Mozaik Farkındalığının Artırılması			
<p>İlde farklı kurumlar tarafından hazırlanan internet sitesi, broşür gibi tanıtım dokümanlarında farklı yazıldığı ve telaffuz edildiği görülen Germanicia Antik Kenti'nin yazılışı ve telaffuzu konusunda uyumun sağlanması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Varsa bu konudaki bilimsel raporlara başvurulması, yoksa arkeologlar, sanat tarihçileri, filologlardan oluşan uzman ekibe bu konuda rapor hazırlanması Rapordan çıkan sonuca göre tüm kurumların, turizm paydaşlarının ve yerel halkın bilgilendirilerek Germanicia Antik Kenti'nin yazılışı ve telaffuzu konusunda eşgüdümün sağlanması 	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
<p>Germanicia Antik Kenti kazılarının devamında uzun vadede ortaya çıkması muhtemel olan yeni bir müze için ihtiyaç analizi, yer seçimi, büyüklük, sergi salonları ve planlanması, tanıtım stratejisi gibi sorulara cevap verecek bir fizibilitenin hazırlanması</p>	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	DOĞAKA	150.000 TL
<p>Mozaik müzesi kapsamında veya haricen yapılandırılarak mozaik okulu kurulması. Bu okula sürekli ziyaretçi kabul edebilmeli ve sürekli mozaik üzerine eğitimler ve aktiviteler düzenlenmeli.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Okulun projelendirilmesi Eğitim vereceklerin eğitilmesi İnşaat çalışmalarının yapılması Okulun hayata geçirilmesi Çocuklara yönelik mozaik atölyelerinin de bünyesinde bulundurulması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	500.000
<p>Çağdaş Mozaik sanatçıları da davet edilerek, içeriğinde mozaik atölyelerinin de yer alacağı, eski ve yeni eserlerden oluşan sergilerin de bulunacağı Mozaik Festivali'nin düzenlenmesi.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Festivalin içeriğinin belirlenmesi Ulusal çapta ses getirebilmesi için yapılacak aktivitelerin ve davet edilecek ünlü kişilerin belirlenmesi Organizasyon çalışmalarının yapılması Festivalin hayata geçirilmesi 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		100.000
<p>Germanicia mozaikleri içerisinde yer alan figürlerden bazılarının seçilerek Kahramanmaraş tanıtımında öne çıkarılması. Bu figürün Germanicia mozaiklerini temsil ettiği imajının oluşturulması.</p>	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 3.1: Mozaik Farkındalığının Arttırılması Devamı			
İlde diğer Roma ve Bizans medeniyetine ait kalıntı, ören yeri, antik yollar, tarihi eserler tespit edilerek Germanicia ile birlikte tanıtılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
Öncelik 3.2: Şiir ve Edebiyat Şehri Algısının Öne Çıkarılması			
UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na Edebiyat Listesi'nde girilmesi Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Büyükşehir Belediyesi Koordinasyonunda oluşturulacak bir komisyon marifetiyle UNESCO kriterlerinin incelenmesi Daha önce bu ağa edebiyat başlığında giren şehirlerin başvurularının incelenmesi Kahramanmaraş'ın şiir ve edebiyat iklimi ile UNESCO kriterlerinin kıyaslanması Kriterlerde eksik kalan yönler varsa tamamlanması için bir yol haritası oluşturulması UNESCO'ya başvuru yapılması Başvurunun takibi ve koordinasyonu Ağa dahil olduktan sonra şehrin şiir ve edebiyat iklimini UNESCO kriterleriyle canlı tutacak ulusal ve uluslararası etkinliklerin düzenlenmesi ve takibi 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Ulusal düzeyde üne sahip şair ve edebiyatçıların doğdukları ve yaşadıkları yer ve mekanların tematik düzenlemeleri yapılarak müze, kütüphane, kafe, eğitim merkezi vb gibi tesislere dönüştürülerek kamu veya özel sektör eliyle işletilmesi. Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Ünlü şairlerle ilişkili yapı ve mekanların belirlenmesi Binaların tematik kullanım amacının belirlenmesi Hukuki altyapının oluşturulması Finansman modellerinin geliştirilmesi Binaların onarımlarının yapılması Tanıtım ve işletim 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediyeleri		300.000 (adet)
Yerel şair ve ozanların düzenli olarak sanatlarını icra edebilecekleri organizasyonların yapılması. Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Bu amaçla kullanılacak bina tahsis edilmesi (Tematik Şair müzelerinden birisi içerisinde de olabilir) Tematik şiir yarışmaları olabileceği gibi şiir dinleti organizasyonları da yapılabilir 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		

Edebiyat şehri algısını güçlendirmek adına müzik ve şiir başta olmak üzere, uygun olan sanat dallarının sokakta icra edilmelerini sağlayacak ortamlar oluşturulması, amatör sanatçıların bu alanda faaliyet göstermeye teşvik edilmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	
Sair/Yazar Atölyesi/Eğitim Merkezi Kurulması Ana Faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Bu amaçla kullanılacak bina tahsis edilmesi Eğitimleri verecek şair ve yazarların belirlenmesi İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından yetenekli öğrencilerin tespit edilmesi Bu alanda sürekli eğitimler düzenlenerek şehirde edebiyat alanında yeteneklerin gelişmesine katkı sağlanması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Millî Eğitim Müdürlüğü		
Öncelik 3.3: İnanç Turizmine Yönelik Çalışmalar Yapılması			
İnanç turizmi için değerli olan eserlerin hikayeleri ile birlikte kısa videolarının çekilmesi. Sosyal medyada bu videoların yayılmasının sağlanması. Eserlerin tanıtımlarının aktif yapılması. Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Çekilecek videoların konularının belirlenmesi Videoların senaryolarının belirlenmesi Videolarda öne çıkartılacak konuların belirlenmesi Videoların çektilmesi Videoların halkın beğenisine sunulması Kazanan videoların yayınlanması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		200.000
Başta Eshab-ı Kehf olmak üzere Kahramanmaraş'ta bulunan İslam dünyası için önemli eserlerin İslam ülkelerindeki tur operatörleri ve turizm uzmanlarıyla irtibata geçilerek potansiyellerinin değerlendirilmesi, mümkünse inanç turizmi odağında Kahramanmaraş'ı gezi rotalarına dahil etmelerinin sağlanması.	KMTSO, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	300.000 (yıllık)
Dulkadiroğlu Beyliği'nin en önemli hükümdarı olan, Kahramanmaraş'taki pek çok tarihi eserin de banisi olan Alaüddevlî Bozkurt Bey'in kent merkezinde bulunan türbesinin ziyaretçiler için düzenlenmesi, altyapısının iyileştirilmesi ve hikayesi ile birlikte Alaüddevlî eseri olan diğer tüm yapıların bilgilendirme levhalarında tanıtımının yapılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Kahramanmaraş merkezde bulunan diğer türbe ve ziyaretgahların düzenlenmesi, altyapılarının iyileştirilmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 3.4: Bazı Camilerin Hikayeleri ile Öne Çıkarılması			
<p>Barındırdığı özgün yanları ve hikayeleriyle öne çıkan aşağıdaki tarihi camilerin özel olarak ön plana çıkarılarak tanıtımlarının yapılması.</p> <p>Elbistan Ulu Camii: Merkezi planlı şemaya sahip ilk Türk-İslam Camii olarak bilinmesi Şih Camii: Kurtuluş Savaşı sırasında düşman toptarından atılan ve minaresine saplanan merminin hala saplandığı yerde bulunması İklim Hatun Mescidi ve Türbesi: Yavuz Sultan Selim'in Teyzesi İklim Hatun adına yapılmış olması Hatuniye Camii ve Mescidi: Yavuz Sultan Selim'in büyükannesi Şems Hatun adına yapılmış olması Abdulhamithan Camii: Kahramanmaraş'ın en büyük camii olması</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Elbistan Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü</p>		
Öncelik 3.5: Kültürel Değerlerin Tanıtılması			
<p>Yöreyle ait geleneksel el sanatlarının (çarık, sim sırma, ahşap oymacılık, bakır, kuyumculuk, vb.) imalatının gelen turistlere görsel gösteri şeklinde yapılabileceği yerlerin düzenlenmesi.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projenin fizibilite raporunun hazırlanması Hangi geleneksel el sanatlarının gösterisinin yapılacağını belirlenmesi İmalatın gösteri şeklinde yapılması için sunumun hazırlanması İmalat gösterisinin yapılacağı mekanın projelendirilmesi Mekanın yapılacağı yerin seçilmesi Gerekli inşaat çalışmalarının yapılması Mekanın açılması Kurulan yapının işletilmesi 	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, KMESOB</p>	DOĞAKA	2.000.000
<p>Hali hazırda yaşayan bir köyün düzenlenerek "Eski Maraş" teması ile turist ziyaretine açılması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projenin fizibilite raporunun hazırlanması Eski tarzını koruyan yaşayan bir köyün seçilmesi Köyün eski Maraş yansıması için yeniden dizayn edilmesi, projelendirilmesi Yapım, onarım çalışmalarının yapılması Köyde hem normal günlük hayatın yaşanabilmesi, hem de gelenlerin gezebileceği hale getirilmesi Uzun vadede ev pansiyonculuğunu özendirerek girişimlerde bulunulması 	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</p>		1.000.000
<p>Restorasyonu tamamlanan konaklara mutlaka turizm amaçlı işlev kazandırılması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sürekli açık ve yaşar hale getirilmesi Mümkün olan durumlarda ilgili STK'ların kullanımlarına bırakılması 	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, ilgili İlçe belediyeleri</p>		

<p>Kahramanmaraş merkezde bulunan Kapalıçarşı'nın içinden mahallelere açılan sokaklarda "sokak iyileştirme" çalışmalarının yapılması ve haritası ile birlikte turizme kazandırılması</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Dulkadiroğlu Belediyesi</p>	DOĞAKA	3.000.000
<p>Kahramanmaraş merkezdeki Kapalıçarşı'da bulunan işletmelerin Pazar günleri de açık olmasının sağlanması.</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, KMESOB</p>		
<p>Kahramanlık ve 12 Şubat kurtuluş hikayeleri ile olayların geçtiği mekanların tanıtımlarda öne çıkarılması</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</p>		
<p>Kahramanmaraş kalesinin ziyarete açılması ve içerisinde muhtelif turistik faaliyetlerin yapılması</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</p>		
Öncelik 3.6: Eshab-ı Khef'in Varlığının Öne Çıkarılması			
<p>Eshab-ı Khef külliyesi içerisinde hikayenin görsellerinin de sunulması. Animasyon filminin yaptırılması. Ziyaretçilerin seyredebilecekleri ortamın düzenlenmesi. Bu sayede hikayenin anlaşılması kolaylaşacaktır.</p>	<p>Afşin Belediyesi, Afşin Ticaret Odası</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</p>	500.000
<p>Eshab-ı Khef külliyesinde hediyelik eşya satış imkanının tesis edilmesi. 3 boyutlu maketinin yap boz şeklinde hazırlanması ve satışa sunulması.</p>	<p>Afşin Belediyesi, Afşin Ticaret Odası</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</p>	300.000
<p>Eshabı Khef'in UNESCO geçici listesinden kesin listeye alınmasının sağlanması ve takip edilmesi</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Afşin Belediyesi, Afşin Ticaret Odası, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü</p>		
<p>Eshab-ı Khef külliyesi içerisinde bulunan binaların çeşitli aktiviteler (sergi, şiir dinleti, ilahi, konser, vb.) için kullanılması. Ulusal çaptaki sanatçıların davet edilerek sanatlarını icra etmelerinin sağlanması.</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Afşin Belediyesi, Afşin Ticaret Odası</p>		
<p>Eshab-ı Khef yakınlarında, Somuncu Baba örneğinde olduğu gibi mesire alanının ve restoranların yapılması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Somuncu Baba örneğinin incelenmesi Eshabı Khef için proje çalışmasının yapılması İhalelerin yapılması İnşaat işlerinin yapılması Bölgenin hayata geçirilmesi 	<p>Afşin Belediyesi, Afşin Ticaret Odası</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</p>	1.000.000
<p>Somuncu Babaya gelenlerin Eshabı Khef'i de ziyaret etmelerinin sağlanması. Somuncu Baba yoluna Eshabı Khef'in hikayesini açıklayan ve yakında olduğu mesajı veren tabelalar yapılması.</p>	<p>Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi</p>		20.000

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 3.7: Arkeolojik Varlıkların Öne Çıkarılması			
Kahramanmaraş'ın genelinde arkeolojik anlamda yüzey araştırmasının yapılması ve kazı alanlarının belirlenmesi,	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	2.000.000
Merkez Onikişubat Belediyesi sınırlarında bulunan Çukurhisar bölgesindeki kaya mezarlarının alt yapısının (Tanıtıcı yazıların yazılması, gerekli aydınlatmaların yapılması, vb.) ziyarete elverişli hale getirilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		200.000
Bölgede arkeolojik kazıların yapıldığı aylarda, kazı alanlarına hem turistler için, hem de yerli halk için ziyaretlerin organize edilmesi.	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
Merkez Onikişubat Belediyesi sınırlarında bulunan Direkli Mağarasındaki kazıların devam ettirilmesi. Bulunan eserlerin Şehir müzesinde özel bölümde sergilenmesi.	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü		
Çağlayancerit ilçesinde bulunan Roma dönemi saray, sur, su hattı ve "Papazın Evi" diye adlandırılan kalıntıların ziyarete hazır hale getirilmesi, altyapı çalışmalarının yapılması. Düzenlemelerden sonra tanıtımının yapılması.	Çağlayancerit Belediyesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	500.000
Göksun ilçesi sınırlarında bulunan Roma dönemine ait mozaik ve diğer kalıntıların yer aldığı Villa Rustica bölgesinin altyapı çalışmalarının yapılması ve ziyaretçiler için düzenlenmesi. Bulunan kitabesine göre hikayesinin tanıtılması.	Göksun Belediyesi, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	500.000
Pazarcık 40 mağaralar bölgesindeki eserlerin arkeolojik incelemelerinin yapılması. Bölgenin turist ziyareti için düzenlenmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Pazarcık Belediyesi	DOĞAKA	300.000
Öncelik 3.8: Müzelerin Öne Çıkarılması			
Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesinin yakınlarında tur otobüsleri ve özel araçlarla gelenler için otopark imkanının oluşturulması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		100.000
Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesinin büyütülmesi, henüz yer sıkıntısından dolayı sergilenemeyen tüm eserlerin sergilenmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	3.000.000
Ana faaliyetler:			
<ul style="list-style-type: none"> Sergilenmeyen eserlerin incelenerek uygun sergi alanı büyüklüğünün belirlenmesi Sergi alanının projelendirilmesi Daha büyük bir binaya taşınması veya birkaç ayrı binada hizmet vermesi 			

Kahramanmaraş Arkeoloji Müzesini gösteren yol tabelalarının sayısının artırılması. Özellikle şehir merkezini ziyaret edenlerin tabelaları görülebmesinin sağlanması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		30.000
Kahramanmaraş'a ait olduğu bilinen, bu topraklardan çıkarılıp başka şehirlere veya ülkelere götürülen eserlerden sergilenmeyenlerinin bulunduğu müzelerde sergilenmesinin sağlanması, mümkünse tekrar geri getirilmesi için gerekli girişimlerin yapılması	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	
Afşin ve Göksun ilçelerinde muhtelif yerlerden çıkan tarihi eserlerin bir araya getirilerek bir müze oluşturulması (kapalı alan oluşturulamıyor ise açık hava müzesi şeklinde düzenlenmeli).	Afşin Belediyesi, Göksun Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	500.000
Ana faaliyetler:			
<ul style="list-style-type: none"> Gerek açık alan, gerek kapalı alan müze yapılacak yerin belirlenmesi Müzenin projelendirilmesi Müzenin yapılması Müze konulacak eserlerin toparlanması Müzenin ziyarete açılması Halkın da bilinçlendirilerek, buldukları eserleri müzeye getirmelerinin sağlanması 			
Elbistan İlçesinde yapımı devam eden müzenin hayata geçirilmesi ve tanıtımının yapılması, -İstanbul Arkeoloji Müzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi gibi müzelerde bulunan Elbistan menşeli arkeolojik eserlerin kurulacak olan bu müzeye taşınması, imal edilecek kopyalarının Maraş Aslanı'nda olduğu gibi önceki müzelerde sergilenmeye devam edilmesi	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Elbistan Belediyesi		
Öncelik 3.9: Tematik Müzelerin Arttırılması			
Tematik müzelerin sayısının arttırılması amacıyla yerel koleksiyoncuların ve kurumların tematik müze açmalarının desteklenmesi ve teşvik edilmesi	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	
Jeolojik, paleontolojik ve biyolojik açıdan önemli bir potansiyel barındıran Kahramanmaraş'ta Tabiat Tarihi Müzesi Kurulması	KSÜ, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	DOĞAKA	
Öncelik 3.10: Maraş Mevlevihanesi'nin Yeniden Oluşturulması			
Kahramanmaraş tarihi çarşılar kompleksi içerisinde yer alan evrensel değere sahip Maraş Mevlevihanesi'nden günümüze ulaşan türbenin yeniden düzenlenmesi, çarşı içinde önemli noktalara yönlendirme levhaları yerleştirilmesi, önemli dini günlerde ve Konya'da düzenlenen Şeb-i Arus etkinlikleri sırasında Maraş Mevlevihanesi'nin bulunduğu çarşı içerisinde küçük meydana sema vb etkinliklerin düzenlenmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
4. Gelişme Eksenini: Gastronomi Turizmi			
Öncelik 4.1: Gastronomi Alt Yapısının İyileştirilmesi			
Turistlerin ziyaret ettiği bölgelerde bulunan restoranların yöresel yemekleri de yapmalarının sağlanması ve teşvik edilmesi	KMESOB, KMTSO		
Yöresel yemeklerin tariflerinin standardize edilmesi ve tüm paydaşların bu tarife uygun yemek yapmasının sağlanması, teşvik edilmesi	KMESOB, KMTSO		
Turistlerin ziyaret ettiği bölgelerde bulunan restoranların sahiplerine ve çalışanlarına düzenli olarak tekrarlı olacak şekilde hizmet kalitesi ile ilgili eğitimlerin verilmesi	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	
Tarihi çarşılar kompleksi içerisinde ve yakın bölgelerinde otantik dokuya sahip kafe ve restoran işletmeciliğinin teşvik edilmesi.	KMESOB, KMTSO		
Şehir merkezindeki dondurmacılarda dondurma kesme gösterisinin programlı olarak yapılması, bu sayede bölgeye gelen turistlerin de dondurma kesmesine imkan tanınması. Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Bu faaliyete katılım sağlayacak tesislerin belirlenmesi Dondurma kesme faaliyetinin içeriğinin belirlenmesi Dondurmacılar kendi aralarında program yaparak hangi saat ve günde hangi markanın gösteri yapacağını ayarlanması 	KMESOB, KMTSO		
Yöresel yemeklerin yapımı sırasında kısa filmler çekilmesi ve sosyal medyada tanıtımların bu filmlerle yapılması Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Çekilecek videoların konularının belirlenmesi Videoların senaryolarının belirlenmesi Videolarda öne çıkartılacak konular belirlenecek Videolar çektilerilecek Videolar halkın beğenisine sunulacak Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi bu konuda halka açık kısa film yarışması düzenleyebilir Kazanan videolar yayınlanmaya başlanacak 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		300.000
Sosyal medyada fenomen olan gurmelerin şehre davet edilmesi ve yöresel yemekleri tatmalarının sağlanması. Bu faaliyetlerin yılda birkaç defa tekrar edilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	DOĞAKA	300.000 (yıllık)

Öncelik 4.2: Gastronomi Ürünlerinin Öne Çıkarılması			
Maraş Biberinin tanıtımının etkin yapılması. Dondurma gibi "Maraş Biberi" kavramının da ülke çapında tanıtılması. Bu amaçla kırmızı biberin uyum sağladığı ulusal ve uluslararası mutfaklardan yemek örneklerinin ortaya çıkartılması için çalışmaların yapılması	KTB, KMTSO		
Kırmızı biberin ulusal ve uluslararası mutfaklardaki yemekler ile olan uyumunu tanıtmak için ünlü şeflerin Kahramanmaraş'a davet edilerek yemeklerini kırmızı biber kullanarak yapmalarının sağlanması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		20.000 (yıllık)
İlçelerde bulunan yöresel tatların üretimini yapılması ve şehirler arası yollar üzerinde kurulacak yerlerde satışlarının yapılması. Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Öne çıkarılacak, yıl boyu satışı yapılacak yöresel ürünlerin belirlenmesi Belirlenen ürünlere göre dinlenme tesislerinin yerlerinin belirlenmesi Dinlenme tesislerinin projelendirilmesi Tesislerin inşa edilmesi ve hizmete girmesi 	KMESOB, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler	DOĞAKA	200.000 (adet)
Öncelik 4.3: Maraş Dondurması'nın Ulusal ve Uluslararası Ürünün Daha Etkin Şekilde Değerlendirilmesi			
Türkiye'nin yurtdışında en bilinen gastronomik değerlerinden bir tanesi olan dondurmanın ve dondurmanın kaşık oyunuyla sunuluşunun Kahramanmaraş'ın kültürel mirası olduğunun yurtdışında vurgulayacak girişimlerde bulunulması. Yurtdışında Türk dondurma satışı yapan ustaların tezgah ve dükkanlarında Maraş Dondurmasına ilişkin ifade ve öykülere yer vermelerinin sağlanması,	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, KMTSO, KMESOB		
Maraş Dondurması ile şehirdeki diğer turistik değerler arasında bağlantıların kurulduğu halkla ilişkiler çalışmalarının yapılması. Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> Ulusal ölçekli bir halkla ilişkiler şirketi seçilmesi Uzmanlıkları doğrultusunda stratejilerin ve eylemlerin belirlenmesi Gerekli tanıtımlara başlanması Ülke çapında algının Kahramanmaraş'ta sadece dondurma değil, diğer turistik değerlerin de olduğu şeklinde geliştirilmesi 	KMTSO, KMESOB, KMTB, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		1.000.000

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
5. Gelişme Eksenini: Alternatif Turizm ve Doğa Turizmi			
Öncelik 5.1: Sanayi Turizminin Geliştirilmesi			
<p>Afşin - Elbistan Termik Santralleri ve Linyit İşletmelerinin bulunduğu bölgede anayol üzerinde EÜAŞ bünyesinde kömür ve enerji müzesi oluşturulması ve ziyarete açılması,</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Projenin fizibilite raporunun hazırlanması Zonguldak Kömür Müzesi, Ankara MTA Tabiat Varlıkları Müzesi gibi örneklerin incelenmesi, Fuaye, açık ve kapalı teşhir salonu, sergileme yöntemi gibi detayların belirlenmesi, Müze envanterleri tespit komisyonu oluşturularak maden sahasından çıkan farklı kayaçların, organik ve inorganik materyallerin, fosillerin, enerji üretimi ve madencilik teknolojilerinde kullanılan malzeme ve ekipmanların sergilenmesi, 	EÜAŞ, Afşin Elbistan B Termik Santrali, Afşin-Elbistan Linyitleri Koordinasyon Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi ve ilgili ilçe Belediyeleri	DOĞAKA	2.000.000
Tekstil, Metal Mutfak Eşyaları gibi ildeki öncü sektörlerle ilgili tematik müzelerin kurulması	KMTSO, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	DOĞAKA	
Öncelik 5.2: Yaylaların Değerlendirilmesi			
<p>Tabiat parklarında ve ziyaretçinin çok olduğu yaylalarda çocuklara yönelik olarak "doğa tanıtım ve eğitim merkezlerinin" kurulması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Merkezin projelendirilmesi Eğitim vereceklerin eğitilmesi İnşaat çalışmalarının yapılması Okulun hayata geçirilmesi 	Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler	DOĞAKA	200.000 (adet)
Tabiat parklarına ve yaylalara yakın kırsal mahalleler de pansiyonculuk kavramının geliştirilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler	DOĞAKA	

<p>Özellikle yaylalarda olmak üzere, tüm turistik mekanlarda tanıtımın en önemli kaynağı olan gelenlerin internet üzerinden yaptığı paylaşımların kısıtlanmaması için internet çekmeyen yerlerin internet altyapısının düzenlenmesi.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bu amaçla gerekli girişimlerin sağlanması ve konunun takip edilmesi. Turistik değeri olan kırsal bölgelerdeki İnternet çekmeyen noktaların tespit edilmesi İnternet çekilmesi için çözümlerin araştırılması Gerekli alt yapıların yapılması 	Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Türk Telekom İl Müdürlüğü, Telekom Şirketleri		50.000 (adet)
<p>Yaylalardan futbol antrenmanları için en uygun olanının seçilerek, futbolcuların kamp yapabileceği şekilde düzenlenmesi. Bu amaçla gerekli alt yapı ve konaklama imkanlarının yapılması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Koruma Kullanma dengesi gözetilerek tesislerin yapılabileceği yerlerin belirlenmesi Fizibilite raporunun hazırlanması Finansman ve işletme modellerinin geliştirilmesi Tesislerin yaptırılması 	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler	DOĞAKA	1.000.000 (adet)
<p>Agro- turizm için belirlenecek köylerde köy evlerinde konaklama imkanları düzenlendikten sonra, belirli ürünlerin (üzüm, ceviz, elma, vb.) toplama ve hasat zamanı turist kabul edilmesi. Gelen turistlerin hem bağ ve bahçelerde ürün hasat, toplama işlemlerine katılmaları; hem de ürünlerden imal edilecek mamüllerin (şıra ürünleri, cevizli sucuk, vb.) imalatında yer almaları sağlanmalıdır.</p>	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		
<p>Tabiat parklarına ve yaylalara yakın kırsal mahallelerde eko- turizm kavramının geliştirilmesi. Tabiat parklarına ve yaylalara gelen turistlerin bu köylerden yöresel ürünleri satın almalarının sağlanması. Bu amaçla satış kooperatiflerinin kurulmasının teşvik edilmesi ve gerekli tanıtımların yapılması</p>	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler	DOĞAKA	
<p>Tabiat parklarının ve yaylaların içerisinde, doğa koruma, kullanma dengesini bozmadan; bisiklet, atv, trekking, at biniciliği vb. sporlar için rotaların belirlenmesi ve gerekli alt yapıların yapılması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Uygun rotaların belirlenmesi Olması gereken altyapının belirlenmesi Tesislerin projelendirilmesi Gerekli yapım onarım işlerinin yapılması Tesislerin açılması 	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler	DOĞAKA	300.000 (adet)

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 5.2: Yaylaların Değerlendirilmesi Devamı			
<p>Tabiat parklarının ve yaylaların içerisinde bulunan vadi ve yüksek noktaların tespit edilerek, uygun yerlere doğa koruma, kullanma dengesini bozmadan seyir teraslarının yapılması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Uygun noktaların belirlenmesi Olması gereken altyapının belirlenmesi Tesislerin projelendirilmesi Gerekli yapım onarım işlerinin yapılması Tesislerin açılması 	Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		300.000 (adet)
Tabiat parklarının ve yaylaların içerisinde konaklama imkanlarının artırılması, bu amaçla ahşap evlerin veya butik otellerin yapılmasının teşvik edilmesi	Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler	DOĞAKA	
<p>Tabiat parklarının ve yaylaların içerisine ve dışında yakın uygun yerlere doğa koruma, kullanma dengesini bozmadan extreme park denilen farklı spor aktivitelerinin yapılabildiği eğlence alanlarının yapılması.</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Uygun noktaların belirlenmesi Olması gereken altyapının belirlenmesi Tesislerin projelendirilmesi Gerekli yapım onarım işlerinin yapılması Tesislerin açılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		500.000 (adet)
Tabiat parklarının ve yaylaların iç haritalarının çıkartılarak ziyaretçiler ile paylaşımının sağlanması	Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü		
<p>Kapıçam Botanik Parkı örneğinde olduğu gibi endemik bitkilerin doğal ortamlarında görülebileceği tek bir "Endemik bitkiler müzesi" veya tabiat parklarının, bitki örtüsüne bağlı olarak şehrin muhtelif bölgelerinde açılması</p> <p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Endemik bitkilerin ve çeşitliliğin bulunduğu yerlerin belirlenmesi Ziyarete açılacak şekilde bölgenin alt yapısının yapılması Koruma tedbirlerinin alınması Ziyarete açılması Tanıtlarının yapılması 	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü	Orman Bölge Müdürlüğü, DOĞAKA	500.000 (adet)

Şehirde bulunan, yoluyla, altyapısıyla, konaklama imkanları ile yayla ve doğa turizmi için uygun olan noktaların tespitinden sonra Arap (Lübnan, Ürdün, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, vb) tur operatörleri ile irtibata geçilerek, potansiyel turistler için yayla ve doğa turizm rotası oluşturulması. Tur operatörlerinin davet edilerek buradaki eserlerin gezdirilmesi ve tanıtılması. Kahramanmaraş'ı gezi rotalarına dahil etmelerinin sağlanması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	DOĞAKA	
Öncelik 5.3 : Doğa Sporları İmkanlarının Geliştirilmesi			
Tabiat parkları ve yaylalarda uygun yerlerde yeni oryantiring rotalarının belirlenmesi ve gerekli alt yapı çalışmalarının yapılması.	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü		300.000 (adet)
Şehir merkezinde bulunan EXPO alanından Ahır Dağı zirvesinde yer alan "antenler" bölgesine teleferikle ve oradan Yedikuyular Kayak Merkezi'ne dağın zirvesinde bulunan yayla ve gölleri takip ederek devam edecek bağlantı yollarıyla kent merkezindeki su sporları, yamaç paraşütü, downhill dağ bisikleti, trekking, kış sporları gibi farklı doğa turizmi faaliyetlerinin birbirlerine entegre edilebilirliğinin fizibilite edilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Onikişubat Belediyesi, Dulkadiroğlu Belediyesi,	DOĞAKA	150.000
Tabiat parkları ve yaylalarda uygun yerlerde motokros, bisiklet, trekking, tırmanma rotalarının belirlenmesi ve gerekli alt yapı çalışmalarının yapılması.	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		300.000 (adet)
Başkonuş ve Yavşan Tabiat parklarında, doğa koruma, kullanma dengesi gözetilerek atlı spor tesislerinin kurulması ve işletilmesi.	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü	300.000 (adet)
Farklı kanat türlerinde Türkiye ve Avrupa uzun mesafe rekorlarının kırıldığı Narlı Kardelen Tepesi'nin yamaç paraşütü alanında uçuş ve eğitim merkezine dönüştürülmesi.	Pazarcık Belediyesi, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	DOĞAKA	
<p>Ana faaliyetler:</p> <ul style="list-style-type: none"> Narlı'dan tepeye daha kısa bir yol açılması, Uzun mesafe uçuş yapmak ve P5 olarak bilinen ileri düzey sporcu lisansına hak kazanmak için bölgeye eğitime gelen sporcu sayısının artırılması için girişimlerde bulunulması Ulusal ve Uluslararası şampiyonalar ve festivaller düzenlenmesi 			

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
Öncelik 5.3 : Doğa Sporları İmkanlarının Geliştirilmesi Devamı			
Av turizmi için avlık alanların tanıtımının yapılması. Yakın bölgedeki kırsal mahallelerden av kılavuzlarının yetiştirilmesi ve bu mahallelerde pansiyonculuk kavramının geliştirilmesi	Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		
Dağcılık yapılabilecek dağlarda tırmanma parkurlarının oluşturulması. Tırmanış için gerekli alt yapıların hazırlanması. Ana faaliyetler: • Uygun rotaların belirlenmesi • Olması gereken altyapının belirlenmesi • Tesislerin projelendirilmesi • Gerekli yapım onarım işlerinin yapılması • Tesislerin açılması	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		300.000 (adet)
Tabiat parkları ve yaylalarda fotosafari yapılabilecek güzergahların, nelerin fotoğrafının çekilebileceğinin (endemik bitkiler, sümbül, ters lale, anıt ağaçlar, mağaralar vb.) ve yılın hangi döneminin uygun olacağını belirlenmesi. Daha sonra foto safari için aktif tanıtımların yapılması. Ulusal ölçekte tematik fotoğraf yarışmalarının düzenlenmesi.	Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		
Öncelik 5.4: Doğa Altyapı ve Tanıtım Çalışmalarının Yapılması			
Doğa turizmi için değeri olan noktaların alt yapılarının yapılmasının ve işletmesinin özel sektör veya yerel yönetimler aracılığıyla yapılmasının sağlanması	Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		
Uludaz Uğur böcekleri kolonileri için gerekli koruma tedbirlerinin ve ziyaretçilerin doğaya zarar vermeden gezme imkanlarının artırılması	Doğa Koruma ve Milli Parklar		500.000

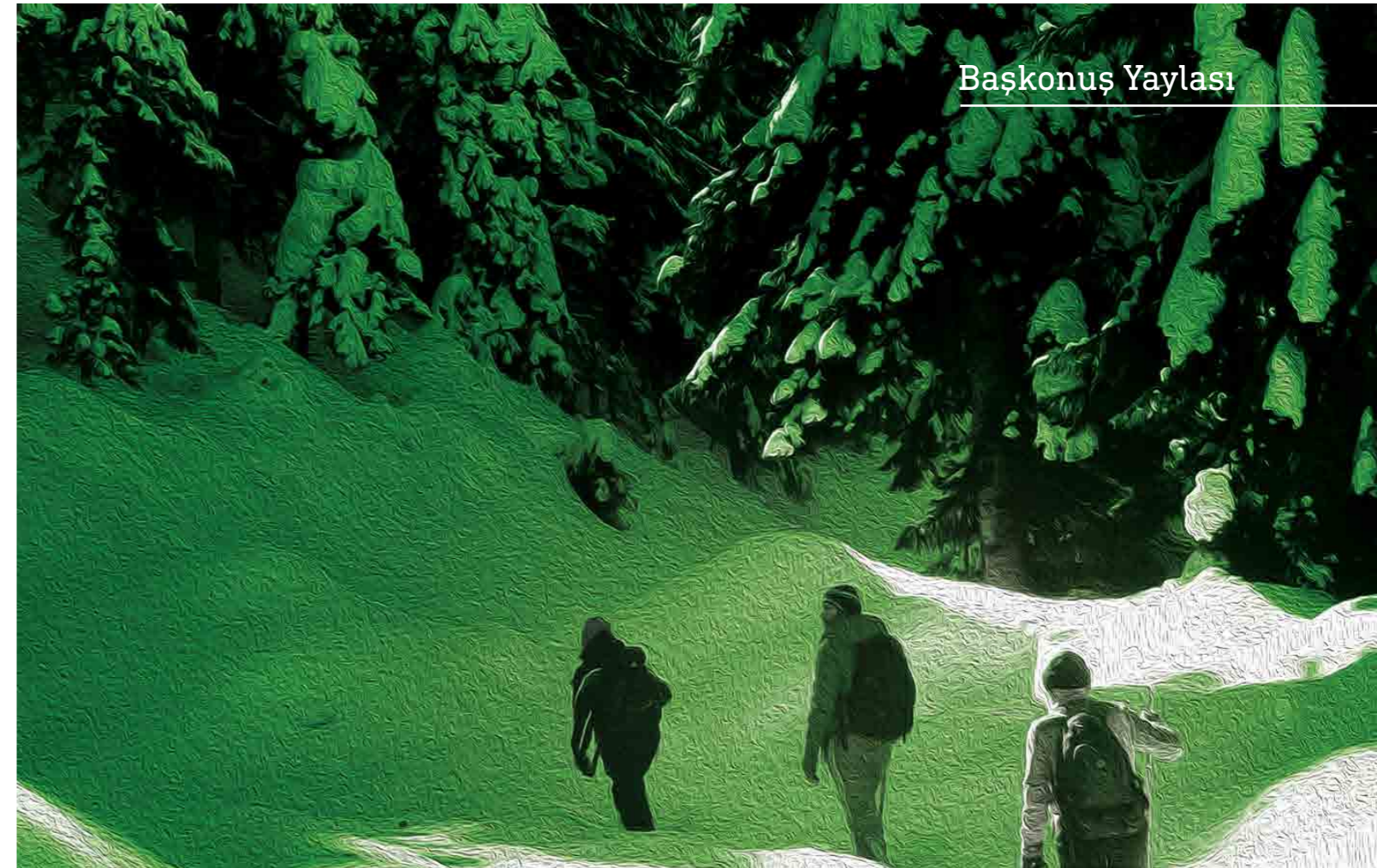
Ali Kayası'nda cam tabanlı seyir terası ve dik yüzeyde ahşap yürüyüş yollarının yapılması. Ana faaliyetler: • Fizibilite çalışmasının yapılması • Uygun noktanın belirlenmesi • Tesislerin projelendirilmesi • Gerekli yapım onarım işlerinin yapılması • Tesislerin açılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		5.000.000
Anıt ağaçlar ile ilgili internet sitesi yapılarak hikayelerinin gün yüzüne çıkartılması ve tanıtımlarının aktif yapılması	Kahramanmaraş İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		20.000
Anıt ağaçların bulunduğu yerlerin yollarının ve gerekli altyapılarının düzenlenmesi. Turist ziyaretine uygun hale getirilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Mağaralar ile ilgili internet sayfası yapılarak hikayelerinin gün yüzüne çıkartılması ve tanıtımlarının aktif yapılması	Kahramanmaraş İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		20.000
Daha Önce Onikişubat ve Göksun ilçelerinde yürütülen mağara araştırma ve ölçüm çalışmalarının Afşin, Elbistan ve Nurhak ilçelerinde de devam edilmesi.	MTA, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü		
Türkoğlu İlçe Sınırları içerisinde buluna Gâvur Gölü'nden çıkmaya devam eden Maraş Fili iskelet parçalarının takip edilerek muhafaza edilmesi, yeterli sayıda materyalin varlığı durumunda açık hava tabiat tarihi müzesi şeklinde düzenlenerek ziyarete açılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Türkoğlu İlçe Belediyesi		

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
6. Gelişme Eksenini: Doğal Su Kaynakları Turizmi			
Öncelik 6.1: Doğal Su Kaynakları Alt Yapı Çalışmalarının Geliştirilmesi			
Ali Kayası üzerinden su bırakılarak suni şelale yapılması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		1.000.000
Döngel Mağaraları'nda şelalenin yıl boyu su bırakılarak aktif hale getirilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		1.000.000
Gâvur gölünün su yapısının sağlıklı hale getirilerek (tamamı kurtarılmıyorsa bile belirlenecek olan bir kısmı için) doğal yaşamın korunması. Bölgeye muhtelif noktalara kuş türlerinin gözleminin yapılabileceği şekilde alt yapı düzenlemelerinin yapılması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		1.000.000
Kumaşır, Çöçelli göllerinin korunması ve turizme kazandırılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		500.000
Elbistan Pınarbaşı'nda yapılacak fizibilitenin ardından tespit edilen uygun bir alanda, cam tünelle ziyaret edilebilecek doğal bir akvaryum oluşturularak bölgenin cazibesinin artırılması	Elbistan belediyesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	2.000.000
Çağlayancerit İlçesinde bulunan Helete Göksu çayı etrafı mesire alanlarının düzenlenmesi ve gerekli alt yapı çalışmalarının yapılması.	Çağlayancerit Belediyesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	200.000
Kanlıböğüt'te bulunan doğal gölün alt yapısının yapılarak yüzme imkanının sağlanması. Bölgenin işletmesinin doğa koruma, kullanım dengesi gözetilerek özel sektör veya yerel yönetimler aracılığıyla yapılmasının sağlanması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		500.000

Öncelik 6.2: Su Sporları İmkanlarının Geliştirilmesi			
Baraj göllerinde düzensiz ve kontrolsüz balık avlanmasının yasaklanması ve kontrol altında, sportif faaliyet olarak düzenlenmesi. Buna yönelik alt yapıların kurulması ve olta balıkçılığı için aktif tanıtımın yapılması. Ulusal çapta olta balıkçılığı yarışmalarının düzenlenmesi	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Şehir de bulunan tüm baraj göllerinin su sporları aktiviteleri yapılacak şekilde alt yapılarının düzenlenmesi. Baraj gölleri çevrelerinde de mesire alanlarının düzenlenmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		500.000 (adet)
Şehirde bulunan tüm baraj göllerindeki var olan ve ileride kurulacak su sporları tesislerinin işletmelerinin yerel yönetimlere veya özel sektöre verilmesi.	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Öncelik 6.3: Doğal Su Kaynaklarına Gezi İmkanlarının Geliştirilmesi			
Şehirde bulunan tüm baraj göllerinde, teknik ve güvenlik şartlarının sağlanması koşuluyla tekne turlarının yapılması. Var olanların sayılarının artırılması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		500.000 (adet)
Yeşilgöz ve Fırınz su kaynaklarının sürdürülebilir bir yaklaşımla düzenlenerek ve çevrelerine mesire alanı yapılarak ziyaretçilerin kullanımına açılması. Tesislerin işletilmesinin yerel yönetimlerce yapılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		200.000

Eylem ve Yatırım Önerileri	İlgili Kuruluş	Yardımcı Kuruluş	Tahmini Maliyet (TL)
7. Gelişme Eksenini: Kış Turizmi			
Öncelik 7.1: Yedikuyular Kayak Merkezinin Konaklama ve Sportif Altyapısının Geliştirilmesi			
Şehir merkezinde bulunan Yedikuyular Kayak Merkezinin alt yapı ve pist imkanlarının geliştirilmesi. Şu anki tesisin yakınlarında başlangıç seviyesi kayakçılar için çeşitli pistlerin yapılması.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		500.000 (adet)
Ana faaliyetler: <ul style="list-style-type: none"> • Uygun pist noktalarının belirlenmesi • Pistlerin projelendirilmesi • Gerekli yapım onarım işlerinin yapılması • Pistlerin devreye alınması 			
Yedikuyular Kayak Merkezinde bulunan sosyal tesislerin imkanlarının ve çeşitliliğinin artırılması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Yedikuyular Kayak Merkezinde kış sporları ile ilgili sürekli eğitimlerin verilmesi. Şehir de kış sporlarının yaygınlaşmasının ve genç sporcuların yetiştirilmesinin sağlanması.	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Yedikuyular Kayak Merkezinin pist, hava, telesiyej ve yol durumlarının canlı kamera görüntülerinin sürekli ilgili web sayfasında güncel yayınlanması	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Yedikuyular Kayak Merkezinde ulusal ölçekli kış sporları yarışmalarının yapılması için teknik yeterliliklerin sağlanması ve gerekli girişimlerde bulunulması	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Yedikuyular Kayak Merkezi bölgesinde konaklama imkanlarının geliştirilmesi.	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, KMTSO	DOĞAKA, TKDK	1.000.000 (adet)

Öncelik 7.2: Şehirde Kış Sporlarının ve Eğlencelerinin Geliştirilmesi			
Şehrin yoğun kar alan kuzey ilçelerinde kayak sporunun yaygınlaştırılması ve genç kayakçıların yetiştirilmesi için alt yapı tesislerinin kurulması.	İlgili Belediyeler, Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi	300.000 (adet)
Şehrin yoğun kar alan kuzey ilçelerinde kış sporları ile ilgili sürekli eğitimlerin verilmesi. Yetişen sporcuların bölgesel ve ulusal yarışmalara katılmalarının sağlanması.	Kahramanmaraş Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi		
Şehrin yoğun kar alan kuzey ilçelerinde atlı kızak vb. kar eğlencelerinin de yer aldığı kış festivallerinin düzenlenmesi	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, İlgili Belediyeler		

Sim Sirma

EKLER

Ek 1: KİTSEP 2020 - 2024

Turizm Paydaş Listesi

(Birebir görüşmelerin yapıldığı ve/veya çalıştaylara katılım sağlayanlar)

- Afşin Belediyesi
- Afşin Ticaret ve Sanayi Odası
- Afşin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
- Afşin İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
- Afşin Meslek Yüksek Okulu - KSÜ
- Afşin Haber Merkezi
- Afşin Halk Kütüphanesi
- Afşin Basın Birliği
- Afşin Orman İşletme Şefliği
- Andırın Belediyesi
- Bisikletle Keşfet Spor Derneği
- Bisikletliler Derneği Kahramanmaraş Temsilciliği
- Bugün Gazetesi
- Çağlayancerit Belediyesi
- Çağlayancerit İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
- Dulkadiroğlu Belediyesi
- Edeler Doğa Sporları Kulübü
- Elbistan Belediyesi
- Elbistan Kaymaklığı
- Elbistan Ticaret ve Sanayi Odası
- Elbistan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
- Ekinözü İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü
- Elbistan Meslek Yüksek Okulu - KSÜ
- Elbistan Reyhan Kültür Vakfı
- Elbistan Gündem Haber
- Elbistan'ın Sesi Gazetesi
- Elbistan Park Otel
- Elbistan Dostlar Derneği
- Ekinözü Kaymaklığı
- Ekinözü Belediyesi
- Ertunç Spor Tesisleri - Çağlayancerit
- Eylül Kırevi İşletmesi - Göksun
- Göksun Belediyesi
- Helete Kültür Dayanışma Derneği
- Hotel Ceyhan - Elbistan
- Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
- Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası
- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
- Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Kahramanmaraş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- Kahramanmaraş Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü
- Kahramanmaraş İl Milli Eğitim Müdürlüğü
- Kahramanmaraş Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
- Kahramanmaraş İl Müftülüğü
- Kahramanmaraş Havalimanı
- Kahramanmaraş Karayolları Şube Müdürlüğü
- Kahramanmaraş Sportif Havacılık ve Doğa Sporları Kulübü - MAHAVK
- Kahramanmaraş Dağcılık ve Doğa Sporları Kulübü - MADOSK
- Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü
- Kahramanmaraş Akdeniz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
- Kahramanmaraş Orman Bölge Müdürlüğü
- Kahramanmaraş Dağcılık Arama Kurtarma Kulübü - KADAK
- Kılavuzlu Su Sporları Kulübü
- NSR Tur
- Nurhak Belediyesi
- Onikişubat Belediyesi
- Otel Germanicia
- Pazarcık Belediyesi
- Ramada Plaza Otel
- Saffron Hotel
- Sultan Otel - Ekinözü
- Şeker-iş Sendikası Elbistan Şubesi
- Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kahramanmaraş İl Koordinatörlüğü
- Türkoğlu Belediyesi
- Türkiye Yardım Sevenler Derneği Elbistan Şubesi
- Kahramanmaraş Klasik Türk Musikisi Derneği
- Maraş Gündem Gazetesi
- Maraştan Lezzetler (Sosyal Medya)
- Kahramanmaraş Rehberi (Sosyal Medya)
- Maraş Avucumda (Kişisel Blog)

Ek 2: Paydaşlara Uygulanan

Turizm Altyapısı Durum Anketi

KURUM - KURULUŞ - ORGANİZASYON ADI	ADINIZ SOYADINIZ
S1: K.Maraş'ın turizmi açısından aşağıdaki konuların yeterliliklerini 5 puan üzerinden puanlar mısınız?	
Yiyecek-içecek işletmeleri	
Alışveriş olanakları (hediye eşya)	
Konaklama işletmeleri	
Eğlence hizmetleri	
Halkın turiste yaklaşımı	
Esnafın turiste yaklaşımı	
Turist bilgilendirme hizmetleri	
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	
Turist rehberliği hizmetleri	
Şehre kara ulaşımı hizmetleri	
Şehre hava ulaşımı hizmetleri	
Seyahat acentacılığı hizmetleri	
Yakın çevreye gezi olanakları	
Şehir içi ulaşım hizmetleri	
Şehir temizliği ve WC hizmetleri	
Turizm varlıklarının/ çekiciliklerinin durumu	
Turist güvenliği hizmetleri	
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	
Şehrin yurt dışında tanıtımı	
S2: K.Maraş'ın turizmi açısından aşağıdaki maddeleri önem sırasına göre önceliklendirir misiniz? (1., 2., 3., ..., 18., 19. öncelikli gibi)	
1	Yiyecek-içecek işletmeleri
2	Alışveriş olanakları (hediye eşya)
3	Konaklama işletmeleri
4	Eğlence hizmetleri
5	Halkın turiste yaklaşımı
6	Esnafın turiste yaklaşımı

7	Turist bilgilendirme hizmetleri	
8	Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi	
9	Turist rehberliği hizmetleri	
10	Şehre kara ulaşımı hizmetleri	
11	Şehre hava ulaşımı hizmetleri	
12	Seyahat acentacılığı hizmetleri	
13	Yakın çevreye gezi olanakları	
14	Şehir içi ulaşım hizmetleri	
15	Şehir temizliği ve WC hizmetleri	
16	Turizm varlıklarının/ çekiciliklerinin durumu	
17	Turist güvenliği hizmetleri	
18	Şehrin başka şehirlerde tanıtımı	
19	Şehrin yurt dışında tanıtımı	
S3: Yukarıdaki maddelerle ilgili gördüğünüz eksiklik, ihtiyaç, sorun ve önerilerinizi belirtir misiniz?		
S4: turizm eğitimine katkı veren ve iş birliği yapılan kuruluşlar hangileridir? Ve bunların % desel ağırlıkları nedir? (KSÜ, ticaret ve sanayi odası, turizm derneği, meslek lisesi, kişisel çaba, halk eğitim, belediye, işkur, vb.)		
S5: Aktif değerlendirilen, ziyaret edilen, çalışan turistik unsurlar- eserler nelerdir?		
S6: Şu anda atıl, kullanılmayan, ziyaret edilmeyen ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek turizme kazandırılacak turistik unsurlar- eserler nelerdir?		
S7: Şehrimizin marka turizm şehri olarak anılması için öne çıkarmamız gereken, vurgulamamız gereken turistik unsurlar-eserler neler olmalıdır? (En önemli gördüğünüz ilk 5)		

S8: Gastronomi turizmi (yöresel yemekler, yiyecek yöresel ürünler,vb.) konusunda var olan turistik unsurlar nelerdir?		
S9: Gastronomi turizmi (yöresel yemekler, yiyecek yöresel ürünler,vb.) konusunda henüz bir değer olmayan ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek ortaya konulabilecek yeni turistik unsurlar nelerdir?		
S10: İnanç ve kültür turizmi (dini ve kültürel değeri olan unsurlar, vb.) konusunda var olan turistik unsurlar nelerdir?		
S11: İnanç ve kültür turizmi (dini ve kültürel değeri olan unsurlar, vb.) konusunda henüz bir değer olmayan ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek ortaya konulabilecek yeni turistik unsurlar nelerdir?		
S12: Alternatif turizm (endemik bitkiler, spor aktiviteleri, vb.) konusunda var olan turistik unsurlar nelerdir?		
S13: Alternatif turizm (endemik bitkiler, spor aktiviteleri, vb.) konusunda henüz bir değer olmayan ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek ortaya konulabilecek yeni turistik unsurlar nelerdir?		
S14: Sağlık turizmi (şifalı sular, termal tesisler, vb) konusunda var olan turistik unsurlar nelerdir?		
S15: Sağlık turizmi (şifalı sular, termal tesisler, vb) konusunda henüz bir değer olmayan ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek ortaya konulabilecek yeni turistik unsurlar nelerdir?		
S16: K.Maraş'a gelen yabancı turistler en çok hangi ülkelerden geliyor?		
S17: K.Maraş'a gelen yerli turistler en çok hangi şehirlerden geliyor?		
S18: K.Maraş'a gelen yerli - yabancı turistlerin yaş gruplarını yandaki tabloda yüzdesel olarak belirtiniz. (3 grubun toplamı %100 olmalı)	Yaş grubu	%
	45 ve altı	
	46-59 arası	
	60 ve üstü	

	Turist Tipleri	%
S19: K.Maraş'a gelen yerli yabancı turistlerin tiplerini yandaki tabloda yüzdesel olarak belirtiniz. (4 grubun toplamı %100 olmalı)	Yalnız seyahat edenler	
	Genç çiftler	
	Yaşlı çiftler	
	Grup halinde seyahat edenler	
S20: K.Maraş'a gelen turistlerin en çok ilgilendikleri, gittikleri yerler?		

Ek 3: Diğer Şehirlerde Uygulanan Kahramanmaraş Algısı Anketi

S1: Yaşınız yandaki hangi gruba girmektedir?	45 ve altı	
	46-59 arası	
	60 ve üstü	
S2: Eğitim düzeyiniz nedir?	İlköğretim- Orta öğretim	
	Lise	
	Üniversite	
	Yüksek Lisans ve üstü	
S3: Cinsiyetiniz nedir?	Erkek	
	Kadın	
S4: Aylık ortalama geliriniz yandaki hangi gruba girmektedir?	2.500 TL ve altı	
	2.500 - 5.000 TL	
	5.000 - 7.500 TL	
	7.500 TL ve üstü	
S5: K.Maraş'ı daha önce ziyaret ettiniz mi? Ziyaretinizin amacı neydi?	K.Maraş'ı hiç ziyaret etmedim	
	İş amaçlı	
	Turizm, Gezi amaçlı	
	Akraba, arkadaş ziyareti	
	Eğitim	
	Diğer (belirtiniz lütfen)	

S6: Mesleğiniz aşağıdaki hangi gruba girmektedir?	Memur	
	Öğrenci	
	Özel sektör çalışanı	
	Akademisyen	
	Serbest meslek	
S7: K.Maraş'a gittiyseniz aşağıdaki konuların yeterliliklerini 5 puan üzerinden puanlar mısınız?		
Yiyecek-içecek işletmeleri		
Alışveriş olanakları (hediye eşya)		
Konaklama İşletmeleri		
Eğlence hizmetleri		
Halkın turiste yaklaşımı		
Esnafın turiste yaklaşımı		
Turist bilgilendirme hizmetleri		
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi		
Turist rehberliği hizmetleri		
Şehre kara ulaşımı hizmetleri		
Şehre hava ulaşımı hizmetleri		
Seyahat acentacılığı hizmetleri		
Yakın çevreye gezi olanakları		
Şehir içi ulaşım hizmetleri		
Şehir temizliği ve WC hizmetleri		
Turizm varlıklarının/ çekiciliklerinin durumu		
Turist güvenliği hizmetleri		
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı		
Şehrin yurt dışında tanıtımı		
S8: K.Maraş denilince aklınıza ilk gelen 3 kelime nedir?		

Ek 4: Kahramanmaraş'ta Uygulanan Turizm Anketi

KAHRAMANMARAŞ TURİZM SEKTÖRÜ ALGISI ANKETİ

Sayın Katılımcı;

Bu anket, DOĞAKA desteği ile yapılan "Kahramanmaraş İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı" için siz değerli katılımcıların Kahramanmaraş Turizmine ilişkin görüş ve algılarınızı öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır. Anketi doldurarak vereceğiniz bilgiler projenin tamamlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Lütfen, bütün sorulara ilişkin görüşlerinizi net bir şekilde ifade ediniz. Katılımınız ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

PROJE EKİBİ

S1: Yaşınız				
S2: Eğitim düzeyiniz nedir?				
a	İlköğretim- Orta öğretim	()	c	Üniversite
b	Lise	()	d	Yüksek Lisans ve üstü
S3: Cinsiyetiniz nedir?				
a	Erkek	()	b	Kadın
S4: Aylık ortalama geliriniz?				
a	2.500 TL ve altı	()	c	5.001 - 7.500 TL
b	2.501 – 5.000 TL	()	d	7.501 TL ve üstü
S5: Mesleğiniz hangi gruba girmektedir?				
a	Memur	()	d	Akademisyen
b	Öğrenci	()	e	Serbest meslek
c	Özel sektör çalışanı	()		
S6: Hangi ilçede oturuyorsunuz?				
a	Onikişubat	()	g	Göksun
b	Dulkadiroğlu	()	h	Andırın
c	Elbistan	()	i	Çağlayancerit
d	Afşin	()	j	Nurhak
e	Türkoğlu	()	k	Ekinözü
f	Pazarcık	()		
S7: Hangi mahallede oturuyorsunuz?				

S8: Aşağıdaki turizm temalı konuları 3 açıdan değerlendirmeniz sizden beklenmektedir.

1	Bu konular sizce genel anlamda bir ilin turizmi açısından ne kadar önemlidir?	
2	(Bu konularda Kahramanmaraş turizmini ne düzeyde yeterli buluyorsunuz?)	
3	(Kahramanmaraş turizmi açısından bu konular Kahramanmaraş'ta ne düzeyde iyileştirilmelidir?)	

Not. Aşağıdaki konuları bu üç açıdan değerlendirirken şu ölçeği kullanınız:

1: En düşük 5: En yüksek

Konular	Sizce bir ilin turizmi için ne kadar önemli? (1,5)	Kahramanmaraş turizmi için şu anda ne kadar yeterli? (1,5)	Kahramanmaraş için ne düzeyde iyileştirilmeli? (1,5)
Yiyecek-içecek işletmeleri			
Alışveriş olanakları (hediyelik eşya)			
Konaklama İşletmeleri			
Eğlence hizmetleri			
Halkın turiste yaklaşımı			
Esnafın turiste yaklaşımı			
Turist bilgilendirme hizmetleri			
Turizm çalışanlarının bilgi ve beceri düzeyi			
Turist rehberliği hizmetleri			
Şehre kara ulaşımı hizmetleri			
Şehre hava ulaşımı hizmetleri			
Turizm acenteleri (Tur operatörleri - Seyahat acenteleri)			
Yakın çevreye gezi olanakları			
Şehir içi ulaşım hizmetleri			
Şehir temizliği ve WC hizmetleri			
Turizm varlıklarının/ çekiciliklerinin durumu			
Turist güvenliği hizmetleri			
Şehrin başka şehirlerde tanıtımı			
Şehrin yurt dışında tanıtımı			

Nitelikli insangücü tedariki sağlayan kurumlar						
Bilgi üreten kurumlar						
Medya						
Sivil Toplum Kuruluşları (Ticaret ve Sanayi Odaları; Çevre Dernekleri gibi)						
Temel Hizmet Sunan İşletmeler						
(sağlık, bankacılık, sigortacılık vs.)						
Reklam ve tanıtım işletmeleri						
Pazarlama işletmeleri						
Kamu yönetimi (Valilik)						
Yerel yönetimler (Belediye)						
Araştırma ve Geliştirme Kurumları						
Sertifikasyon ve Kontrol Kurumları						
S9: Yukarıdaki maddelerle ilgili gördüğünüz eksiklik, ihtiyaç, sorun ve önerilerinizi belirtir misiniz?						
S10: Kahramanmaraş'ın özellikle aşağıdaki hangi turizm alt sektörü açısından daha başarılı olabileceğini düşünüyorsunuz?						
1	Hiç başarılı olamaz	()	4	Orta düzeyde başarılı olabilir	()	
2	Hemen hemen hiç başarılı olamaz	()	5	Yüksek düzeyde başarılı olabilir	()	
3	Biraz başarılı olabilir	()				
	Turizm alt sektörü	1. Hiç	2. Hemen hemen hiç	3. Biraz	4. Orta	5. Yüksek
	Doğa (Eko) Turizmi	1	2	3	4	5
	Sağlık Turizmi	1	2	3	4	5
	Spor Turizmi	1	2	3	4	5
	Eğlence Turizmi	1	2	3	4	5
	Kongre ve Toplantı Turizmi	1	2	3	4	5
	Kültür İnanç ve Tarih Turizmi	1	2	3	4	5
	Alışveriş	1	2	3	4	5
	Gastronomi Turizmi	1	2	3	4	5

S11: Kahramanmaraş'ın özellikle aşağıdaki hangi turizm alanları açısından daha başarılı olabileceğini düşünüyorsunuz?						
1	Hiç başarılı olamaz	()	4	Orta düzeyde başarılı olabilir	()	
2	Hemen hemen hiç başarılı olamaz	()	5	Yüksek düzeyde başarılı olabilir	()	
3	Biraz başarılı olabilir	()				
	Turizm alt sektörü	1. Hiç	2. Hemen hemen hiç	3. Biraz	4. Orta	5. Yüksek
	Yamaç paraşütü, paraşütle atlama	1	2	3	4	5
	Endemik bitki turizmi turu	1	2	3	4	5
	Traking	1	2	3	4	5
	Kamping ve karavan alanları	1	2	3	4	5
	Baraj göllerinde su sporları	1	2	3	4	5
	Offroad sporları	1	2	3	4	5
	Fotosafari	1	2	3	4	5
	Yedi kuyular kayak tesisi	1	2	3	4	5
	Yayla turizmi	1	2	3	4	5
	S12: K.Maraş denilince aklınıza ilk gelen Turizm amaçlı mekanlar nelerdir?					
	S13: K.Maraş denilince aklınıza ilk gelen 3 kelime nedir?					
S14: K.Maraş'ı Turizm açısından nasıl bir il olarak tanımlarsınız?						
a	Sıradan bir il, potansiyeli yok, turizm sektöründe başarılı olamaz	()	d	Potansiyeli olan ve şu anda potansiyelini orta düzeyde kullanabilen bir il	()	
b	Potansiyeli olan ancak şu anda potansiyelini hiç kullanamayan bir il	()	e	Potansiyeli olan ve şu anda potansiyelini yüksek düzeyde kullanabilen bir il	()	
c	Potansiyeli olan ancak şu anda potansiyelini çok az kullanabilen bir il	()				

S15: K.Maraş'ı Turizm açısından aşağıdakiler(den) (A) ne düzeyde haberdarsınız; (B) Kahramanmaraş turizmine ne düzeyde katkı sağlar? 1. Hiç 2. Biraz 3. Orta 4. Ortanın üstü 5. Yüksek		
	(A) Ne düzeyde haberdarsınız (1,5)	(B) Kahramanmaraş turizmine ne düzeyde katkı sağlar? (1,5)
Germanicia antik kenti		
Yedikuyular kayak alanı		
Kapalıçarşı		
Çimendağı uludaz zirvesi uğur böcekleri		
Yeşilgöz kaynağı		
Döngel mağarası		
Fırınz		
Andırın kaleleri		
Ağıllı yaylası (suçatı mevki)		
Karagöl (ahır dağı) - sönmüş krater gölü		
Eshabı kehf		
Direkli mağarası		
Domuztepe höyüğü		
Yum Baba türbesi		
Maraş kalesi		
Elbistan kız kalesi		
	(A) Ne düzeyde haberdarsınız (1,5)	(B) Kahramanmaraş turizmine ne düzeyde katkı sağlar? (1,5)
Göksun- Güzelyurt ta lahit mezarları		
Ilıca		
İçmeler		
Dulkadiroğlu'ndaki beylik dönemi eserleri		
Karaziyaret mevkiinde bulunan Miktat Bin Esved Türbesi		
Malik Bin Ejder Türbesi		
İklime Hatun Türbesi ve Camii (Yavuz'un Teyzesi)		
Derdiment Dede Türbesi		
Kısıklı köyündeki kilise		
Zeytin kilisesi		
Çukurhisar Kaya mezarları		
Gavur gölü		
Kumaşır gölü		
Yavşan Yaylası		
Hançer Kıran Kanyonu Şifaevi Kalıntısı		

S16: Yukarıdaki alanlar dışında şu anda atıl, kullanılmayan, ziyaret edilmeyen ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek turizme kazandırılacak turistik unsurlar- eserler nelerdir?	
S17: Şehrimizin marka turizm şehri olarak anılması için öne çıkarmamız gereken, vurgulamamız gereken turistik unsurlar-eserler neler olmalıdır? (En önemli gördüğünüz ilk 5)	
S18: Gastronomi turizmi (yöresel yemekler, yiyecek yöresel ürünler,vb.) konusunda henüz bir değer olmayan ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek ortaya konulabilecek yeni turistik unsurlar nelerdir?	
S19: İnanç ve kültür turizmi (dini ve kültürel değeri olan unsurlar, vb.) konusunda henüz bir değer olmayan ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek ortaya konulabilecek yeni turistik unsurlar nelerdir?	
S20: Alternatif turizm (endemik bitkiler, spor aktiviteleri, vb.) konusunda henüz bir değer olmayan ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek ortaya konulabilecek yeni turistik unsurlar nelerdir?	
S21: Sağlık turizmi (şifalı sular, termal tesisler, vb) konusunda henüz bir değer olmayan ama yeniden yapılandırılarak, sorunlar çözülerek ortaya konulabilecek yeni turistik unsurlar nelerdir?	
S22: K.Maraş'a gelen yabancı turistler en çok hangi ülkelerden geliyor?	
S23: K.Maraş'a gelen yerli turistler en çok hangi şehirlerden geliyor?	
S24: K.Maraş'a gelen yerli yabancı turistlerin tiplerini aşağıdaki tabloda yüzdesel olarak belirtiniz. (4 grubun toplamı %100 olmalı)	
Yalnız seyahat edenler	
Genç çiftler	
Yaşlı çiftler	
Grup halinde seyahat edenler	
Toplam	100
S25: K.Maraş'a gelen turistlerin en çok ilgilendikleri, gittikleri yerler?	

Maraş Yemenisi

KAYNAKÇA

KAYNAKÇA

1. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)

<https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.5555/unwtotfb0792010020132017201809>

2. Ülke ve şehir nüfusları

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

3. Turizm İstatistikleri

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html>

4. İhracat rakamları

www.tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari.html

5. Seyahat harcamaları istatistikleri

www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072

6. Sınır istatistikleri

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-201111/sinir-istatistikleri.html>

7. Havaalanı istatistikleri

<https://www.dhmi.gov.tr/sayfalar/istatistik.aspx>

Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı

Adres : Haraparası Mah. Yavuz Sultan Selim Cad.
1. Tabakhane Sk. No:20 31060
Antakya / HATAY

Telefon : +90 (326) 225 14 15

Faks : +90 (326) 225 14 52

E-Posta : bilgi@dogaka.gov.tr

Web Adresi : www.dogaka.gov.tr

Kahramanmaraş Yatırım Destek Ofisi

Adres : Yenişehir Mahallesi
74.002 Sokak No:3
Dulkadiroğlu / KAHRAMANMARAŞ

Telefon : +90 (344) 231 14 17 - 18

Faks : +90 (344) 231 14 18

E-Posta : kydo@dogaka.gov.tr

Web Adresi : www.kahramanmarastayatirim.com

Hatay Yatırım Destek Ofisi

Adres : Haraparası Mah. Yavuz Sultan Selim Cad.
1. Tabakhane Sk. No:20
31060 Antakya / HATAY

Telefon : +90 (326) 225 14 15

Faks : +90 (326) 225 14 52

E-Posta : hydo@dogaka.gov.tr

Web Adresi : www.dogaka.gov.tr

Osmaniye Yatırım Destek Ofisi

Adres : Rauf Bey Mh. 9545. Sokak
Lider Plaza İş Merkezi Kat: 4 Daire: 14
Merkez / OSMANİYE

Telefon : +90 (328) 888 00 00

Faks : +90 (328) 888 00 01

E-Posta : oydo@dogaka.gov.tr

Web Adresi : www.osmaniyyedeyatirim.com

www.dogaka.gov.tr